

ΑΝΝΑ
ΦΡΑΝΚ

Το ημερολόγιο
της Άννα Φρανκ

Λογοτεχνία
Β' Γυμνασίου

Το ημερολόγιο
της Άννα Φρανκ

Τίτλος: Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ
Τίτλος πρωτότυπου: *Het Achterhuis, Dagboekbrieven*
Συγγραφέας: Άννα Φρανκ (Anne Frank)

Ομάδα Εργασίας ΙΕΠ

Γιαννίκας Αθανάσιος, ΠΕ70, Σύμβουλος Α΄ (Συντονιστής και μέλος αρχικής και ανασυγκροτημένης ομάδας)
Βαρτζιώτη Βασιλική, ΠΕ02, Σύμβουλος Β΄ (μέλος ανασυγκροτημένης ομάδας)
Δούμα Ελπίδα, ΠΕ60, Σύμβουλος Β΄ (μέλος αρχικής ομάδας)
Καραγιάννη Σοφία, ΠΕ70, Σύμβουλος Β΄ (μέλος αρχικής και ανασυγκροτημένης ομάδας)
Λαμπροπούλου Ελένη, ΠΕ60, Σύμβουλος Β΄ (μέλος ανασυγκροτημένης ομάδας)
Μπίστα Πολυξένη, ΠΕ02, Σύμβουλος Α΄ (μέλος αρχικής ομάδας)
Τουρίμπαμπα Αγλαΐα, ΠΕ02, Σύμβουλος Β΄ (μέλος ανασυγκροτημένης ομάδας)

Απόδοση στα ελληνικά: Μαρία Καρβέλα
Επιμέλεια κειμένου: Μαρίνα καλεώδη
Σχεδιασμός εξώφυλλου: Βάνα Ρουσιώτη
Επιμέλεια έκδοσης: Μαρία Καρβέλα, Πέτρος Παπαπέτρος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Συριδών Δουκάκης
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το παρόν εκπονήθηκε με ευθύνη των Επιστημονικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, του Τμήματος Β΄: Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής σύμφωνα με υπ' αρ. πρωτ. 145275/ΓΔ4/04-12-2024 (ΑΔΑ: 66ΦΨ46ΝΚΠΔ-Χ7Ρ) Υπουργική Απόφαση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

Λογοτεχνία
Β΄ Γυμνασίου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΜΥΡΝΙΩΤΑΚΗΣ

12 ΙΟΥΝΙΟΥ 1942

Θα μπορέσω, ελπίζω, να σου εκμυστηρευτώ ένα σωρό πράγματα, κάτι που δεν έχω κάνει ακόμα ποτέ με κανέναν, κι ελπίζω ότι σ' εσένα θα βρω ένα μεγάλο στήριγμα.

28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942 (ΠΡΟΣΘΗΚΗ)

Μέχρι τώρα στάθηκες μεγάλο στήριγμα για μένα, όπως και η Κίτι, στην οποία γράφω τακτικά. Προτιμώ αυτόν τον τρόπο να γράφω στο ημερολόγιό μου, και τώρα πραγματικά ανυπομονώ περιμένοντας τη στιγμή που θα σε ξαναβρώ για να γράψω. Ω, πόσο χαίρομαι που σε πήρα μαζί μου!

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 1942

Θ' αρχίσω από τη στιγμή που σε πήρα, δηλαδή όταν σε είδα πάνω στο τραπέζι με τα δώρα για τα γενέθλιά μου (βέβαια ήμουν κι εγώ μπροστά όταν σε αγόρασαν, αλλά αυτό δεν μετράει).

Την Παρασκευή στις 12 Ιουνίου είχα ξυπνήσει πρωί πρωί, από τις έξι, πράγμα καθόλου παράξενο, αφού ήταν τα γενέθλιά μου.

Αλλά επειδή δεν μ' αφήνουν να σηκωθώ τόσο νωρίς, αναγκάστηκα να κάνω υπομονή μέχρι τις εφτά παρά τέταρτο.

Ε, τότε πια δεν κρατιόμουν, πήγα στην τραπεζαρία, όπου ο Μόουρτιε (ο γάτος) με καλημέρισε δίνοντάς μου μικρές κεφαλιές.

Λίγο μετά τις εφτά πήγα να δω τον Μπαμπά και τη Μαμά, έπειτα ήρθα στο σαλόνι για ν' ανοίξω τα δώρα μου και πρώτο πρώτο είδα εσένα, ίσως ένα από τα ωραιότερά μου δώρα. Κι ακόμη ήταν ένα μπουκέτο τριαντάφυλλα, δύο κλαδιά παιώνιας κι ένα μικρό φυτό. Ο Μπαμπάς κι η Μαμά μου χάρισαν ένα γαλάζιο πουκάμισο, ένα επιτραπέζιο παιχνίδι, ένα μπουκάλι χυμό σταφύλι, που μου φαίνεται ότι μυρίζει λίγο σαν κρασί (άλλωστε το κρασί γίνεται από σταφύλια) αλλά κι ένα παζλ κι ένα βαζάκι πομάδας, ένα χαρτονό-

μισμα των δυόμισι φιορινιών και μια επιταγή δώρου για δύο βιβλία, ένα βιβλίο, το *Camera Obscura*, που όμως το έχει κι η Μαργκότ, γι' αυτό το άλλαξα, μια πιατέλα σπιτικά γλυκά (που έφτιαξα μόνη μου φυσικά, γιατί το να φτιάχνω γλυκά είναι το φόρτε μου αυτόν τον καιρό), πολλές καραμέλες και μια τούρτα φράουλα που έφτιαξε η Μαμά, καθώς και ένα γράμμα από τη γιαγιά, το οποίο έφτασε την κατάλληλη ώρα, αν και φυσικά αυτό είναι καθαρή σύμπτωση.

Έπειτα ήρθε να με πάρει η Χανελί και φύγαμε για το σχολείο. Στο διάλειμμα πρόσφερα μπισκότα στους καθηγητές και στους μαθητές κι ύστερα χρειάστηκε να στρωθούμε πάλι στη δουλειά.

Γύρισα στις πέντε, γιατί είχα πάει στη γυμναστική (παρόλο που δεν μου επιτρέπεται, γιατί τα χέρια και τα πόδια μου παθαίνουν εξάρθρωση) και για τα γενέθλιά μου διάλεξα να παίξουμε όλοι βόλεϊ. Όταν έφτασα στο σπίτι, είχε έρθει κιόλας η Σάνα Λέντερμαν κι εγώ είχα φέρει μαζί μου την Ίλσε Βάχνερ, τη Χανελί Χόσλαρ και τη Ζακλίν βαν Μάαρσεν, που είναι στην τάξη μου. Παλιότερα η Χανελί και η Σάνα ήταν οι δύο καλύτερές μου φίλες και, όταν μας έβλεπαν μαζί, έλεγαν πάντα «να η Άννα, η Χάνα και η Σάνα». Τη Ζακλίν βαν Μάαρσεν τη γνώρισα στο εβραϊκό λύκειο και τώρα αυτή είναι η καλύτερή μου φίλη. Η Ίλσε είναι η καλύτερη φίλη της Χανελί, ενώ η Σάνα πάει σε άλλο σχολείο, όπου έχει τις δικές της φίλες.

ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1942

Την Κυριακή το απόγευμα έκανα πάρτι για τα γενέθλιά μου. Η ταινία που είδαμε με τον Ριν Τιν Τιν άρεσε πολύ στις συμμαθήτριάς μου, οι οποίες μου έφεραν δώρο δύο καρφίτσες, έναν σελιδοδείκτη και δύο βιβλία. Επίσης η θεία Έλεν μού έφερε ένα παζλ, η θεία Στέφανι μια πολύ όμορφη καρφίτσα κι η θεία Λένι ένα υπέροχο βιβλίο, με τίτλο *Η Ντέζι στο Βουνό*.

Τα κορίτσια από τη λέσχη μού χάρισαν ένα θαυμάσιο βιβλίο, το *Μύθοι και Θρύλοι των Κάτω Χωρών*. Επειδή όμως μού πήραν κατά λάθος τον δεύτερο τόμο, αντάλλαξα δύο βιβλία με τον πρώτο τόμο.

Όταν πλενόμουν σήμερα το πρωί, σκεφτόμουν ότι θα ήταν πραγματικά υπέροχο αν είχα έναν σκύλο σαν τον Ριν Τιν Τιν. Θα τον φώναζα κι εγώ Ριν Τιν Τιν και στο σχολείο θα τον άφηνα πάντα στον θυρωρό και, όταν θα είχε καλό καιρό, στο υπόστεγο για τα ποδήλατα.

Τώρα θα μιλήσω λίγο για την τάξη και το σχολείο μου, ξεκινώντας από τις μαθήτρες. Η Μπέτι Μπλουμεντάαλ ντύνεται κάπως σαν φτωχαδάκι, αλλά έχω την εντύπωση ότι είναι όντως φτωχή. Είναι πολύ καλή μαθήτριά, όμως αυτό οφείλεται στο ότι μελετάει πολύ, αν και έχει αρχίσει κιόλας να κουράζεται λίγο. Είναι μια αρκετά ήρεμη κοπέλα.

Η Ζακλίν βαν Μάαρσεν θεωρείται η καλύτερή μου φίλη μέχρι τώρα, όμως ποτέ δεν είχα μια πραγματική φίλη. Στην αρχή πίστευα ότι θα ήταν η Ζακ, αλλά τελικά με απογοήτευσε.

Η Ντ.Κ. είναι ένα πολύ νευρικό κορίτσι, που συνέχεια κάτι ξεχνάει και της δίνουν τιμωρίες ασταμάτητα, αλλά είναι από καλή πιάστα. Κάνει παρέα κυρίως με τη ΧΖ.

Η Ε.Σ. είναι τόσο πολυλογού, που δεν το βρίσκω καν διασκεδαστικό. Όταν σε ρωτάει κάτι, έχει τη μανία να πειράζει τα μαλλιά ή τα κουμπιά στα ρούχα σου.

Λένε ότι η Ε. δεν με χωνεύει, αλλά αυτό εμένα δεν με πειράζει καθόλου, γιατί ούτε κι εγώ τη συμπαθώ ιδιαίτερα.

Η Χένι Μετς είναι ένα αστείο και συμπαθητικό κορίτσι, μόνο που μιλάει πολύ δυνατά και όταν παίζει στον δρόμο κάνει χαζομάρες. Είναι κρίμα που έχει φίλη μια κάποια Μπέτι, η οποία την επηρεάζει πολύ άσχημα, γιατί λέει πραγματικά απδιαστικά βρομόλογα.

Για τη Γ.Ρ. θα μπορούσα να γράψω κεφάλαια ολόκληρα. Είναι φαντασμένη, κουτσομπόλα, δυσάρεστη, παριστάνει τη μεγάλη, είναι ύπουλη και υποκρίτρια. Τύλιξε εντελώς τη Ζακ κι είναι πολύ κρίμα.

Η Γ. κλαίει με το παραμικρό, κάνει νάζια και δημιουργεί ιστορίες ολόκληρες. Η δεσποινίδα Γ. θέλει να έχει πάντα δίκιο. Είναι πολύ πλούσια κι έχει μια ντουλάπα γεμάτη φουστάνια πραγμα-

τικά χαριτωμένα, αλλά και κάποια μεγαλίστικα. Θεωρεί ότι είναι πολύ όμορφη, αλλά ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Η Γ. κι εγώ δεν θέλουμε να βλέπουμε η μια την άλλη ούτε ζωγραφιστή.

Η Ίλσε Βάγκνερ είναι αστεία και συμπαθητική, αλλά είναι πολύ λεπτολόγος και μπορεί να γκρινιάζει ώρες ολόκληρες. Η Ίλσε με συμπαθεί, είναι κι αυτή καλή μαθήτρια αλλά τεμπέλα.

Η Χανελί Χόσλαρ ή Λίζε, όπως τη φωνάζουν στο σχολείο, είναι μια κοπέλα λίγο αλλόκοτη· γενικά είναι ντροπαλή, όμως στο σπίτι της είναι πολύ αυθάδης. Πάει πάντα και τα λέει όλα στη μητέρα της. Αλλά λέει ειλικρινά αυτό που σκέφτεται και, κυρίως τώρα τελευταία, την εκτιμώ πολύ.

Η Νάνι βαν Πράαχ-Σιχάαρ είναι μια αστεία κοπελίτσα, ώριμη για την ηλικία της. Εγώ θα τη χαρακτηρίζα μάλλον γλυκιά. Οι βαθμοί της είναι αρκετά καλοί, δεν έχω και πολλά να πω για τη Νάνι βαν Πράαχ-Σιχάαρ.

Η Έεφιε ντε Γιογκ είναι θαυμάσια κοπέλα, πιστευώ. Είναι μόνο δώδεκα χρόνων, αλλά είναι πραγματική κυρία. Μου φέρεται σαν να ήμουν μωρό. Είναι επίσης πολύ εξυπηρετική, γι' αυτό και τη συμπαθώ.

Η ΧΖ. είναι η πιο όμορφη κοπέλα της τάξης, έχει αξιολάτρευτο πρόσωπο, αλλά δεν είναι πολύ έξυπνη και νομίζω ότι θα μείνει στην ίδια τάξη. Φυσικά δεν πρόκειται να της το πω αυτό.

Προς μεγάλη μου έκπληξη, η Χ. δεν έμεινε.

Και τέλος στην τάξη είμαι εγώ, πίσω από τα δώδεκα κορίτσια, καθισμένη πλάι στη ΧΖ.

Για τα αγόρια έχω να πω πολλά, αλλά ταυτόχρονα όχι και τίποτα σπουδαίο.

Ο Μόρις Κόστερ είναι ένας από τους πολλούς θαυμαστές μου αλλά μάλλον εκνευριστικός.

Ο Σάλι Σπρίνγκερ λέει διάφορα απδιαστικά πράγματα, ενώ ισχυρίζεται ότι έχει κοιμηθεί και με κορίτσι. Παρ' όλα αυτά, εγώ τον βρίσκω υπέροχο, γιατί είναι πολύ διασκεδαστικός.

Ο Έμιελ Μπονεβίτ είναι ο θαυμαστής της ΧΖ., αλλά η Χ. δεν του δίνει καμιά σημασία. Είναι μάλλον βαρετός.

Ο Ρόμπερτ Κοέν ήταν κι αυτός ερωτευμένος μαζί μου, αλλά δεν τον αντέχω πια, είναι υποκριτής, ψεύτης, κλαψιάρης, γελοίος, εκνευριστικός και το 'χει πάρει πάνω του.

Ο Μαξ βαν ντε Βέλντε είναι ένα βλαχάκι από το Μέντεμπλικ, αλλά απόλυτα υποφερτός, όπως θα 'λεγε κι η Μαργκότ.

Ο Χέρμαν Κόουπμαν είναι κι αυτός απδιαστικός, όπως κι ο Γιόπι ντε Μπέερ, που είναι μεγάλος γυναικάς και κολλιτσιδας.

Ο Λέο Μπλομ είναι κολλητός του Γιόπι ντε Μπέερ κι έχει επηρεαστεί από τις βρομιές του.

Ο Άλμπερτ ντε Μεσκουίτα ήρθε σε μας από την έκτη τάξη του Μοντεσοριανού σχολείου κι έχει πηδήξει τάξη· είναι πολύ έξυπνος.

Και ο Λέο Σλάχερ ήρθε από το ίδιο σχολείο, αλλά είναι λιγότερο έξυπνος.

Ο Ρου Στόπελμον είναι ένας αστειούλης από το Αλμέλο, που ήρθε στη μέση της χρονιάς.

Ο Ζακ Κοσερνόουτ κάθεται πίσω μας με τον Πιμ και μας κάνει να γελάμε συνέχεια (η Χ. κι εγώ).

Ο Χάρι Σάαπ είναι το πιο όμορφο αγόρι της τάξης· είναι μάλλον συμπαθητικός.

Και ο Βέρνερ Γιόζεφ είναι πολύ όμορφος, αλλά αυτός είναι κλειστός τύπος και δίνει την εντύπωση ότι είναι βαρετός.

Ο Σαμ Σάλομον είναι ένας πραγματικός αλπτάκος, ένα βρομόπαιδο (θαυμαστής!).

Ο Άπι Ριμ είναι μάλλον ορθόδοξος, αλλά βρομόπαιδο κι αυτός.

Τώρα πρέπει να σταματήσω. Την άλλη φορά θα έχω κι άλλα πράγματα να γράφω κι επομένως να σου διηγηθώ. Θα τα ξαναπούμε λοιπόν. Χαίρομαι που σ' έχω.

ΣΑΒΒΑΤΟ 20 ΙΟΥΝΙΟΥ 1942

Είναι πολύ περίεργη αίσθηση για κάποιον σαν εμένα να γράφει ημερολόγιο. Όχι μόνο επειδή δεν έχω ξαναγράψει ποτέ τίποτα, αλλά μου φαίνεται και ότι αργότερα ούτε εγώ αλλά ούτε και κανέ-

νας άλλος δεν θα ενδιαφέρεται για τις εκμυστηρεύσεις μιας δεκατριάχρονης μαθήτριας. Αλλά, για να πούμε την αλήθεια, αυτό δεν έχει σημασία. Έχω τη διάθεση να γράψω κι ακόμη περισσότερο να πω, στ' αλήθεια και μια για πάντα, αυτά που νιώθω για ένα σωρό πράγματα. Το χαρτί έχει μεγαλύτερη υπομονή από τους ανθρώπους. Αυτό το απόφθεγμα μου ήρθε στον νου μια από εκείνες τις μέρες της ελαφριάς μελαγχολίας, που, βαριεστημένη, με το κεφάλι ανάμεσα στα χέρια μου, αναρωτιόμουν αν έπρεπε να βγω ή να μείνω στο σπίτι και που τελικά απλώς καθόμουν και τρωγόμουν. Ναι, είναι αλήθεια, το χαρτί έχει υπομονή και, καθώς δεν έχω την πρόθεση να δώσω ποτέ σε οποιονδήποτε να διαβάσει αυτό το τετράδιο, που είναι στολισμένο με τον πομπώδη τίτλο «Ημερολόγιο» –εκτός αν συναντήσω κάποια στιγμή στη ζωή μου έναν φίλο ή μια φίλη που θα γίνει ο Φίλος ή η Φίλη με κεφαλαίο Φ–, υποθέτω ότι κανένας δεν θα έχει αντίρρηση.

Κατέληξα λοιπόν στη διαπίστωση από την οποία ξεκίνησε αυτή η ιδέα να γράψω ημερολόγιο: δεν έχω καμιά φίλη.

Για να γίνω ακόμη πιο σαφής, πρέπει να διευκρινίσω κάτι, γιατί κανένας δεν θα καταλάβαινε πώς ένα κορίτσι δεκατριών χρόνων είναι ολομόναχο στον κόσμο, κάτι που εξάλλου δεν είναι αλήθεια: έχω αξιολάτρευτους γονείς και μια αδερφή δεκάξι ετών, έχω συνολικά τουλάχιστον τριάντα φίλους και φίλες, όπως λένε, έχω ένα πλήθος από θαυμαστές, που δεν μ' αφήνουν από τα μάτια τους και που στην τάξη, μην μπορώντας να κάνουν τίποτα καλύτερο, προσπαθούν να με δουν με τη βοήθεια ενός μικρού καθρέφτη τσέπης. Έχω την οικογένειά μου και το σπίτι μου. Όχι, εκ πρώτης όψεως δεν μου λείπει τίποτα, εκτός από τη Φίλη με κεφαλαίο Φ.

Με τις συμμαθήτριές μου περνάω ωραία κι αυτό είναι όλο, δεν καταφέρνω ποτέ να μιλήσω για οτιδήποτε άλλο πέρα από τα καθημερινά ή να τις πλησιάσω, κι αυτό είναι το πρόβλημα. Ίσως αυτή η έλλειψη οικειότητας να οφείλεται σ' εμένα, πάντως έτσι έχουν τα πράγματα και δυστυχώς δεν μπορώ να τα αλλάξω. Γι' αυτό και γράφω αυτό το ημερολόγιο. Και για να ενισχύσω ακόμη περισσότερη στη φαντασία μου την ιδέα της φίλης που τόσο λαχταράω,

δεν θ' αρκεστώ να καταγράψω τα γεγονότα, όπως θα έκανε οποιαδήποτε άλλη κοπέλα, αλλά το ημερολόγιο αυτό θα γίνει για μένα αυτή ακριβώς η φίλη, και τη φίλη αυτή θα τη βαφτίσω Κίτι.

Ηλίθια. Η ιστορία μου! Αυτά τα πράγματα δεν ξεχνιούνται.

Επειδή όμως κανείς δεν πρόκειται να καταλάβει τίποτα απ' αυτά που γράφω στην Κίτι αν αρχίσω έτσι ξεκρέμαστα, πρέπει να κάνω μια περίληψη της ιστορίας της ζωής μου, όσο κουραστικό κι αν είναι.

Ο πατέρας μου, ο πιο γλυκός μπαμππούλης του κόσμου, ήταν ήδη τριάντα έξι χρόνων όταν παντρεύτηκε τη μητέρα μου, η οποία ήταν τότε είκοσι πέντε χρόνων. Η αδερφή μου, η Μαργκότ, γεννήθηκε το 1926 στη Φρανκφούρτη, στη Γερμανία. Στις 12 Ιουνίου 1929 ήταν η σειρά μου.

Έζησα στη Φρανκφούρτη ως τα τέσσερά μου χρόνια. Καθώς είμαστε εκατό τοις εκατό Εβραίοι, ο πατέρας μου ήρθε στην Ολλανδία το 1933, όπου διορίστηκε διευθυντής της ολλανδικής εταιρείας Opekta, που ειδικεύεται στην παρασκευή μαρμελάδας. Η μητέρα μου, Εντίθ Φρανκ-Χολέντερ, ήρθε να τον βρει στην Ολλανδία τον Σεπτέμβρη. Η Μαργκότ κι εγώ πήγαμε πρώτα στο Εξ-λα-Σαπέλ, όπου έμενε η γιαγιά μας. Η Μαργκότ ήρθε στην Ολλανδία τον Δεκέμβρη κι εγώ τον Φλεβάρη, και μ' έβαλαν πάνω στο τραπέζι ανάμεσα στα δώρα των γενεθλίων της Μαργκότ.

Λίγο καιρό αργότερα πήγα στο νηπιαγωγείο της σχολής Μοντεσόρι. Έμεινα εκεί ως τα έξι και μετά πήγα στην πρώτη δημοτικού. Όταν τελείωσα και τη δεύτερα, αποχαιρέτισα τη διευθύντρια, την κυρία Κούπερους, και κλάψαμε κι οι δύο, γιατί είχα γίνει δεκτή στο εβραϊκό λύκειο, όπου πηγαίνει κι η Μαργκότ.

Η ζωή μας είχε τα προβλήματα που μπορεί να φανταστεί κανείς, δεδομένου ότι τα μέλη της οικογένειας που είχαν μείνει στη Γερμανία βρέθηκαν αντιμέτωπα με τους αντιεβραϊκούς νόμους του Χίτλερ. Το 1938, μετά τα πογκρόμ, δύο θείοι μου, αδερφοί της μαμάς, δραπέτευσαν και βρέθηκαν σώοι και αβλαβείς στη Βόρεια Αμερική, κι η γιαγιά μου ήρθε να εγκατασταθεί στο σπίτι μας. Τότε ήταν εβδομήντα τριών χρόνων.

Από τον Μάη του 1940 κι έπειτα, οι καλές εποχές τελείωσαν·

πρώτα ο πόλεμος, έπειτα η συνθηκολόγηση και η είσοδος των Γερμανών, κι έτσι οι δυστυχίες για εμάς τους Εβραίους άρχισαν. Οι αντιεβραϊκοί νόμοι διαδέχονταν αδιάκοπα ο ένας τον άλλο κι η ελευθερία των κινήσεών μας περιοριζόταν όλο και περισσότερο. Οι Εβραίοι πρέπει να φορούν το κίτρινο άστρο, οι Εβραίοι πρέπει να παραδώσουν τα ποδήλατά τους, στους Εβραίους απαγορεύεται να χρησιμοποιούν το τραμ, στους Εβραίους απαγορεύεται να κυκλοφορούν με λεωφορείο ή ακόμη και με ιδιωτικό αυτοκίνητο, οι Εβραίοι μπορούν να κάνουν τα ψώνια τους μόνο από τις τρεις ως τις πέντε, οι Εβραίοι μπορούν να πηγαίνουν μόνο σε Εβραίους κουρείς, στους Εβραίους απαγορεύεται να κυκλοφορούν στον δρόμο από τις οχτώ το βράδυ ως τις έξι το πρωί, στους Εβραίους απαγορεύεται να πηγαίνουν στο θέατρο, στον κινηματογράφο και σε άλλα μέρη ψυχαγωγίας, στους Εβραίους απαγορεύεται να πηγαίνουν στην πισίνα ή να παίζουν τένις, χόκεϊ ή άλλα σπορ, στους Εβραίους απαγορεύεται να κάνουν κωπηλασία, οι Εβραίοι απαγορεύεται να επιδίδονται δημόσια σε οποιοδήποτε άθλημα, οι Εβραίοι απαγορεύεται να στέκονται στον κήπο του σπιτιού τους ή των φίλων τους μετά τις οχτώ το βράδυ, οι Εβραίοι απαγορεύεται να μπαίνουν σε σπίτια χριστιανών, οι Εβραίοι πρέπει να πηγαίνουν σε εβραϊκά σχολεία, και ούτω καθεξής... Να πώς ζούσαμε και μας απαγόρευαν να κάνουμε το ένα ή το άλλο. Η Ζακ μού έλεγε πάντα: «Δεν τολμάω να κάνω πια τίποτα, φοβάμαι μήπως απαγορεύεται».

Το καλοκαίρι του 1941 η γιαγιά αρρώστησε σοβαρά, χρειάστηκε να κάνει εγχείρηση κι έτσι κανείς δεν ασχολήθηκε με τα γενέθλιά μου. Το ίδιο είχε συμβεί και το καλοκαίρι του 1940, γιατί μόλις είχε τελειώσει ο πόλεμος στις Κάτω Χώρες. Η γιαγιά πέθανε τον Γενάρη του 1942. Κανένας δεν ξέρει πόσο πολύ τη σκέφτομαι και πόσο την αγαπώ ακόμα. Φέτος, το 1942, θέλησαν να κερδίσουν τον χαμένο χρόνο γιορτάζοντας τα γενέθλιά μου και άναψαν και το κεράκι της γιαγιάς μαζί.

Για μας τους τέσσερις όλα πάνε καλά για την ώρα, και φτάνω έτσι στη σημερινή ημερομηνία, την ημερομηνία των επισήμων εγκαινίων του ημερολογίου μου, 20 Ιουνίου 1942.

Αγαπητή Κίτι,

Ξεκινώ δίχως άλλη καθυστέρηση, έχει ψυχία αυτή τη στιγμή, ο Μπαμπάς κι η Μαμά βγήκαν κι η Μαργκώτ πήγε να παίξει πινγκ πονγκ στο σπίτι μιας φίλης της μαζί με άλλους φίλους. Κι εγώ παίζω πολύ πινγκ πονγκ τελευταία, και μάλιστα ιδρύσαμε μια λέσχη πέντε κοριτσιών. Την ονομάσαμε «Η Μικρή Άρκτος μείον δύο». Ακούγεται σίγουρα παράξενο, αλλά πρέπει να πω ότι οφείλεται σ' ένα λάθος. Θέλαμε να διαλέξουμε ένα πολύ πρωτότυπο όνομα και, καθώς ήμασταν πέντε τα μέλη, σκεφτήκαμε τ' αστέρια και συγκεκριμένα τη Μικρή Άρκτο. Νομίζαμε ότι η Μικρή Άρκτος είχε πέντε αστέρια, αλλά κάναμε λάθος γιατί έχει εφτά, όπως και η Μεγάλη. Έτσι προέκυψε και το «μείον δύο». Καθώς και οι πέντε παίκτριες τρελαινόμαστε για παγωτά, κυρίως το καλοκαίρι, και παίζοντας πινγκ πονγκ ζεσταινόμαστε, οι παρτίδες τελειώνουν συνήθως με μια βόλτα στους δύο κοντινότερους παγωτατζήδες που σερβίρουν Εβραίους, την Όαση ή τους Δελφούς. Δεν κάνουμε πια τον κόπο να πάρουμε μαζί μας πορτοφόλι ή λεφτά: στην Όαση έχει συνήθως τόσο κόσμο, που μέσα στο πλήθος πάντα βρίσκονται κάποιοι γενναιόδωροι κύριοι ή κάποιοι θαυμαστής, που μας προσφέρουν περισσότερα παγωτά απ' όσα θα μπορούσαμε να καταναλώσουμε σε μια βδομάδα.

Σίγουρα θα ξαφνιαστείς που στην ηλικία μου μιλάω ήδη για θαυμαστές. Δυστυχώς (ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, ευτυχώς), μοιάζει αδύνατο ν' αποφύγει κανείς αυτό το κακό στο σχολείο μας. Όταν ένα αγόρι με ρωτάει αν μπορεί να με συνοδέψει με το ποδήλατο ως το σπίτι μου κι αρχίζουμε να μιλάμε, ξέρω καλά ότι, εννιά φορές στις δέκα, ο εν λόγω νεαρός θα έχει την ενοχλητική συνήθεια να παίρνει αμέσως φωτιά και να μη με αφήνει από τα μάτια του. Ύστερα από λίγο τα ερωτικά του αισθήματα ψυχραίνονται κάπως, κι ακόμη περισσότερο γιατί εμένα δεν μου καίγεται καρφί για τα φλογερά του βλέμματα και συνεχίζω να κάνω πετάλι με όλη μου τη δύναμη. Αν το παρακάνει, γέρνω λίγο το ποδήλατό μου, η σάκα

μου πέφτει, ο νεαρός από ευγένεια κατεβαίνει να την πιάσει και, μέχρι να μου δώσει τη σάκα, έχω ήδη βρει άλλο θέμα συζήτησης. Και μιλάω μόνο για τους λιγότερο ενοχλητικούς, υπάρχουν φυσικά κι άλλοι που σου στέλνουν φιλιό ή προσπαθούν να σου πιάσουν το μπράτσο, αλλά στη δική μου περίπτωση έχουν χτυπήσει λάθος πόρτα, είτε κατεβαίνω και αρνιέμαι να δεχτώ άλλο τη συντροφιά τους είτε παριστάνω την προσβεβλημένη και τους λέω, δίχως να μασήσω τα λόγια μου, ότι δεν έχουν παρά να γυρίσουν στο σπίτι τους.

Ορίστε, έβαλα τις βάσεις για τη φιλία μας, τα ξαναλέμε αύριο.

Δική σου,

Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Όπου να 'ναι συνεδριάζουν οι καθηγητές και ολόκληρη η έκπη τρέμει. Η μισή τάξη στοιχηματίζει για το ποιος θα περάσει και ποιος θα μείνει. Τα δύο αγόρια που κάθονται πίσω μας, ο Σ.Ν. και ο Ζακ Κοσερνόουτ, μας κάνουν να πεθαίνουμε από τα γέλια, τη διπλανή μου, τη Χ.Ζ., κι εμένα. Έχουν βάλει στοίχημα ο ένας με τον άλλο όλο το χαρτζιλίκι τους για τις διακοπές. «Εσύ θα περάσεις», «Όχι», «Ναι», «Όχι», «Ναι», από το πρωί ως το βράδυ. Ούτε τα ικετευτικά βλέμματα της Ζ. να σωπάσουν ούτε τα αυστηρά μου σχόλια μπορούν να τους ηρεμήσουν. Κατά τη γνώμη μου, το ένα τέταρτο της τάξης θα 'πρεπε να μείνει, είναι πράγματι στουρνάρια, αλλά οι καθηγητές είναι οι πιο ιδιότροποι άνθρωποι που υπάρχουν. Πιθανόν αυτή τη φορά να πρωτοτυπήσουν και να κάνουν κάποια ιδιοτροπία, με την καλή έννοια. Για τις φίλες μου κι εμένα δεν πολυανησυχώ, θα τα καταφέρουμε. Μόνο τα μαθηματικά με ανησυχούν λίγο. Τέλος πάντων, θα δούμε.

Στο μεταξύ, δίνουμε κουράγιο η μια στην άλλη.

Με τους καθηγητές μου τα πηγαίνω αρκετά καλά. Έχουμε εννέα συνολικά, επτά άντρες και δύο γυναίκες. Ο κύριος Κίσιγκ, ο

γερο-μαθηματικός, ήταν πολύ θυμωμένος μαζί μου για ένα διάστημα, επειδή φλυαρούσα ασταμάτητα, κι έπειτα από μια σειρά προειδοποιήσεων κατέληξε να με τιμωρήσει. Μου έδωσε να γράφω μια έκθεση με θέμα: «Μια πολυλογού». Μια πολυλογού... τι μπορεί να γράφει κανείς πάνω σ' αυτό το θέμα; Θα το σκεφτόμουν αργότερα. Αφού σημείωσα την τιμωρία, έβαλα το τετράδιο των εκθέσεων στη σάκα μου και προσπάθησα να καθίσω ήσυχη. Το βράδυ, όταν τέλειωσα όλα μου τα μαθήματα, το βλέμμα μου έπεσε στον τίτλο της έκθεσης. Πιπιλίζοντας την άκρη του στιλό μου, άρχισα να σκέφτομαι το θέμα. Το να γράφεις οτιδήποτε, με όσο το δυνατό μεγαλύτερα γράμματα, είναι κάτι που μπορεί να κάνει ο καθένας, αλλά το να βρεις μια πειστική απόδειξη για την αναγκαιότητα της φλυαρίας, τότε μάλιστα, περνάς σε άλλο επίπεδο!

Ύστερα από πολλή σκέψη μού ήρθε ξαφνικά η έμπνευση και γέμισα τις τρεις σελίδες που έπρεπε, όντως αρκετά ευχαριστημένη με τον εαυτό μου. Ως επιχειρήματα ανέφερα ότι η φλυαρία είναι χαρακτηριστικό των γυναικών, ότι θα έκανα ό,τι μπορούσα για να συγκρατηθώ λιγάκι, αλλά ότι δεν θα κατάφερα ποτέ ν' απαλλαγώ από τη συνήθεια αυτή, αφού και η μητέρα μου είναι εξίσου φλύαρη μ' εμένα, αν όχι περισσότερο, και δύσκολα μπορεί κανείς ν' αλλάξει τα κληρονομικά χαρακτηριστικά.

Τα επιχειρήματά μου διασκέδασαν πολύ τον κύριο Κίσιγκ, αλλά όταν άρχισα πάλι να φλυαρώ στο επόμενο μάθημα, μου έβαλε δεύτερη τιμωρία. Αυτή τη φορά το θέμα ήταν «Μια αδιόρθωτη πολυλογού». Παρέδωσα και τη δεύτερη έκθεση και στα επόμενα δύο μαθήματα ο Κίσιγκ δεν είχε κανένα παράπονο από μένα. Όμως την τρίτη φορά θεώρησε ότι είχα αρχίσει πάλι να ξεπερνάω τα όρια. «Άννα Φρανκ, ως τιμωρία για τη φλυαρία σου, θα μου γράφεις μια έκθεση με τίτλο: “Πα πα πα πα, λένε στην πάπια τα παπιά”». Όλη η τάξη ξέσπασε σε γέλια. Κι εγώ η ίδια εξάλλου, παρόλο που η έμπνευσή μου είχε εξαντληθεί στο θέμα της φλυαρίας. Έπρεπε να βρω κάτι άλλο, έξω από τα συνηθισμένα. Η φίλη μου η Σάνα, ποιήτρια με ταλέντο, μου πρότεινε να με βοηθήσει να κάνουμε την έκθεση σε στίχους από την πρώτη ως την τελευταία

γραμμή. Πετούσα από τη χαρά μου! Δίνοντάς μου αυτό το πλίκιο θέμα, ο Κίσιγκ ήθελε να με κοροϊδέψει, αλλά με το ποίημά μου θα γελούσε καλύτερα όποιος γελούσε τελευταίος.

Το ποίημα είχε μεγάλη επιτυχία!

Μιλούσε για μια μαμά χήνα κι έναν μπαμπά κύκνο και τα τρία παπακία τους, που ο μπαμπάς τα σκότωσε δαγκώνοντάς τα, γιατί έκαναν συνέχεια πα πα πα. Ευτυχώς ο Κίσιγκ δέχτηκε το αστειό, διάβασε το ποίημα στην τάξη μας προσθέτοντας τα σχόλιά του και το διάβασε και σε άλλες τάξεις. Από τότε μου επιτρέπει να μιλάω και δεν με τιμωρεί ποτέ, αντίθετα μάλιστα μου κάνει πάντα τις παρατηρήσεις του γελώντας.

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Έχει φοβερή ζέστη, όλοι σκάνε και ψήνονται, και με τέτοιες θερμοκρασίες είμαι υποχρεωμένη να πηγαίνω παντού με τα πόδια. Τώρα καταλαβαίνω πόσο ωραία είναι μέσα στο τραμ, ιδιαίτερα αν είναι με πλατφόρμα, αλλά η απόλαυση αυτή είναι απαγορευμένη σ' εμάς τους Εβραίους, που πρέπει ν' αρκεστούμε στα πόδια μας. Χτες, ανάμεσα στις δώδεκα και τις δύο το μεσημέρι, έπρεπε να πάω στον οδοντογιατρό, στην οδό Γιαν Λουικενστράατ. Είναι πολύ μακριά από το Σταντστιμερτόινεν όπου βρίσκεται το σχολείο μας, και το απόγευμα παραλίγο να με πάρει ο ύπνος μέσα στην τάξη.

Ευτυχώς οι άνθρωποι σου προσφέρουν να πεις, δίχως να τους το ζητήσεις, η βοήθός του οδοντογιατρού είναι πραγματικά πολύ ευγενική. Το караβάκι είναι το μοναδικό μέσο μεταφοράς που μας επιτρέπεται ακόμα να χρησιμοποιούμε. Στην αποβάθρα Γιόζεφ Ίσραελς υπάρχει ένα караβάκι που ο οδηγός του μας πήρε αμέσως, όταν του ζητήσαμε να μας πάει απέναντι. Σίγουρα δεν φταίνε οι Ολλανδοί αν εμείς οι Εβραίοι έχουμε τόσες δυστυχίες.

Θα μου άρεσε τόσο πολύ να μην πηγαίνω σχολείο... Το ποδήλατό μου το έκλεψαν στις διακοπές του Πάσχα και ο Μπαμπάς έδωσε το ποδήλατο της Μαρίας σε κάτι χριστιανούς φίλους του για να το φυλάξουν. Ευτυχώς όμως οι διακοπές πλησιάζουν, μια βδομάδα ακόμη και θα ξεχάσουμε τις στενοχώριες μας.

Χτες το πρωί μού συνέβη κάτι ευχάριστο. Περνούσα μπροστά από το υπόστεγο των ποδηλάτων, όταν άκουσα κάποιον να με φωνάζει. Γύρισα και είδα πίσω μου ένα νόστιμο αγόρι που είχα γνωρίσει την προηγούμενη μέρα στο σπίτι της Βίλμα. Είναι μακρινός της ξάδερφος της. Η Βίλμα είναι μια συμμαθήτριά μου, που στην αρχή φαινόταν πολύ καλή. Πράγματι είναι καλή, αλλά το μόνο που κάνει είναι να μιλάει όλη μέρα γι' αγόρια κι αυτό έχει αρχίσει να μ' εκνευρίζει.

Πλησίασε κάπως δειλά και συστήθηκε: «Χέλο Σίλμπερμπεργκ». Ξαφνιάστηκα κάπως και αναρωτιόμουν τι να ήθελε, αλλά δεν άργησα να το μάθω. Ο Χέλο ήθελε να με συνοδέψει ως το σχολείο. «Αφού, έτσι κι αλλιώς, πηγαίνεις κι εσύ προς τα κει, ας πάμε μαζί», απάντησα και ξεκινήσαμε. Ο Χέλο είναι δεκάξι χρόνων κι έχει πάντα ένα σωρό ενδιαφέροντα πράγματα να πει. Σήμερα το πρωί με περίμενε ξανά και αναμφισβήτητα θα συνεχίσει να το κάνει.

Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Μέχρι σήμερα δεν βρήκα ούτε στιγμή για να σου γράψω. Την Πέμπτη πέρασα ολόκληρο το απόγευμα στο σπίτι κάποιων φίλων. Την Παρασκευή είχαμε επισκέψεις και ούτω καθεξής μέχρι σήμερα. Ο Χέλο κι εγώ γνωριστήκαμε καλύτερα αυτή τη βδομάδα. Μου μίλησε πολύ για τον εαυτό του. Είναι από το Γκελζενκίρχεν και ήρθε στις Κάτω Χώρες χωρίς τους γονείς του. Οι γονείς του είναι στο Βέλγιο και δεν μπορεί με κανέναν τρόπο να πάει να τους βρει

εκεί. Ο Χέλο είχε μια φιλεναδίτσα, την Ούρσουλ. Τη γνωρίζω, χαρακτηριστικό δείγμα γλυκανάλατης κοπελίτσας. Όμως, από τότε που με γνώρισε ο Χέλο ανακάλυψε ότι η Ούρσουλ τού έφερνε νύστα. Φαίνεται πως είμαι κάτι σαν γιατρικό κατά της νύστας, είναι αδύνατο να φανταστεί κανείς σε τι μπορεί να χρησιμεύσει! Η Ζακ κοιμήθηκε στο σπίτι μου το Σάββατο το βράδυ. Το απόγευμα η Ζακ ήταν στις Χανελί κι εγώ βαρέθηκα πολύ.

Ο Χέλο θα ερχόταν στο σπίτι μου απόψε, αλλά γύρω στις έξι τηλεφώνησε, σήκωσα εγώ το τηλέφωνο και είπτε:

«Καλημέρα, λέγομαι Χέλμουτ Σίλμπερμπεργκ, θα μπορούσα, παρακαλώ, να μιλήσω στην Άννα;»

«Ναι, Χέλο, η Άννα είμαι.»

«Καλημέρα, Άννα, τι κάνεις;»

«Καλά, ευχαριστώ.»

«Ήθελα να σου πω ότι δυστυχώς δεν θα μπορέσω να έρθω απόψε, αλλά θα ήθελα να σου μιλήσω. Αν συμφωνείς, θα είμαι στο σπίτι σου σε δέκα λεπτά.»

«Εντάξει, σύμφωνοι, τα λέμε!»

«Τα λέμε λοιπόν, έρχομαι.»

Έκλεισα το τηλέφωνο και έτρεξα ν' αλλάξω και να φτιάξω λίγο τα μαλλιά μου. Έπειτα, πολύ αναστατωμένη, έσκυψα από το παράθυρο. Επιτέλους, ήρθε! Απίστευτο αλλά αληθινό, δεν κατρακύλησα στα σκαλιά, αλλά περίμενα ήρεμα να χτυπήσει το κουδούνι. Κατέβηκα και μου είπτε αμέσως γιατί είχε έρθει.

«Ξέρεις, Άννα, η γιαγιά μου βρίσκει ότι είσαι πολύ μικρή για να κάνω παρέα μαζί σου. Μου είπτε να πάω στους Αέβενμπαχ, αλλά, ίσως να το ξέρεις, δεν βγαίνω πια με την Ούρσουλ!»

«Όχι, πώς έγινε, τσακωθήκατε;» «Όχι, αντίθετα, είπα στην Ούρσουλ ότι, έτσι κι αλλιώς, δεν τα πηγαίναμε και πολύ καλά κι ήταν προτιμότερο να μη βγαίνουμε μαζί, αλλά ότι ήταν πάντα ευπρόσδεκτη στο σπίτι μας και ήλπιζα ότι θα ήμουν κι εγώ ευπρόσδεκτος στο δικό της. Πίστευα ότι στριφογύριζε γύρω από ένα άλλο αγόρι και της φέρθηκα ανάλογα. Αλλά δεν ήταν αλήθεια και ο θεός μου μου είπτε να ζητήσω συγγνώμη από την Ούρσουλ, αλλά

φυσικά δεν ήθελα και προτίμησα να το διαλύσω, μα είχα πολλούς άλλους λόγους. Και τώρα η γιαγιά μου θέλει να πηγαίνω στο σπίτι της Ούρσουλ κι όχι στο δικό σου, αλλά εγώ δεν συμφωνώ και δεν έχω τέτοια πρόθεση. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι έχουν καμιά φορά αναχρονιστικές ιδέες, αλλά εγώ δεν μπορώ να τις δεχτώ. Τους έχω ανάγκη τους παππούδες μου, αλλά από μια άποψη μ' έχουν κι εκείνοι ανάγκη. Την Τετάρτη το βράδυ είμαι πάντα ελεύθερος, γιατί οι παππούδες μου νομίζουν ότι πηγαίνω στο μάθημα χαρακτηριστικής, αλλά στην πραγματικότητα πάω σε μια σιωνιστική λέσχη, όπου δεν μου επιτρέπουν να πηγαίνω, γιατί έχουν πολλές αντιρρήσεις για τον σιωνισμό· ούτε κι εγώ είμαι φανατικός σπαδός, αλλά είμαι μάλλον υπέρ και μ' ενδιαφέρει. Βέβαια, τώρα τελευταία τα μερδεύουν πολύ και αποφάσισα να τα παρατήσω, οπότε την Τετάρτη το απόγευμα θα πάω για τελευταία φορά.

»Μετά θα είμαι ελεύθερος την Τετάρτη το βράδυ, το Σάββατο το βράδυ, το Σάββατο το απόγευμα, την Κυριακή το απόγευμα και ούτω καθεξής».

«Μα, αν οι παππούδες σου δεν θέλουν, πώς θα κάνεις κάτι πίσω από την πλάτη τους;»

«Δεν ερωτεύεται κανείς κατά παραγγελία».

Φτάσαμε μπροστά στο βιβλιοπωλείο Μπλανκεβόουρτ όπου είδα τον Πέτερ Σιφ με άλλα δύο αγόρια: ήταν η πρώτη φορά ύστερα από πολύ καιρό που με χαιρετούσε κι αυτό μ' ευχαρίστησε πολύ.

Τη Δευτέρα το βράδυ ο Χέλο ήρθε στο σπίτι μας, για να γνωρίσει τον Μπαμπά και τη Μαμά. Είχα αγοράσει γλυκά και ζαχαρωτά, υπήρχαν τσάι, μπισκότα, απ' όλα, αλλά ούτε ο Χέλο ούτε εγώ θέλαμε να μείνουμε ήσυχα καθισμένοι στις καρέκλες μας· πήγαμε να κάνουμε μια βόλτα και μ' έφερε πίσω στις οχτώ και δέκα. Ο Μπαμπάς θύμωσε πολύ, βρήκε όχι το παράκανα γυρίζοντας τόσο αργά, κι έτσι αναγκάστηκα να υποσχεθώ ότι στο μέλλον θα ήμουν πίσω στο σπίτι στις οχτώ παρά δέκα. Με κάλεσε στο σπίτι του για την επόμενη Δευτέρα.

Κι έπειτα η Βίλμα μού διηγήθηκε ότι ο Χέλο είχε πάει στο σπίτι της ένα βράδυ και τον είχε ρωτήσει:

«Ποια προτιμάς, την Ούρσουλ ή την Άννα;» Κι είχε απαντήσει: «Αυτό δεν είναι δική σου δουλειά». Αλλά φεύγοντας (δεν είχαν ξαναμιλήσει όλο το βράδυ) είπε:

«Την Άννα σίγουρα, αντίο, και κυρίως μην το πεις σε κανέναν». Και, οπ, εξαφανίστηκε. Όλα δείχνουν ότι ο Χέλο είναι ερωτευμένος μαζί μου και για πρώτη φορά αυτό μου αρέσει. Η Μαργκότ θα έλεγε ότι είναι ένα αγόρι απόλυτα καθωσπρέπει, το ίδιο λέω κι εγώ, για να μην πω παραπάνω. Και η Μαμά τον εκθειάζει: καλό παιδί κι ευγενικό και ήσυχο. Χαίρομαι που ο Χέλο αρέσει τόσο σ' όλη μου την οικογένεια, αν και δεν αρέσει στις φίλες μου, τις οποίες εξάλλου βρίσκει κι αυτός χαζούλες και με το δίκιο του. Η Ζακ με πειράζει ασταμάτητα σχετικά με τον Χέλο. Δεν είμαι καθόλου ερωτευμένη, όχι, έχω όμως δικαίωμα να έχω φίλους, κανέναν δεν μπορεί να ισχυριστεί το αντίθετο.

Η Μαμά πάντα ρωτάει ποιον θα ήθελα να παντρευτώ όταν έρθει η ώρα, αλλά νομίζω ότι ποτέ δεν θα μαντέψει ότι σκέφτομαι τον Πέτερ, γιατί υποστηρίζω το αντίθετο χωρίς να χάνω την ψυχραιμία μου. Αγαπώ τον Πέτερ όπως δεν αγάπησα ποτέ κανέναν και προσπαθώ αδιάκοπα να πείσω τον εαυτό μου ότι, αν ο Πέτερ είναι πάντα μαζί με όλες αυτές τις άλλες κοπέλες, το κάνει αποκλειστικά και μόνο για να κρύψει τα αισθήματά του· ίσως πιστεύει ότι ο Χέλο κι εγώ είμαστε ερωτευμένοι, αλλά αυτό δεν είναι αλήθεια, γιατί δεν είναι παρά ένας απλός φίλος ή, όπως θα έλεγε η Μαμά, ο καβαλιέρος μου.

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Την Παρασκευή η απονομή των βραβείων στο εβραϊκό θέατρο πήγε καλά, ο έλεγχός μου δεν είναι και τόσο κακός, μόνο έναν βαθμό έχω κάτω από τον μέσο όρο, ένα πεντάρι στην άλγεβρα και στα

υπόλοιπα εφτάρια, δύο οχτάρια και δύο δεκάρια. Στο σπίτι ήταν ευχαριστημένοι, αλλά στο θέμα των βαθμών οι γονείς μου έχουν διαφορετική άποψη από τους άλλους γονείς, δεν τους νοιάζει αν είναι καλός ή κακός ο έλεγχος, αυτό που έχει σημασία γι' αυτούς είναι να είμαι καλά στην υγεία μου, να μην είμαι πολύ αυθάδης και να διασκεδάζω. Αν πληρούνται αυτές οι τρεις προϋποθέσεις, τα υπόλοιπα θ' ακολουθήσουν.

Εμένα, αντίθετα, δεν μου αρέσουν οι κακοί βαθμοί. Ξέρω ότι με δέχτηκαν στο λύκειο με όρους, γιατί θεωρητικά θα έπρεπε να είχα κάνει μια εβδομη χρονιά στη σχολή Μοντεσόρι, αλλά, όταν χρειάστηκε να πάνε όλα τα εβραϊόπουλα σε εβραϊκά σχολεία, ο κύριος Έλτε μάς πήρε δοκιμαστικά, τη Λιέζ Χόσλαρ κι εμένα, ύστερα από μερικές υπεκφυγές. Η Λιέζ πέρασε κι αυτή στην επόμενη τάξη, αλλά αφού έμεινε πρώτα μετεξεταστέα στη γεωμετρία.

Η καμμένη η Λιέζ δυσκολεύεται να μελετήσει στο σπίτι της: έχει την αδερφούλα της που παίζει όλη μέρα μέσα στο δωμάτιό της, ένα πολύ κακομαθημένο μωρό που κοντεύει να κλείσει τα δύο. Αν δεν γίνει το δικό της, η Χάμπι βάζει τα κλάματα, κι αν δεν ασχοληθεί μαζί της η Λιέζ, η κυρία Χόσλαρ βάζει τις φωνές. Κάτω από τέτοιες συνθήκες είναι αδύνατο να μελετήσει η Λιέζ και τ' αναρίθμητα ιδιαίτερα που της κάνουν δεν μπορούν ν' αλλάξουν και πολλά πράγματα στην κατάσταση. Οργάνωση που έχει αυτό το σπίτι! Οι γονείς της Κυρίας μένουν στο διπλανό σπίτι, αλλά τρώνε πάντα μαζί τους, κι επιπλέον είναι μια υπηρέτρια, το μωρό, ο Κύριος, πάντα αφηρημένος και σκεφτικός, κι η Κυρία, πάντα νευρική κι εκνευρισμένη, που περιμένει κι άλλο μωρό.

Σ' αυτό το τρελοκομείο η κακομοίρα η Λιέζ είναι εντελώς χαμμένη.

Η αδερφή μου η Μαργκότ πήρε κι αυτή τον έλεγχό της με επαίρους, όπως συνήθως. Αν υπήρχε τρόπος, θα περνούσε σίγουρα στην επόμενη τάξη μόνο με τα συγχαρητήρια των καθηγητών, είναι αληθινή ασίδα!

Ο Μπαμπάς μένει συχνά στο σπίτι τώρα τελευταία, δεν έχει πια λόγο να πηγαίνει στο γραφείο, θα πρέπει να είναι πολύ θλιβερό

να νιώθει άχρηστος. Ο κύριος Κλάιμαν ανέλαβε τη διεύθυνση της Opekta κι ο κύριος Κούχλερ της Gies & Co., της εταιρείας (τεχνικών) μπαχαρικών, που ιδρύθηκε μόλις το 1941.

Εδώ και μερικές μέρες, καθώς κάναμε τη βόλτα μας γύρω από την πλατεία, ο Μπαμπάς άρχισε να μας λέει ότι θα περνούσαμε στην παρανομία κι ότι θα ήταν πολύ δύσκολο να ζήσουμε εντελώς αποκομμένοι από τον κόσμο.

Τον ρώτησα γιατί μιλούσε γι' αυτό.

«Άννα», απάντησε, «ξέρεις ότι εδώ και περισσότερο από έναν χρόνο αφήνουμε σε άλλα σπίτια ρούχα, τρόφιμα κι έπιπλα. Δεν θέλουμε να μας πιάσουν. Θα φύγουμε, λοιπόν, μόνοι μας, αντί να περιμένουμε να έρθουν να μας πάρουν».

«Μα πότε, Μπαμπά;»

Ο σοβαρός τόνος του Μπαμπά με ανησυχούσε.

«Μην ανησυχείς, θ' ασχοληθούμε εμείς με όλα, εσύ κοίταξε να χαρείς την ανέμελη ζωή σου, όσο ακόμα προλαβαίνεις».

Αυτό ήταν όλο. Α, μακάρι ν' αργήσουν όσο το δυνατό περισσότερο να βγουν αληθινά τα σκοτεινά αυτά λόγια! Κάποιος χτυπάει, είναι ο Χέλο, σταματάω.

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Θα 'λεγε κανείς ότι έχουν περάσει χρόνια από την Κυριακή το πρωί, συνέβησαν τόσα πράγματα, που μου φαίνεται λες κι ολόκληρος ο κόσμος γύρισε ξαφνικά ανάποδα, αλλά βλέπεις, Κίτι, είμαι ακόμα ζωντανή κι αυτό είναι το κυριότερο, όπως λέει και ο Μπαμπάς. Ναι, είναι αλήθεια, είμαι ακόμα ζωντανή, αλλά μη με ρωτάς ούτε πού ούτε πώς. Έχω την εντύπωση ότι δεν καταλαβαίνεις τίποτα απ' όσα σου λέω σήμερα, γι' αυτό ας αρχίσω εξιστορώντας σου τι συνέβη την Κυριακή το απόγευμα.

Στις τρεις (ο Χέλο είχε φύγει και θα ξαναγύριζε λίγο αργότερα) κάποιος χτύπησε την πόρτα, αλλά εγώ δεν άκουσα τίποτα, γιατί ήμουν στη βεράντα και διάβαζα στον ήλιο, ξαπλωμένη τεμπέλικα σε μια σεξ λογκ. Η Μαργκόντ εμφανίστηκε αναστατωμένη στην πόρτα της κουζίνας.

«Ήρθε μια κλήση από τους Es Es για τον Μπαμπά», ψιθύρισε, «η Μαμά πήγε κιόλας στον κυρίου Βαν Ντάαν». (Ο Βαν Ντάαν είναι φίλος και συνétairos του Μπαμπά.)

Έπαθα τρομερό σοκ, όλοι ξέρουν τι σημαίνει κλήση από τους Es Es, έβλεπα ήδη το φάσμα των στρατοπέδων συγκέντρωσης και των κελιών της απομόνωσης κι εκεί θα έπρεπε ν' αφήσουμε τον Μπαμπά να πάει.

«Δεν υπάρχει περίπτωση να φύγει», με διαβεβαίωσε η Μαργκόντ, ενώ περιμέναμε τη Μαμά στο σαλόνι. «Η Μαμά πήγε στους Βαν Ντάαν για να ρωτήσει αν μπορούμε να εγκατασταθούμε από αύριο κιόλας στην κρυφώνα μας. Οι Βαν Ντάαν θα κρυφτούν μαζί μας. Θα είμαστε εφτά».

Σιωπή. Δεν μπορούσαμε να πούμε πια λέξη, σκεφτόμασταν τον Μπαμπά, που εντελώς ανυποψίαστος είχε πάει να επισκεφθεί το εβραϊκό γηροκομείο, περιμέναμε τη Μαμά να γυρίσει, και η ζέστη, η ένταση, όλα αυτά μας έκαναν να μένουμε σιωπηλές.

Ξαφνικά χτύπησε πάλι το κουδούνι.

«Είναι ο Χέλο», είπα.

«Μην ανοίγεις», είπε η Μαργκόντ και με σταμάτησε.

Αλλά δεν υπήρχε λόγος, ακούγαμε τη Μαμά και τον κύριο Βαν Ντάαν να μιλάνε κάτω με τον Χέλο, έπειτα μπήκαν μέσα κι έκλεισαν την πόρτα πίσω τους. Κάθε φορά που χτυπούσε το κουδούνι, η Μαργκόντ κι εγώ αναγκαζόμασταν να κατέβουμε στις μύτες των ποδιών μας για να δούμε αν ήταν ο Μπαμπάς, δεν ανοίγαμε σε κανέναν άλλο.

Μας έβγαλαν από το σαλόνι, τη Μαργκόντ κι εμένα, γιατί ο Βαν Ντάαν ήθελε να μιλήσει ιδιαιτέρως με τη Μαμά.

Όταν η Μαργκόντ κι εγώ γυρίσαμε στο δωμάτιό μας, μου είπε ότι η κλήση δεν ήταν για τον Μπαμπά, αλλά για κείνη. Ταράχτηκα

ξανά κι άρχισα να κλαίω. Η Μαργκότ είναι δεκάξι χρόνων, επομένως και τόσο μικρά κορίτσια αναγκάζονται να φύγουν μόνα τους, αλλά ευτυχώς εκείνη δεν θα πήγαινε, η Μαμά ήταν κατηγορηματική, και δίχως άλλο αυτό εννοούσε ο Μπαμπάς όταν μου είχε πει ότι θα κρυβόμαστε.

Να κρυφτούμε, αλλά πού; Στην πόλη, στην εξοχή, σ' ένα σπίτι, σε μια καλύβα, πού, πότε, πώς...; Ήταν ένα σωρό ερωτήσεις που δεν μπορούσα να κάνω, αλλά που στριφογύριζαν στο μυαλό μου. Η Μαργκότ κι εγώ αρχίσαμε να τακτοποιούμε σε μια τσάντα τα είδη πρώτης ανάγκης. Το πρώτο πράγμα που έβαλα ήταν αυτό το τετράδιο, έπειτα μπιγκουτί, μαντίλια, βιβλία, μια χτένα, παλιά γράμματα. Η προοπτική της κρυψώνας με βασάνιζε κι έχωνα μέσα στην τσάντα ό,τι έβρισκα μπροστά μου, αλλά δεν το μετανιώνω, μ' ενδιαφέρουν περισσότερο τα ενθύμια παρά τα φορέματα.

Στις πέντε γύρισε επιτέλους ο Μπαμπάς και τηλεφωνήσαμε στον κύριο Κλάιμαν, για να του ζητήσουμε να έρθει το ίδιο βράδυ. Ο Βαν Ντάαν πήγε να φέρει τη Μίεπ. Η Μίεπ ήρθε, πήρε μαζί της μέσα σε μια τσάντα παπούτσια, φουστάνια, σακάκια, εσώρουχα και κάλτσες, και υποσχέθηκε να γυρίσει το βράδυ. Έπειτα απ' αυτό, το σπίτι μας βυθίστηκε ξανά στη σιωπή, δεν πεινούσαμε, έκανε ακόμα ζέστη κι όλα ήταν πολύ περίεργα. Είχαμε νοικιάσει το μεγάλο δωμάτιο στον πάνω όροφο σε κάποιον κύριο Γκόλντσμυτ, έναν χωρισμένο καμιά τριανταριά χρόνων, που προφανώς δεν είχε τίποτα να κάνει εκείνο το βράδυ και ήρθε και στρογγυλοκάθισε στο σπίτι μας ως τις δέκα, δεν μπορούσαμε να τον ξεφορτωθούμε με τίποτα.

Η Μίεπ κι ο Γιαν Γκίς ήρθαν στις έντεκα. Η Μίεπ εργάζεται στο γραφείο του Μπαμπά από το 1933, έχει γίνει πολύ φίλη μας, όπως κι ο Γιαν, ο άντρας της. Είναι νιόπαντροι. Και πάλι παπούτσια, κάλτσες, βιβλία κι εσώρουχα εξαφανίστηκαν στην τσάντα της Μίεπ και τις μεγάλες τσέπες του Γιαν. Στις έντεκα και μισή εξαφανίστηκαν κι αυτοί με τη σειρά τους.

Ήμουν πτώμα από την κούραση και, παρόλο που ήξερα ότι αυτή ήταν η τελευταία μου νύχτα στο κρεβάτι μου, αποκοιμήθηκα αμέσως. Η Μαμά με ζύπνησε στις πέντε και μισή. Ευτυχώς η

ξέστη ήταν λιγότερο αποπνικτική απ' ό,τι την Κυριακή, που όλα μέρα έπεφταν ζεστές μπόρες. Ντυθήκαμε κι οι τέσσερις με πολλά ρούχα, σαν να επρόκειτο να περάσουμε τη νύχτα σε κανένα ψυγείο, κι αυτό με μοναδικό σκοπό να πάρουμε μαζί μας όσο το δυνατό περισσότερα ρούχα. Κανένας Εβραίος στη θέση μας δεν θα ριψοκινδύνευε να βγει από το σπίτι του με μια βαλίτσα γεμάτη ρούχα. Είχα φορέσει δύο πουκάμισα, τρεις κιλότες, ένα φουστάνι, κι από πάνω μια φούστα, ένα σακάκι, ένα καλοκαιρινό παλτό, δύο ζευγάρια κάλτσες, χειμωνιάτικα παπούτσια, σκούφο, κασκόλ και ένα σωρό άλλα πράγματα. Κόντευα κιόλας να σκάσω πριν βγούμε, αλλά κανέναν δεν τον ένοιαζε αυτό. Η Μαργκότ παραγέμισε την τσάντα της με σχολικά βιβλία, πήγε να φέρει το ποδιάλατό της από το υπόστεγο και ακολούθησε τη Μίεπ, που την οδηγούσε σε ορίζοντες άγνωστους σ' εμένα. Πραγματικά, αγνοούσα ποιος θα ήταν ο μυστηριώδης προορισμός μας.

Στις εφτά και μισή κλείσαμε με τη σειρά μας την πόρτα πίσω μας, ο μόνος που έμενε ν' αποχαιρετίσω ήταν ο Μόουρτιε, ο γατούλης μου, που θα έβρισκε καταφύγιο στους γείτονες, όπως υποδεικνυε ένα γραμματάκι που απευθυνόταν στον κύριο Γκόλντσμιντ.

Τα ξέστρωτα κρεβάτια, τ' απομεινάρια από το πρόγευμα στο τραπέζι, ένα κιλό κρέας για τον γάτο στην κουζίνα, όλα έδιναν την εντύπωση ότι είχαμε φύγει βιαστικά. Αλλά δεν μας ενδιέφεραν οι εντυπώσεις, το μόνο που θέλαμε ήταν να φύγουμε, να φύγουμε και να φτάσουμε σώοι στον προορισμό μας και τίποτα άλλο.

Η συνέχεια αύριο.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Περπατούσαμε στη βροχή, ο Μπαμπάς, η Μαμά κι εγώ, κι ο καθένας μας κουβαλούσε από μια τσάντα κι ένα δίχτυ για τρόφιμα,

παραγεμισμένο με τα πιο ετερόκλητα πράγματα. Οι εργάτες που πήγαιναν στη δουλειά τους εκείνη την ώρα μάς έριχναν βλέμματα γεμάτα οίκτο. Στα πρόσωπά τους έβλεπε κανείς πεντακάθαρα τη στενοχώρια τους που δεν μπορούσαν να μας προτείνουν κανενός είδους όχημα, το κίτρινο αστέρι μας εξηγούσε αρκετά καλά τι συνέβαινε.

Μόνο όταν βγήκαμε στον δρόμο ο Μπαμπάς κι η Μαμά μου αποκάλυψαν λίγο λίγο το σχέδιό τους να κρυφτούμε. Εδώ και μήνες βγάξαμε από το σπίτι όσα επίπλα και ρούχα μπορούσαμε κι ήμασταν έτοιμοι να φύγουμε για να κρυφτούμε μόνοι μας στις 16 Ιουλίου. Η κλήση είχε επισπεύσει κατά δέκα μέρες την αναχώρησή μας κι έτσι έπρεπε ν' αρκεστούμε σ' ένα λιγότερο τακτοποιημένο διαμέρισμα.

Η κρυψώνα βρισκόταν στα γραφεία του Μπαμπά. Είναι λίγο δύσκολο να το καταλάβει κανείς όταν δεν ξέρει την κατάσταση, γι' αυτό θα δώσω μερικές συμπληρωματικές εξηγήσεις. Ο Μπαμπάς δεν είχε πολύ προσωπικό: τον κύριο Κούχλερ, τον κύριο Κλάιμαν και τη Μίεπ, κι επιπλέον την Μπεπ Βόσκουιλ, τη στενοδακτυλογράφο, που είναι είκοσι τριών χρόνων. Όλοι ήταν ενημερωμένοι σχετικά με την άφιξή μας. Στο μαγαζί ήταν ο αποθηκάριος κι ο κύριος Βόσκουιλ, ο πατέρας της Μπεπ, στον οποίο δεν είχαμε πει τίποτα, και δύο υπάλληλοι.

Το κτίριο είναι διαρρυθμισμένο ως εξής: στο ισόγειο υπάρχει ένας μεγάλος χώρος που χρησιμεύει για την αποθήκευση των πρώτων υλών και είναι χωρισμένος σε διάφορα διαμερίσματα, όπως η αίθουσα αλέσματος, όπου αλέθουν την κανέλα, το γαρίφαλο και το υποκατάστατο του πιπεριού, και η αποθήκη. Δίπλα στην πόρτα της αποθήκης είναι η εξώπορτα του κτιρίου, ακολουθεί μια εσωτερική πόρτα που οδηγεί σε μια σκάλα. Στο πάνω μέρος της σκάλας φτάνεις σε μια πόρτα με θαμπό τζάμι, στο οποίο άλλοτε υπήρχε μια ταμπέλα που έγραφε με μαύρα γράμματα «Γραφείον». Είναι το μεγάλο μπροστινό γραφείο, πολύ ευρύχωρο, πολύ φωτεινό, πολύ γεμάτο. Στη διάρκεια της ημέρας εργάζονται εκεί η Μπεπ, η Μίεπ και ο κύριος Κλάιμαν. Όταν διασχίσεις ένα

μικρό γραφειάκι μ' ένα χρηματοκιβώτιο, μια γκαρνταρόμπα και μια μεγάλη ντουλάπα για αποθήκευση, φτάνεις στο γραφείο της διεύθυνσης, μικρό, κλειστό και σκοτεινό. Παλιότερα εδώ εργαζόνταν ο κύριος Βαν Ντάαν κι ο κύριος Κούχλερ, που τώρα είναι μόνος του εκεί μέσα. Μπορείς να μπεις στο γραφείο του κυρίου Κούχλερ από τον διάδρομο, αλλά μόνο από μια τζαμένια πόρτα που ανοίγει από μέσα, όχι όμως κι απ έξω. Μετά το γραφείο του κυρίου Κούχλερ, ακολουθώντας τον στενό διάδρομο, περνώντας μπροστά από την αποθήκη για το κάρβουνο και ανεβαίνοντας τέσσερα σκαλιά, φτάνεις στο κόσμημα του κτιρίου, το ιδιαίτερο γραφείο. Μέσα έχει επιβλητικά έπιπλα από σκούρο ξύλο, λινόλεουμ και χαλιά, ραδιόφωνο, κομψό φωτιστικό, είναι πολύ σικ γενικά. Βρίσκεται πλάι σε μια μεγάλη κι ευρύχωρη κουζίνα με θερμοσίφωνα και γκαζιέρα με δύο μάτια, και δίπλα έχει τουαλέτες. Αυτό είναι το πρώτο πάτωμα.

Από τον κάτω διάδρομο μια απλή ξύλινη σκάλα ανεβαίνει στο πάνω πάτωμα. Πάνω υπάρχει ένα μικρό πέραςμα, που το έχουν ονομάσει πλατύσκαλο. Αριστερά και δεξιά από το πλατύσκαλο υπάρχουν δύο πόρτες. Η αριστερή οδηγεί στο μέρος του κτιρίου που βλέπει στον δρόμο, με την αποθήκη των μπαχαρικών, το ενδιάμεσο δωμάτιο, το μπροστινό δωμάτιο, το μπροστινό πατάρι και τη σοφίτα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει μια μεγάλη απόκρημνη σκάλα, που οδηγεί στη δεύτερη εξώπορτα.

Δεξιά από το πλατύσκαλο βρίσκεται το Παράσπιτο. Κανένας δεν θα μπορούσε να υποψιαστεί ότι πίσω απ' αυτή την απλή γκριζα πόρτα κρύβονται τόσα δωμάτια. Ανεβαίνεις ένα σκαλοπάτι μπροστά στην πόρτα κι έφτασες. Ακριβώς απέναντι από την είσοδο είναι μια απότομη σκάλα, αριστερά ένας μικρός διάδρομος κι ένα δωμάτιο που προορίζεται για τραπεζαρία και κρεβατοκάμαρα της οικογένειας Φρανκ. Δίπλα έχει ένα μικρότερο δωμάτιο, που θα είναι η κρεβατοκάμαρα και το σπουδαστήριο των δεσποινίδων Φρανκ. Δεξιά από τη σκάλα υπάρχει ένα δωμάτιο χωρίς παράθυρο, με νιπτήρα και τουαλέτες χωριστά, κι επίσης μια πόρτα που οδηγεί στην κρεβατοκάμαρά μας, της Μαργκότ κι εμένα. Όταν στο πάνω μέρος

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

της σκάλας ανοίγεις την πόρτα, ξαφνιάζεσαι ανακαλύπτοντας ένα τόσο μεγάλο, φωτεινό κι ευρύχωρο δωμάτιο σ' αυτό το παλιό κτίριο. Στο δωμάτιο αυτό υπάρχουν μια κουζίνα (η παρουσία της οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν άλλοτε το εργαστήριο του Κούχλερ) κι ένας νεροχύτης. Έτσι λοιπόν αυτό θα είναι η κουζίνα και ταυτόχρονα κρεβατοκάμαρα του ζεύγους Βαν Ντάαν, αλλά και κοινό σαλόνι, τραπεζαρία και σπουδαστήριο. Ένα τόσο δα δωματιάκι ενδιάμεσα θα είναι το διαμέρισμα του Πέτερ βαν Ντάαν. Κι έπειτα, όπως και στο μπροστινό μέρος, υπήρχαν ένα πατάρι και μια σοφίτα. Ορίστε, σου περιέγραφα ολόκληρο το όμορφο Παράσπιτό μας!

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Το πιθανότερο είναι ότι η εκτενής περιγραφή της κατοικίας μας σ' έκανε να βαρεθείς, αλλά πιστεύω ότι πρέπει να ξέρεις πού προσγειώθηκα. Το πώς θα το μάθεις στα επόμενα γράμματά μου.

Κατ' αρχάς, ας συνεχίσω την ιστορία μου, γιατί δεν τελείωσε, όπως ξέρεις. Φτάνοντας στην οδό Πρίνσενχραχτ 263, η Μίεπ μάς οδήγησε βιαστικά στον μακρύ διάδρομο, ανεβήκαμε την ξύλινη σκάλα και πήγαμε κατευθείαν πάνω, στο Παράσπιτο. Έκλεισε την πόρτα πίσω μας και βρεθήκαμε ολομόναχοι. Η Μαργκότ είχε φτάσει πριν από μας με το ποδήλατό της και μας περίμενε. Η τραπεζαρία μας και τ' άλλα δωμάτια ήταν απίστευτα ακατάστατα. Όλα τα κιβώτια που είχαμε στείλει στο γραφείο τους προηγούμενους μήνες ήταν στοιβαγμένα στο πάτωμα και πάνω στα κρεβάτια, το δωματιάκι ήταν γεμάτο στρωσίδια ως το ταβάνι. Αν θέλαμε να κοιμηθούμε το βράδυ σε –όσο το δυνατό– καλοστρωμένα κρεβάτια, έπρεπε να στρωθούμε αμέσως στη δουλειά και να τακτοποιήσουμε αυτό το αχούρι. Η Μαμά κι η Μαργκότ δεν μπορούσαν να κάνουν την παραμικρή κίνηση, είχαν ξαπλώσει στα κρεβάτια πάνω

στο σομιέ, ήταν κουρασμένες, εξουθενωμένες και δεν ξέρω τι άλλο, αλλά ο Μπαμπάς κι εγώ, οι δύο νοικοκύρηδες της οικογένειας, θέλαμε ν' αρχίσουμε αμέσως.

Περάσαμε όλη τη μέρα ανοίγοντας κιβώτια, γεμίζοντας τα ντουλάπια, βάζοντας καρφιά και τακτοποιώντας ως το βράδυ, οπότε καταρρεύσαμε σε πεντακάθαρα κρεβάτια. Δεν είχαμε φάει τίποτα ζεστό όλη μέρα, αλλά αυτό δεν μας είχε σταματήσει. Η Μαμά κι η Μαργκότ ήταν τόσο κουρασμένες κι εκνευρισμένες, που δεν ήθελαν να φάνε, ο Μπαμπάς κι εγώ είχαμε υπερβολικά πολλή δουλειά. Την Τρίτη το πρωί συνεχίσαμε από το σημείο που είχαμε σταματήσει τη Δευτέρα. Η Μπεπ κι η Μίεπ πήγαν να κάνουν ψώνια με τα δελτία μας. Ο Μπαμπάς βελτίωσε το καμουφλάζ των παραθύρων, που δεν ήταν ικανοποιητικό, τρίψαμε το πάτωμα της κουζίνας και δουλέψαμε πάλι από το πρωί ως το βράδυ. Ως την Τετάρτη δεν μου έμεινε ούτε μια στιγμή για να σκεφτώ τη μεγάλη αλλαγή που είχε γίνει στη ζωή μου. Τότε μόνο, για πρώτη φορά από τη στιγμή που εγκατασταθήκαμε, μου δόθηκε η ευκαιρία να σου περιγράψω τα γεγονότα και ταυτόχρονα να συνειδητοποιήσω πλήρως τι μου είχε συμβεί και τι θα μου συνέβαινε ακόμα.

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Ο Μπαμπάς, η Μαμά κι η Μαργκότ δυσκολεύονται ακόμα να συνηθίσουν τα καμπανάκια του Βεστερτόρεν¹, που χτυπάνε κάθε τέταρτο. Εγώ δεν έχω πρόβλημα. Από την αρχή μού άρεσε να τ' ακούω, και κυρίως τη νύχτα είναι ένας ήχος που με καθησυχάζει. Θα σ' ενδιαφέρει ίσως να μάθεις πώς αισθάνομαι που κρύβομαι. Ε, λοιπόν, το μόνο που μπορώ να σου πω είναι ότι δεν είμαι ακόμα

1. Βεστερτόρεν (Δυτικός Πύργος): Το καμπαναριό της γειτονικής εκκλησίας Βέστερκερκ. Εκεί έχει θαφτεί ο Ρέμπραντ.

σίγουρη. Νομίζω ότι δεν θα αισθανθώ ποτέ σαν στο σπίτι μου εδώ μέσα, πράγμα που δεν σημαίνει με τίποτα ότι αισθάνομαι άσχημα, αλλά μάλλον όπως σε μια κάπως παράξενη οικογενειακή πανσιόν, όπου θα είχα πάει για διακοπές. Αλλόκοτη αντίληψη της παρανομίας, αναμφίβολα, αλλά έτσι νιώθω. Το Παράσπιτό μας είναι ιδανική κρυψώνα και, παρόλο που είναι υγρό και περιέργα διαρρυθμισμένο, κατά πάσα πιθανότητα δεν υπάρχει άλλο καλύτερα τακτοποιημένο ούτε πιο άνετο σ' ολόκληρο το Άμστερνταμ – για να μην πω σ' ολόκληρη την Ολλανδία. Με τους άδειους τοίχους της η μικρή μας κάμαρα φαινόταν πολύ γυμνή. Χάρη στον Μπαμπά, που είχε φέρει ολόκληρη τη συλλογή μου από καρτ ποστάλ και φωτογραφίες κινηματογραφικών αστέρων, μπόρεσα μ' ένα πινέλο να πασαλείψω τον τοίχο με κόλλα και να μετατρέψω το δωμάτιο σε ένα πελώριο κολλάζ. Είναι πολύ χαρούμενο έτσι, κι όταν έρθουν οι Βαν Ντάαν, θα μπορέσουμε να φτιάξουμε εταζέρες κι άλλα φιλοπράγματα με τα ξύλα που υπάρχουν στην αποθήκη.

Η Μαργκότ κι η Μαμά είναι κάπως καλύτερα. Χτες η Μαμά άρχισε ξανά να μαγειρεύει και προσπάθησε να φτιάξει μια μπιζελόσουπα, αλλά, ενώ φλυαρούσε κάτω, ξέχασε τη σούπα, που κήκε τόσο πολύ, ώστε τα μπιζέλια έγιναν κάρβουνο και κόλλησαν στον πάτο της κατσαρόλας.

Χτες το βράδυ κατεβήκαμε κι οι τέσσερις στο ιδιαίτερο γραφείο και βάλουμε ν' ακούσουμε στο ραδιόφωνο τον σταθμό του Λονδίνου, αλλά είχα τρομοκρατηθεί τόσο με τη σκέψη ότι θα μπορούσαν να μας ακούσουν, που κυριολεκτικά ικέτευα τον Μπαμπά ν' ανέβει ξανά πάνω μαζί μου. Η Μαμά κατάλαβε την ανησυχία μου και με συνόδευσε. Και για άλλα πράγματα φοβόμαστε μήπως μας δουν ή μας ακούσουν οι γείτονες. Από την πρώτη μέρα ράψαμε τις κουρτίνες, τρόπος του λέγειν δηλαδή κουρτίνες, αφού δεν είναι παρά κομμάτια σκούρο ύφασμα, άσχετα μεταξύ τους σε σχήμα, ποιότητα και σχέδια, τα οποία ράψαμε ο Μπαμπάς κι εγώ, εντελώς στραβά, σαν αληθινοί ερασιτέχνες. Αυτά τα αριστουργήματα τα στερεώσαμε μπροστά στα παράθυρα με πινέζες και δεν θα τα κατεβάσουμε όσο είμαστε παράνομοι.

Στο κτίριο στα δεξιά μας στεγάζεται ένα υποκατάστημα της εταιρείας Keg του Ζάανταμ ενώ στ' αριστερά μας είναι ένας μαραγκός· προφανώς οι υπάλληλοι φεύγουν μετά τη λήξη της εργασίας τους, αλλά, παρ' όλα αυτά, οι θόρουβοι θα μπορούσαν ν' ακουστούν. Έτσι, απαγορεύσαμε στη Μαργκότ να βήχει τη νύχτα, αν και έχει αρπάξει ένα άσχημο συνάχι και της δίνουμε κοδεΐνη σε μεγάλες ποσότητες. Χαίρομαι πολύ που θα έρθουν οι Βαν Ντάαν, η άφιξη των οποίων έχει προγραμματιστεί για την Τρίτη. Θα υπάρχει περισσότερη ανθρώπινη ζεστασιά και λιγότερη σιωπή.

Αυτή η σιωπή είναι που με κάνει τόσο νευρική το βράδυ και τη νύχτα. Και τι δεν θα 'δυνα για να μείνει να κοιμηθεί μαζί μας ένας από τους προστάτες μας!

Δεν είμαστε και πολύ άσχημα εδώ, γιατί μπορούμε να μαγειρεύουμε και ν' ακούσουμε ραδιόφωνο κάτω, στο γραφείο του Μπαμπά. Ο κύριος Κλάιμαν κι η Μίεπ, καθώς κι η Μπεπ Βόσκουιλ μας βοήθησαν τόσο πολύ, μας έφεραν ρεβέντι, φράουλες και κεράσια, και δεν νομίζω ότι θα βαρεθούμε εύκολα. Έχουμε βιβλία για διάβασμα και θ' αγοράσουμε ένα σωρό επιτραπέζια παιχνίδια. Φυσικά, δεν επιτρέπεται να κοιτάζουμε από το παράθυρο ή να βγαίνουμε έξω. Στη διάρκεια της ημέρας είμαστε υποχρεωμένοι να περπατάμε στις μύτες των ποδιών μας και να μιλάμε χαμηλόφωνα, γιατί δεν πρέπει να μας ακούσουν από το μαγαζί. Χτες είχαμε πολλή δουλειά, χρειάστηκε να ξεκουκουτσιάσουμε δύο καλάθια κεράσια για την εταιρεία, ο κύριος Κούχλερ ήθελε να τα κάνει κονσέρβα. Θα μετατρέψουμε τα κιβώτια από τα κεράσια σε ράφια για βιβλία.

Με φωνάζουν.

Δική σου,
Άννα

28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942 (ΠΡΟΣΘΗΚΗ)

Είναι αδύνατον να περιγράψω πόσο με πνίγει η σκέψη ότι δεν μπο-

ρώ να βγω ποτέ έξω και φοβάμαι πολύ μήπως μας ανακαλύψουν και μας τουφεκίσουν, προοπτική φυσικά όχι πολύ ευχάριστη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΙΟΥΛΙΟΥ 1942

Πριν από έναν μήνα ακριβώς ήταν όλοι πολύ καλοί μαζί μου, γιατί ήταν τα γενέθλιά μου, αλλά τώρα κάθε μέρα νιώθω ότι απομακρύνομαι όλο και περισσότερο από τη Μαμά και τη Μαργκότ. Σήμερα εργάστηκα σκληρά κι όλοι με παίνευαν, αλλά πέντε λεπτά αργότερα να που ξαναρχίζουν να μου τα ψέλνουν.

Δεν αντιμετωπίζουν τη Μαργκότ κι εμένα με τον ίδιο τρόπο, η διαφορά είναι ολοφάνερη. Για παράδειγμα, η Μαργκότ έσπασε την ηλεκτρική σκούπα και δεν είχαμε ρεύμα όλη μέρα. Η Μαμά τής είπε: «Μαργκότ, είναι ολοφάνερο ότι δεν είσαι συνηθισμένη στις δουλειές, αλλιώς θα ήξερες ότι δεν σβήνουμε την ηλεκτρική σκούπα τραβώντας το καλώδιο». Η Μαργκότ κάτι απάντησε και δεν το ξανασυζητήσαν. Αλλά σήμερα το απόγευμα που εγώ ήθελα ν' αντιγράψω ένα τμήμα από τον κατάλογο με τα ψώνια της Μαμάς, γιατί τα γράμματά της είναι δυσανάγνωστα, δεν μ' άφησε, μου τα 'ψαλε κι ανακατεύτηκε όλη η οικογένεια.

Δεν είμαι σαν κι αυτούς και το καταλαβαίνω πολύ καλά, ειδικά τώρα τελευταία. Είναι τόσο συναισθηματικοί ο ένας με τον άλλο, ενώ εγώ προτιμώ να είμαι συναισθηματική μόνη μου. Κι έπειτα συνέχεια μου λένε τι ωραία που είμαστε οι τέσσερις μας και πόσο αρμονικά ξέρουμε να ζούμε, αλλά δεν τους περνάει ούτε μια στιγμή από το μυαλό ότι ίσως εγώ έχω αντίθετη γνώμη.

Ο Μπαμπάς είναι ο μόνος που με καταλαβαίνει πού και πού, αλλά γενικά παίρνει το μέρος της Μαμάς και της Μαργκότ. Κι έπειτα, δεν ανέχομαι να λένε μπροστά σε άλλους ότι έκλαιγα ή ότι είμαι πολύ λογική, εκνευρίζομαι όσο δεν παίρνει, κι όταν τυχαίνει να μιλάνε για τον Μόουρτιε, γίνομαι έξω φρενών, γιατί είναι το αδύνατο σημείο μου. Ο Μόουρτιε μου λείπει πολύ και κανένας δεν ξέρει πόσο τον σκέφτομαι. Κάθε φορά μού έρχονται δάκρυα στα

μάτια. Ο Μόουρτιε είναι τόσο χαριτωμένος και τον αγαπώ τόσο πολύ, που κάθομαι και κάνω σχέδια πώς να τον φέρω εδώ.

Πάντα κάνω όμορφα όνειρα, αλλά η αλήθεια είναι ότι πρέπει να μείνουμε εδώ μέχρι να τελειώσει ο πόλεμος. Απαγορεύεται να βγούμε έξω κι οι μόνοι που μπορούν να μας επισκεφτούν είναι η Μίεπ, ο άντρας της ο Γιαν, η Μπεπ Βόσκουιλ, ο κύριος Βόσκουιλ, ο κύριος Κούχλερ, ο κύριος και η κυρία Κλάιμαν, αλλά η τελευταία δεν έρχεται, γιατί το θεωρεί πολύ επικίνδυνο.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1942 (ΠΡΟΣΘΗΚΗ)

Ο Μπαμπάς είναι πάντα πολύ καλός, με καταλαβαίνει απόλυτα και θα ήθελα να μπορώ να του εκμυστηρευόμαι τα αισθήματά μου χωρίς να βάζω αμέσως τα κλάματα, αλλά φαίνεται ότι είναι θέμα ηλικίας. Θα ήθελα να μη σταματήσω ποτέ να γράφω, αλλά τότε θα γινόταν πολύ βαρετό.

Ως τώρα δεν έκανα τίποτα πέρα από το να σημειώνω σκέψεις στο ημερολόγιό μου και δεν κατάφερα ακόμα να γράψω ενδιαφέρουσες ιστορίες που θα μπορούσα αργότερα να διαβάσω μπροστά σε όλους. Αλλά αποδώ και μπρος θα προσπαθήσω να μην είμαι συναισθηματική, ή να είμαι λιγότερο, και να είμαι πιο πιστή στην πραγματικότητα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Σε παράτησα για έναν μήνα, αλλά πρέπει να ομολογήσω ότι δεν έχω αρκετά νέα, ώστε να σου διηγούμαι κάθε μέρα ωραίες ιστορίες. Οι Βαν Ντάαν έφτασαν στις 13 Ιουλίου. Είχε κανονιστεί να έρθουν στις 14, αλλά καθώς οι Γερμανοί τρομοκρατούσαν όλο και περισσότερο τον κόσμο ανάμεσα στις 13 και τις 16 Ιουλίου, στέλνοντας κλήσεις δεξιά κι αριστερά, έκριναν ότι ήταν προτιμότερο

να φύγουν μια μέρα νωρίτερα παρά μια μέρα αργότερα. Στις εννιά και μισή (τρώγαμε ακόμα το πρωινό μας) έφτασε ο Πέτερ, ο γιος των Βαν Ντάαν, ένα αγόρι κοντά στα δεκάξι, ένας ντροπαλός και μάλλον βαρετός τύπος, που η παρέα μαζί του δεν υποσχεται και πολλά, ενώ η Κυρία κι ο Κύριος εμφανίστηκαν μισή ώρα αργότερα. Γελάσαμε πολύ όταν είδαμε ότι η Κυρία μετέφερε μέσα στην καπελιέρα της ένα μεγάλο δοχείο νυκτός. «Δίχως δοχείο νυκτός, δεν αισθάνομαι στο σπίτι μου», δήλωσε. Άλλωστε, το δοχείο ήταν το πρώτο που βρήκε τη θέση του κάτω από το ντιβάνι. Ο Κύριος δεν είχε το δοχείο του, αλλά κουβαλούσε παραμάσχαλα ένα πτυσσόμενο τραπεζάκι του τσαγιού. Την πρώτη μέρα φάγαμε μαζί, με πολύ καλή διάθεση, κι έπειτα από τρεις μέρες αισθανόμασταν κι οι εφτά ότι ήμασταν πια μια μεγάλη οικογένεια. Οι Βαν Ντάαν, όπως φαντάζεσαι, είχαν να μας διηγηθούν ένα σωρό πράγματα για την επιπλέον βδομάδα που πέρασαν στον κατοικημένο κόσμο. Μας ενδιέφερε πολύ, και κυρίως θέλαμε να μάθουμε τι είχαν απογίνει το σπίτι μας κι ο κύριος Γκόλντσμυτ.

Ο κύριος Βαν Ντάαν μάς είπε: «Τη Δευτέρα το πρωί, στις εννιά, ο κύριος Γκόλντσμυτ τηλεφώνησε και μου ζήτησε να περάσω να τον δω. Πήγα αμέσως και τον βρήκα σε κακή κατάσταση. Μου έδειξε ένα γράμμα που είχε αφήσει η οικογένεια Φρανκ ζητώντας του να πάει τον γάτο στους γείτονες, πράγμα που ήθελε να κάνει και που ενέκρινα κι εγώ. Φοβόταν μήπως γίνει έρευνα, γι' αυτό επιθεωρήσαμε όλα τα δωμάτια, για να τα τακτοποιήσουμε λιγάκι, και αδειάσαμε το τραπέζι. Ξαφνικά είδα στην τουαλέτα της κυρίας ένα μπλοκ σημειώσεων με μια διεύθυνση στο Μάαστριχτ. Ήξερα ότι η κυρία είχε αφήσει επίτηδες το μπλοκ ανοιχτό στη σελίδα εκείνη, αλλά προσποιήθηκα ότι ξαφνιαστήκα κι ότι τρόμαξα και πίεσα τον κύριο Γκόλντσμυτ να κάμει το ενοχοποιητικό εκείνο χαρτί. Ως τότε έκανα ότι αγνοούσα τα πάντα για την εξαφάνισή σας, αλλά όταν είδα το χαρτί, μου ήρθε μια καλή ιδέα. “Κύριε Γκόλντσμυτ”, είπα, “νομίζω ότι ξέρω τι είναι η διεύθυνση αυτή. Θυμάμαι πολύ καλά ότι εδώ και έξι μήνες περίπου ένας υψηλόβαθμος αξιωματικός πέρασε από το γραφείο. Γνώριζε τον κύριο

Φρανκ από τότε που ήταν νέοι και του υποσχέθηκε να τον βοηθήσει σε περίπτωση ανάγκης. Ο αξιωματικός αυτός θυμάμαι ότι υπηρέτουσε στο Μάαστριχτ. Θα πρέπει να τήρησε την υπόσχεσή του και να βοήθησε τον κύριο Φρανκ, δεν ξέρω πώς, να περάσει στο Βέλγιο κι αποκεί στην Ελβετία. Δεν έχετε παρά να το πείτε στους φίλους των Φρανκ, αν θελήσουν να μάθουν νέα τους, αλλά φυσικά δεν χρειάζεται να τους μιλήσετε για το Μάαστριχτ". Και λέγοντας αυτά, έφυγα. Έτσι, οι περισσότεροι φίλοι το πληροφορήθηκαν, εφόσον η ιστορία έφτασε στ' αυτιά μου από διάφορες πλευρές».

Βρήκαμε πολύ διασκεδαστικό το ανέκδοτο, αλλά γελάσαμε ακόμη περισσότερο με τη φαντασία των ανθρώπων, όταν ο κύριος Βαν Ντάαν μάς είπε τι άλλα είχε ακούσει. Συγκεκριμένα, μια οικογένεια από τη Μερβεντεπλάιν μάς είχε δει, λέει, και τους τέσσερις να περνάμε με ποδήλατα νωρίς το πρωί και μια άλλη κυρία διαβεβαίωνε ότι είχε δει να μας ανεβάζουν σ' ένα στρατιωτικό καμιόνι.

Δική σου,

Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Η κρυψώνα μας είναι αυτό ακριβώς που λέει η λέξη: κρυψώνα. Ο κύριος Κούχλερ θεώρησε φρόνιμο να βάλει μπροστά στην είσοδό μας μια βιβλιοθήκη. Βέβαια, είναι μια περιστρεφόμενη βιβλιοθήκη, που μπορεί ν' ανοίγει σαν πόρτα. Ο κύριος Βόσκουιλ την έφταιξε (ο οποίος ενημερώθηκε για εμάς, τους εφτά παράνομους – είναι η προσωποποίηση της αφοσίωσης). Τώρα για να κατέβουμε, πρέπει πρώτα να σκύψουμε το κεφάλι κι έπειτα να πηδήξουμε. Τρεις μέρες μετά είχαμε γεμίσει καρούμπαλα, γιατί όλοι χτυπούσαμε στην κάσα της χαμηλής πόρτας. Ο Πέτερ προσπάθησε να διορθώσει την κατάσταση, καρφώνοντας στην κάσα ένα κομμάτι ύφασμα παραγεμισμένο με ξυλοβάμβακα. Ας ελπίσουμε ότι θα έχει επιτυχία!

Έχω μείνει αρκετά πίσω στο διάβασμα, αλλά αποφάσισα να

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

κάνω διακοπές μέχρι τον Σεπτέμβριο. Μετά θα μου κάνει μαθήματα ο Μπαμπάς, αρκεί βέβαια να βρούμε τα απαραίτητα σχολικά βιβλία.

Η ζωή μας εδώ δεν έχει μεγάλες αλλαγές. Σήμερα λούσαμε τον Πέτερ, αλλά αυτό δεν είναι και τίποτα το σπουδαίο. Με τον κύριο Βαν Ντάαν δεν τα πάω καθόλου καλά, είμαστε σαν τον σκύλο με τη γάτα. Η Μαμά με θεωρεί ακόμα μωρό κι αυτό δεν το ανέχομαι. Τον Πέτερ εξακολουθώ να μην τον συμπαθώ, είναι βαρετός, τεμπελιάζει όλη μέρα στο κρεβάτι του, καρφώνει κάνα δυο πράγματα και ξαναγυρίζει να πάρει έναν υπνάκο. Τι ηλίθιος!

Σήμερα το πρωί η Μαμά ξανάρχισε το κήρυγμα και δεν το ανέχομαι, οι απόψεις μας είναι εκ διαμέτρου αντίθετες. Ο Μπαμπάς, από την άλλη, είναι γλυκύτατος, ακόμη κι όταν θυμώνει –για πέντε λεπτά– μαζί μου.

Είναι μια πολύ όμορφη, ηλιόλουστη και ζεστή μέρα κι εμείς, παρά τα όσα έχουν συμβεί, το εκμεταλλευόμαστε όσο μπορούμε, πηγαίνοντας στο πατάρι και ξαπλώνοντας στο ράντζο.

Δική σου,
Άννα

21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942 (ΠΡΟΣΘΗΚΗ)

Τελευταία ο κύριος Βαν Ντάαν είναι πολύ ευγενικός μαζί μου. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ανέβηκε στην εκτίμησή μου.

ΤΕΤΑΡΤΗ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Ο κύριος και η κυρία Βαν Ντάαν τσακώθηκαν άσχημα, δεν έχω ξαναδεί κάτι τέτοιο, γιατί ποτέ δεν έχει τύχει να ουρλιάζουν έτσι ο Μπαμπάς και η Μαμά. Ο λόγος για τον καβγά ήταν τόσο ασήμαντος, που δεν χρειαζόταν να ειπωθεί ούτε μια λέξη παραπάνω, αλλά τι να κάνουμε, ο καθένας με τον τρόπο του.

Βέβαια, αυτό είναι ακόμη πιο άσχημο για τον Πέτερ, που βρίσκεται στη μέση, αλλά κανένας δεν τον παίρνει πια στα σοβαρά, γιατί είναι τρομερά ήρεμος και τεμπέλης. Χτες ανησυχούσε επειδή η γλώσσα του είχε γίνει μπλε. Το παράξενο αυτό σύμπτωμα εξαφανίστηκε αμέσως. Σήμερα περιφέρεται μ' ένα χοντρό κασκόλ γύρω από τον λαιμό του, γιατί έχει στραβολαιμιάσει, ενώ και ο Κύριος παραπονιέται ότι έπαθε λουμπάγκο. Επίσης αισθάνεται πόνους ανάμεσα στην καρδιά, τα νεφρά και τους πνεύμονες. Κοντολογίς, είναι πραγματικά υποχόνδριος! (Σωστά το λέω;)

Η Μαμά κι η κυρία Βαν Ντάαν δεν συμπαθούν καθόλου η μία την άλλη και διαρκώς βρίσκουν αφορμές για διαπληκτισμούς. Θα σου αναφέρω μόνο ένα παράδειγμα: η Κυρία πήρε από την κοινή ντουλάπα όλα της τα σεντόνια εκτός από τρία. Προφανώς αποφάσισε ότι τ' ασπρόρουχα της Μαμάς μπορούν να χρησιμοποιηθούν απ' όλη την οικογένεια. Δεν θα της αρέσει όταν διαπιστώσει ότι η Μαμά αποφάσισε να ακολουθήσει το παράδειγμά της.

Επιπλέον η Κυρία έχει θυμώσει που χρησιμοποιούμε το δικό της σεרבίτσιο κι όχι το δικό μας. Θέλει να μάθει πού έχουμε βάλει τα δικά μας πιάτα. Δεν είναι τόσο μακριά όσο νομίζει, τα έχουμε στο πατάρι μέσα σε χαρτοκιβώτια πίσω από μια στοίβα από διαφημιστικά φυλλάδια για την Ορεκτα. Όσο μείνουμε κρυμμένοι εδώ, τα πιάτα θα είναι ασφαλή. Τόσο το καλύτερο, γιατί είμαι διαρκώς αδέρξια: χτες γλίστρησε από τα χέρια μου ένα βαθύ πιάτο από το σεרבίτσιο της Κυρίας κι έσπασε. «Ω!» έκανε έξαλλη, «δεν μπορείς να προσέχεις λιγάκι, είναι το μόνο μου που μου απέμεινε». (Εδώ να σου πω, Κίτι, ότι οι δύο κυρίες μιλάνε απαίσια ολλανδικά – αν μη μιλήσω για τους κυρίους, θα ένιωθαν τρομερά προσβεβλημένοι. Αν άκουγες τις ασυναρτησίες τους, θα τρελαινόσουν στα γέλια. Ούτε καν δίνουμε σημασία πια, έτσι κι αλλιώς δεν έχει νόημα να τους διορθώνουμε. Όταν θα θέλω να πω κάτι για τη Μαμά ή την κυρία Βαν Ντάαν, δεν θα γράφω όπως μιλάνε αλλά σωστά ολλανδικά.)

Την περασμένη βδομάδα ένα μικρό επεισόδιο έσπασε τη μονotonία της ζωής μας, με αφορμή τον Πέτερ κι ένα βιβλίο για τις

γυναίκες. Εδώ να σημειώσω ότι στη Μαργκότ και τον Πέτερ επιτρέπουν να διαβάζουν σχεδόν όλα τα βιβλία που μας φέρνει ο κύριος Κλάιμαν, αλλά το συγκεκριμένο, που μιλάει για γυναίκες, οι μεγάλοι αποφάσισαν να το κρατήσουν για τον εαυτό τους. Αυτό από μόνο του κίνησε αμέσως την περιέργεια του Πέτερ. Τι το απαγορευμένο μπορούσε να υπάρχει σ' αυτό το βιβλίο; Το βούτηξε από τη μπτέρα του, ενώ εκείνη ήταν κάτω και φλυαρούσε, και πήρε τη λεία του στη σοφίτα. Για δυο μέρες όλα πήγαν καλά. Η κυρία Βαν Ντάαν ήξερε πολύ καλά τι είχε συμβεί, αλλά δεν είπε μιλιά, μέχρι που το αντιλήφθηκε ο Κύριος. Εκείνος αντίθετα θύμωσε, κατέσχεσε το βιβλίο και θεώρησε ότι το θέμα είχε λήξει. Ωστόσο δεν υπολόγιζε την περιέργεια του γιου του, ο οποίος δεν είχε αποθαρρυνθεί καθόλου από την παρέμβαση του μπαμπά του. Ο Πέτερ κατέστρωνε σχέδια για να ολοκληρώσει την ανάγνωση του ιδιαίτερα ενδιαφέροντος αυτού βιβλίου. Στο μεταξύ, η Κυρία είχε ζητήσει τη γνώμη της Μαμάς σχετικά με το θέμα. Η Μαμά έκρινε ότι το βιβλίο αυτό δεν ήταν κατάλληλο για τη Μαργκότ, αλλά δεν είχε αντίρρηση για τα περισσότερα από τ' άλλα. «Ξέρετε, κυρία Βαν Ντάαν», είπε η Μαμά, «υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στη Μαργκότ και τον Πέτερ: πρώτον, η Μαργκότ είναι κορίτσι και τα κορίτσια είναι πάντα πιο ώριμα από τ' αγόρια, δεύτερον, η Μαργκότ έχει διαβάσει πολλά σοβαρά βιβλία και δεν ψάχνει να βρει βιβλία που της έχουμε απαγορεύσει και, τρίτον, η Μαργκότ είναι πολύ πιο προχωρημένη και πολύ πιο λογική, κάτι που αποδεικνύεται και από τα τέσσερα χρόνια λυκείου». Η Κυρία το παραδέχτηκε, αλλά συνέχισε να πιστεύει ότι θεωρητικά δεν έπρεπε ν' αφήνουν τα παιδιά να διαβάζουν βιβλία για μεγάλους.

Στο μεταξύ, ο Πέτερ είχε βρει την κατάλληλη ευκαιρία, όταν κανείς δεν πρόσεχε ούτε το βιβλίο ούτε τον ίδιο. Στις εφτάμισι το βράδυ, ενώ όλη η οικογένεια άκουγε ραδιόφωνο στο ιδιαίτερο γραφείο, ξαναπήρε τον θησαυρό του και τον πήγε στη σοφίτα. Κανονικά θα έπρεπε να είχε κατεβεί ξανά στις οχτώ και μισή, αλλά το βιβλίο ήταν τόσο συναρπαστικό, που δεν κατάλαβε πώς

πέρασε η ώρα και κατέβηκε από τη σκάλα του παταριού ακριβώς τη στιγμή που έμπαινε στο δωμάτιο ο πατέρας του. Φαντάζεσαι τη συνέχεια, ξύλο, χαστούκια, κατσάδα, κι ορίστε, το βιβλίο στο τραπέζι κι ο Πέτερ στη σοφίτα. Εκεί είχαν φτάσει τα πράγματα όταν η οικογένεια συγκεντρώθηκε για το δείπνο. Ο Πέτερ έμεινε στη σοφίτα, κανένας δεν του έδωσε σημασία κι αναγκάστηκε να πάει για ύπνο νηστικός.

Απολαμβάνουμε ακόμα το δείπνο μας φλυαρώντας χαρούμενα, όταν ακούστηκε ένα διαπεραστικό σφύριγμα. Αφήσαμε όλοι το πιρούνι μας και κοιταχτήκαμε, κατάχλομοι από τον τρόμο. Μετά ακούσαμε τον Πέτερ να φωνάζει από τον σωλήνα της σόμπας: «Δεν μου καίγεται καρφί, εγώ δεν θα κατέβω». Ο κύριος Βαν Ντάαν πετάχτηκε πάνω, αφήνοντας την πετσέτα του να πέσει και κατακόκκινος από θυμό φώναξε: «Ως εδώ και μη παρέκει!»

Ο Μπαμπάς τον έπιασε από το μπράτσο, γιατί φοβόταν τα χειρότερα, και οι δύο κύριοι ανέβηκαν στο πατάρι. Ο Πέτερ χτυπιόταν και αρνιόταν να περπατήσει, αλλά τελικά κατέληξε στο δωμάτιό του, η πόρτα έκλεισε και συνεχίσαμε να τρώμε. Η Κυρία ήθελε να φυλάξει λίγο φαγητό για τον γιόκα της. Ο Κύριος ήταν αμείλικτος: «Αν δεν ζητήσει αμέσως συγγνώμη, θα κοιμηθεί στο πατάρι». Διαμαρτυρηθήκαμε όλοι λέγοντας ότι αρκετά είχε τιμωρηθεί πηγαίνοντας για ύπνο νηστικός, και ότι διαφορετικά κινδύνευε να συναχωθεί και δεν θα μπορούσαμε να φέρουμε γιατρό.

Ο Πέτερ δεν ζήτησε συγγνώμη, είχε ανέβει ξανά στο πατάρι. Ο κύριος Βαν Ντάαν δεν ασχολήθηκε άλλο, όμως την επόμενη μέρα το πρωί πρόσεξε ότι το κρεβάτι του Πέτερ ήταν ξέστρωτο. Ο Πέτερ ξαναγύρισε στο πατάρι στις επτά, αλλά ο Μπαμπάς με τον τρόπο του κατάφερε να τον πείσει να κατέβει. Τρεις μέρες κατσούφικα πρόσωπα, πεισματωμένες σιωπές κι έπειτα όλα ξανάγιναν όπως πριν.

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Σου μεταφέρω τα τελευταία νέα από το Παράσπιτο. Βάλαμε μια λάμπα πάνω από το κρεβάτι μου για να μπορώ, αν χρειαστεί, να τραβήξω έναν σπάγκο και να τη σβήσω σε περίπτωση πυροβολισμών. Ωστόσο προς το παρόν δεν μπορώ να το κάνω αυτό, γιατί το παράθυρό μας μένει μισάνοιχτο μέρα νύχτα.

Οι αρσενικοί Βαν Ντάαν έφτιαξαν ένα πολύ βολικό ντουλάπι για τα τρόφιμα, από βαμμένο ξύλο και αληθινή κουνουπιέρα. Μέχρι τώρα αυτό το αριστούργημα ήταν μέσα στο δωμάτιο του Πέτερ, αλλά το μετέφεραν στο πατάρι για να εκμεταλλευτούμε την περισσότερη δροσιά, και στη θέση του έβαλαν μια εταζέρα. Είπα στον Πέτερ να τοποθετήσει εκεί το τραπέζι μ' ένα όμορφο τραπεζομάντιλο και να κρεμάσει στον τοίχο το μοναδικό του ράφι, εκεί όπου βρίσκεται τώρα το τραπέζι. Έτσι, θα είχε μια όμορφη φιλόξενη γωνίτσα, παρόλο που εμένα δεν θα μου πολυάρεσε να κοιμάμαι εκεί.

Η κυρία Βαν Ντάαν δεν υποφέρεται πια. Οι πάνω με κατσαδιάζουν συνέχεια για την αδιάκοπη φλυαρία μου. Αλλά τους αφήνω να λένε. Η Κυρία βρήκε ένα καινούριο κόλπο: αποφάσισε ότι δεν θέλει πια να πλένει κατσαρόλες και, όταν μένει λίγο φαγητό, δεν το βάζει σ' ένα γυάλινο δοχείο, αλλά το αφήνει να χαλάσει μέσα στην κατσαρόλα. Κι όταν η Μαργκώτ έχει πολλές κατσαρόλες να πλύνει το απόγευμα, η Κυρία φωνάζει: «Αχ, Μαργκώτ, Μαργκώτ, έχεις πολλή δουλειά!».

Ο κύριος Κλάιμαν μου φέρνει κάθε βδομάδα μερικά βιβλία για κοπέλες. Η σειρά των *Joop ter Heul* είναι από τα αγαπημένα μου. Μου αρέσουν πολύ, γενικά, όλα της Σίσι βαν Μάρξβελτ, έχω διαβάσει ήδη τέσσερις φορές την *Τρέλα ενός Καλοκαιριού* και οι κωμικές καταστάσεις ακόμα με κάνουν να γελάω.

Κάθομαι με τον Μπαμπά και τον βοηθώ να φτιάξει το γενεαλογικό δέντρο της οικογένειάς του κι αυτός μου διηγείται μια ιστορία για τον καθέναν από τους προγόνους του.

Ξεκίνησα και τη μελέτη των μαθημάτων μου, κάνω πολλά γαλλικά και κάθε μέρα μαθαίνω πέντε ανώμαλα ρήματα.

Ο Πέτερ άρχισε τα μαθήματα αγγλικών αναστενάζοντας. Μόλις ήρθαν κάποια σχολικά βιβλία. Είχα φέρει από το σπίτι μας πολλά τετράδια, μολύβια, γόμες κι ετικέτες. Ο Πιμ (αυτό είναι του παρατσούκλι του Μπαμπιά) θέλει να του κάνω μαθήματα ολλανδικών. Δεν βρίσκω λόγο να του αρνηθώ, ως αντάλλαγμα για τη βοήθειά του στα γαλλικά και σε άλλα θέματα. Αλλά κάνει φοβερά λάθη.

Ακούω συχνά το Ράδιο Οράγγη². Πρόσφατα μετέδιδε μια ομιλία του πρίγκιπα Βερνάρδου, ο οποίος είπε ότι περιμένουν παιδί γύρω στον Γενάρη. Χαίρομαι γι' αυτό· εδώ, βέβαια, δεν καταλαβαίνουν γιατί αγαπώ τόσο πολύ τη βασιλική οικογένεια.

Τις προάλλες μού έλεγαν ότι έχω ακόμα πολλές ελλείψεις κι έτσι την άλλη μέρα στρώθηκα με μεγάλο ζήλο στη δουλειά. Δεν έχω καμιά όρεξη να είμαι ακόμα στην έκτη στα δεκατέσσερα ή τα δεκαπέντε μου. Έπειτα, καθώς συζητούσαμε, μου είπαν ότι δεν επιτρέπεται να διαβάζω σχεδόν τίποτα. Η Μαμά έχει τώρα το *Ρηγάδες*, *Βαλέδες και Ντάμες*, και φυσικά απαγορεύεται να το διαβάσω (σε αντίθεση με τη Μαργκότ), δεν είμαι ακόμα αρκετά ώριμη, όπως η πανέξυπνη αδερφή μου. Έπειτα μιλήσαμε για την άγνοιά μου σε θέματα φιλοσοφίας, ψυχολογίας και φυσιολογίας, πράγματα για τα οποία στ' αλήθεια δεν έχω ιδέα, ίσως να ξέρω κάτι παραπάνω του χρόνου (έσπευσα να βρω τις δύσκολες αυτές λέξεις στο λεξικό).

Κατέληξα στο τρομερό συμπέρασμα ότι δεν έχω παρά μόνο ένα φόρεμα με μακριά μανίκια και τρία γιλέκα για τον χειμώνα. Ο Μπαμπιάς μού επέτρεψε να πλέξω ένα μάλλινο πουλόβερ – το άσπρο μαλλί δεν είναι και πολύ ωραίο, αλλά ελπίζω ότι τουλάχιστον θα είναι ζεστό. Ορισμένα από τα ρούχα μας βρίσκονται σε σπίτια άλλων ανθρώπων, αλλά δυστυχώς δεν θα μπορέσουμε να τα πάρουμε παρά μόνο μετά τον πόλεμο, αν είναι ακόμα εκεί.

Μόλις σου είχα μιλήσει για την Κυρία στο γράμμα μου, όταν κατέφθασε και, οπ, κλείνω το τετράδιο.

2. Ράδιο Οράγγη: Η συχνότητα από όπου εξέπεμπε η –εξόριστη στο Λονδίνο– ολλανδική κυβέρνηση.

«Ε, Άννα, θα μου δείξεις τι γράφεις;»

«Όχι, κυρία».

«Έστω μόνο την τελευταία σελίδα;»

«Ούτε κι αυτή, κυρία».

Τα χρειάστηκα, γιατί στη σελίδα αυτή δεν την περιέγραφα με τα καλύτερα λόγια.

Έτσι, κάθε μέρα συμβαίνει κάτι, αλλά είμαι πολύ τεμπέλα και πολύ κουρασμένη για να τα σημειώσω όλα.

Δική σου,

Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Ο Μπαμπάς έχει έναν ηλικιωμένο φίλο, τον κύριο Ντρέερ, καμιά εξηνταπενταριά χρόνων, πολύ περήφανο στ' αυτιά, φτωχό και άρρωστο, μ' ένα ενοχλητικό εξάρτημα στο πλευρό του, μια γυναίκα είκοσι εφτά χρόνια νεότερή του, φτωχή κι εκείνη, με τα χέρια και τα πόδια φορτωμένα με βραχιόλια και δαχτυλίδια, αληθινά ή ψεύτικα, απομεινάρια από καλύτερες μέρες. Αυτός ο κύριος Ντρέερ έχει ήδη εκνευρίσει πολλές φορές τον Μπαμπά και πάντα θαύμαζα την υπομονή με την οποία απαντούσε στο τηλέφωνο σ' αυτόν τον κακομοίρη. Όταν ήμασταν ακόμα στο σπίτι, η Μαμά συμβούλευε τον Μπαμπά να βάλει ένα γραμμόφωνο μπροστά στο τηλέφωνο, για να λείι κάθε τρία λεπτά: «Ναι, κύριε Ντρέερ... όχι, κύριε Ντρέερ», αφού, ούτως ή άλλως, ο γέρος δεν καταλάβαινε όταν ο Μπαμπάς απαντούσε με λεπτομέρειες.

Σήμερα ο κύριος Ντρέερ τηλεφώνησε στο γραφείο και παρακάλεσε τον κύριο Κούχλερ να περάσει από το σπίτι του. Ο κύριος Κούχλερ δεν είχε καμιά όρεξη να πάει και υποσχέθηκε ότι θα στείλει τη Μίεπ. Η Μίεπ ακύρωσε το ραντεβού. Έτσι, η κυρία Ντρέερ τηλεφώνησε τρεις φορές, αλλά εφόσον η Μίεπ υποτίθεται ότι έλειπε όλο το απόγευμα, αναγκάστηκε να μιμηθεί τη φωνή της

Μπεπ στο τηλέφωνο. Κάτω στο γραφείο, αλλά και πάνω, είχαμε πεθάνει όλοι από τα γέλια, και τώρα, κάθε φορά που χτυπάει το τηλέφωνο, η Μπεπ λέει: «Α, η κυρία Ντρέερ!», με αποτέλεσμα η Μίεπ να ξεκαρδίζεται πριν ακόμα σπκώσει το ακουστικό και ν' απαντάει με μεγάλη αγένεια στους ανθρώπους, σκασμένη στα γέλια. Βλέπεις, δεν υπάρχει στον κόσμο εταιρεία πιο συμπαθητική από τη δική μας, οι διευθυντές διασκεδάζουν σαν τρελοί, παρέα με τους υπαλλήλους!

Το βράδυ ανεβαίνω καμιά φορά στους Βαν Ντάαν για να φλυαρήσω λίγο. Τρώμε «αντισκορικά» γλυκά με μελάσα (ήταν φυλαγμένα σ' ένα σιδερένιο κουτί μέσα σε μια ντουλάπα γεμάτη ναφθαλίνη) και διασκεδάζουμε. Τις προάλλες μιλήσαμε για τον Πέτερ. Είπα ότι ο Πέτερ μου χαϊδεύει συχνά το μάγουλο κι ότι αυτό δεν μου αρέσει. Σαν καλοί γονείς που είναι με ρώτησαν αν θα μπορούσα ν' αγαπήσω τον Πέτερ, γιατί εκείνος σίγουρα με αγαπούσε πολύ. Σκέφτηκα Οχ, έλεος και είπα: «Ω, όχι!» Φαντάζεσαι την κατάσταση! Έπειτα είπα ότι ο Πέτερ ήταν λίγο άγαρμπος κι ότι, κατά τη γνώμη μου, ήταν ντροπαλός, όπως όλα τα αγόρια που δεν έχουν συνηθίσει να κάνουν παρέα με κορίτσια.

Πρέπει να πω ότι η επιτροπή των *Παρανόμων του Παράσπιτου* (τομέας κυριών) έχει μεγάλη φαντασία. Άκου τι σκαρφίστηκαν να δείξουν στον κύριο Μπροξ, εκπρόσωπο της εταιρείας Opekta, φίλο και κρυφό συντηρητή της περιουσίας μας: ένα γράμμα δικό μας! Έστειλαν ένα δακτυλογραφημένο γράμμα σ' έναν έμπορο της ζηλανδικής Φλάνδρας, έμμεσο πελάτη της Opekta, ζητώντας του να συμπληρώσει ένα ερωτηματολόγιο και να το επιστρέψει μέσα στον συνημμένο φάκελο.

Στον φάκελο αυτόν τη διεύθυνση την έχει γράψει ο Μπαμπάς. Όταν η απάντηση γυρίσει από τη Ζηλανδία, θα βγάλουν το ερωτηματολόγιο και θα βάλουν στη θέση του ένα σημείωμα που έχει γράψει ιδιοχείρως ο Μπαμπάς. Έτσι, ο Μπροξ θα μπορέσει να το διαβάσει δίχως να του δημιουργηθούν υποψίες. Διάλεξαν τη Ζηλανδία, γιατί είναι κοντά στο Βέλγιο κι έτσι το γράμμα θα μπορούσε εύκολα να περάσει κρυφά τα σύνορα, αλλά κι επειδή σε

κανέναν δεν επιτρέπεται να πάει εκεί δίχως ειδική άδεια. Ένας απλός εκπρόσωπος σαν τον Μπροξ σίγουρα δεν θα μπορέσει να πάρει τέτοια άδεια.

Χτες το βράδυ γελάσαμε πάλι πολύ με τον Μπαμπά· νύσταζε πολύ και σωριάστηκε στο κρεβάτι του. Εκεί κρύωναν τα πόδια του, του φόρεσα λοιπόν τα νυχτερινά μου καλτσάκια. Πέντε λεπτά αργότερα τα είχε βάλει δίπλα στο κρεβάτι του. Έπειτα τον ενοχλούσε το φως κι έχωσε το κεφάλι του κάτω από τα σκεπάσματα. Όταν σβήσαμε το φως, έβγαλε σιγά σιγά έξω την άκρη της μύτης του, ήταν πολύ αστείο. Έπειτα λέγαμε ότι ο Πέτερ φωνάζει τη Μαργκότ «κυρα-Μαργκότ», και ξαφνικά η φωνή του Μπαμπά, που νομίζαμε ότι είχε αποκοιμηθεί, ακούστηκε από τα βάθη του κρεβατιού του: «Καφέ» κι εννοούσε «κυρα-καφέ». Ο Μούσι (ο γάτος) είναι όλο και πιο καλός και πιο γλυκός μαζί μου, αλλά εξακολουθώ να τον φοβάμαι λίγο.

Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα έκανα, όπως λέμε στην οικογένειά μας, μια «κουβέντα» με τη Μαμά, αλλά το κακό είναι ότι ξεσπάω σε δάκρυα άθελά μου, δεν μπορώ να συγκρατηθώ. Ο Μπαμπάς είναι πάντα καλός μαζί μου και με καταλαβαίνει πολύ καλύτερα. Α, σε κάτι τέτοιες στιγμές πραγματικά δεν μπορώ να υποφέρω τη Μαμά κι είναι σαν να μη με γνωρίζει, γιατί, βλέπεις, δεν ξέρει καν τι σκέφτομαι, έστω και για τα πιο απλά πράγματα. Μιλούσαμε για τις υπηρέτριες και λέγαμε ότι έπρεπε να τις αποκαλούμε «οικιακές βοηθούς» κι ότι μετά τον πόλεμο θα ήταν σίγουρα υποχρεωτικό, αλλά εγώ δεν ήμουν και τόσο σίγουρη. Έπειτα εκείνη είπε ότι μιλάω πάντα για «αργότερα» κι ότι παριστάνω τη μεγάλη, αλλά δεν είναι καθόλου έτσι. Και γιατί να μην επιτρέπεται να χτίζω παλάτια στην άμμο; Δεν πειράζει και τόσο και δεν αξίζει τον κόπο να γίνεται τέτοια ιστορία γι' αυτό. Ο

Μπαμπάς τουλάχιστον με υπερασπίζεται. Χωρίς αυτόν θα δυσκολευόμουν ν' αντέξω την κατάσταση εδώ.

Ούτε με τη Μαργκότ τα πάω πολύ καλά. Ακόμη κι αν στην οικογένειά μου δεν καταλήγουμε ποτέ σε φωνές όπως οι πάνω, κάθε άλλο παρά ευχάριστο είναι για μένα. Ο χαρακτήρας της Μαργκότ, αλλά και αυτός της Μαμάς μου είναι εντελώς ξένοι. Καλύτερα καταλαβαίνω τις φίλες μου παρά την ίδια μου τη μάνα, θλιβερό δεν είναι;

Για πολλοστή φορά η κυρία Βαν Ντάαν έχει τις κακές της, η διάθεσή της είναι απαισία, κι όλο και περισσότερο κλειδαμπαρώνει τα προσωπικά της αντικείμενα. Κρίμα που η μαμά δεν απαντάει σε κάθε εξαφάνιση των αντικειμένων των Βαν Ντάαν με μια εξαφάνιση των αντικειμένων των Φρανκ.

Ορισμένοι φαίνεται πως χαίρονται ιδιαίτερα διαπαιδαγωγώντας όχι μόνο τα δικά τους παιδιά αλλά και των φίλων τους – τέτοιοι είναι κι οι Βαν Ντάαν. Για τη Μαργκότ δεν έχουν καμιά παρατήρηση, είναι εκ φύσεως η προσωποποίηση της καλοσύνης, της ευγένειας και της εξυπνάδας, αλλά τον εξάψαλμο για τη δική της έλλειψη πειθαρχίας τον ακούω εγώ. Πολλές φορές στο τραπέζι, οι επιπλήξεις και οι αναιδεΐς απαντήσεις δίνουν και παίρνουν. Ο Μπαμπάς κι η Μαμά πάντα με υπερασπίζονται, δίχως αυτούς δεν θα μπορούσα να συνεχίζω αδιάκοπα τον αγώνα με τόση αυτοπεποίθηση. Αν και μου επαναλαμβάνουν συνέχεια να φλυαρώ λιγότερο, να μη φυτρώνω εκεί που δεν με σπέρνουν και να κάθομαι πιο ήσυχα, οι αποτυχίες μου είναι συχνότερες από τις επιτυχίες μου, και δίχως την υπομονή του Μπαμπά θα είχα εγκαταλείψει από καιρό κάθε ελπίδα να ικανοποιήσω κάποια μέρα τις απαιτήσεις των γονιών μου, που ωστόσο δεν έχουν τίποτα το αυταρχικό.

Αν δεν πάρω μεγάλη μερίδα από κάποια λαχανικά που δεν μου αρέσουν καθόλου, κι αν αντί γι' αυτά φάω πατάτες, οι Βαν Ντάαν και ειδικά η Κυρία σοκάρονται και με βρίσκουν κακομαθημένη. Αμέσως αρχίζουν:

«Έλα, Άννα, πάρε κι άλλα λαχανικά».

«Όχι, ευχαριστώ, Κυρία», απαντάω, «οι πατάτες μου αρκούν».

«Τα λαχανικά κάνουν πολύ καλό στην υγεία, το λέει και η μπτέ-

ρα σου, πάρε ακόμη λίγα», επιμένει μέχρι που ο Μπαμπάς επεμβαίνει και λέει ότι δεν πειράζει.

Τότε η Κυρία περνάει στην επίθεση.

«Θα 'πρεπε να δείτε πώς ήταν τα πράγματα στο σπίτι μας, εκεί τουλάχιστον ξέραμε να μεγαλώσουμε παιδιά. Δεν είναι διαπαιδαγώγηση αυτή, η Άννα είναι πολύ κακομαθημένη, εγώ δεν θα το ανεχόμουν ποτέ. Αν η Άννα ήταν κόρη μου...»

Έτσι αρχίζουν και τελειώνουν όλα τα λογύδριά της: «Αν η Άννα ήταν κόρη μου...» Ευτυχώς όμως δεν είμαι κόρη της. Αλλά, για να επανέλθω στο θέμα μου, χτες τα «βαθυστόχαστα» λόγια της Κυρίας τ' ακολούθησε σιωπή. Έπειτα ο Μπαμπάς απάντησε:

«Βρίσκω ότι η Άννα έχει πολύ καλή ανατροφή. Τουλάχιστον έμαθε να μην απαντάει στ' ατέλειωτα κηρύγματά σας. Όσο για τα λαχανικά, ένα μόνο θα σας πω: το ίδιο ισχύει για όλους».

Η Κυρία είχε κατατροπωθεί, αυτό το «το ίδιο ισχύει για όλους» ήταν φυσικά υπαινιγμός για την ίδια, που το βράδυ δεν θέλει να τρώει ούτε φασολάκια ούτε λάχανα, γιατί της προκαλούν «αέρια». Αλλά το ίδιο θα μπορούσα να ισχυριστώ κι εγώ. Τι χαζή που είναι! Είναι αστείο να βλέπει κανείς πόσο εύκολα κοκκινίζει η κυρία Βαν Ντάαν, ενώ εγώ καθόλου (καλά να πάθει), και κατά βάθος αυτό είναι κάτι που την κάνει έξαλλη!

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Δεν είχα τελειώσει το γράμμα μου χτες όταν αναγκάστηκα να σταματήσω. Δεν μπορώ να αντισταθώ στην επιθυμία να σου διηγηθώ μια ακόμη σύγκρουση, αλλά, πριν αρχίσω, θέλω να πω ότι μου φαίνεται απίστευτο που μεγάλοι άνθρωποι μπορούν να τσακώνονται τόσο γρήγορα, τόσο συχνά και για τόσο ασήμαντα πράγματα! Μέχρι τώρα ήμουν σίγουρη ότι μόνο τα παιδιά αρπάζονταν έτσι, για

ψύλλου πήδημα, κι ότι μεγαλώνοντας σταματούσαν. Φυσικά, καμιά φορά οι διαπληκτισμοί είναι απόλυτα δικαιολογημένοι, αλλά εδώ πρόκειται απλώς για μικροκαβγαδάκια. Δεδομένου ότι είναι κάτι που γίνεται καθημερινά, θα έπρεπε να το έχω συνηθίσει... Αλλά δεν το έχω συνηθίσει και δίχως αμφιβολία δεν θα το συνηθίσω όσο θα είμαι εγώ η αιτία όλων σχεδόν των συζητήσεων (αυτή τη λέξη χρησιμοποιούν εδώ αντί για «διαπληκτισμών», απόλυτα λανθασμένη φυσικά, αλλά τι να περιμένει κανείς από Γερμανούς!).

Τίποτα μα τίποτα δεν τους αρέσει σ' εμένα: η συμπεριφορά μου, ο χαρακτήρας μου, οι τρόποι μου, είναι όλα στόχος των κουτσομπολιών τους, κι αν πρέπει να πιστέψω ορισμένα άτομα που ξέρουν απ' αυτά τα πράγματα, οφείλω να καταπιώ με το χαμόγελο τα σκληρά λόγια και τις φωνές που απευθύνονται σ' εμένα, πράγμα στο οποίο δεν είμαι καθόλου συνηθισμένη. Είναι πάνω από τις δυνάμεις μου! Δεν έχω σκοπό ούτε στιγμή να τους αφήσω να με προσβάλλουν, δίχως ν' απαντώ. Θα τους δείξω εγώ ότι η Άννα Φρανκ δεν είναι μικρό παιδάκι. Δεν θα πιστεύουν στ' αυτιά τους και δεν θ' αργήσουν να το βουλώσουν, όταν τους δώσω να καταλάβουν ότι αυτό που πρέπει να σχολιάζουν δεν είναι η δική μου ανατροφή αλλά η δική τους. Ορίστε μας! Τους βλάχους! Ως τώρα μένω αμίλητη μπροστά σ' όλη αυτή την αγένεια και κυρίως τη... βλακεία (κυρία Βαν Ντάαν!), αλλά μόλις συνηθίσω, πράγμα που δεν πρόκειται ν' αργήσει, δεν θα ντραπώ να τους τ' ανταποδώσω όλα και τότε θ' αναγκαστούν ν' αλλάξουν τροπάριο! Είμαι στ' αλήθεια τόσο κακομαθημένη, φαντασμένη, πεισματάρη, αδιάκριτη, τεμπέλα κλπ. όσο λένε; Σίγουρα όχι! Ξέρω καλά ότι δεν έχω πάντα δίκιο κι ότι έχω πάρα πολλά ελαττώματα, αλλά, όπως και να 'χει, το παρακάνουν. Αν ήξερες, Κίτι, πώς αφρίζω ακούγοντας τέτοιες προσβολές και τέτοιους σαρκασμούς! Δεν αργεί η μέρα που θα ξεσπάσει όλος ο θυμός που συγκρατώ.

Λοιπόν, αρκετά είπα γι' αυτό το θέμα, αρκετά σ' έκανα να βαρεθείς με τις ιστορίες μου για τσακωμούς. Ωστόσο δεν μπορώ να μη σου διηγηθώ άλλη μια πολύ ενδιαφέρουσα «συζήτηση» που έγινε στο τραπέζι. Κουβέντα στην κουβέντα, είχαμε καταλήξει να συζη-

τάμε για την υπερβολική μετριοφροσύνη του Πιμ. Η μετριοφροσύνη αυτή είναι ένα γεγονός για το οποίο δεν θα αμφέβαλλαν ούτε οι πιο ηλίθιοι άνθρωποι. Ξαφνικά η Κυρία, που θέλει να είναι πάντα στο επίκεντρο, αναφώνησε: «Κι εγώ είμαι πολύ μετριόφρων, πολύ πιο μετριόφρων από τον άντρα μου!»

Άκου να δεις! Φυσικά, η φράση αυτή και μόνο περιγράφει τέλεια τη «μετριοφροσύνη» της!

Ο κύριος Βαν Ντάαν, νιώθοντας την υποχρέωση να εξηγήσει το «από τον άντρα μου», παρατήρησε σε πολύ ήρεμο τόνο: «Δεν προσπαθώ καθόλου να είμαι μετριόφρων. Είχα την ευκαιρία στη ζωή μου να διαπιστώσω ότι οι άνθρωποι που δεν είναι μετριόφρονες τα καταφέρνουν πολύ καλύτερα από τους άλλους!»

Κι έπειτα, γυρίζοντας προς το μέρος μου, είπε:

«Πρόσεξε να μη γίνεις μετριόφρων, Άννα, δεν θα σε ωφελήσει σε τίποτα».

Η Μαμά ενέκρινε απόλυτα αυτή την άποψη.

Αλλά, όπως πάντα, δεν μπορούσε να μη συμμετάσχει κι η κυρία Βαν Ντάαν σ' αυτή την εποικοδομητική συζήτηση. Ωστόσο, αυτή τη φορά, αντί να τα βάλει απευθείας μαζί μου, απευθύνθηκε στους γονείς μου:

«Πάντως, θα πρέπει να έχετε περίεργη αντίληψη για τη ζωή για να λέτε κάτι τέτοιο στην Άννα. Στην εποχή μου τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά, αλλά βέβαια είμαι σίγουρη ότι πάντα είναι διαφορετικά, εκτός κι αν πρόκειται για κάτι οικογένειες σαν τη δική σας!»

Η τελευταία αυτή παρατήρηση αναφερόταν στις σύγχρονες μεθόδους διαπαιδαγώγησης που τόσο συχνά υποστηρίζει η Μαμά.

Η κυρία Βαν Ντάαν ήταν κατακόκκινη από τη σύγχυση. Οι άνθρωποι που κοκκινίζουν φουντώνουν ακόμη περισσότερο όταν εκνευρίζονται και βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τον αντίπαλο. Η Μαμά, δίχως να κοκκινίσει και θέλοντας να τελειώνει όσο πιο γρήγορα γινόταν μ' αυτή τη συζήτηση, δεν χρειάστηκε να σκεφτεί παρά μόνο για μια στιγμή πριν απαντήσει:

«Κυρία Βαν Ντάαν, κι εγώ, ξέρετε, το θεωρώ προτιμότερο να

είναι κανείς λιγότερο μετριόφρων στη ζωή του. Ο άντρας μου, η Μαργκότ κι ο Πέτερ είναι και οι τρεις εξαιρετικά μετριόφρονες, ο άντρας σας, η Άννα, εγώ κι εσείς δεν είμαστε μετριόφρονες και δεν αφήνουμε τους άλλους να μας κάνουν συνέχεια ό,τι θέλουν».

Η κυρία Βαν Ντάαν απάντησε:

«Μα, κυρία μου, δεν σας καταλαβαίνω. Είμαι στ' αλήθεια πάρα πολύ μετριόφρων, πώς σας ήρθε να πείτε ότι δεν είμαι;»

Η Μαμά συνέχισε:

«Δεν είπα τίποτα τέτοιο, αλλά κανένας δεν θα σκεφτόταν να σας χαρακτηρίσει μετριόφρονα».

Η Κυρία επέμεινε:

«Θα ήθελα να ξέρω σε τι δεν είμαι μετριόφρων! Αν δεν ασχολιόμουν με τον εαυτό μου, δεν θα το έκανε κανένας άλλος και δεν θα είχα παρά να πεθάνω από την πείνα, κι αυτό αποδεικνύει περίτρανα ότι είμαι τόσο μετριόφρων όσο κι ο σύζυγός σας!»

Μπροστά σ' αυτή τη γελοία αγόρευση, η Μαμά δεν μπόρεσε να μη γελάσει, η Κυρία εκνευρίστηκε και συνέχισε το όμορφο λογύδριό της με μια μακριά σειρά από υπέροχες γερμανολλανδικές ή ολλανδογερμανικές εκφράσεις, ως τη στιγμή που αυτή η γεννημένη ρήτορας τα μπέρδευσε τόσο πολύ, που θέλησε να σηκωθεί από την καρέκλα της και να βγει από το δωμάτιο και τότε ξαφνικά το βλέμμα της έπεσε πάνω μου. Θα ήθελα να ήσουν εκεί να την έβλεπες... Για κακή μου τύχη, ακριβώς τη στιγμή που η Κυρία μάς γύριζε την πλάτη, εγώ κουνούσα το κεφάλι με συντετριμμένο και ειρωνικό ύφος – άθελά μου, όχι επίτηδες, τόσο με είχαν γοπεύσει τα λόγια της. Ακριβώς τότε λοιπόν η Κυρία έκανε μεταβολή κι άρχισε να ουρλιάζει στα γερμανικά, με κακία και αγένεια, σαν αληθινός χαμάλης, χοντρή και κατακόκκινη, χάρμα οφθαλμών! Αν είχα ταλέντο, σ' αυτή τη στάση θα διάλεγα να τη ζωγραφίσω, τόσο κωμική ήταν η δυστυχισμένη! Αλλά έμαθα τουλάχιστον ένα πράγμα: δεν γνωρίζεις πραγματικά τους ανθρώπους παρά μόνο όταν κάνεις έναν καλό καβγά μαζί τους, γιατί τότε μπορείς να κρίνεις τον χαρακτήρα τους!

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Βιώνει κανείς πολύ περίεργες καταστάσεις όταν είναι αναγκασμένος να κρύβεται. Φαντάσου ότι, εφόσον δεν έχουμε μπάνιο, πλενόμαστε σε μια σκάφη και, δεδομένου ότι ζεστό νερό έχει μόνο στο γραφείο (όταν χρησιμοποιώ αυτή τη λέξη, εννοώ όλο τον κάτω όροφο), πρέπει να το εκμεταλλευόμαστε και οι εφτά, ο καθένας με τη σειρά του. Αλλά επειδή διαφέρουμε πολύ ο ένας από τον άλλον, και μερικοί από μας ντρεπόμαστε περισσότερο από τους άλλους, ο καθένας έχει την προσωπική του γωνία.

Ο Πέτερ κάνει το μπάνιο του στην κουζίνα, παρόλο που η κουζίνα έχει τζαμένια πόρτα. Όταν σκοπεύει να πλυθεί, έρχεται να μας προειδοποιήσει έναν έναν και να μας πληροφορήσει ότι επί μισή ώρα δεν πρέπει να περάσουμε μπροστά από την κουζίνα. Αυτή η προφύλαξη του αρκεί. Ο Κύριος κάνει μπάνιο πάνω, στο δωμάτιό του, προκειμένου να έχει την ησυχία του σ' έναν απομονωμένο χώρο – δεν τον πειράζει ν' ανέβει μερικούς ορόφους κουβαλώντας ζεστό νερό. Για την ώρα η Κυρία δεν κάνει μπάνιο, περιμένει να βρει την καλύτερη θέση. Ο Μπαμπάς πλένεται στο ιδιαίτερο γραφείο, η Μαμά στην κουζίνα πίσω από ένα παραβάν, ενώ η Μαργκότ κι εγώ διαλέξαμε να πλατσουρίζουμε στο μπροστινό γραφείο. Το Σάββατο το απόγευμα τραβάμε τις κουρτίνες, πλενόμαστε μέσα στο σκοτάδι, κι όποια από μας δεν έχει σειρά κοιτάζει τον δρόμο ανάμεσα από τις κουρτίνες και διασκεδάζει με την παράξενη εμφάνιση των περαστικών.

Από την προηγούμενη βδομάδα αυτό το λουτρό δεν με ικανοποιεί πια και πήγα να βρω μια πιο άνετη θέση. Ο Πέτερ ήταν εκείνος που μου έδωσε την ιδέα να στήσω τη σκάφη μου στις μεγάλες τουαλέτες του γραφείου. Εκεί μπορώ να καθίσω, ν' ανάψω το φως, να κλειδώσω την πόρτα, ν' αδειάσω μόνη μου το νερό, δίχως να με βοηθήσει κανένας και δίχως να φοβάμαι τ' αδιάκριτα βλέμματα. Την Κυριακή εγκαινίασα το όμορφο λουτρό μου, κι όσο παράξενο κι αν φαίνεται, το προτιμώ από κάθε άλλο μέρος.

Την Τετάρτη είχε έρθει κάτω ο υδραυλικός για να μετατοπίσει προς τον διάδρομο τους σωλήνες προς και από τις τουαλέτες του γραφείου. Η αλλαγή αυτή έγινε ενόψει ενός κρύου χειμώνα κι ενός πιθανού παγώματος των αγωγών. Η επίσκεψη αυτή του υδραυλικού κάθε άλλο παρά ευχάριστη ήταν για μας, αφού όχι μόνο δεν μπορούσαμε ν' ανοίξουμε τη βρύση όλη μέρα, αλλά έπρεπε να μην πηγαίνουμε καν στην τουαλέτα.

Φυσικά, δεν είναι πολύ καθωσπρέπει να σου διηγούμαι πώς αντιμετωπίσαμε αυτή τη δυσκολία, αλλά δεν είμαι τόσο σεμνότηφι, ώστε ν' αποφεύγω να μιλάω γι' αυτά τα πράγματα. Από τότε που κρυβόμαστε, ο Μπαμπάς κι εγώ προμηθευτήκαμε ένα αυτοσχέδιο δοχείο... Με άλλα λόγια, αντί για δοχείο νυκτός, θυσιάσαμε για τον σκοπό αυτό ένα γυάλινο μπουκάλι. Στη διάρκεια της επίσκεψης των υδραυλικών, βάλαμε τα μπουκάλια αυτά μέσα στο διαμέρισμα και διατηρήσαμε εκεί την ημερήσια παραγωγή μας. Αυτό μου φάνηκε λιγότερο ενοχλητικό από το να πρέπει να μένω ακίνητη και βουβή όλη μέρα. Δεν μπορείς να φανταστείς τι μαρτύριο ήταν αυτό για τη δεσποινίδα Πολυλογού. Κανονικά, είμαστε ήδη υποχρεωμένοι να ψιθυρίζουμε, όμως η πλήρης σιωπή και ακινησία είναι δέκα φορές χειρότερες.

Έπειτα από τρεις μέρες συνεχούς πίεσης, ο ποπός μου είχε πάθει αγκύλωση και με πονούσε. Λίγη γυμναστική το βράδυ με ανακούφισε.

Δική σου,

Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Χτες τα χρειάστηκα για τα καλά. Στις οχτώ ακούσαμε το κουδούνι να χτυπάει δυνατά. Αμέσως σκέφτηκα ότι είχε έρθει κάποιος – μαντεύεις ποιος. Όταν όμως με διαβεβαίωσαν ότι ήταν κάποιιοι μι-

κροί σκανταλιάρηδες ή ο ταχυδρόμος, ψύχασα κάπως. Τώρα όλη μέρα δεν πέφτει καρφίτσα εδώ μέσα. Ο Λέβινσον, ένας Εβραίος φαρμακοποιός και χημικός, εργάζεται στην κουζίνα για λογαριασμό του κυρίου Κούχλερ. Γνωρίζει το σπίτι απέξω κι ανακατωτά, γι' αυτό συνέχεια φοβόμαστε μήπως του έρθει η έμπνευση να πάει να ρίξει μια ματιά στο παλιό εργαστήριο. Περιφερόμαστε αθόρυβα, σαν ποντικάκια. Ποιος να το πίστευε, εδώ και τρεις μήνες, ότι η Άννα η αεικίνητη θα ήταν υποχρεωμένη και ικανή να μένει ασάλευτη ώρες ολόκληρες;

Στις 29 Σεπτεμβρίου ήταν τα γενέθλια της κυρίας Βαν Ντάαν. Δεν έγινε κανένα μεγάλο πάρτι, αλλά, παρ' όλα αυτά, της προσφέραμε λουλούδια, δωράκια και ωραία πραγματάκια. Ένα μπουκέτο κόκκινα γαρίφαλα από τον Κύριο σύζυγό της φαίνεται ότι αποτελεί παράδοση στην οικογένεια.

Μια και μιλάμε για την Κυρία, θα σου πω ότι μ' εκνευρίζει συνεχώς με τις απόπειρές της να φλερτάρει τον Μπαμπά. Του χαϊδεύει το μάγουλο και τα μαλλιά, σηκώνει πολύ ψηλά τη φούστα της, κάνει, κατά την άποψή της, πνεύμα και προσπαθεί να τραβήξει την προσοχή του Πιμ. Ευτυχώς ο Πιμ δεν τη βρίσκει ούτε όμορφη ούτε αστεία κι έτσι δεν παρασύρεται από τους χαριεντισμούς της. Εγώ είμαι μάλλον ζηλιάρα, όπως ξέρεις, και γι' αυτό ενοχλούμαι. Στο κάτω κάτω η Μαμά δεν κάνει τα ίδια με τον Κύριο, της το είπα κατάμουτρα.

Καμιά φορά ο Πέτερ σκαρφίζεται πολύ αστεία πράγματα. Έχουμε τουλάχιστον κάτι κοινό που προκαλεί γέλια: τη μανία μας να μασκαρευόμαστε. Μια μέρα εμφανιστήκαμε οι δυο μας, εκείνος μ' ένα πολύ στενό φόρεμα της μπτέρας του κι εγώ με το κοστούμι του, με όλα τα αξεσουάρ, μέχρι καπέλο και κασκέτο. Οι μεγάλοι κόντευαν να πεθάνουν από τα γέλια κι εμείς δεν είχαμε μείνει πίσω.

Η Μπεπ αγόρασε από το Μπάγιενκορφ³ δύο φούστες για τη Μαργκότ και για μένα. Το ύφασμα δεν αξίζει δεκάρα και μοιάζει μ' εκείνη τη λινάτσα με την οποία φτιάχνουν σακιά για πατάτες. Τα

3. Μπάγιενκορφ: Γνωστή ολλανδική αλυσίδα καταστημάτων, που λειτουργεί μέχρι σήμερα.

πράγματα αυτά, που άλλοτε δεν θα τολμούσαν να τα πουλήσουν μέσα σε μαγαζί, κοστίζουν σήμερα 24 και 7,75 φιορίνια αντίστοιχα.

Στο μεταξύ παρουσιάστηκε άλλη μια ευχάριστη προοπτική: η Μπετ παρήγγειλε, δεν ξέρω σε ποια εταιρεία, μαθήματα στενογραφίας διά αλληλογραφίας για τη Μαργκότ, τον Πέτερ κι εμένα. Θα δεις τι τέλειοι στενογράφοι θα είμαστε του χρόνου! Το θεωρώ, οπωσδήποτε, απόλυτα απαραίτητο να μάθω τη μυστική αυτή γλώσσα.

Με πονάει φορικτά ο δείκτης (του αριστερού χεριού ευτυχώς) κι έτσι δεν μπορώ να σιδερώσω – τόσο το καλύτερο!

Ο κύριος Βαν Ντάαν προτιμάει να κάθομαι δίπλα του στο τραπέζι γιατί, κατά τη γνώμη του, η Μαργκότ δεν τρώει πια αρκετά, κι εγώ χαίρομαι που θ' αλλάξω θέση. Αυτόν τον καιρό στον κήπο τριγυρνάει διαρκώς ένα μαύρο γατάκι – μου θυμίζει τον μικρούλη, τον γλυκούλη μου τον Μόουρτιε. Η Μαμά συνέχεια με μαλώνει, κυρίως στο τραπέζι, γι' αυτό μου αρέσει η νέα μου θέση. Τώρα είναι η σειρά της Μαργκότ να την υποστεί, ή μάλλον να μην την υποστεί, γιατί η Μαμά δεν κάνει άσχημα σχόλια στην υποδειγματική αυτή κόρη! Αυτή την εποχή την πειράζω ασταμάτητα αποκαλώντας την «υποδειγματική κόρη», κι αυτό την εκνευρίζει αφάνταστα – καιρός θα ήταν επιτέλους ν' αλλάξει,.

Για να τελειώσω αυτή τη σαλάτα από νέα, θα αναφέρω ένα ιδιαίτερα πνευματώδες αστείο του κυρίου Βαν Ντάαν: Τι κάνει 39 φορές κλικ και μια φορά κλακ; Μια σαρανταποδαρούσα μ' ένα ξύλινο πόδι.

Ορεβουάρ,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Χτες όλοι με πείραζαν, γιατί είχα ξαπλώσει πλάι στον κύριο Βαν Ντάαν στο κρεβάτι του. «Τόσο μικρή!» «Τι ντροπή!» κι άλλα παρόμοια έλεγαν. Λοιπόν, πολύ κακόγουστο το αστείο! Ποτέ δεν θα

ήθελα να κοιμηθώ με τον κύριο Βαν Ντάαν, με τη συγκεκριμένη σημασία της λέξης φυσικά.

Χτες αρπαχτήκαμε πάλι με τη Μαμά, η οποία συγχύστηκε, εξιστόρησε όλες τις αμαρτίες μου στον Μπαμπά και ξέσπασε σε λυγμούς. Κι εγώ το ίδιο φυσικά, και πονούσε ήδη το κεφάλι μου. Τελικά είπα στον Μπαμπά ότι αυτόν τον αγαπώ πολύ περισσότερο από τη Μαμά. Μου απάντησε ότι θα μου περνούσε, αλλά δεν το πιστεύω. Δεν την αντέχω τη Μαμά και πρέπει να κάνω προσπάθεια για να κρατάω την ψυχραιμία μου και να μην την αποπαίρνω συνεχώς. Έτσι μου 'ρχεται να τη χαστουκίσω, δεν καταλαβαίνω γιατί την απεχθάνομαι τόσο πολύ. Ο Μπαμπάς λέει ότι, όταν η Μαμά δεν αισθάνεται καλά ή έχει πονοκέφαλο, θα 'πρεπε να της προτείνω μόνη μου να τη βοηθήσω, αλλά δεν θα το κάνω, γιατί δεν την αγαπάω και γιατί δεν μου 'ρχεται αυθόρμητα. Μπορώ πολύ εύκολα να φανταστώ ότι μια μέρα η Μαμά θα πεθάνει, αλλά αν πέθαινε ο Μπαμπάς, δεν θα συνερχόμουν ποτέ. Είναι πραγματικά πολύ κακό από μέρους μου, αλλά έτσι νιώθω. Ελπίζω η Μαμά να μη διαβάσει ποτέ το παραπάνω, αλλά ούτε και τα υπόλοιπα.

Τώρα τελευταία μου επιτρέπουν να διαβάζω βιβλία που απευθύνονται μάλλον σε ενήλικες. Τώρα διαβάζω *Τα Παιδικά Χρόνια της Εύας* του Νίκο βαν Ζούχτελεν. Πάντως δεν βρίσκω καμιά μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα βιβλία για νέους και σ' αυτό το βιβλίο.

Η Εύα νόμιζε ότι τα παιδιά φυτρώνουν στα δέντρα σαν τα μήλα κι ότι, όταν ωριμάζουν, έρχεται και τα κόβει ο πελαργός για να τα πάρει στις μαμάδες. Αλλά η γάτα της φίλης της έκανε μωρά που βγήκαν από την κοιλιά της. Έτσι, σκέφτηκε ότι η γάτα, όπως οι κότες, κάνει αυγά και τα κλωσάει κι ότι και οι μαμάδες που περιμένουν παιδιά ανεβαίνουν μερικές μέρες νωρίτερα στο δωμάτιό τους και κάνουν ένα αυγό, που μετά το κλωσάνε. Ύστερα, όταν το παιδί γεννιέται, οι μαμάδες είναι ακόμα κάπως αδύναμες, επειδή είχαν μείνει τόσο καιρό καθισμένες στις φτέρνες τους. Η Εύα ήθελε κι αυτή να κάνει ένα παιδί. Πήρε λοιπόν μια μάλλινη εσάρπα

και την άπλωσε στο πάτωμα για να πέσει πάνω της το αυγό. Στη συνέχεια κάθισε στις φτέρνες της κι άρχισε να σφίγγεται. Άρχισε να καθαρίζει, αλλά πού αυγό! Τέλος, αφού περίμενε πολλή ώρα, κάτι βγήκε, όχι όμως αυγό αλλά... λουκάνικο. Ω, πώς ντρεπόταν! Κι η καμαριέρα νόμιζε ότι ήταν άρρωστη. Αστείο, ε;

Στα *Παιδικά Χρόνια της Εύας* λέει επίσης ότι οι γυναίκες πουλάνε τα κορμιά τους στα σοκάκια με αντάλλαγμα ένα σωρό χρήματα. Εγώ θα πέθαινα από την ντροπή μου αν βρισκόμουν ποτέ σε τέτοια θέση. Κι έπειτα περιγράφει πώς η Εύα αδιαθέτησε για πρώτη φορά, κι εγώ πραγματικά ανυπομονώ να μου συμβεί κι εμένα, τουλάχιστον τότε θα είμαι μεγάλη. Ο Μπαμπάς αρχίζει πάλι να γκρινιάζει κι απειλεί ότι θα κατάσχει το ημερολόγιό μου, ω, τρομάρα μου! Αποδώ και μπρος θα το κρύβω.

Άννα Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Ονειρεύομαι ότι...

Πηγαίνω στην Ελβετία. Ο Μπαμπάς κι εγώ κοιμόμαστε στην ίδια κάμαρα και το γραφείο των αγοριών γίνεται το προσωπικό μου δωμάτιο, όπου κάθομαι και δέχομαι επισκέψεις. Μου έκαναν έκπληξη τοποθετώντας ολοκαίνουρια επίπλωση με σκαμπό, τουαλέτα, πολυθρόνες και ντιβάνι, πολυτελέστατα όλα. Ύστερα από μερικές μέρες ο Μπαμπάς μου δίνει 150 φιορίνα, σε ελβετικά λεφτά βέβαια, αλλά θα τα λέω σε φιορίνα, και μου λέει ότι με το ποσό αυτό δεν έχω παρά ν' αγοράσω ό,τι κρίνω απαραίτητο, για μένα μόνο, μπορώ να τα ξοδέψω αμέσως (στη συνέχεια θα μου δίνει 1 φιορίνη τη βδομάδα και θα μπορώ ν' αγοράζω ό,τι θέλω). Ξεκινάω για τα ψώνια με τον Μπερντ κι αγοράζω:

3 καλοκαιρινά πουκάμισα προς 0,50 φ. = 1,50 φιορίνα,

3 καλοκαιρινά παντελόνια προς 0,50 φ. = 1,50 φιορίνα,

3 χειμωνιάτικα πουκάμισα προς 0,75 φ. = 2,25 φιορίνα,

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

- 3 χειμωνιάτικα παντελόνια προς 0,75 φ. = 2,25 φιορίνια,
2 φούστες προς 0,50 φ. = 1 φιορίνι,
2 σουτιέν (μικρό μέγεθος) προς 0,50 φ. = 1 φιορίνι,
5 πιτζάμες προς 1 φ. = 5 φιορίνια,
1 καλοκαιρινή ρόμπα προς 2,50 φ. = 2,50 φιορίνια,
1 χειμωνιάτικη ρόμπα προς 3 φ. = 3 φιορίνια,
2 λιζέξ προς 0,75 φ. = 1,50 φιορίνια,
1 μικρό μαξιλάρι προς 1 φ. = 1 φιορίνι,
1 ζευγάρι καλοκαιρινά καλτσάκια προς 1 φ. = 1 φιορίνι,
1 ζευγάρι χειμωνιάτικα καλτσάκια προς 1,50 φ. = 1,50 φιορίνια,
1 ζευγάρι καλοκαιρινά παπούτσια (σχολικά) προς 1,50 φ. = 1,50 φιορίνια,
1 ζευγάρι καλοκαιρινά παπούτσια (καλά) προς 2 φ. = 2 φιορίνια,
1 ζευγάρι χειμωνιάτικα παπούτσια (σχολικά) προς 2,50 φ. = 2,50 φιορίνια,
1 ζευγάρι χειμωνιάτικα παπούτσια (καλά) προς 3 φ. = 3 φιορίνια,
2 ποδιές προς 0,50 φ. = 1 φιορίνι,
25 μαντίλια προς 0,05 φ. = 1,25 φιορίνια,
4 ζευγάρια μεταξωτές κάλτσες προς 0,75 φ. = 3 φιορίνια,
4 ζευγάρια μακριές κάλτσες προς 0,50 φ. = 2 φιορίνια,
4 ζευγάρια αθλητικά καλτσάκια προς 0,25 φ. = 1 φιορίνι,
2 ζευγάρια χοντρά καλτσάκια προς 1 φ. = 2 φιορίνια,
3 κούκλες άσπρο μαλλί (για μεσοφόρι, σκουφί) = 1,50 φιορίνια,
3 κούκλες μπλε μαλλί (για πουλόβερ, φούστα) = 1,50 φιορίνια,
3 κούκλες χρωματιστό μαλλί (για σκουφί, εσάρπα) = 1,50 φιορίνια,
σάλια, ζώνες, γιακάδες, κουμπιά = 1,25 φιορίνια,
2 φορέματα για το σχολείο (καλοκαιρινά), 2 φορέματα για το σχολείο (χειμωνιάτικα), 2 καλά φορέματα (καλοκαιρινά), 2 καλά φορέματα (χειμωνιάτικα), 1 καλοκαιρινή φούστα, 1 καλή χειμωνιάτικη φούστα, 1 σχολική χειμωνιάτικη φούστα, 1 αδιάβροχο, 1 καλοκαιρινό μαντό, 1 χειμωνιάτικο παλτό, 2 καπέλα, 2 σκουφιά.
Σύνολο 108 φιορίνια.
2 τσάντες, 1 φόρεμα για πατινάξ, 1 ζευγάρι πατίνια για τον πάγο

+ παπούτσια, 1 κουτί (με πούδρα, κρέμα, ντεμακιγιάζ, αντηλιακό λάδι, μπαμπάκι, φαρμακείο, κοκκινάδι για τα μάγουλα, κοκκινάδι για τα χείλια, μολύβι για τα φρύδια, άλατα για το μπάνιο, ταλκ, κολόνια, σαπούνι, βαμβάκι), 4 μάλλινα προς 1,50 φ., 4 κορσάζ προς 1 φ., διάφορα αντικείμενα προς 10 φ., και βιβλία, δωράκια 4,50 φιορίνια.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα μόνο άσχημα και καταθλιπτικά νέα έχω να σου πω. Συλλαμβάνουν ομαδικά πολλούς Εβραίους φίλους μας. Η Γκεστάπο κάθε άλλο παρά τους περιποιείται: τους μεταφέρουν στο Βέστερμπορκ, το μεγάλο στρατόπεδο για Εβραίους στο Ντρέντε, μέσα σε βαγόνια για τα ζώα.

Η Μίεπ μάς μίλησε χτες για κάποιον που δραπέτευσε από το Βέστερμπορκ. Το Βέστερμπορκ θα πρέπει να είναι τρομακτικό. Εκεί δεν δίνουν στους ανθρώπους σχεδόν τίποτα να φάνε, ούτε να πιουν, γιατί δεν έχουν νερό παρά μία ώρα την ημέρα και μια τουαλέτα κι έναν νιπτήρα για πολλές χιλιάδες ανθρώπους. Κοιμούνται όλοι μαζί, άντρες, γυναίκες και παιδιά. Συχνά ξυρίζουν το κεφάλι στις γυναίκες και τα παιδιά. Είναι σχεδόν αδύνατο να δραπετεύσει κανείς, οι άνθρωποι των στρατοπέδων ξεχωρίζουν από τα ξυρισμένα τους κεφάλια και πολλοί επίσης εξαιτίας της εβραϊκής φυσιογνωμίας τους.

Αν συμβαίνουν τόσο φρικτά πράγματα στην Ολλανδία, ποιος ξέρει τι τους περιμένει στις μακρινές και βάρβαρες περιοχές όπου τους στέλνουν... Υποθέτουμε ότι τους περισσότερους τους σφάζουν. Η αγγλική ραδιοφωνία μιλάει για ασφυξία με αέρια· ίσως αυτή να είναι η πιο γρήγορη μέθοδος εξόντωσης.

Έχω αναστατωθεί πολύ. Η Μίεπ διηγείται τόσο σπαρακτικά όλες αυτές τις φρίκες! Είναι κι η ίδια συγκλονισμένη. Τις προάλλες, για παράδειγμα, μια παράλυτη γριά Εβραία καθόταν μπρο-

στά στην πόρτα της Μίεπ, περιμένοντας την Γκεστάπο που είχε πάει να φέρει ένα αμάξι για να τη μεταφέρει. Ο θόρυβος από τις βολές ενάντια στα αγγλικά αεροπλάνα κι οι εκτυφλωτικές αστραπές από τους προβολείς είχαν τρομοκρατήσει την κακομοίρα τη γριούλα. Ωστόσο η Μίεπ δεν τόλμησε να της πει να περάσει μέσα, κανένας δεν θα το έκανε. Οι κύριοι Γερμανοί δεν τσιγκουνεύονται στις τιμωρίες.

Ούτε η Μπεπ είναι πολύ εύθυμη: ο αρραβωνιαστικός της πρέπει να φύγει για τη Γερμανία. Κάθε φορά που περνάνε αεροπλάνα πάνω από τα σπίτια μας, τρέμει μήπως πέσει στο κεφάλι του Μπέρτους το φορτίο τους από βόμβες, που συχνά φτάνει το ένα εκατομμύριο κιλά. Καλαμπούρια του τύπου «δεν χρειάζεται να του πέσουν ένα εκατομμύριο κιλά, φτάνει μια βόμβα» μου φαίνονται κάπως άτοπα. Ο Μπέρτους δεν είναι φυσικά ο μόνος που πρέπει να φύγει, κάθε μέρα φεύγουν τρένα γεμάτα νέους. Όταν σταματάνε σε κάποιον σταθμό στη διαδρομή, προσπαθούν καμιά φορά να γλιστρήσουν έξω από το τρένο και να κρυφτούν· κάποιιοι από αυτούς ίσως να τα καταφέρνουν. Δεν τέλειωσα ακόμα την γκρίνια μου. Έχεις ακούσει να μιλάνε για ομήρους; Είναι το τελευταίο τους εύρημα για να τιμωρούν τους σαμποτέρ. Είναι το πιο φρικτό πράγμα που μπορεί κανείς να φανταστεί. Πολίτες αθώοι και υψηλά ιστάμενοι φυλακίζονται περιμένοντας να εκτελεστούν. Αν γίνει κάποιο σαμποτάζ και δεν βρεθεί ο ένοχος, η Γκεστάπο στήνει απλώς τέσσερις πέντε απ' αυτούς στον τοίχο. Συχνά αναγγέλλουν τον θάνατο των ανθρώπων αυτών στην εφημερίδα. «Εξαιτίας κάποιου μοιραίου ατυχήματος», έτσι χαρακτηρίζουν αυτό το έγκλημα. Εξαιρετικός λαός οι Γερμανοί! Και να σκεφτεί κανείς ότι κι εγώ σ' αυτούς ανήκω. Αλλά όχι, εδώ και καιρό ο Χίτλερ μάς έκανε απάτριδες, κι εξάλλου δεν υπάρχουν χειρότεροι εχθροί στον κόσμο από τους Γερμανούς και τους Εβραίους.

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Έχω πήξει! Χτες ξεκίνησα μεταφράζοντας ένα κεφάλαιο από την *Ωραία Νιβερνέζα* και σημειώνοντας το λεξιλόγιο. Έπειτα έλυσα ένα ελεεινό πρόβλημα και μετά μετέφρασα τρία κεφάλαια γαλλικής γραμματικής. Σήμερα πάλι γαλλική γραμματική και ιστορία.

Βαρέθηκα να λύνω κάθε μέρα αυτά τα βρομοπροβλήματα. Ο Μπαμπάς τα θεωρεί κι αυτός φοβερά δύσκολα και τα καταφέρνω σχεδόν καλύτερα απ' αυτόν αλλά, για να λέμε την αλήθεια, ούτε ο ένας ούτε ο άλλος έχουμε ιδιαίτερο ταλέντο και πάντα αναγκαζόμαστε να καταφεύγουμε στη Μαργκότ για βοήθεια.

Μελετώ με λύσσα στενογραφία, τη λατρεύω, είμαι η πιο προχωρημένη από τους τρεις.

Τέλειωσα το *De Stormers*, καλό είναι, αλλά όχι τόσο καλό όσο το *Joop ter Heul*, εξάλλου το λεξιλόγιο είναι πάνω κάτω το ίδιο· καθόλου παράξενο αφού τα έχει γράψει και τα δύο η ίδια συγγραφέας. Εξάλλου η Σίσι βαν Μάρξβελντ γράφει εξαιρετικά καλά. Σίγουρα θα δώσω στα παιδιά μου να διαβάσουν τα βιβλία της.

Κι έπειτα διάβασα ένα σωρό μικρά θεατρικά του Κέρνερ, μου αρέσει ο τρόπος που γράφει. Για παράδειγμα, το *Hedwig*, το *Der Vetter aus Brehen*, το *Die Gouvernante*, το *Der Grune Domino* κι ένα σωρό άλλα.

Η Μαμά, η Μαργκότ κι εγώ γίναμε πάλι πολύ φίλες, είναι πολύ πιο ευχάριστα έτσι. Χτες το βράδυ η Μαργκότ κι εγώ ήμασταν κι οι δυο στο δικό μου κρεβάτι, στριμωγμένες σαν σαρδέλες, αλλά αυτό ήταν που είχε πλάκα, και με ρώτησε αν θα την άφηνα να διαβάσει το ημερολόγιό μου. Είπα ναι για ορισμένα κομμάτια και της ζήτησα κι εγώ το ίδιο για το δικό της και συμφωνεί. Κι έπειτα αρχίσαμε να μιλάμε για το μέλλον και τη ρώτησα τι ήθελε να γίνει αργότερα, αλλά δεν θέλει να μου πει, το κρατάει μυστικό, αλλά μου φαίνεται ότι σκέφτεται να γίνει εκπαιδευτικός. Βέβαια μπορεί να κάνω και λάθος, αλλά, κατά τη γνώμη μου, κάπου προς τα κει θα στραφεί. Για να λέμε την αλήθεια, δεν θα 'πρεπε να είμαι τόσο περίεργη.

Σήμερα το πρωί είχα ξαπλώσει στο κρεβάτι του Πέτερ, αφού πρώτα τον είχα διώξει. Έγινε έξαλλος, αλλά δεν με νοιάζει, θα μπορούσε να είναι πιο ευγενικός μαζί μου, γιατί μόλις χτες το βράδυ του έδωσα ένα μήλο.

Ρώτησα μια μέρα τη Μαργκότ αν μ' έβρισκε πολύ άσχημη, είπε ότι είμαι χαριτωμένη κι έχω όμορφα μάτια. Μάλλον αόριστη απάντηση, δεν βρίσκεις; Λοιπόν, τα ξαναλέμε!

Άννα Φρανκ

Υ.Γ. Σήμερα το πρωί ζυγιστήκαμε όλοι. Η Μαργκότ είναι τώρα 120 λίβρες, η Μαμά 124, ο Μπαμπάς 141, η Άννα 87, ο Πέτερ 134, η Κυρία 106, ο Κύριος 150. Είμαι εδώ τρεις μήνες κι έχω πάρει 17 λίβρες, πάρα πολύ, έτσι;

ΤΡΙΤΗ 20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Το χέρι μου τρέμει ακόμα, παρόλο που είχαμε δύο ώρες για να συνέλθουμε από την τρομάρα μας. Θα πρέπει να ξέρεις ότι στο σπίτι υπάρχουν πέντε πυροσβεστήρες Minimax. Καθώς οι πάνω είναι όλοι τους πανέξυπνοι, ξέχασαν να μας ενημερώσουν ότι ο μαραγκός, ή δεν ξέρω ποιος ακριβώς, θα ερχόταν να τους γεμίσει. Το αποτέλεσμα ήταν ότι δεν προσέχαμε καθόλου, ως τη στιγμή που έξω, στο μικρό πλατύσκαλο (απέναντι από την πόρτα-βιβλιοθήκη μας) άκουσα σφυριές. Ο νους μου πήγε αμέσως στον μαραγκό και ειδοποίησα την Μπετ, που εκείνη την ώρα έτρωγε το πρωινό της, ότι δεν θα μπορούσε να ξανακατέβει. Ο Μπαμπάς κι εγώ στηθήκαμε στην πόρτα για να μάθουμε πότε θα έφευγε ο άνθρωπος. Έπειτα από ένα τέταρτο δουλειάς, τον ακούσαμε από την άλλη μεριά ν' αφήνει το σφυρί του και τα εργαλεία του στη βιβλιοθήκη μας (τουλάχιστον έτσι υποθέσαμε) και να χτυπάει την πόρτα μας. Χλομιάσαμε. Άραγε είχε ακούσει κάποιον θόρυβο και ήθελε να περιεργαστεί καλύτερα τη μυστηριώδη αυτή εγκατάσταση; Έτσι

φαίνεται, γιατί συνέχιζε να χτυπάει, να τραβάει, να σπρώχνει και να τραντάζει. Παραλίγο να λιποθυμήσω. Τόσο πολύ φοβόμουν μήπως ο άγνωστος αυτός καταφέρει να διαλύσει την όμορφη κρυφώνα μας. Και καθώς σκεφτόμουν ότι ήδη είχα ζήσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου, ακούσαμε τη φωνή του κυρίου Κλάιμαν: «Ανοίξτε, εγώ είμαι». Ανοίξαμε αμέσως. Τι είχε συμβεί; Ο σύρτης που κρατάει κλεισμένη την πόρτα-βιβλιοθήκη είχε μαγκώσει, γι' αυτό κανένας δεν μπόρεσε να μας ειδοποιήσει για την παρουσία του μαραγκού. Ο άνθρωπος είχε κατέβει ξανά κάτω κι ο Κλάιμαν ήθελε να πάρει την Μπεπ, αλλά δεν κατάφερε ν' ανοίξει την πόρτα. Σε διαβεβαιώνω ότι ένιωσα μεγάλη ανακούφιση. Ο άνθρωπος που νόμιζα ότι ήθελε να μπει στο σπίτι μας είχε πάρει μέσα στη φαντασία μου πολύ επιβλητική μορφή, στο τέλος έμοιαζε με γίγαντα κι ήταν ένας φασίστας του χειρίστου είδους. Ευτυχώς, αυτή τη φορά τη γλιτώσαμε φτηνά.

Διασκεδάσαμε πολύ τη Δευτέρα. Η Μίεπ κι ο Γιαν έμειναν το βράδυ στο σπίτι μας. Η Μαργκότ κι εγώ πήγαμε να κοιμηθούμε για μια βραδιά στο δωμάτιο του Μπαμπά και της Μαμάς, για ν' αφήσουμε τη θέση μας στους Γκισ. Το μενού της γιορτής ήταν νοστιμότατο. Υπήρξε μια μικρή διακοπή, η λάμπα του Μπαμπά προκάλεσε βραχυκύκλωμα και βρεθήκαμε ξαφνικά στο σκοτάδι. Τι να κάνουμε; Είχαμε ασφάλειες για ν' αλλάξουμε, αλλά οι ασφάλειες έπρεπε ν' αλλάχτούν στο βάθος της αποθήκης, που ήταν βυθισμένη στο σκοτάδι, και την ώρα εκείνη δεν ήταν καθόλου ευχάριστο. Ωστόσο, οι κύριοι το διακινδύνευσαν και σε δέκα λεπτά μπορούσαμε να σβήσουμε ξανά όλα μας τα κεριά.

Σήμερα το πρωί ξύπνησα νωρίς. Ο Γιαν είχε κιόλας ντυθεί, έπρεπε να φύγει στις οχτώ και μισή. Στις οχτώ λοιπόν έπαιρνε κιόλας το πρόγευμά του πάνω. Η Μίεπ δεν είχε προλάβει να ντυθεί. Όταν μπήκα μέσα, ήταν ακόμα με το νυχτικό της.

Η Μίεπ φοράει ακριβώς τα ίδια μάλλινα παντελόνια που φοράω κι εγώ για να κάνει ποδήλατο. Η Μαργκότ κι εγώ πήγαμε να ντυθούμε με τη σειρά μας και ανεβήκαμε πάνω πολύ πιο νωρίς απ' ό,τι συνήθως. Έπειτα από ένα ευχάριστο πρόγευμα, η Μίεπ μάς άφησε για να κατέβει στο γραφείο. Έξω έριχνε καταρράκτες

και ήταν πολύ χαρούμενη που δεν χρειαζόταν να πάει στη δουλειά με το ποδήλατο. Έστρωσα τα κρεβάτια μαζί με τον Μπαμπά κι έπειτα έμαθα πέντε ανώμαλα ρήματα – τρομερό, ε; Η Μαργκότ κι ο Πέτερ διάβαζαν στο δωμάτιό μας κι ο Μούσι καθόταν στο ντιβάνι πλάι στη Μαργκότ. Πήγα και τους βρήκα μετά τις γαλλικές μου «ανωμαλίες» και διάβασα το *Αιώνιο Τραγούδι των Δασών*, ένα πολύ όμορφο αλλά παράξενο βιβλίο. Σχεδόν το τέλειωσα.

Την άλλη βδομάδα θα είναι η σειρά της Μπεπ για μια νυκτερινή επίσκεψη.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Κοντεύω να τρελαθώ από την αγωνία. Ο Μπαμπάς είναι άρρωστος. Έχει υψηλό πυρετό και εξανθήματα, όπως όταν κάποιος έχει ερυθρά. Και δεν μπορούμε καν να φωνάξουμε γιατρό, το φαντάζεσαι; Η Μαμά φροντίζει να τον κάνει να ιδρώνει, μήπως έτσι πέσει ο πυρετός.

Σήμερα το πρωί η Μίεπ μάς είπε ότι άδειασαν το σπίτι των Βαν Ντάαν στο Ζόιντερ Αμστελαάν. Δεν ενημερώσαμε ακόμα την Κυρία, είναι ήδη τόσο «nervos» αυτή την εποχή, που δεν έχουμε όρεξη ν' ακούσουμε καινούριους οδυρμούς για το όμορφο σερβίτσιο της και τις ωραίες καρέκλες της που άφησε στο σπίτι της. Κι εμείς αναγκαστήκαμε να εγκαταλείψουμε σχεδόν όλα τα ωραία μας πράγματα, τι νόημα έχει να κλαψουρίζουμε;

Ο Μπαμπάς θέλει να με βάλει να διαβάσω Χέμπελ και βιβλία άλλων διάσημων Γερμανών. Τώρα πια καταφέρνω να διαβάζω αρκετά καλά στα γερμανικά. Μόνο που τις περισσότερες φορές μουρμουρίζω αντί να διαβάζω σιωπηλά. Αλλά θα περάσει. Ο Μπαμπάς έβγαλε από τη μεγάλη βιβλιοθήκη έργα του Γκαίτε και του Σίλερ, θέλει να μου διαβάζει αποσπάσματα κάθε βράδυ. Αρχίσαμε ήδη με το *Δον Κάρλος*.

Για ν' ακολουθήσει το ωραίο παράδειγμα του Μπαμπά, η Μαμά έβαλε μέσα στα χέρια μου το προσευχητάρι της. Εντελώς τυπικά διάβασα μερικές προσευχές στα γερμανικά, ωραίες μου φαίνονται, αλλά αυτό δεν λείει τίποτα. Γιατί θέλει να με υποχρεώσει ν' ασχοληθώ με τα της θρησκείας;

Αύριο θ' ανάψουμε για πρώτη φορά τη σόμπα, σίγουρα θα φλωμώσουμε εδώ μέσα, έχουν χρόνια να καθαρίσουν την καμινάδα, απελπίσουμε ότι θα τραβήξει τον καπνό!

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Η Μαμά έχει πολλά νεύρα κι αυτό είναι επικίνδυνο για μένα. Να είναι άραγε τυχαίο που η Μαμά κι ο Μπαμπάς δεν μαλώνουν ποτέ τη Μαργκότ και πάντα τα πληρώνω όλα εγώ; Χτες το βράδυ, για παράδειγμα, η Μαργκότ διάβαζε ένα βιβλίο με πολύ όμορφη εικονογράφηση και σε λίγο σπκώθηκε, ανέβηκε πάνω κι άφησε το βιβλίο στην άκρη, για να το ξαναπιάσει αργότερα. Δεν είχα τίποτα να κάνω εκείνη την ώρα κι έτσι το πήρα για να κοιτάξω τις εικόνες. Η Μαργκότ γύρισε, είδε το βιβλίο στα χέρια μου, έσμιξε τα φρύδια και μου ζήτησε να της το δώσω σε έντονο τόνο. Ήθελα μόνο να συνεχίσω να χαζεύω για λίγο. Η Μαργκότ θύμωνε όλο και περισσότερο, η Μαμά ανακατεύτηκε στην ιστορία και είπε: «Η Μαργκότ το διαβάζει αυτό το βιβλίο, δώσ' της το λοιπόν!» Ο Μπαμπάς μπήκε στο δωμάτιο, δεν ήξερε καν τι συνέβαινε, είδε ότι αδικούσαμε τη Μαργκότ και μου πέταξε: «Ήθελα να ξέρω τι θα έκανες εσύ, αν η Μαργκότ τολμούσε να ξεφυλλίσει το δικό σου βιβλίο!»

Αμέσως υποχώρησα, άφησα το βιβλίο και βγήκα από το δωμάτιο με «πειραγμένο» ύφος, όπως είπαν. Δεν ήμουν ούτε πειραγμένη ούτε θυμωμένη, μόνο λυπημένη.

Δεν ήταν δίκαιο από μέρους του Μπαμπά να κρίνει πριν μάθει

ποιο ακριβώς ήταν το ζήτημα. Θα έδινα από μόνη μου το βιβλίο στη Μαργκότ, και μάλιστα ακόμη πιο γρήγορα, αν δεν είχαν ανακατευτεί ο Μπαμπάς κι η Μαμά και δεν είχαν πάρει αμέσως το μέρος της, λες και την αδικούσα με τον χειρότερο τρόπο.

Το να πάρει η Μαμά το μέρος της Μαργκότ ήταν αναμενόμενο, πάντα υπερασπίζουσαν μια την άλλη, το έχω συνηθίσει τόσο πολύ, που έχω καταλήξει ν' αδιαφορώ εντελώς για τις επιπλήξεις της Μαρμάς και τον ευερέθιστο χαρακτήρα της Μαργκότ.

Τις αγαπώ μόνο γιατί είναι η Μαμά κι η Μαργκότ, ως άτομα μπορούν να πάνε στον διάβολο. Με τον Μπαμπά είναι διαφορετικά: όταν παίρνει το μέρος της Μαργκότ, όταν πλέκει το εγκώμιο της Μαργκότ κι όταν χαϊδεύει τη Μαργκότ, νιώθω κάτι μέσα μου να με τρώει, γιατί αγαπάω τρελά τον Μπαμπά, είναι το πρότυπό μου, και δεν αγαπάω κανέναν άλλο στον κόσμο όσο τον Μπαμπά.

Δεν καταλαβαίνει ότι φέρεται διαφορετικά στη Μαργκότ και διαφορετικά σ' εμένα; Σίγουρα η Μαργκότ είναι η πιο έξυπνη, η πιο ευγενική, η πιο όμορφη κι η πιο καλή. Ωστόσο, έχω κι εγώ το δικαίωμα να με παίρνουν λίγο στα σοβαρά. Ήμουν πάντα ο κλόουν κι ο αλήτης της οικογένειας, πάντα πλήρωνα διπλά για όσα έκανα: μια ακούγοντας κατσάδες και μια νιώθοντας απελπισία βαθιά μέσα μου. Σήμερα τα επιφανειακά χάδια δεν μου αρκούν πια, όπως δεν μου αρκούν και οι δήθεν σοβαρές συζητήσεις, περιμένω από τον Μπαμπά κάτι που δεν μπορεί να μου δώσει.

Δεν ζηλεύω τη Μαργκότ, ποτέ δεν τη ζήλεψα, δεν ζηλεύω ούτε την έξυπνάδα της ούτε την ομορφιά της. Ήθελα μόνο να νιώθω ότι ο Μπαμπάς μ' αγαπάει πραγματικά, όχι απλώς σαν παιδί του, αλλά εμένα την ίδια, την Άννα. Γαντζώνομαι πάνω στον Μπαμπά, επειδή κάθε μέρα βλέπω τη Μαμά όλο και με μεγαλύτερη περιφρόνηση, κι επειδή αυτός είναι ο μόνος που κρατάει ό,τι έχει απομείνει από τα οικογενειακά μου συναισθήματα. Ο Μπαμπάς δεν καταλαβαίνει ότι πότε πότε νιώθω την ανάγκη να ξαλαφρώω την καρδιά μου σχετικά με τη Μαμά. Αρνείται να μιλήσει για το θέμα, αποφεύγει οτιδήποτε έχει σχέση με τη συμπεριφορά της Μαρμάς. Όμως η Μαμά, με όλα της τα ελαττώματα, είναι εκείνη που με

στεναχωρεί περισσότερο. Δεν ξέρω πια πώς να φερθώ, δεν μπορώ να της πω ευθέως ότι με ενοχλούν η αμέλειά της, το σαρκαστικό της πνεύμα και η σκληρότητά της, αλλά δεν μπορώ και να παίρνω συνεχώς την ευθύνη για όλα τα στραβά.

Είμαστε εκ διαμέτρου αντίθετες και οι συγκρούσεις μεταξύ μας είναι αναπόφευκτες. Δεν κρίνω τον χαρακτήρα της Μαμάς, γιατί δεν είναι δική μου δουλειά να κάνω κάτι τέτοιο, τη σχολιάζω μονάχα ως μητέρα. Για μένα η Μαμά δεν είναι μητέρα. Αναγκάζομαι να παριστάνω τη μητέρα στον ίδιο μου τον εαυτό. Πλέον προχωρώ μόνη μου και θα δούμε πού θα καταλήξω. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι βρίσκω στον ίδιο μου τον εαυτό τα στοιχεία εκείνα που πιστεύω ότι πρέπει να έχει μια μητέρα και μια γυναίκα, τα οποία ωστόσο δεν έχει εκείνη την οποία οφείλω ν' αποκαλώ «μητέρα».

Όλο λέω να μη δίνω σημασία στο κακό παράδειγμα της Μαμάς, θέλω να βλέπω μόνο τις καλές της πλευρές και να ψάξω μέσα μου αυτό που δεν βρίσκω σ' αυτή. Αλλά δεν τα καταφέρνω, και το χειρότερο είναι ότι ούτε ο Μπαμπάς ούτε η Μαμά καταλαβαίνουν ότι δεν ανταποκρίνονται στις προσδοκίες μου και ότι τους κατακρίνω γι' αυτό. Υπάρχουν άραγε γονείς που ικανοποιούν απόλυτα τα παιδιά τους; Καμιά φορά πιστεύω ότι ο Θεός θέλει να με υποβάλει σε δοκιμασία και τώρα και στο μέλλον: μήπως πρέπει να γίνω καλή από μόνη μου, δίχως παραδείγματα και δίχως κηρύγματα, για να είμαι μια μέρα όσο πιο δυνατή γίνεται;

Ποιος άλλος εκτός από μένα θα διαβάσει μια μέρα αυτά τα γράμματα; Ποιος άλλος εκτός από μένα θα με παρηγορήσει; Γιατί συχνά έχω ανάγκη από παρηγοριά, μου λείπει διαρκώς η δύναμη κι έχω περισσότερους λόγους να είμαι δυσαρεστημένη παρά ευχαριστημένη με τον εαυτό μου. Το ξέρω και δεν παραιτούμαι, αλλά κάθε μέρα προσπαθώ να βελτιώνομαι.

Ο τρόπος που μου φέρονται είναι αλλοπρόσαλλος. Τη μια μέρα η Άννα είναι πολύ λογική και μπορεί να τ' ακούει όλα, την άλλη μέρα η Άννα δεν είναι παρά μια ανόητη που δεν έχει ιδέα από τίποτα και φαντάζεται ότι έμαθε τα πάντα από τα βιβλία! Δεν είμαι πια το μωρό κι η μικρότερη, που επιπλέον κάνει τους άλλους να

γελάνε με την κάθε της πράξη. Έχω τα ιδανικά μου, τις απόψεις μου και τα σχέδιά μου, αλλά δεν καταφέρνω ακόμα να τα εκφράσω με σαφήνεια.

Α, πόσα πράγματα έρχονται στην επιφάνεια όταν είμαι μόνη μου το βράδυ, όπως εξάλλου και τη μέρα, όταν αναγκάζομαι ν' ανέχομαι ανθρώπους που μ' εκνευρίζουν ή που δεν με καταλαβαίνουν. Γι' αυτό τελικά ξαναγυρίζω πάντα στο ημερολόγιό μου, είναι το σημείο αναφοράς για μένα, γιατί η Κίτι είναι πάντα υπομονετική. Θα της υποσχεθώ ότι θα επιμείνω παρά τις δυσκολίες, θα χαράξω τον δικό μου δρόμο και θα συγκρατήσω τα δάκρυά μου. Μόνο που θα ήθελα πολύ να δω τ' αποτελέσματα των προσπαθειών μου ή να μ' ενθαρρύνει, έστω και μια φορά, κάποιος που να μ' αγαπάει.

Μη με κατακρίνεις· να με σκέφτεσαι περισσότερο σαν κάποιον που πότε πότε έχει ένα μεγάλο βάρος στην καρδιά του.

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Την Παρασκευή το βράδυ η Μπεπ έμεινε μαζί μας. Ήταν μια μάλλον ευχάριστη βραδιά, αν και δεν κοιμήθηκε καλά, γιατί είχε πει κρασί. Κατά τ' άλλα, τίποτα το ιδιαίτερο. Χτες είχα φοβερό πονοκέφαλο και κοιμήθηκα νωρίς. Η Μαργκότ έχει αρχίσει πάλι να μ' εκνευρίζει.

Σήμερα το πρωί βάλθηκα να τακτοποιήσω το γραφείο, που είχε αναποδογυρίσει και είχαν ανακατευτεί τα πάντα. Κόντευα να τρελαθώ και ζήτησα από τη Μαργκότ και τον Πέτερ να με βοηθήσουν, αλλά και τους δυο τούς είχε πιάσει κρίση τεμπελιάς. Έτσι κι εγώ ξανάβαλα μέσα τα χαρτιά όπως όπως, θα ήμουν υπερβολικά κουτή να το κάνω μόνη μου.

Άννα Φρανκ

Υ.Γ. Ξέχασα να σου πω ένα σπουδαίο νέο: κατά πάσα πιθανότητα, θα μου έρθει σύντομα περίοδος. Το κατάλαβα γιατί βλέπω κάτι γλοιώδη υγρά στην κιλότα μου και μου το είπε η μαμά. Πεθαίνω από ανυπομονησία, είναι κάτι πολύ σημαντικό! Κρίμα μόνο που δεν μπορώ να φορέσω σερβιέτες, γιατί δεν υπάρχουν πια, και τα ταμπόν της Μαμάς είναι μόνο για γυναίκες που έχουν ήδη κάνει παιδί.

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944 (ΠΡΟΣΘΗΚΗ)

Δεν θα μπορούσα ποτέ να γράψω τέτοια πράγματα σήμερα!

Ανοίγοντας το ημερολόγιό μου έπειτα από ενάμιση χρόνο, ξαφνάζομαι βλέποντας πόσο αγαθιάρα ήμουν. Ξέρω ότι ακόμη κι αν το ήθελα με όλη μου τη δύναμη, δεν θα μπορούσα ποτέ να ξαναγίνω όπως ήμουν τότε. Τις παραξενιές μου, τις κρίσεις μου για τη Μαργκότ, τη Μαμά και τον Μπαμπά, τις καταλαβαίνω σαν να τις είχα γράψει χτες, αλλά το ότι μπορούσα να μιλάω για άλλα πράγματα με τέτοια ανεμελιά, μου φαίνεται απίστευτο! Ντρέπομαι πραγματικά ξαναδιαβάζοντας τις σελίδες όπου μιλάω για θέματα που προτιμώ να τα σκέφτομαι πιο εξιδανικευμένα. Πραγματικά δεν είχα καθόλου τακτ! Αλλά, τέλος πάντων, αρκετά πάνω σ' αυτό.

Αυτό που καταλαβαίνω επίσης πολύ καλά είναι η νοσταλγία και η λύπη για τον Μόουρτιε. Συνειδητά, αλλά ακόμη συχνότερα ασυνειδητά, είχα κι έχω ακόμα, από τότε που ήρθα εδώ, μια δίψα για εμπιστοσύνη, αγάπη και τρυφερότητα. Αυτή η ανάγκη είναι άλλοτε πολύ δυνατή, άλλοτε όχι τόσο, αλλά υπάρχει πάντα.

ΠΕΜΠΤΗ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Οι Άγγλοι σημείωσαν επιτέλους κάποιες νίκες στην Αφρική. Το Στάλινγκραντ δεν έπεσε ακόμα, έτσι οι κύριοι είναι πολύ χαρού-

μενοι και σήμερα μας επέτρεψαν να πιούμε καφέ και τσάι. Κατά τα άλλα, τίποτα το ιδιαίτερο.

Αυτή τη βδομάδα διάβασα πολύ και μελέτησα λίγο – είναι ο μόνος τρόπος για να προοδεύσει κανείς σ' αυτόν τον κόσμο. Αύριο είναι τα γενέθλια του Πέτερ, αλλά θα σου μιλήσω αργότερα γι' αυτό. Η Μαμά κι εγώ συνεννοούμαστε καλύτερα τώρα τελευταία, όχι όμως και σε σημείο να λέμε τα μυστικά μας η μια στην άλλη. Τον Μπαμπά τον απασχολεί κάτι για το οποίο δεν θέλει να μιλήσει, αλλά είναι πάντα το ίδιο γλυκός.

Ανάψαμε πάλι τη σόμπα εδώ και μερικές μέρες και όλο το δωμάτιο έχει γεμίσει καπνό, προτιμώ την κεντρική θέρμανση και σίγουρα δεν είμαι η μόνη. Για να χαρακτηρίσω τη Μαργκότ, η μόνη λέξη που βρίσκω είναι «ενοχλητική»· μ' εκνευρίζει μέρα νύχτα όσο δεν πάει.

Άννα Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ 9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Χτες ήταν τα γενέθλια του Πέτερ, έκλεισε τα δεκάξι. Στις οχτώ ήμουν κιάλας πάνω και έβλεπα τα δώρα με τον Πέτερ. Του χάρισαν, ανάμεσα σε άλλα πράγματα, ένα επιτραπέζιο παιχνίδι, ξυριστικά είδη κι έναν αναπτήρα. Όχι πως είναι καπνιστής, αλλά πότε πότε ανάβει κανένα τσιγάρο.

Τη μεγάλη έκπληξη μας την έκανε ο κύριος Βαν Ντάαν, αναγγέλλοντάς μας στη μία ότι οι Άγγλοι είχαν κάνει απόβαση στην Τύνιδα, το Αλγέρι, την Καζαμπλάνκα και το Οράν. Όλοι έλεγαν ότι είναι η αρχή του τέλους, αλλά ο Τσόρτσιλ, ο Άγγλος πρωθυπουργός, που φαίνεται πως είχε ακούσει αυτά τα σχόλια, είπε: «Η εξέλιξη αυτή είναι αποφασιστικό γεγονός, αλλά δεν πρέπει να τη θεωρούμε την αρχή του τέλους. Θα έλεγα μάλλον ότι είναι το τέλος της αρχής». Καταλαβαίνεις τη λεπτή διαφορά; Υπάρχουν ωστόσο λόγοι αισιοδοξίας: το Στάλινγκραντ, η ρωσική πόλη που

υπερασπίζονται εδώ κι έναν μήνα, ακόμα δεν έπεσε στα χέρια των Γερμανών.

Για να σεβαστούμε και λίγο το πνεύμα που βασιλεύει στο Παράσπιτο, πρέπει να πούμε δυο λόγια για τις προμήθειές μας σε τρόφιμα (πρέπει να μάθεις ότι οι πάνω είναι πολύ καλοφαγάδες). Το ψωμί μάς το προμηθεύει ένας πολύ καλός φούρναρης που γνωρίζει ο Κλάιμαν. Φυσικά, δεν έχουμε όσο είχαμε στο σπίτι, αλλά είναι αρκετό. Τα δελτία τροφίμων μας τα αγοράζουν κι αυτά κρυφά. Η τιμή τους ανεβαίνει συνέχεια: από τα 27 φιορίνια έφτασε κιόλας στα 32. Κι όλα αυτά για ένα απλό τυπωμένο χαρτί!

Για να έχουμε αποθέματα τροφίμων που δεν χαλάνε, πέρα από τα 100 κουτιά κονσέρβες, αγοράσαμε και 270 λίβρες ξερά λαχανικά. Δεν είναι όλα για μας, φροντίσαμε και για το προσωπικό του γραφείου. Τα ξερά λαχανικά ήταν μέσα σε σάκους κρεμασμένους από γάντζους στον μικρό μας διάδρομο, πίσω από την καμουφλαρισμένη πόρτα. Από το βάρος οι ραφές των σάκων άνοιξαν σε μερικά σημεία.

Έτσι, αποφασίσαμε να βάλουμε στο πατάρι τις προμήθειές μας για τον χειμώνα και αναθέσαμε στον Πέτερ να τις ανεβάσει. Πέντε από τους έξι σάκους είχαν ήδη προσγειωθεί σώοι και αβλαβείς εκεί πάνω κι ο Πέτερ ανέβαζε τον έκτο, όταν η κάτω ραφή του σάκου άνοιξε, και μια βροχή –όχι, ένα χαλάζι– από κόκκινα φασόλια πετάχτηκε στον αέρα και χύθηκε στη σκάλα μας. Ο σάκος περιείχε περίπου πενήντα λίβρες φασόλια κι ο θόρυβος που έκαναν χαλούσε τον κόσμο. Κάτω ήταν σίγουροι ότι το γέρικο σπίτι μαζί με όλα του τα υπάρχοντα σωριαζόταν στο κεφάλι τους. Ο Πέτερ για μια στιγμή τρόμαξε, έπειτα ξέσπασε σε γέλια, βλέποντάς με στο κάτω μέρος της σκάλας σαν νησάκι χαμένο ανάμεσα σε κύματα από φασόλια, γιατί είχα βουλιάξει ως τους αστραγάλους μέσα σε μια κόκκινη μάζα. Βαλθήκαμε να τα μαζεύουμε γρήγορα αλλά τα φασόλια ήταν τόσο γλιστερά και τόσο μικρά, που κυλούσαν σε όλες τις γωνίτσες και τις τρυπούλες που μπορεί να φανταστεί κανείς. Κάθε φορά που κάποιος ανεβαίνει τη σκάλα σκύβει για να πιάσει μια χούφτα φασόλια και να τη δώσει στην Κυρία.

Παραλίγο να ξεχάσω να σου πω ότι ο Μπαμπάς έγινε εντελώς καλά.

Δική σου,
Άννα

Υ.Γ. Το ραδιόφωνο μόλις ανήγγειλε ότι το Αλγέρι έπεσε. Το Μαρόκο, η Καζαμπλάνκα και το Οράν βρίσκονται στα χέρια των Άγγλων εδώ και μερικές μέρες. Το μόνο που περιμένουμε είναι η Τύνιδα.

ΤΡΙΤΗ 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Σπουδαίο νέο, θα έρθει άλλο ένα άτομο στο Παράσπιτό μας!

Ναι, είναι αλήθεια, πάντα πιστεύαμε ότι μπορούσαμε να στεγάσουμε και να θρέψουμε και ένα όγδοο άτομο. Απλώς φοβόμασταν πολύ μήπως επιβάλουμε ένα πρόσθετο βάρος στον Κούχλερ και τον Κλάιμαν. Αλλά καθώς απέξω τα φοβερά νέα που αφορούν τους Εβραίους χειροτερεύουν συνεχώς, ο Μπαμπάς βολιδοσκόπησε τους δύο σημαντικότερους προστάτες μας κι αυτοί ενέκριναν απόλυτα το σχέδιο. Ο κίνδυνος είναι ο ίδιος είτε για εφτά άτομα είτε για οχτώ, παρατήρησαν πολύ σωστά. Έτσι, αρχίσαμε να σκεφτόμαστε όλους τους γνωστούς μας για να βρούμε ένα άτομο, που ήταν μόνο του και θα μπορούσε να ενσωματωθεί στη ζωή της παράνομης οικογένειάς μας. Δεν ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να το ξετρυπώσουμε. Αφού ο Μπαμπάς απέρριψε τις προτάσεις της οικογένειας Βαν Ντάαν, καταλήξαμε σ' έναν οδοντογιατρό που λέγεται Άλμπερτ Ντούσελ. Ζει με μια χριστιανή, μια όμορφη γυναίκα πολύ νεότερή του, με την οποία μάλλον δεν είναι παντρεμένος, αλλά αυτό είναι λεπτομέρεια. Έχει τη φήμη ήρεμου και καλοαναθρεμμένου ανθρώπου και, αν κρίνω από μια επιφανειακή επαφή, φάνηκε συμπαθητικός τόσο στους Βαν Ντάαν όσο και σ' εμάς. Τον

γνωρίζει και η Μίεπ, οπότε μπορεί να αναλάβει εκείνη να εκτελέσει το σχέδιό μας. Αν έρθει ο Ντούσελ, θα πρέπει να κοιμάται στο δωμάτιό μου στη θέση της Μαργκότ, που θα κοιμάται στο ράντζο. Θα τον ρωτήσουμε αν μπορεί να φέρει υλικό για να σφραγίσει τα κούφια δόντια μας.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Η Μίεπ ήρθε να μας πει ότι πήγε στον γιατρό Ντούσελ. Μόλις η Μίεπ μπήκε στο διαμέρισμά του, ο Ντούσελ τη ρώτησε μήπως μπορούσε να του βρει μια κρυφώνα. Ενθουσιάστηκε όταν η Μίεπ τού είπε ότι είχε υπόψη της μία κι ότι έπρεπε να πάει όσο πιο γρήγορα γινόταν, κατά προτίμηση το Σάββατο. Αυτό του φαινόταν αδύνατο, έπρεπε να ενημερώσει το αρχείο του, να φροντίσει δύο πελάτες και να κάνει ταμείο. Αυτό μας είπε το πρωί η Μίεπ. Δεν μας άρεσε η ιδέα να περιμένουμε τόσο πολύ. Όλες αυτές οι προετοιμασίες συνεπάγονται εξηγήσεις σε πολλούς ανθρώπους, που θα προτιμούσαμε ν' αφήσουμε έξω από την υπόθεση αυτή. Η Μίεπ θέλει να ρωτήσει μήπως ο Ντούσελ μπορεί να τα κανονίσει και έρθει τελικά το Σάββατο. Ο Ντούσελ όμως είπε ότι θα 'ρθει τη Δευτέρα. Το βρίσκω περίεργο να μην αρπάζεται απ' οποιαδήποτε πρόταση του παρουσιάζεται. Αν τον συλλάβουν στον δρόμο δεν θα μπορέσει να τελειώσει το αρχείο του ούτε να φροντίσει τους πελάτες του, γιατί λοιπόν αυτή η καθυστέρηση; Εγώ πάντως το θεωρώ χαζό που ο Μπαμπάς υποχώρησε.

Κατά τ' άλλα, τίποτα καινούριο.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Ήρθε ο Ντούσελ. Όλα έγιναν σύμφωνα με το πρόγραμμα: η Μίεπ τού είχε πει να βρίσκεται στις έντεκα το πρωί σ' ένα συγκεκριμένο σημείο μπροστά στο ταχυδρομείο, απ' όπου θα ερχόταν να τον πάρει ένας κύριος. Ακριβώς στην ώρα του, ο Ντούσελ στεκόταν στο σημείο που είχαν συμφωνήσει κι ο Κλάιμαν τον πλησίασε, τον ενημέρωσε ότι ο κύριος που περίμενε δεν μπορούσε να έρθει εκείνη την ώρα και του είπε να 'ρθει να δει τη Μίεπ στο γραφείο της. Ο Κλάιμαν πήρε το τραμ για να πάει στο γραφείο κι ο Ντούσελ ακολούθησε τον ίδιο δρόμο με τα πόδια.

Στις έντεκα και είκοσι ο Ντούσελ χτύπησε την εξώπορτα. Η Μίεπ τού είπε να βγάλει το πανωφόρι του για να μη φαίνεται το αστέρι και τον οδήγησαν στο ιδιαίτερο γραφείο, όπου ο Κλάιμαν τον απασχόλησε, μέχρι να φύγει η καθαρίστρια. Με το πρόσχημα ότι δεν μπορούσε να μείνει άλλο στο ιδιαίτερο γραφείο, η Μίεπ οδήγησε τον Ντούσελ στον πρώτο όροφο, άνοιξε την περιστρεφόμενη βιβλιοθήκη και πέρασε μέσα, ενώ ο καλός εκείνος άνθρωπος την κοίταζε άναυδος. Καθόμασταν κι οι εφτά στον πάνω όροφο, πίνοντας κονιάκ και καφέ και περιμένοντας τον καινούριο ένοικο. Η Μίεπ τον πήγε πρώτα στη δική μας σάλα. Αναγνώρισε αμέσως τα έπιπλά μας, αλλά πού να φανταστεί ότι βρισκόμασταν ακριβώς πάνω από το κεφάλι του! Όταν η Μίεπ του το ανήγγειλε, κόντευε να λιποθυμήσει από την έκπληξη. Ευτυχώς η Μίεπ δεν περίμενε πολύ και τον έφερε πάνω. Ο Ντούσελ σωριάστηκε σε μια καρέκλα και μας κοίταξε για μια στιγμή, δίχως να πει λέξη, λες και ήθελε πρώτα να διαβάσει την αλήθεια στα πρόσωπά μας. Έπειτα ψέλλισε: «Μα... aber, δεν sind στο Βέλγιο; Ο der Militar δεν ήρθαν, nicht πέτυχε η φυγή;» Του εξηγήσαμε όλη την υπόθεση, ότι δηλαδή είχαμε διαδώσει αυτή την ιστορία με τους στρατιώτες και το αυτοκίνητο επίτηδες, για να παραπλανήσουμε τους φίλους και τους Γερμανούς, που πιθανόν θα έψαχναν να μας βρουν. Ο Ντούσελ έμεινε πάλι άφωνος με όλα αυτά που είχαμε σκαρφιστεί κι όλη μέρα το μόνο που έκανε ήταν να

ρίχνει ξαφνιασμένα βλέμματα γύρω του, επιθεωρώντας προσεκτικά το τόσο πρακτικό και βολικό Παρασπιτό μας.

Φάγαμε μαζί, κοιμήθηκε λίγο κι έπειτα ήπια μαζί μας το τσάι του, τακτοποίησε τα λιγιστά του πράγματα, που είχε φέρει προκαταβολικά η Μίεπ, κι άρχισε να νιώθει σαν στο σπίτι του, ιδιαίτερα όταν του δώσαμε τον δακτυλογραφημένο κανονισμό του Παρασπιτού (σύνταξη Βαν Ντάαν):

ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΑΙ ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΣΠΙΤΟΥ

Ιδρύματος ειδικευμένου στην προσωρινή διαμονή
Εβραίων και συμπαθόντων.

Ανοιχτό όλο τον χρόνο. Περιβάλλον ευχάριστο, ήρεμο και δασώδες, μέσα στην καρδιά του Άμστερνταμ. Πανταχόθεν ελεύθερο. Εξυπηρετείται από τις γραμμές του τραμ 13 και 17, πρόσβαση επίσης με αυτοκίνητο ή ποδήλατο... Ή με τα πόδια, σε ορισμένες περιπτώσεις που η χρήση αυτών των μέσων συγκοινωνίας απαγορεύεται από τις γερμανικές αρχές. Διαμερίσματα και δωμάτια επιπλωμένα ή άδεια διατίθενται μόνιμα, με ή χωρίς γεύματα.

Ενοίκιο: δωρεάν.

Κουζίνα: διαιτητική, δίχως λιπαρά.

Τρεχούμενο νερό: στο λουτρό (δυστυχώς δίχως μπανιέρα) και κατά μήκος διαφόρων τοίχων, εσωτερικών και εξωτερικών.

Επιπλέον παροχές: εξαιρετικές εστίες θέρμανσης, μεγάλοι χώροι για την αποθήκευση τροφίμων πάσης φύσεως, δύο μεγάλα μοντέρνα χρηματοκιβώτια.

Ιδιωτικός ραδιοφωνικός σταθμός: απευθείας συνδεδεμένος με Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Τελ Αβίβ και διάφορους άλλους πομπούς. Ο εξοπλισμός αυτός βρίσκεται στη διάθεση όλων των ενοίκων από τις έξι το απόγευμα, η επιλογή σταθμών είναι ελεύθερη, με μοναδικό όρο ότι τα γερμανικά προγράμματα θ' ακούγονται μόνο κατ' εξαίρεση, αν, για παράδειγμα, μεταδίδουν κλασική μουσική. Απαγορεύονται ρητά η κρυφή ακρόαση και η διάδοση γερμανικών πληροφοριών (όποια κι αν είναι η πηγή τους).

Ώρες ανάπαυσης: από τις δέκα το βράδυ ως τις εφτά και μισή το πρωί (την Κυριακή ως τις δέκα και τέταρτο). Λόγω των συνθηκών προβλέπονται ώρες ανάπαυσης και στη διάρκεια της ημέρας, σύμφωνα με τις υποδείξεις της διεύθυνσης. Αυτές οι ώρες ανάπαυσης πρέπει να τηρούνται αυστηρά για λόγους δημόσιας ασφάλειας!

Άδειες: αναιρούνται μέχρι νεοτέρας, αν πρόκειται να ληφθούν έξω από το Παράσπιτο.

Προφορική έκφραση: διαρκής υποχρέωση χαμηλόφωνης ομιλίας, επιτρέπονται όλες οι πολιτισμένες γλώσσες, κατά συνέπεια απαγορεύονται τα γερμανικά.

Ανάγνωση και χαλάρωση: απαγορεύεται η ανάγνωση γερμανικών βιβλίων, με εξαίρεση τα επιστημονικά και κλασικά έργα. Όλα τα υπόλοιπα επιτρέπονται.

Γυμναστικές ασκήσεις: καθημερινά.

Τραγούδι: αποκλειστικά χαμηλόφωνα και μετά τις έξι το απόγευμα.

Φιλμ: κατόπιν αίτησης.

Μαθήματα: ένα μάθημα στενογραφίας δι' αλληλογραφίας τη βδομάδα. Μαθήματα αγγλικών, γαλλικών, μαθηματικών και ιστορίας συνεχώς. Πληρωμή μαθημάτων με μαθήματα που θα παραδίδουν οι μαθητές, για παράδειγμα, ολλανδικών.

Ειδική υπηρεσία για μικρά κατοικίδια ζώα, με εξαιρετική φροντίδα (με εξαίρεση τις ψείρες, για τις οποίες απαιτείται ειδική άδεια).

Ώρες γευμάτων: πρόγευμα καθημερινά, εκτός Κυριακών και εορτών, στις εννιά το πρωί. Κυριακές και εορτές γύρω στις έντεκα και μισή το πρωί.

Γεύμα: σχετικά πλήρες. Από τη μία και τέταρτο ως τις δύο παρά τέταρτο.

Δείπνο, κρύο ή ζεστό: η ώρα καθορίζεται από την υπηρεσία πληροφοριών.

Υποχρεώσεις προς τη Μονάδα Εφοδιασμού: βοήθεια στις εργασίες του γραφείου οποιαδήποτε στιγμή.

Μπάνια: την Κυριακή η σκάφη είναι στη διάθεση όλων των ενοίκων από τις εννέα και μετά. Οι ένοικοι μπορούν να κάνουν το μπάνιο τους στις τουαλέτες, την κουζίνα, το ιδιαίτερο γραφείο ή το μπροστινό γραφείο, ανάλογα με τις προσωπικές τους προτιμήσεις.

Αλκοολούχα ποτά: αποκλειστικά κατόπιν ιατρικής συνταγής.

Τέλος.

Δική σου,

Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Όπως το φανταζόμασταν όλοι, ο Ντούσελ είναι πολύ ευγενικός. Φυσικά, συμφωνούσε να μοιραστεί μαζί μου το δωματιάκι. Για να λέμε και την αλήθεια, δεν μ' ενθουσιάζει το γεγονός ότι χρησιμοποιεί τα πράγματά μου ένας ξένος, αλλά για έναν καλό σκοπό πρέπει να δεχόμαστε ορισμένα πράγματα, κι έτσι κάνω με ευχαρίστηση αυτή τη μικρή θυσία. Αν μπορούμε να σώσουμε έναν φίλο μας, όλα τα υπόλοιπα έρχονται σε δεύτερη μοίρα, είτε ο Μπαμπάς, κι έχει απόλυτο δίκιο. Την πρώτη μέρα ο Ντούσελ μού έκανε αμέσως ένα σωρό ερωτήσεις, για παράδειγμα, σχετικά με τα ωράρια της καθαρίστριας, τις μέρες που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το λουτρό και πότε μπορούμε να πηγαίνουμε στην τουαλέτα. Θα γελάσεις, αλλά όλα αυτά δεν είναι τόσο απλά μέσα σε μια κρυψώνα. Στη διάρκεια της ημέρας δεν πρέπει να κάνουμε θόρυβο, για να μην ακουγόμαστε κάτω, κι αν έρθει κάποιος απέξω, όπως, για παράδειγμα, η καθαρίστρια, πρέπει να προσέχουμε διπλά. Όλα αυτά τα εξήγησα με λεπτομέρειες στον Ντούσελ, αλλά ένα πράγμα με ξάφνιασε, ότι είναι τόσο αργόστροφος. Τα ρωτάει όλα δύο φορές και δεν θυμάται πάντα τι του λένε. Ίσως να του περάσει, ίσως να μην έχει συνέλθει ακόμα από την έκπληξη.

Κατά τ' άλλα, όλα πάνε καλά. Ο Ντούσελ μάς είπε πολλά νέα

από τον έξω κόσμο, όπου έχουμε να βρεθούμε πολύ καιρό. Είναι θλιβερά όλα αυτά που μας είπτε, αμέτρητοι φίλοι και συγγενείς έφυγαν για έναν τρομερό προορισμό. Κάθε βράδυ τα γκριζα ή πράσινα στρατιωτικά αυτοκίνητα περνάνε, χτυπάνε όλες τις πόρτες και ρωτάνε αν υπάρχουν Εβραίοι στο σπίτι. Αν ναι, πρέπει να τους ακολουθήσει όλη η οικογένεια, αν όχι, συνεχίζουν τον δρόμο τους. Κανένας δεν μπορεί να γλιτώσει, εκτός κι αν κρυφτεί. Πολλές φορές έχουν καταλόγους και χτυπάνε μόνο εκεί που είναι σίγουροι ότι θα βρουν πλούσια λεία. Συχνά παίρνουν μπόνους για τους ανθρώπους που συλλαμβάνουν – τόσο κατά κεφαλή. Λες και κυνηγάνε σκλάβους, όπως γινόταν παλιά. Αλλά δεν είναι για γέλια, η κατάσταση είναι υπερβολικά τραγική. Πολλές φορές, όταν πέφτει η νύχτα, βλέπω λόχους ολόκληρους από τέτοιους αθώους ανθρώπους να περπατάνε, με τα παιδιά τους να κλαίνε, να περπατάνε ασταμάτητα, κάτω από τις διαταγές μερικών απ' αυτούς τους τύπους, που τους χτυπάνε και τους κακομεταχειρίζονται, μέχρι που σωριάζονται κάτω από την εξάντληση. Κανένας δεν γλιτώνει, γέροι, παιδιά, μωρά, έγκυες γυναίκες, όλοι, όλα παρασύρονται σ' αυτό το ταξίδι προς τον θάνατο.

Πόσο εύκολη είναι η ζωή μας εδώ, εύκολη και ήσυχη. Δεν θα χρειαζόταν ν' ανησυχούμε για όλη αυτή τη δυστυχία, αν δεν φοβόμασταν για όλους αυτούς που μας είναι τόσο αγαπητοί και που δεν μπορούμε πια να τους βοηθήσουμε. Νιώθω άσχημα που βρίσκομαι σ' ένα ζεστό κρεβάτι, ενώ οι πιο αγαπημένες μου φίλες εκτελέστηκαν ή σωριάστηκαν λιπόθυμες.

Τρομάζω όταν σκέφτομαι όλους αυτούς με τους οποίους ένιωθα πάντα τόσο βαθιά συνδεδεμένη και που τώρα έχουν παραδοθεί στα χέρια των πιο ανελέητων δήμιων που υπήρξαν ποτέ. Κι όλα αυτά, μόνο και μόνο επειδή είναι Εβραίοι.

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Δεν ξέρουμε ποια ακριβώς στάση να κρατήσουμε. Ως τώρα πολύ λίγα νέα σχετικά με τους Εβραίους έφταναν στ' αυτιά μας και μας είχε φανεί προτιμότερο να διατηρήσουμε, όσο μπορούσαμε, την καλή μας διάθεση. Τις σπάνιες φορές που η Μίεπ άφηνε να της ξεφύγουν μερικές νύξεις για την τύχη κάποιου γνωστού μας, η Μαμά ή η κυρία Βαν Ντάαν ξεσπούσε σε λυγμούς, κι έτσι η Μίεπ αποφάσισε να μη μας ξαναπεί τίποτα. Αλλά μόλις ήρθε ο Ντούσελ, τον πολیلόρησαν αμέσως με ερωτήσεις κι οι ιστορίες που μας διηγήθηκε ήταν τόσο φρικτές και τόσο βάρβαρες, που δεν ήταν δυνατό να μπουν απλώς από το ένα αυτί και να βγουν από το άλλο. Ωστόσο, όταν τα νέα αυτά θα παλιώσουν λιγάκι, σίγουρα θ' αρχίσουμε ξανά ν' αστειευόμαστε και να πειράζουμε ο ένας τον άλλο. Δεν θα βοηθήσουμε ούτε τους εαυτούς μας ούτε τους άλλους έξω, αν μείνουμε κακόκεφοι όπως είμαστε όλοι την περίοδο αυτή. Και τι νόημα έχει να μετατρέψουμε το Παράσπιτο σ' ένα μελαγχολικό Παράσπιτο;

Ότι και να κάνω, άθελά μου ο νους μου τρέχει στους άλλους, εκείνους που έφυγαν, κι όταν γελάω με κάτι, σταματάω τρομαγμένη και σκέφτομαι ότι είναι ντροπή να είμαι έτσι εύθυμη. Πρέπει, λοιπόν, να κλαίω όλη μέρα; Όχι, είναι αδύνατο. Κι αυτή η κακοκεφιά σίγουρα κάποια στιγμή θα περάσει.

Στη θλίψη αυτή προστέθηκε μια άλλη, προσωπική, που φαίνεται ασήμαντη σε σχέση με την απελπισία για την οσποία μίλησα. Ωστόσο δεν μπορώ να μη σου πω ότι τώρα τελευταία αρχίζω να αισθάνομαι πολύ μόνη, το κενό γύρω μου είναι υπερβολικά μεγάλο. Άλλοτε δεν το σκεφτόμουν τόσο και το μόνο που με απασχολούσε ήταν οι μικροδιασκεδάσεις μου και οι φίλες μου. Σήμερα σκέφτομαι είτε θλιβερά πράγματα είτε τον εαυτό μου. Και τελικά ανακάλυψα ότι ο Μπαμπάς, όσο καλός κι αν είναι, δεν μπορεί ν' αντικαταστήσει μόνος του όλο τον αλλοτινό μικρό μου κόσμο. Εδώ και καιρό η Μαμά κι η Μαργκότ δεν μετράνε πια στα αισθήματά μου. Αλλά γιατί να σε στενοχωρώ με τέτοιες κουταμάρες... Είμαι

τρομερά αγάριστη, Κίτι, το ξέρω, όμως συχνά γυρίζει το κεφάλι μου όταν με μαλώνουν πολύ, κι επιπλέον δεν σταματάω να σκέφτομαι όλα αυτά τ' απαίσια πράγματα!

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Καταναλώσαμε πολύ ηλεκτρικό, περισσότερο απ' όσο μας αναλογεί. Κατά συνέπεια, προβλέπονται επιπλέον οικονομίες και διακοπή του ρεύματος. Δεκαπέντε μέρες δίχως φως, ευχάριστο, έτσι; Αλλά, ποιος ξέρει, ίσως ρυθμιστεί αλλιώς το ζήτημα! Από τις τέσσερις ή τεσσερισήμισι είναι πολύ σκοτεινά για διάβασμα και περνάμε την ώρα μας μ' ένα σωρό κουταμάρες. Αινίγματα, γυμναστική μέσα στο σκοτάδι, συζήτηση στ' αγγλικά ή τα γαλλικά, κριτική βιβλίων, στο τέλος όλα αυτά γίνονται πολύ βαρετά. Από χτες το βράδυ βρήκα μια καινούρια διασκέδαση: να κοιτάζω τα φωτισμένα παράθυρα των γειτόνων με κιάλια. Το πρωί δεν επιτρέπεται να τραβάμε ούτε εκατοστό τις κουρτίνες αλλά, όταν είναι τόσο σκοτεινά, δεν έχει πια σημασία. Ποτέ δεν είχα φανταστεί ότι οι γείτονες μπορούσαν να είναι τόσο ενδιαφέροντες άνθρωποι, τουλάχιστον οι δικοί μας. Είδα μερικούς στο τραπέζι, μια οικογένεια έβλεπε ένα φιλμ κι ο οδοντογιατρός απέναντι είχε μια ανήσυχη γριά πελάτισσα.

Ο κύριος Ντούσελ, για τον οποίο έλεγαν συνέχεια ότι συνεννοείται θαυμάσια με τα παιδιά και ότι τ' αγαπάει όλα, αποδεικνύεται ένας από τους κλασικούς εκείνους τύπους που δίνουν συνέχεια μαθήματα καλών τρόπων και κάνουν ατέλειωτα κηρύγματα. Καθώς έχω το σπάνιο προνόμιο(!) να καταδέχεται ο μεγάλος δούκας του σαβουάρ βιβρ να μοιράζεται μαζί μου ένα δωμάτιο δυστυχώς πολύ στενόχωρο, κι επειδή κατά γενική ομολογία είμαι το πιο κακοαναθρεμμένο από τα τρία παιδιά, δυσκολεύομαι πολύ να δέχο-

μαι τις επανειλημμένες επιπλήξεις και παρατηρήσεις του και να παριστάνω την κουφή. Όλα αυτά δεν θα είχαν τόση σημασία, αν ο Κύριος δεν ήταν καρφί και δεν είχε διαλέξει τη Μαμά για να κάνει τις αναφορές του. Αφού έχω ακούσει τις κατσάδες του, έρχεται κι η Μαμά με τις δικές της και τότε αρχίζει να φυσάει ο άνεμος από τη δική της πλευρά. Αν είναι μάλιστα η τυχερή μου μέρα, πέντε λεπτά αργότερα μ' επαναφέρει στην τάξη κι η Κυρία, κι αυτή τη φορά η βροντή ακούγεται από ψηλά!

Μη φανταστείς ότι είναι εύκολο να είσαι ο στόχος της κριτικής μιας οικογένειας παράνομων καβγατζήδων. Το βράδυ στο κρεβάτι μου, όταν αναλογίζομαι τα πολλά μου σφάλματα και τα ελαττώματα που μου προσάπτουν, χάνομαι τόσο πολύ σ' αυτόν τον κυκεώνα που πρέπει να σκεφτώ, ώστε καταλήγω να βάζω τα γέλια ή τα κλάματα ανάλογα με τη διάθεση της στιγμής. Και με παίρνει ο ύπνος με την αλλόκοτη αίσθηση ότι θέλω να είμαι διαφορετική απ' αυτό που είμαι ή διαφορετική απ' αυτό που δεν θέλω ή δεν είμαι. Ω, Θεέ μου, θα χάσεις κι εσύ τον μπούσουλα! Με συγχωρείς, αλλά σιχαίνομαι τις μουντζούρες, κι απαγορεύεται να πετάμε χαρτί αυτή την περίοδο μεγάλης ένδειας. Το μόνο που μπορώ να κάνω λοιπόν είναι να σε συμβουλευσω να μην ξαναδιαβάσεις την τελευταία αυτή φράση και κυρίως να μην προσπαθήσεις να εμβαθύνεις, γιατί δεν θα βγάλεις άκρη!

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Φέτος το Χανουκά⁴ και η γιορτή του Αγίου Νικολάου έπεφταν σχεδόν ταυτόχρονα, με μόνο μία μέρα διαφορά. Γιορτάσαμε το Χανουκά δίχως πολλές επισημότητες, φάγαμε λίγες λιχουδιές κι έπειτα ανάψαμε το κερί. Καθώς υπάρχει έλλειψη κεριών, τ' ανά-

4. Χανουκά: εβραϊκή κινητή γιορτή.

βουμε μόνο δέκα λεπτά, αλλά όσο υπάρχουν τραγούδια, υπάρχουν και ατμόσφαιρα. Ο κύριος Βαν Ντάαν έφτιαξε ένα ξύλινο κηροπήγιο κι έτσι τακτοποιήθηκε κι αυτό το πρόβλημα.

Το Σάββατο η βραδιά του Αγίου Νικολάου είχε πολύ μεγαλύτερη επιτυχία. Η Μπεπ κι η Μίεπ είχαν κινήσει την περιέργειά μας, γιατί σ' όλη τη διάρκεια του γεύματος δεν έπαψαν να ψιθυρίζουν με τον Μπαμπά, σε σημείο που αρχίσαμε να υποπτευόμαστε ότι κάτι σκάρωναν. Πραγματικά, στις οχτώ κατεβήκαμε όλοι την ξύλινη σκάλα και προχωρήσαμε στον διάδρομο, που ήταν βυθισμένος στο σκοτάδι – έτρεμα από τον φόβο και ήθελα να βρεθώ ξανά πάνω, στη σιγουριά– για να μπούμε στο ενδιάμεσο δωμάτιο, όπου μπορούσαμε ν' ανάψουμε το φως, γιατί δεν έχει παράθυρο. Τη στιγμή εκείνη ο Μπαμπάς άνοιξε τη μεγάλη ντουλάπα. Όλοι φωνάξαμε: «Ω, τι όμορφο!» Σε μια γωνία υπήρχε ένα μεγάλο πανέρι στολισμένο με γιορταστικό χαρτί και μια μάσκα του Μαύρου Πέτρου⁵. Ανεβάσαμε γρήγορα το πανέρι πάνω. Περιείχε από ένα διασκεδαστικό δώρο για τον καθένα, μαζί μ' ένα ποίημα κατάλληλο για την περίσταση. Σίγουρα γνωρίζεις τα ποιήματα του Αγίου Νικολάου, γι' αυτό δεν θα τ' αντιγράψω. Εγώ πήρα έναν ανθρωπάκο από τσουρέκι, ο Μπαμπάς στηρίγματα για τα βιβλία κλπ. Οπωσδήποτε οι ιδέες ήταν καλές και, καθώς κανένας από μας δεν είχε ξαναγιορτάσει ποτέ τη γιορτή του Αγίου Νικολάου, το ευχαριστηθήκαμε ιδιαίτερα.

Δική σου,
Άννα

Υ.Γ. Φυσικά, είχαμε κι εμείς δώρα για τους πάνω, πράγματα από τον παλιό καλό καιρό, κι όσο για τη Μίεπ και την Μπεπ, λίγα χρήματα είναι πάντα ευπρόσδεκτα.

Σήμερα μάθαμε ότι το τασάκι για τον Βαν Ντάαν, το κάδρο για τον Ντούσελ και τα στηρίγματα βιβλίων για τον Μπαμπά, τα κατα-

5. Μαύρος Πέτρος: στην ολλανδική παράδοση, ο βοηθός του Αϊ-Βασίλη. Σημειωτέον ότι στην Ολλανδία τα παιδιά παίρνουν τα δώρα τους στις 6 Δεκεμβρίου, μέρα του Αγίου Νικολάου.

σκεύασε όλα ο Βόσκουιλ μόνος του. Μου φαίνεται απίστευτο που «πιάνουν» τόσο τα χέρια του!

ΠΕΜΠΤΗ 10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Ο κύριος Βαν Ντάαν άλλοτε ήταν έμπορος λουκάνικων, κρεάτων και μπαχαρικών. Προσλήφθηκε στην εταιρεία για τις γνώσεις του στον τομέα των μπαχαρικών, αλλά τώρα μας αποκάλυψε και τη «λουκανικοπλευρά» του, πράγμα που δεν μας είναι καθόλου δυσάρεστο. Είχαμε παραγγείλει (κρυφά φυσικά) μια μεγάλη ποσότητα κρέατος, για να το κάνουμε κονσέρβα και να το έχουμε αν τυχόν έρθουν δύσκολοι καιροί. Εκείνος ήθελε να ετοιμάσει διαφόρων ειδών λουκάνικα. Η παρασκευή τους ήταν ένα ενδιαφέρον θέαμα: πρώτα περνούσαμε δυο τρεις φορές το κρέας από τη μηχανή του κιμά, έπειτα το ανακατεύαμε με τα υπόλοιπα υλικά και μ' ένα χωνάκι το βάζαμε μέσα σ' ένα άντερο. Το μεσημέρι φάγαμε λίγα λουκάνικα μαζί με σουκρούτ, αλλά κάποια άλλα που θα γίνονταν κονσέρβα έπρεπε πρώτα να ξεραθούν, και γι' αυτό τα κρεμάσαμε σ' ένα κοντάρι, που στερεώσαμε με δυο σκοινιά στο ταβάνι. Όλοι όσοι έμπαιναν στο δωμάτιο κι έβλεπαν αυτή την έκθεση λουκάνικων ξεσπούσαν σε γέλια – η αλήθεια είναι ότι ήταν πολύ κωμικό το θέαμα. Μέσα στο δωμάτιο η ακαταστασία ήταν απερίγραπτη. Ο κύριος Βαν Ντάαν, με μια ποδιά της Κυρίας, θρονιασμένος μ' όλη του τη μεγαλοπρέπεια (φαινόταν πολύ πιο χοντρός απ' ό,τι στην πραγματικότητα) είχε επιτεθεί στο κρέας. Με τα ματωμένα του χέρια, το κόκκινο κεφάλι του και τη λεκιασμένη του ποδιά έμοιαζε με αληθινό χασάπτη. Η Κυρία έκανε ταυτόχρονα ένα σωρό πράγματα, διάβαζε το μάθημα των ολλανδικών, ανακάτευε τη σούπα, πρόσεχε το κρέας, αναστέναζε και θρηνούσε για το σπασμένο πλευρό της. Να τι συμβαίνει στις κυρίες κάποιας ηλικίας(!) που κάνουν τις πιο ηλίθιες ασκήσεις γυμναστικής για να πέσει ο χοντρός πισινός τους!

Ο Ντούσελ είχε μια φλεγμονή στο μάτι κι έβαζε κομπρέσες με χαμομήλι ενώ καθόταν στη σύμπα. Ο Πιμ, καθισμένος σε μια καρέκλα, πάνω στην οποία έπεφτε η λεπτή δέσμη φωτός που περνούσε από το παράθυρο, κουνιόταν πέρα δώθε. Επιπλέον υπέφερε σίγουρα από τους ρευματισμούς του, γιατί καθόταν μάλλον σκυφτός και παρακολουθούσε συνοφρωμένος την παραμικρή κίνηση του κυρίου Βαν Ντάαν. Ήταν σαν ένας ανάπηρος γεροντάκος. Ο Πέτερ χοροπηδούσε με τον γάτο (τον Μούσι) σ' όλο το δωμάτιο, η Μαμά, η Μαργκότ κι εγώ καθαρίζαμε πατάτες, και τελικά κανένας μας δεν συγκεντρωνόταν στη δουλειά του, για να μη χάσει το θέαμα του Βαν Ντάαν.

Ο Ντούσελ εγκαινίασε το οδοντιατρείο του. Για να γελάσουμε λίγο, θα σου διηγηθώ την πρώτη επίσκεψη. Η Μαμά σιδέρωνε κι η Κυρία, που ήταν η πρώτη που θα εξέταζε ο Ντούσελ, κάθισε σε μια καρέκλα στη μέση του δωματίου. Ο Ντούσελ άρχισε να ξετυλίγει τα εργαλεία του με περισπούδαστο ύφος. Ζήτησε κολόνια αντί για απολυμαντικό και βαζελίνη αντί για κερί. Κοίταξε το στόμα της Κυρίας, αλλά όταν ακούμπησε ένα δόντι, η Κυρία φάνηκε να πεθαίνει από τον πόνο, βγάζοντας ασυνάρτητους ήχους. Έπειτα από μια παρατεταμένη εξέταση (για την Κυρία, γιατί στην πραγματικότητα δεν κράτησε πάνω από δύο λεπτά), ο Ντούσελ άρχισε να ξύνει μια τρυπίτσα. Όπως καταλαβαίνεις, βέβαια, δεν ήταν δυνατό να προχωρήσει καθώς η Κυρία άρχισε να κουνάει χέρια και πόδια προς όλες τις κατευθύνσεις, με αποτέλεσμα σε κάποια στιγμή ο Ντούσελ ν' αφήσει το εργαλείο του... που έμεινε φυτεμένο στο δόντι της Κυρίας. Εκεί να δεις πανηγύρι! Η Κυρία χτυπιόταν, έκλαιγε (όσο ήταν δυνατό, μ' ένα τέτοιο εργαλείο μέσα στο στόμα), προσπαθούσε να το τραβήξει, αλλά δεν κατάφερε παρά να το βάζει ακόμη πιο μέσα. Ο Ντούσελ, με τα χέρια στους γοφούς, παρατηρούσε τη σκηνή με ολύμπια ηρεμία. Η υπόλοιπη ομήγυρη γελούσε με την καρδιά της. Ήταν κακία από μέρους μας φυσικά, γιατί είμαι σίγουρη ότι εγώ θα τσίριζα ακόμη πιο δυνατά. Έπειτα από πολλά κουνήματα, κλοτσιές, φωνές και ουρλιαχτά, η Κυρία κατάφερε να βγάλει το εργαλείο κι ο Ντούσελ συνέχισε τη δουλειά του σαν να μη συνέβαινε τίποτα.

Τέλειωσε τόσο γρήγορα, που η Κυρία δεν πρόλαβε να ξαναρχίσει να φωνάζει, αλλά πρέπει να πω ότι είχε περισσότερη βοήθεια από ποτέ άλλοτε στη ζωή του: δυο βοηθοί δεν είναι καθόλου άσχημα. Ο Κύριος κι εγώ ήμασταν μια καλή ομάδα. Η σκηνή θύμιζε γκραβούρα του Μεσαίωνα, με λεζάντα του στιλ *Τσαρλατάνος* επί το έργον. Ωστόσο η ασθενής δεν είχε καθόλου υπομονή, έπρεπε να έχει τον νου της στη σούπα «της» και στο δείπνο «της». Ένα πράγμα είναι σίγουρο: η Κυρία δεν θα ξαναπάει σύντομα στον οδοντογιάτρο!

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Έχω βουλευτεί στο μπροστινό γραφείο και κοιτάζω έξω από μια σχισμή που υπάρχει στις βαριές κουρτίνες. Εδώ είναι μισοσκοτεινά, αλλά έχω αρκετό φως για να σου γράψω.

Είναι περίεργο θέαμα να βλέπεις τους ανθρώπους να περπατάνε, θα 'λεγε κανείς ότι είναι όλοι τόσο τρομερά βιαστικοί, που σχεδόν μπερδεύονται τα πόδια τους. Τους ποδηλάτες είναι αδύνατο να τους παρακολουθήσω, γιατί περνάνε πολύ γρήγορα – δεν βλέπω καν ποιος κάθεται στη σέλα. Οι άνθρωποι της γειτονιάς είναι μάλλον απωθητικοί, και κυρίως τα παιδιά. Δεν θα ήθελα να τα πιάσω ούτε με την τσιμπίδα, είναι πραγματικά αλητάκια και μυξιάρικα, δεν καταλαβαίνω ούτε καν τι λένε. Χτες το απόγευμα κάναμε μπάνιο εδώ, η Μαργκότ κι εγώ, και της είπα: «Αν ψαρεύαμε με καλάμι ένα ένα όλα τα παιδιά που περνάνε αποδώ και τα βουτούσαμε στην μπανιέρα και τα πλέναμε και μπαλώναμε τα ρούχα τους πριν τα ξαναδιώξουμε, τότε...» Κι η Μαργκότ απάντησε: «Θα ήταν το ίδιο βρόμικα και κουρελιάρικα την επομένη». Αλλά τι λέω, υπάρχουν κι άλλα πράγματα να δει κανείς: αυτοκίνητα, караβάκια και... η βροχή. Ακούω το τραμ και τα παιδιά, και περνάει η ώρα μου.

Οι σκέψεις μας χαρακτηρίζονται από ελάχιστη ποικιλία, όπως άλλωστε και η ζωή μας. Γυρίζουν συνέχεια γύρω γύρω σαν τ' αλογάκια στο λούνα παρκ, από τους Εβραίους στο φαγητό, από το φαγητό στην πολιτική. Να σου πω με την ευκαιρία κάτι σχετικά με τους Εβραίους. Χτες, λες κι ήταν κανένα από τα θαύματα του κόσμου, είδα δύο μέσα από την κουρτίνα κι είχα μια περίεργη αίσθηση, σαν να τους είχα προδώσει και να παρακολουθούσα κρυφά τη δυστυχία τους.

Ακριβώς απέναντι είναι αγκυροβολημένη μια μαούνα, όπου ζει ένας βαρκάρης με τη γυναίκα του και τα παιδιά του. Έχει ένα μικρό σκυλάκι. Το σκυλάκι αυτό το γνωρίζουμε μόνο από τα γαβγίσματά του κι από την άκρη της ουράς του, που τη βλέπουμε να περισσεύει όταν τρέχει κατά μήκος της κουπαστής του πλοίου. Άρχισε να βρέχει κι οι περισσότεροι άνθρωποι άνοιξαν τις ομπρέλες τους, βλέπω μόνο αδιάβροχα και πότε πότε ένα σβέροκο μ' έναν σκούφο. Να σου πω, δεν χρειάζεται να τους βλέπω, αρχίζω να τις μαθαίνω απέξω αυτές τις γυναίκες, που είναι προησμένες από τις πατάτες, με το κόκκινο ή πράσινο πανωφόρι τους και τα λιωμένα τακούνια τους, μ' ένα δίχτυ παραμάσκαλα, και το πρόσωπο συνοφρυωμένο ή γελαστό, ανάλογα με τα κέφια του συζύγου.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1942

Αγαπητή Κίτι,

Στο Παράσπιτο πληροφορηθήκαμε με ικανοποίηση ότι ο καθένας μας δικαιούται ένα συμπληρωματικό τέταρτο της λίβρας βούτυρο για τα Χριστούγεννα. Η εφημερίδα αναγγέλλει μισή λίβρα αλλά αυτό αφορά μόνο τους ευτυχείς θνητούς που παίρνουν το δελτίο τροφίμων από το Κράτος κι όχι τους Εβραίους που κρύβονται και που, για να κάνουν οικονομίες, αγοράζουν από τη μαύρη αγορά τέσσερα δελτία αντί για οχτώ.

Και οι οχτώ μας θα φτιάξουμε γλυκά με το επιπλέον αυτό βούτυρο. Σήμερα το πρωί ετοιμάσα μπισκότα και δύο τάρτες. Έχει πολλή δουλειά πάνω κι η Μαμά μου απαγόρευσε να πάω να διαβάσω ή να μελετήσω τα μαθήματά μου πριν τελειώσουν όλες οι δουλειές του νοικοκυριού. Η κυρία Βαν Ντάαν είναι κρεβατωμένη με το ραγισμένο πλευρό της, όλη μέρα βογκάει, βάζει συνέχεια κομπρέσες και δεν ικανοποιείται με τίποτα. Θα ήθελα να τη δω όρθια ξανά να τακτοποιεί μόνη της τα πράγματά της, γιατί πρέπει να πω, προς τιμήν της, ότι είναι εξαιρετικά δραστήρια και τακτική, κι επιπλέον, όταν είναι σωματικά και ψυχικά σε φόρμα, είναι εύθυμη. Δες και δεν ακούω αρκετά «σουτ! σουτ!» τη μέρα, γιατί κάνω πάντα «υπερβολικό» θόρυβο, ο Κύριος συγκάτοικός μου σκέφτηκε να μου λέει «σουτ!» με το παραμικρό και τη νύχτα. Ούτε καν να στριφογυρίζω στο κρεβάτι μου δεν μπορώ πια. Αρνούμαι ν' αφήσω να περάσει το δικό του και την επόμενη φορά θα του απαντήσω κι εγώ «σουτ!». Γίνεται όλο και πιο εκνευριστικός κι εγωιστής μέρα τη μέρα. Τα γλυκάκια, που τόσο γενναιόδωρα μου υποσχέθηκε, δεν τα είδα ούτε ζωγραφιστά μετά την πρώτη βδομάδα. Ιδίως την Κυριακή με κάνει έξαλλη όταν ανάβει το φως τόσο νωρίς το πρωί, για να κάνει δέκα λεπτά γυμναστική.

Τα λεπτά αυτά μου φαίνονται ώρες, σ' εμένα το φτωχό θύμα, γιατί οι καρέκλες που χρησιμοποιούμε για να μακρύνει το κρεβάτι μου τρίζουν αδιάκοπα κάτω από το κοιμισμένο ακόμα κεφάλι μου. Αφού τελειώσει τις ασκήσεις ευλυγισίας, ο Κύριος αρχίζει την τουαλέτα του. Το σώβρακό του είναι κρεμασμένο στο πορτμαντό. Αυτό φοράει πρώτο. Έπειτα ξανάρχεται, παίρνει τη γραβάτα του από το τραπέζι, άντε πάλι πέρα δώθε σκουντώντας τις καρέκλες στο πέρασμά του. Αλλά δεν θέλω να σε κουράζω με γκρίνιες για τους δυσάρεστους γερο-κυρίους. Δεν πρόκειται να διορθωθεί έτσι η κατάσταση κι όλα τα πιθανά αντίποινα που σκέφτηκα, όπως να ξεβιδώσω τη λάμπα, να κλειδώσω την πόρτα, να κρύψω τα ρούχα του, πρέπει δυστυχώς να τα ξεχάσω για να διατηρηθεί η ειρήνη. Α, επικρατεί η λογική! Εδώ χρειάζεται φρονιμάδα για όλα, να μαθαίνει, ν' ακούει, να σωπαίνει, να βοηθάει, να είναι ευγενικός,

να υποχωρεί, κι ούτε ξέρω τι άλλο! Φοβάμαι ότι δεν θ' αργήσω να εξαντλήσω όλα τα αποθέματα της λογικής μου, τα οστοία, ούτως ή άλλως, δεν είναι και πολύ μεγάλα, με αποτέλεσμα να μη μου μείνει καθόλου για μετά τον πόλεμο.

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα το πρωί μ' ενοχλούσαν συνέχεια και δεν μπόρεσα να τελειώσω αυτό που είχα αρχίσει. Έχουμε μια νέα απασχόληση: γεμίζουμε σακουλάκια με χυμό κρέατος (σε σκόνη). Τον χυμό αυτόν τον κατασκευάζει η εταιρεία Gies & Co. Ο κύριος Κούχλερ δεν βρίσκει ανθρώπους να γεμίζουν τα σακουλάκια, κι αν το αναλάβουμε εμείς, θα του έρθει πολύ φτηνότερα. Είναι από κείνες τις δουλειές που κάνουν στις φυλακές, φοβερά βαρετή, που σου φέρνει ζαλάδα και προκαλεί νευρικό γέλιο.

Έξω συμβαίνουν φρικτά πράγματα, τους κακόμοιρους τους ανθρώπους τούς παίρνουν με τη βία μέρα νύχτα, με μοναδική αποσκευή ένα σακίδιο και λίγα λεφτά. Επιπλέον τους παίρνουν τα πράγματά τους στον δρόμο. Οικογένειες διαλύονται, άντρες, γυναίκες και παιδιά χωρίζονται. Παιδιά γυρίζουν από το σχολείο και δεν βρίσκουν τους γονείς τους. Γυναίκες που πήγαν για ψώνια γυρίζουν και βρίσκουν το σπίτι τους σφραγισμένο, την οικογένειά τους εξαφανισμένη. Οι χριστιανοί Ολλανδοί ζουν κι αυτοί μέσα στην αγωνία, στέλνουν τους γιους τους στη Γερμανία, όλοι φοβούνται. Και κάθε νύχτα εκατοντάδες αεροπλάνα πετάνε πάνω από τις Κάτω Χώρες, με προορισμό τις γερμανικές πόλεις, όπου οργώνουν το χώμα με τις βόμβες τους, και κάθε ώρα που περνάει, εκατοντάδες, ακόμη και χιλιάδες άνθρωποι χάνουν τη ζωή τους στη Ρωσία και την Αφρική. Κανένας δεν μπορεί να το αγνοήσει, ολόκληρος ο πλανήτης βρίσκεται σε πόλεμο, κι ακόμη κι αν τα

πράγματα πάνε καλύτερα για τους Συμμάχους, το τέλος δεν φαίνεται να είναι κοντά.

Κι εμείς, εμείς καλά τα καταφέρνουμε, και μάλιστα καλύτερα από χιλιάδες άλλους ανθρώπους. Είμαστε ακόμα ασφαλείς, ζούμε ήσυχοι και τρώμε από τα έτοιμα, όπως λένε. Είμαστε τόσο εγωιστές, που μιλάμε για «μετά τον πόλεμο», που ονειρευόμαστε καινούρια ρούχα και καινούρια παπούτσια, ενώ θα 'πρεπε να βάζουμε στην άκρη ό,τι μπορούμε, για να βοηθήσουμε τους άλλους ανθρώπους μετά τον πόλεμο, για να σώσουμε ό,τι μπορεί να σωθεί.

Τα παιδιά εδώ περπατάνε στον δρόμο φορώντας μόνο μια ελαφριά μπλούζα και ξυλοπάπουτσα, δίχως πανωφόρι, δίχως σκούφο, δίχως καλτσάκια, εντελώς εγκαταλειμμένα. Η κοιλιά τους είναι άδεια, αλλά μασουλάνε ένα καρότο, αφήνουν ένα κρύο σπίτι, για να διασχίσουν τους κρύους δρόμους και να πάνε στο σχολείο, σε μια τάξη ακόμη πιο κρύα. Ναι, η Ολλανδία έπεσε τόσο χαμηλά, που ένα σωρό παιδιά σταματάνε τους περαστικούς στον δρόμο για να τους ζητήσουν ένα κομμάτι ψωμί.

Θα μπορούσα να σου μιλάω ώρες ολόκληρες για την αθλιότητα που προκαλεί ο πόλεμος, αλλά το μόνο που καταφέρνω είναι να παθαίνω ακόμη μεγαλύτερη κατάθλιψη. Δεν μας μένει παρά να περιμένουμε, όσο πιο ήρεμα γίνεται, το τέλος αυτής της δυστυχίας. Οι Εβραίοι, όπως και οι χριστιανοί όλης της γης, περιμένουν, και πολλοί δεν περιμένουν παρά τον θάνατο.

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Βράζω από τον θυμό μου και δεν μπορώ να το δείξω! Θα 'θελα να χτυπήσω τα πόδια μου, να φωνάξω, να τραντάξω τη Μαμά για τα καλά, να κλάψω, κι εγώ δεν ξέρω τι άλλο, για όλες τις κακές λέξεις,

τα κοροϊδευτικά βλέμματα, τις κατηγορίες που με τρυπάνε κάθε μέρα σαν τα βέλη ενός τόξου τεντωμένου ως το τέρμα, βέλη που είναι δύσκολο να βγάλω από το κορμί μου. Θα ήθελα να φωνάξω στη Μαμά, τη Μαργκότ, τον Βαν Ντάαν, τον Ντούσελ αλλά και στον Μπαμπά: «Αφήστε με ήσυχη, αφήστε με επιτέλους να κοιμηθώ μια νύχτα δίχως να μουσκέψω το μαξιλάρι μου με δάκρυα, δίχως να με καίνε τα μάτια μου και να μου σφυροκοπάει ο πόνος το κεφάλι. Αφήστε με να φύγω, να εξαφανιστώ, μακριά από τον κόσμο!» Αλλά είναι αδύνατο, δεν μπορώ να τους δείξω την απελπισία μου, να τους αφήσω να βυθίσουν το βλέμμα τους στις πληγές που μου προκάλεσαν, δεν θ' άντεχα τον οίκτο τους και την κοροϊδευτική τους καλοσύνη – ακόμη κι αυτό θα μ' έκανε να ουρλιάξω. Όλοι με βρίσκουν φαντασμένη όταν μιλάω, γελοία όταν σωπαίνω, αναιδή όταν απαντάω, πονηρή όταν μου ῥχεται μια καλή ιδέα, τεμπέλα όταν είμαι κουρασμένη, εγωίστρια όταν τρώω μια μπουκιά παραπάνω. Ακούω συνέχεια να μου λένε ότι είμαι ανυπόφορο παιδί, μα ακόμη κι όταν γελάω μ' αυτό και παριστάνω ότι δεν με νοιάζει, με στενοχωρεί και θα ήθελα να ζητήσω από τον Θεό να μου δώσει έναν άλλο χαρακτήρα, που δεν θα προκαλούσε την εχθρότητα των ανθρώπων.

Είναι αδύνατο, ο χαρακτήρας μου δεν είναι κάτι που θα μπορούσα να αλλάξω, θα τον έχω για πάντα, και δεν θα μπορούσα να είμαι κακιά, το νιώθω. Κάνω πολύ μεγαλύτερες προσπάθειες απ' ό,τι μπορούν να φανταστούν για να τους ικανοποιήσω όλους, προσπαθώ να είμαι πάντα γελαστή, γιατί δεν θέλω να τους δείξω πόσο υποφέρω.

Πολλές φορές, έπειτα από αδικαιολόγητες επιπλήξεις, επιτίθεμαι στη Μαμά λέγοντας: «Δεν μ' ενδιαφέρουν αυτά που μου λες, δεν έχεις παρά να πάψεις ν' ασχολείσαι μαζί μου, έτσι κι αλλιώς, η περίπτωση μου είναι ανίατη». Φυσικά, μου απαντάει ότι είμαι αναιδής, μου κρατάει μούτρα για δυο μέρες, έπειτα τα ξεχνάει όλα κι αρχίζει να μου φέρεται όπως και στους άλλους. Μου είναι αδύνατο να είμαι όλο γλύκες τη μια μέρα και να τους πετάω κατάμουτρα το μίσος μου την άλλη. Διαλέγω μάλλον τη χρυσή τομή, που δεν έχει τίποτα το χρυσό: δεν λέω αυτά που σκέφτομαι και

προσπαθώ να τους περιφρονήσω όσο με περιφρονούν κι αυτοί. Α, ας είχα τη δύναμη να το κάνω!

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Παρόλο που έχω καιρό να σου μιλήσω για τους τσακωμούς μας, η κατάσταση δεν άλλαξε. Στην αρχή ο κύριος Ντούσελ θεωρούσε τραγικούς αυτούς τους καβγάδες, που εμείς ξεχνούσαμε αμέσως, αλλά έπειτα άρχισε να τους συνηθίζει και δεν προσπαθεί πια να παραστήσει τον συμφιλιωτή.

Τη Μαργκότ και τον Πέτερ με τίποτα δεν θα μπορούσαμε να τους χαρακτηρίσουμε «νέους», τόσο βαρετοί και άβουλοι καθώς είναι. Εγώ είμαι το αντίθετο και συνεχώς μου λένε: «Η Μαργκότ κι ο Πέτερ δεν θα το έκαναν ποτέ αυτό, πάρε την αδερφή σου για παράδειγμα».

Δεν το αντέχω.

Θα σου ομολογήσω ότι δεν έχω καμιά όρεξη να γίνω σαν τη Μαργκότ, τη βρίσκω υπερβολικά άβουλη και αδιάφορη, πείθεται πολύ εύκολα και υποχωρεί σε όλα.

Εγώ θέλω να έχω λίγο περισσότερη θέληση! Αλλά αυτού του είδους τις θεωρίες τις κρατάω για τον εαυτό μου, γιατί θα έκλαιγαν από τα γέλια αν τους παρουσίαζα ένα τέτοιο επιχείρημα. Στο τραπέζι η ατμόσφαιρα είναι γενικά φορτισμένη, ευτυχώς όμως, χάρη στους «σουποφάγους», αποφεύγουμε συχνά τα ξεσπάσματα. Οι σουποφάγοι είναι όλοι αυτοί που έρχονται από το κάτω πάτωμα για να πάρουν μια κούπα σούπα.

Το μεσημέρι ο κύριος Βαν Ντάαν άρχισε να λέει πάλι ότι η Μαργκότ τρώει πολύ λίγο. «Σίγουρα για να διατηρήσει τη σιλουέτα της», συμπλήρωσε κοροϊδευτικά. Η Μαμά, που πάντα υποστηρίζει τη Μαργκότ, απάντησε ζωνρά: «Βαρέθηκα τις ηλίθιες παρατηρήσεις

σας». Η Κυρία κοκκίνισε, ο Κύριος κοίταζε με απλανές βλέμμα, δίχως ν' απαντήσει.

Συχνά επίσης κάποιος μας κάνει να γελάμε. Πρόσφατα η Κυρία άφησε να της ξεφύγει μια καταπληκτική βλακεία. Μιλούσε για το παρελθόν, μας διηγόταν πόσο καλά τα πήγαινε με τον πατέρα της και πώς της άρεσε να φλερτάρει. «Και ξέρετε», συνέχισε, «αν ένας κύριος έχει μακριά χέρια, έλεγε ο πατέρας μου δεν έχεις παρά να του πεις: “Κύριε, είμαι κυρία” και θα καταλάβει». Ξεσπάσαμε όλοι σε γέλια, λες και είχε πει κάποιο καλό ανέκδοτο.

Ακόμη κι ο Πέτερ, που συνήθως είναι τόσο ήρεμος, μας κάνει καμιά φορά να γελάμε. Έχει την ατυχία να λατρεύει τις ξένες λέξεις, χωρίς όμως να γνωρίζει τη σημασία τους. Ένα απόγευμα δεν μπορούσαμε να πάμε στην τουαλέτα, γιατί είχαν μια επίσκεψη στο γραφείο. Αυτός δεν μπορούσε να κρατηθεί και πήγε, αλλά δεν τράβηξε το καζανάκι. Για να μας ειδοποιήσει για την ύπαρξη μιας διόλου ευχάριστης οσμής, κόλλησε στην πόρτα της τουαλέτας μια ταμπελίτσα που έγραφε: «S.V.P. αέρια». Φυσικά ήθελε να πει «Προσοχή, αέρια», αλλά το S.V.P. τού φαινόταν πιο σικ. Δεν είχε την παραμικρή ιδέα ότι αυτό σημαίνει «S'il vous plaît» (παρακαλώ).

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Ο Πιμ περιμένει την απόβαση από μέρα σε μέρα. Ο Τσόρτσιλ έπαθε πνευμονία κι αναρρώνει πολύ αργά. Ο Γκάντι, ο υπέρμαχος της ινδικής ανεξαρτησίας, κάνει για πολλοστή φορά απεργία πείνας.

Η Κυρία ισχυρίζεται πως πιστεύει στο πεπρωμένο. Όμως, ποιος φοβάται περισσότερο όταν πυροβολούν; Η γνωστή μας Πετρονέλλα βαν Ντάαν. Ο Γιαν μάς έφερε την ποιμαντική επιστολή των επισκόπων προς τους πιστούς. Ήταν πολύ όμορφη κι εμπυχωτική: «Ολλανδοί, μη μένετε άπραγοι, ας πολεμήσει ο καθένας με τα όπλα

του για την ελευθερία της χώρας, του λαού και της πίστης! Βοηθήστε, δώστε, μη διστάσετε!» Αυτοί μπορούν να μιλάνε ελεύθερα από τον άμβωνα τους. Άραγε θα χρησιμεύσει αυτό σε κάτι; Στους ομόθρησκούς μας, πάντως, σίγουρα.

Άκου να δεις τι άλλο μάς συνέβη! Ο ιδιοκτήτης του κτιρίου το πούλησε, δίχως να ειδοποιήσει τον Κούχλερ και τον Κλάιμαν. Ένα πρωί ο νέος ιδιοκτήτης ήρθε να επισκεφτεί το ακίνητο μαζί μ' έναν αρχιτέκτονα. Ευτυχώς ήταν εκεί ο κύριος Κλάιμαν και τους έδειξε όλο το σπίτι, εκτός από το Παράσπιτο, με τη δικαιολογία ότι είχε ξεχάσει στο σπίτι του το κλειδί της πόρτας. Ο νέος ιδιοκτήτης δεν έκανε ερωτήσεις. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα θελήσει να ξανάρθει για να δει το Παράσπιτο. Ωραία θα την πατούσαμε!

Ο Μπαμπάς άδειασε ένα αρχείο για τη Μαργκότ κι εμένα και το γέμισε με κάρτες που η μια τους πλευρά είναι ακόμα κενή. Θα είναι το αρχείο ανάγνωσης. Εκεί θα καταγράφουμε κι οι δυο τα βιβλία που διαβάζουμε, τους συγγραφείς και την ημερομηνία. Έμαθα μερικές καινούριες λέξεις –μπουρδέλο και κοκότα– και βρήκα ένα μικρό ειδικό σημειωματάριο για να τις γράφω εκεί.

Νέος τρόπος μοιρασιάς του βουτύρου και της μαργαρίνης: ο καθένας παίρνει τη μερίδα του στο πιάτο του. Η μοιρασιά είναι εντελώς άνιση. Οι Βαν Ντάαν, που πάντα ετοιμάζουν το πρωινό, βάζουν περισσότερο στα δικά τους πιάτα. Οι δικοί μου φοβούνται τόσο πολύ τους τσακωμούς, που δεν λένε τίποτα. Κρίμα, εγώ πιστεύω ότι τέτοιους ανθρώπους πρέπει να τους πληρώνεις πάντα με το ίδιο νόμισμα.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Η Κυρία έχει ένα νέο παρατσούκλι, τη φωνάζουμε κυρία Μπίβερ-μπρουκ. Προφανώς δεν μπορείς να καταλάβεις το γιατί, αλλά θα

σου εξηγήσω: στο αγγλικό ραδιόφωνο κάποιος κύριος Μπίβερμπρουκ μιλάει συχνά για τους βομβαρδισμούς στη Γερμανία και τους βρίσκει ανεπαρκείς. Η κυρία Βαν Ντάαμ πάντα διαφωνεί με όλα, ακόμα και με τον Τσόρτσιλ και το δελτίο ειδήσεων, αλλά συμφωνεί απόλυτα με τον κύριο Μπίβερμπρουκ. Αποφασίσαμε λοιπόν ότι το καλύτερο θα ήταν να παντρευτεί τον κύριο Μπίβερμπρουκ, κι επειδή αυτό φάνηκε να την κολακεύει, αποδώ και μπρος και με συνοπτικές διαδικασίες λέγεται κυρία Μπίβερμπρουκ.

Θα έχουμε καινούριο αποθηκάριο· ο προηγούμενος πρέπει να φύγει για τη Γερμανία. Είναι θλιβερό αυτό αλλά μας βολεύει γιατί ο καινούριος δεν θα ξέρει το σπίτι. Πάντα φοβόμαστε τους αποθηκάριους.

Ο Γκάντι άρχισε πάλι να τρώει.

Η μαύρη αγορά είναι στις δόξες της. Θα παχαίναμε σαν χήνες, αν είχαμε να πληρώσουμε τις εξωφρενικές αυτές τιμές. Ο μανάβης μας αγοράζει τις πατάτες του από τη Βέρμαχτ και τις παραδίδει σε σάκους στο ιδιαίτερο γραφείο. Ξέρει ότι κρυβόμαστε, γι' αυτό φροντίζει πάντα να έρχεται την ώρα της μεσημεριανής διακοπής, όταν φεύγουν οι αποθηκάριοι.

Δεν μπορούμε ν' αναπνεύσουμε δίχως να φτερνιστούμε ή να βήξουμε, γιατί αυτή την εποχή αλέθουμε πολύ πιπέρι. Όλοι όσοι ανεβαίνουν πάνω μάς χαιρετάνε μ' ένα «απού». Η Κυρία δηλώνει ότι δεν θέλει να ξανακατέβει κάτω, θα αρρώσταινε αν ανέπνεε κι άλλο πιπέρι.

Βρίσκω ότι η επιχείρηση του Μπαμπά δεν έχει καθόλου πλάκα μ' όλα αυτά τα πηκτώματα⁶ και το δυνατό πιπέρι. Αν πρόκειται να γίνει κανείς έμπορος τροφίμων, είναι προτιμότερο να εμπορεύεται λιχουδιές!

Σήμερα το πρωί άκουσα πάλι τα εξ αμάξης! Απρεπείς εκφράσεις έπεφταν σαν αστραπές και τα αυτιά μου βούιζαν από τα «Άννα κακή, Βαν Ντάαν καλοί, donderwetterwetter».

Δική σου,

Άννα

6. Είδος ζελατίνης, που χρησιμοποιείται στην επεξεργασία μπαχαρικών.

ΤΕΤΑΡΤΗ 10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Χτες το βράδυ έγινε βραχυκύκλωμα κι επιπλέον οι βόμβες έπεφταν βροχή. Εξακολουθώ να φοβάμαι τους βομβαρδισμούς και τ' αεροπλάνα και πηγαίνω σχεδόν κάθε βράδυ στο κρεβάτι του Μπαμπά για να με παρηγορήσει. Ίσως αυτό ακούγεται παιδαριώδες, αλλά ήθελα να 'βλεπα τι θα 'κανες εσύ στη θέση μου – δεν ακούς ούτε τη φωνή σου όταν βροντάνε τα κανόνια. Η κυρία Μπίμπερμπρουκ, που πιστεύει στο πεπρωμένο, παραλίγο να βάλει τα κλάματα, λέγοντας με τρεμουλιαστή φωνούλα: «Ω, είναι τόσο δυσάρεστο, ω, πυροβολούν τόσο δυνατά». Με άλλα λόγια «Φοβάμαι!» Στο φως των κεριών δεν είναι τόσο τρομακτικό όσο στο σκοτάδι. Έτρεμα σαν να είχα πυρετό και ικέτευα τον Μπαμπά ν' ανάψει πάλι το κερί. Δεν υποχώρησε και μείναμε στα σκοτεινά. Ξαφνικά άρχισαν τα μυδραλιοβόλα, που είναι δέκα φορές χειρότερα από τα κανόνια. Η Μαμά πετάχτηκε πάνω κι άναψε το κερί, εκνευρίζοντας τον Πιμ. Στις διαμαρτυρίες του απάντησε σταθερά: «Η Άννα δεν είναι κανένας βετεράνος». Κι η υπόθεση έληξε.

Σου έχω ξαναμιλήσει για τις άλλες αγωνίες της Κυρίας; Δεν νομίζω. Για να έχεις μια ολοκληρωμένη εικόνα για όλες τις περιπέτειες στο Παράσπιτο, πρέπει να τις γνωρίζεις κι αυτές. Μια νύχτα η Κυρία άκουσε κλέφτες στην αποθήκη, διέκρινε πεντακάθαρα θορύβους από βήματα και φοβήθηκε τόσο πολύ, που ξύπνησε τον άντρα της. Ακριβώς εκείνη τη στιγμή οι κλέφτες εξαφανίστηκαν κι ο μόνος θόρυβος που άκουσε ο Κύριος ήταν το τρελό καρδιοχτύπι της... μοιρολάτρισσας. «Ω, Θεέ μου, Πούτι (το τρυφερό παρατσούκλι του Κυρίου), σίγουρα έκλεψαν τα λουκάνικα κι όλα μας τα χορταρικά... Κι ο Πέτερ, είναι άραγε ακόμα στο κρεβάτι του;» «Σίγουρα αυτόν δεν τον έκλεψαν, μην ανησυχείς κι άσε με να κοιμηθώ». Αλλά δεν υπήρχε περίπτωση, η Κυρία φοβόταν τόσο πολύ, που ήταν αδύνατον να ξανακοιμηθεί. Μερικές νύχτες αργότερα όλη η οικογένεια πάνω ξύπνησε από τον θόρυβο αυτών των φαντασμάτων. Ο Πέτερ ανέβηκε στο

πατάρι μ' έναν φακό και, φρορτ, οι... κλέφτες το 'σκασαν! Ήταν μερικοί τετράπαχοι αρουραίοι!

Όταν μάθαμε ποιοι ήταν οι κλέφτες, βάλαμε τον Μούσι να κοιμηθεί στην αποθήκη κι οι ανεπιθύμητοι επισκέπτες δεν ξαναγύρισαν – τουλάχιστον όχι τη νύχτα.

Εδώ και μερικές μέρες ο Πέτερ ανέβηκε στη σοφίτα (η ώρα ήταν μόλις εφτάμισι κι έφεγγε ακόμα) για να φέρει παλιές εφημερίδες. Για να ξανακατέβει τη σκάλα, ήταν αναγκασμένος να κρατιέται από την καταπακτή. Έβαλε το χέρι του δίχως να κοιτάζει και... παραλίγο να πέσει, από τον φόβο και τον πόνο. Δίχως να το καταλάβει, είχε αγγίξει έναν πελώριο αρουραίο, που του είχε δώσει μια γερή δαγκωνιά στο μπράτσο. Το αίμα είχε περάσει μέσα από την πιτζάμα του όταν ήρθε να μας βρει, άσπρος σαν σεντόνι και τρέμοντας ολόκληρος. Καθόλου παράξενο: το να χαϊδεύεις έναν χοντρό αρουραίο είναι από μόνο του απδιαστικό, αλλά το να σε δαγκώσει κι από πάνω είναι πραγματικά τρομερό.

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή μου Κίτι,

Επίτρεψέ μου να σου συστήσω τη Μαμά Φρανκ, προστάτιδα των παιδιών! Ζητάει συμπληρωματική μερίδα βούτυρο για τους νέους, ένα πρόβλημα της σημερινής νεολαίας. Σ' όλα τα θέματα η Μαμά υπερασπίζεται τους νέους και σχεδόν πάντα πετυχαίνει τον σκοπό της, έπειτα από μια γερή δόση καβγάδων.

Μια κονσέρβα γλώσσα χάλασε. Εορταστικό γεύμα για τον Μούσι και τον Μόφι⁷.

Δεν γνωρίζεις ακόμα τον Μόφι, ωστόσο ήταν ήδη εδώ πριν κρυφτούμε. Ο τομέας του είναι η αποθήκη και το γραφείο κι η δουλειά

7. Μόφι: υποκοριστικό του «μοφ», που στα ολλανδικά σημαίνει «γερμαναράς».

του είναι να κρατάει τους αρουραίους μακριά από τα τρόφιμά μας. Η πολιτική επιλογή του ονόματός του εξηγείται επίσης εύκολα: κάποια στιγμή η εταιρεία Gies & Co. είχε δυο γάτους, έναν για την αποθήκη κι έναν για το πατάρι. Τα δύο ζώα τύχαινε να συναντηθούν, κι αυτό κατέληγε σε ομηρικές μάχες. Ο γάτος της αποθήκης ήταν εκείνος που περνούσε πάντα πρώτος στην επίθεση, αλλά ο γάτος του παταριού ήταν εκείνος που πάντα κέρδιζε τη μάχη. Όπως και στην πολιτική: ο γάτος της αποθήκης ήταν ο Γερμανός και τον είχαν βγάλει Μόφι κι ο γάτος του παταριού ήταν ο Εγγλέζος ή Τόμι. Αργότερα ξεφορτώθηκαν τον Τόμι, κι ο Μόφι μάς κάνει όλους να γελάμε.

Φάγαμε τόσα κόκκινα και τόσα άσπρα φασόλια, που δεν θέλω πια ούτε να τα βλέπω. Και μόνο που τα σκέφτομαι, με πιάνει αναγούλα.

Η διανομή ψωμιού το βράδυ καταργήθηκε τελείως.

Ο Μπαμπάς μόλις είπε ότι ήταν κακοδιάθετος. Τα ματάκια του είναι πολύ λυπημένα, του καμμενούλη.

Δεν μπορώ ν' αφήσω από τα χέρια μου το Κάποιος Χτυπάει την Πόρτα της Ίνα Μπουντιέ-Μπάκερ. Η ιστορία της οικογένειας είναι ιδιαίτερα καλογραμμένη, όμως όλα όσα λέει για τον πόλεμο, τους συγγραφείς και τη γυναικεία χειραφέτηση δεν είναι και τόσο καλά, αλλά, εδώ που τα λέμε, αυτά δεν με ενδιαφέρουν και πολύ.

Τρομεροί βομβαρδισμοί στη Γερμανία.

Ο κύριος Βαν Ντάαν είναι κακόκεφος. Αιτία: έλλειψη τσιγάρων.

Η συζήτηση για το αν πρέπει ή όχι να φάμε τις κονσέρβες μας κατέληξε υπέρ των απόψεών μας.

Δεν μου κάνει πια κανένα ζευγάρι παπούτσια, εκτός από το παπούτσια του σκι, που δεν είναι καθόλου πρακτικά μέσα στο σπίτι. Ένα ζευγάρι σανδάλια από πλεκτή ψάθα προς 6,50 φιορίνια άντεξε μόλις μια βδομάδα πριν παραδώσει το πνεύμα. Ίσως η Μίεπ να μου βρει κάτι στη μαύρη αγορά.

Πρέπει να κόψω τα μαλλιά του Μπαμπά. Ο Πιμ με διαβεβαιώ-

νει ότι τα καταφέρνω τόσο καλά, που δεν πρόκειται να ξαναπάει σε κουρέα μετά τον πόλεμο. Μακάρι να του πετσόκοβα λιγότερο συχνά το αυτί!

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 18 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Η Τουρκία μπαίνει στον πόλεμο. Μεγάλη αναστάτωση. Περιμένουμε λοιπόν με ανυπομονησία τα νέα στο ραδιόφωνο.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Μέσα σε μια ώρα η απογοήτευση είχε διαδεχτεί τη χαρά κι είχε τελικά υπερισχύσει. Η Τουρκία δεν μπήκε ακόμα στον πόλεμο. Ο Τούρκος υπουργός μίλησε μόνο για μελλοντική άρση της ουδετερότητας. Στη λεωφόρο Νταμ ένας εφημεριδοπώλης φώναζε: «Η Τουρκία στο πλευρό των Άγγλων!» Οι εφημερίδες του έγιναν ανάρπαστες. Έτσι, έφτασε μέχρι εδώ η παρήγορη φήμη.

Απέσυραν από την κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα των χιλίων φιορινιών. Αυτό είναι μεγάλο πλήγμα για τους μαυραγορίτες, αλλά ακόμη μεγαλύτερο για τις άλλες μορφές μαύρου χρήματος ή γι' αυτούς που κρύβονται. Όταν θέλει κανείς ν' αλλάξει ένα χαρτονόμισμα των χιλίων φιορινιών, πρέπει να δηλώσει με ακρίβεια πού το βρήκε και να το αποδείξει. Μπορεί να τα χρησιμοποιήσει κανείς για να πληρώσει τους φόρους του, αλλά μόνο ως την άλλη βδομάδα. Ταυτόχρονα κηρύχθηκαν άκυρα και τα χαρτονομίσματα των 500 φιορινιών. Η Gies & Co. είχε ακόμα μαύρο χρήμα σε χαρτονομίσματα των 1.000 φιορινιών. Πλήρωσαν τους φόρους τους προκαταβολικά για μια μεγάλη περίοδο κι έτσι μπόρεσαν να τα νομιμοποιήσουν όλα.

Ο Ντούσελ μόλις πήρε έναν μικρό τροχό. Σίγουρα σύντομα θα έρθει η σειρά μου να υποστώ μια λεπτομερή εξέταση.

Ο Ντούσελ δεν συμμορφώνεται με κανέναν τρόπο με τους κανονισμούς του *Παράσπιτου*: όχι μόνο γράφει γράμματα στη γυναίκα του, αλλά διατηρεί και αλληλογραφία με διάφορα άλλα πρόσωπα. Ζητάει από τη Μαργκότ, λόγω της ιδιότητάς της ως καθηγήτριας ολλανδικών στο *Παράσπιτο*, να διορθώσει τα γράμματα που έγραψε στα ολλανδικά. Ο Μπαμπάς τού απαγόρευσε αυστηρά να συνεχίσει, η Μαργκότ σταμάτησε τις διορθώσεις, αλλά εγώ πιστεύω ότι δεν θ' αργήσει ν' αρχίσει ξανά την αλληλογραφία του.

Ο Φύρερ όλων των Γερμανών μίλησε στους τραυματίες. Ήταν θλιβερό να τον ακούει κανείς. Οι ερωταποκρίσεις ήταν περιήπου ως εξής:

«Λέγομαι Χάινριχ Σέπελ».

«Σε ποια μάχη τραυματίστηκες;»

«Στο Στάλινγκραντ».

«Τι τραύματα;»

«Δύο πόδια με κρυοπαγήματα και κάταγμα στο αριστερό χέρι».

Το ράδιο μας μετέδωσε ακριβώς έτσι αυτό το φρικτό καραγκιοζιλίκι. Λες κι οι στρατιώτες ήταν περήφανοι για τα τραύματά τους, όσο περισσότερα είχαν τόσο το καλύτερο. Ο ένας απ' αυτούς δεν μπορούσε καλά καλά να μιλήσει, τόσο συγκινημένος ήταν που έδινε το χέρι (αν τουλάχιστον του είχε μείνει ένα) στον Φύρερ.

Μου έπεσε κάτω το αρωματικό σαπούνι του Ντούσελ. Το πάτησα και τώρα του λείπει ένα μεγάλο κομμάτι. Παρακάλεσα ήδη τον Μπαμπά να τον αποζημιώσει, κυρίως επειδή ο Ντούσελ παίρνει μόνο ένα σαπουνάκι τον μήνα.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Χτες το βράδυ η Μαμά, ο Μπαμπάς, η Μαργκότ κι εγώ καθόμασταν ήσυχα ήσυχα μαζί, όταν ξαφνικά ο Πέτερ μπήκε και ψιθύρισε κάτι στο αυτί του Μπαμπά. Άκουσα κάτι σαν «αναποδογύρισε ένα βαρέλι στην αποθήκη» και «ύποπτοι θόρυβοι στην πόρτα». Η Μαργκότ είχε καταλάβει το ίδιο πράγμα, αλλά προσπάθησε να με ηρεμήσει λίγο, γιατί εγώ φυσικά είχα γίνει κάτασπρη κι ήμουν ανάστατη.

Περιμέναμε κι οι τρεις. Στο μεταξύ, ο Μπαμπάς είχε κατέβει με τον Πέτερ και σε λιγότερο από δύο λεπτά η κυρία Βαν Ντάαν, που άκουγε ραδιόφωνο, ήρθε να μας βρει λέγοντας ότι ο Πιμ τής είχε ζητήσει να κλείσει το ραδιόφωνο και ν' ανέβει πάνω αθόρυβα. Αλλά, όπως είναι γνωστό, όταν προσπαθεί κάποιος να περπατήσει αθόρυβα, η παλιά σκάλα την οποία ανεβαίνει τρίζει δυο φορές πιο δυνατά. Πέντε λεπτά αργότερα ο Πέτερ κι ο Πιμ γύρισαν, κάτασπροι ως τις ρίζες των μαλλιών τους, και μας διηγήθηκαν την περιπέτειά τους. Είχαν κατέβει τη σκάλα και περίμεναν δίχως αποτέλεσμα, όταν ξαφνικά άκουσαν δύο δυνατά χτυπήματα, les και κάπου μέσα στο σπίτι είχαν βροντήσει δύο πόρτες. Μ' ένα σάλτο ο Πιμ βρέθηκε πάνω, ενώ ο Πέτερ ειδοποίησε τον Ντούσελ, που ανέβαινε πάνω με πολύ θόρυβο. Τώρα έπρεπε να μεταφερθούμε, φορώντας μόνο τις κάλτσες μας, έναν όροφο παραπάνω, κοντά στην οικογένεια Βαν Ντάαν. Ο Κύριος ήταν άσχημα συναχωμένος κι είχε ήδη ξαπλώσει. Μαζευτήκαμε λοιπόν στο προσκέφαλό του, για ν' ανταλλάξουμε χαμηλόφωνα τις υποψίες μας. Κάθε φορά που ο Κύριος ήθελε να βήξει, η Κυρία κι εγώ κοντεύαμε να λιποθυμήσουμε από τον φόβο μας, μέχρι τη στιγμή που ένας από μας είχε τη φαινή ιδέα να του δώσει κοδείνη κι ο βήχας σταμάτησε αμέσως.

Η αναμονή συνεχιζόταν, αλλά δεν ακούγαμε πια τίποτα και υποθέταμε όλοι ότι οι εισβολείς, έχοντας ακούσει βήματα μέσα στο σπίτι, που ως τότε ήταν σιωπηλό, το είχαν βάσει στα πόδια. Δυστυχώς κάτω το ράδιο ήταν ακόμα συντονισμένο με την Αγγλία κι οι καρέκλες τακτοποιημένες κυκλικά γύρω του. Αν λοιπόν είχε

παραβιαστεί η πόρτα και το αντιλαμβανόταν η πολιτοφυλακή κι ειδοποιούσε την αστυνομία, το θέμα θα μπορούσε να έχει εξαιρετικά δυσάρεστες επιπτώσεις. Έτσι, ο κύριος Βαν Ντάαν σηκώθηκε, φόρεσε σακάκι, παντελόνι και καπέλο, και κατέβηκε πίσω από τον Μπαμπά με χίλιες προφυλάξεις, με τον Πέτερ να τον ακολουθεί, για μεγαλύτερη ασφάλεια οπλισμένος μ' ένα βαρύ σφυρί. Πάνω οι γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων της Μαργκότ κι εμένα, περιμέναμε με αγωνία, αλλά πέντε λεπτά αργότερα οι κύριοι γύρισαν, για να μας πουν ότι όλα ήταν ήρεμα μέσα στο σπίτι. Αποφασίσαμε ομόφωνα να μην ανοίξουμε καμιά βρύση και να μην τραβήξουμε το καζανάκι. Καθώς όμως η ένταση μας είχε χτυπήσει όλους στο στομάχι, φαντάζεσαι τη δυσοσμία που βασίλευε, όταν ο ένας μετά τον άλλο αρχίσαμε να πηγαίνουμε στην τουαλέτα.

Λένε πως ενός κακού μύρια έπονται. Και πραγματικά, πρώτα πρώτα, το καμπανάκι του Βέστερτορεν, που πάντα ακούγεται τόσο καθησυχαστικό, δεν λειτουργούσε. Επιπλέον ο κύριος Βόσκουιλ είχε φύγει νωρίτερα εκείνο το βράδυ και δεν ξέραμε αν η Μπετ είχε καταφέρει να βρει το κλειδί ή αν είχε ξεχάσει να κλείσει την εξώπορτα. Αλλά για την ώρα αυτό δεν είχε καμιά σημασία, η νύχτα δεν ήταν πολύ προχωρημένη κι ήμασταν ακόμα μέσα στην αβεβαιότητα, παρόλο που, οπωσδήποτε, κάπως είχαμε ψυχάσει, αφού από τις οχτώ και τέταρτο, τη στιγμή δηλαδή που είχε μπει ο διαρρήκτης στο κτίριο, ως τις δέκα και μισή δεν είχαμε ξανακούσει τίποτα το ύποπτο. Όσο το σκεφτόμασταν βέβαια, μας φαινόταν απίθανο να είχε παραβιάσει κάποιος κλέφτης την πόρτα τόσο νωρίς το απόγευμα, την ώρα που ίσως κυκλοφορεί ακόμα κόσμος στον δρόμο. Επιπλέον κάποιος από μας είχε σκεφτεί ότι πιθανόν ο αποθηκάριος των γειτόνων μας να ήταν ακόμα στο γραφείο, γιατί από την υπερένταση και με τόσο λεπτά τοιχώματα μπορούσε κανείς εύκολα να μπερδέψει τους θορύβους. Η φαντασία συχνά εξάπτεται σε τόσο κρίσιμες στιγμές.

Ξαπλώσαμε λοιπόν στα κρεβάτια μας, αλλά μερικοί από μας δεν μπορούσαν να κοιμηθούν. Ο Μπαμπάς, η Μαμά κι ο κύριος Ντούσελ ξυπνούσαν συχνά και –με κάποια δόση υπερβολής– μπο-

ρώ να πω ότι ούτε κι εγώ έκλεισα μάτι. Σήμερα το πρωί οι κύριοι κατέβηκαν πάλι κάτω και τράνταξαν την εξώπορτα, για να βεβαιωθούν ότι ήταν κλεισμένη καλά. Όλα ήταν εντάξει!

Το επεισόδιο, που ωστόσο δεν ήταν καθόλου αστείο, έγινε φυσικά αντικείμενο μιας πολύ γραφικής αφήγησης σε όλο το προσωπικό, γιατί κατόπιν εορτής είναι εύκολο να γελάει κανείς με κάτι τέτοια πράγματα και μόνο η Μπεπ μάς πήρε στα σοβαρά.

Δική σου,
Άννα

Υ.Γ. Η τουαλέτα ήταν εντελώς βουλωμένη σήμερα το πρωί και μ' ένα μακρύ ξύλινο κοντάρι ο Μπαμπάς χρειάστηκε να πολτοποιήσει όλες τις συνταγές για γλυκό φράουλα (που εκτελούν χρέη χαρτιού τουαλέτας αυτή την περίοδο), και μερικά κιλά κακά για να ξεβουλώσει τη λεκάνη. Έπειτα κάψαμε το κοντάρι.

ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Τα μαθήματα στενογραφίας τελείωσαν και τώρα κάνουμε εξάσκηση στην ταχύτητα. Έχουμε γίνει ξεφτέρια! Θα σου πω ακόμη μερικά πράγματα για τις δραστηριότητές μου, όσα κάνω «για να σκοτώνω την ώρα» (το λέω έτσι, γιατί το μόνο που κάνουμε εδώ είναι να προσπαθούμε να επιταχύνουμε το πέρασμα των ημερών, ώστε να φτάσει πιο γρήγορα το τέλος της παρανομίας μας). Λατρεύω τη μυθολογία και κυρίως τους θεούς της Ελλάδας και της Ρώμης. Εδώ το αντιμετωπίζουν απλώς σαν παροδική λόξα, καθώς δεν έχουν ξανακούσει παιδί της ηλικίας μου να ενδιαφέρεται για θεούς. Ε, λοιπόν, εγώ είμαι η πρώτη.

Ο κύριος Βαν Ντάαν είναι συναχωμένος, ή μάλλον τον πονάει λίγο ο λαιμός του. Το έχει κάνει ολόκληρο ζήτημα. Γαργάρες με χαμομήλι, επάλειψη του ουρανίσκου με βάμμα μύρου, εντριβές στο στήθος και βέβαια πολύ κακή διάθεση!

Ο Ράουτερ, ένας από τους υψηλά ιστάμενους Γερμανούς, έβγαλε έναν λόγο: «Όλοι οι Εβραίοι πρέπει να έχουν αποχωρήσει από τις γερμανικές χώρες πριν από την 1η Ιουλίου. Από την 1η Απριλίου ως την 1η Μαΐου η επαρχία της Ουτρέχτης θα απολυμανθεί (λες και μιλάμε για κατσαρίδες), από την 1η Μαΐου ως την 1η Ιουνίου θα ακολουθήσουν οι επαρχίες της Βόρειας Ολλανδίας και της Νότιας Ολλανδίας». Σαν ένα αξιοθρήνητο κοπάδι ζώων, άρρωστο κι εγκαταλειμμένο, οι φτωχοί αυτοί άνθρωποι οδηγούνται προς ανθυγιεινά σφαγεία. Αλλά καλύτερα να μη συνεχίσω, οι σκέψεις μου μου προκαλούν εφιάλτες! Τουλάχιστον ένα καλό νέο: ο γερμανικός τομέας του Γραφείου Εργασίας κάρκε από σαμποτάζ. Μερικές μέρες αργότερα ήρθε η σειρά του Ληξιαρχείου. Άντρες με στολές της γερμανικής αστυνομίας έδεσαν χειροπόδαρα τους φρουρούς κι εξαφάνισαν σημαντικά έγγραφα.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Δεν έχω καμία διάθεση για να κάνω πλάκες (βλέπε ημερομηνία). Αντίθετα, σήμερα θα είχα κάθε λόγο να πω ξανά «ενός κακού μύρια έπονται». Πρώτον, ο καλός μας προστάτης, ο κύριος Κλάιμαν, έπαθε χτες μια σοβαρή γαστρορραγία και πρέπει να μείνει στο κρεβάτι τουλάχιστον τρεις βδομάδες. Πρέπει να σου πω ότι ο κύριος Κλάιμαν παθαίνει συχνά γαστρορραγίες, που δείχνουν να μη γιατρεύονται με τίποτα. Δεύτερον, η Μπεπ έχει γρίπη. Τρίτον, ο κύριος Βόσκουιλ μπαίνει την επόμενη βδομάδα στο νοσοκομείο. Σίγουρα έχει έλκος στο στομάχι και θα πρέπει να εγχειριστεί. Και τέταρτον, οι διευθυντές της Romosin ήρθαν από τη Φρανκφούρτη για να συζητήσουν για νέες παραδόσεις της Opekta. Ο Μπαμπάς είχε συζητήσει λεπτομερώς το θέμα με τον Κλάιμαν (είναι αδύνατο να ενημερώσει εξίσου καλά τον κύριο Κούχλερ σε τόσο λίγο

χρόνο). Οι κύριοι από τη Φρανκφούρτη ήρθαν. Ο Μπαμπάς έτρεμε αγωνιώντας για το αποτέλεσμα της συζήτησης. «Μακάρι να ήμουν κάτω! Γιατί να μην είμαι κάτω;» έλεγε διαρκώς. «Δεν έχεις παρά να κολλήσεις το αυτί σου στο πάτωμα, οι κύριοι θα έρθουν στο ιδιαίτερο γραφείο και θα τ' ακούσεις όλα». Το πρόσωπο του Μπαμπά φωτίστηκε, και χτες, στις δέκα και μισή το πρωί, η Μαργκότ κι αυτός (δύο αυτιά είναι καλύτερα από ένα) πήραν θέση στο πάτωμα. Οι συζητήσεις δεν τέλειωσαν το πρωί αλλά το απόγευμα. Ο Μπαμπάς δεν μπορούσε να συνεχίσει ν' ακούει, είχε εξαντληθεί έπειτα από τόσες ώρες σ' αυτή την ασυνήθιστη και άβολη στάση. Τον αντικατέστησα στις δύο και μισή, όταν ακούσαμε φωνές στον διάδρομο. Η Μαργκότ μου έκανε παρέα. Σε κάποια στιγμή η συζήτηση παρατεινόταν τόσο πολύ κι ήταν τόσο βαρετή, που αποκοιμήθηκα ξαφνικά πάνω στο σκληρό και κρύο λινόλεουμ. Η Μαργκότ δεν τολμούσε να με σκουντήσει, επειδή φοβόταν μήπως μας ακούσουν από κάτω, και φυσικά δεν υπήρχε περίπτωση να φωνάξει. Κοιμήθηκα μισή ώρα γεμάτη πριν ξυπνήσω απότομα κι είχα ξεχάσει τα πάντα από τη σημαντική συζήτηση. Ευτυχώς η Μαργκότ είχε προσέξει περισσότερο.

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Πρόσθεσα ακόμη ένα τρομερό αμάρτημα στον κατάλογό μου. Χτες το βράδυ είχα ξαπλώσει και περίμενα τον Μπαμπά να 'ρθει να προσευχηθεί μαζί μου και να μου πει καληνύχτα, όταν η Μαμά μπήκε στο δωμάτιο, κάθισε στο κρεβάτι μου και μίλησε δειλά δειλά: «Άννα, ο Μπαμπάς δεν είναι έτοιμος, γιατί να μην προσευχηθούμε μαζί;» «Όχι, Μανς», απάντησα.

Η Μαμά σκώθηκε, έμεινε για μια στιγμή δίπλα στο κρεβάτι μου, έπειτα περπάτησε αργά προς την πόρτα. Ξαφνικά γύρισε και με

τη στενοχώρια ζωγραφισμένη στο πρόσωπο είπε: «Δεν θέλω να θυμώσω μαζί σου. Δεν γίνεται ν' αγαπάς κάποιον κατά παραγγελία!» Δάκρυα έτρεχαν από τα μάτια της όταν βγήκε έξω. Έμεινα στο κρεβάτι μου ακίνητη και σκεφτόμουν ότι ήμουν φρικτή που την είχα αποπάρει έτσι σκληρά, αλλά επίσης ήξερα ότι δεν θα μπορούσα να της απαντήσω διαφορετικά. Δεν θα μπορούσα να υποκριθώ και να προσευχηθώ μαζί της, αφού δεν ήθελα. Ήταν απλά αδύνατο. Τη λυπόμουν πολύ τη Μαμά, γιατί για πρώτη φορά στη ζωή μου αντιλήφθηκα ότι η ψυχρότητά μου δεν την αφήνει αδιάφορη. Διάβασα τη λύπη στο πρόσωπό της, όταν είπε ότι δεν μπορείς ν' αγαπάς κάποιον κατά παραγγελία. Η αλήθεια είναι σκληρή, κι ωστόσο η αλήθεια είναι ότι η ίδια με είχε απομακρύνει, η ίδια με είχε κάνει να μην ανταποκρίνομαι στην αγάπη της, με τις προσβλητικές παρατηρήσεις της και τις κοροϊδίες της για πράγματα που για μένα δεν είναι αστεία. Όπως κι εγώ πληγώνομαι κάθε φορά που μου απευθύνει τα σκληρά της λόγια, έτσι κι η δική της καρδιά πληγώθηκε όταν αντιλήφθηκε ότι δεν υπήρχε πια καμιά αγάπη ανάμεσά μας.

Πέρασε τη μισή νύχτα κλαίγοντας και δεν κοιμήθηκε ως το πρωί. Ο Μπαμπάς αποφεύγει να με κοιτάξει, κι όταν το κάνει, διαβάζω στα μάτια του αυτά τα λόγια: «Πώς μπορείς να φέρεσαι τόσο άσχημα, πώς τολμάς να στενοχωρείς τόσο πολύ τη μητέρα σου;»

Όλοι περίμεναν να ζητήσω συγγνώμη, αλλά δεν μπορώ να το κάνω, γιατί είπα την αλήθεια κι η Μαμά θα πρέπει, έτσι κι αλλιώς, να την αποδεχτεί κάποια μέρα. Τα δάκρυα της Μαμάς και το βλέμμα του Μπαμπά με αφήνουν αδιάφορη κι αυτό είναι ολοφάνερο. Για πρώτη φορά έχουν μια μικρή ιδέα του πώς αισθάνομαι συνέχεια. Το μόνο που μπορώ να νιώσω είναι οίκτος για τη Μαμά, που θα πρέπει να ψάξει μόνη της να βρει μια άλλη γραμμή συμπεριφοράς. Εγώ συνεχίζω να μένω σιωπηλή, να φέρομαι ψυχρά, κι εξάλλου δεν θα οπισθοχωρήσω μπροστά στην αλήθεια, γιατί όσο περισσότερο την απωθεί κανείς τόσο περισσότερο δυσκολεύεται να την ακούσει!

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 27 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Όλο το σπίτι βουίζει από τους καβγάδες. Η Μαμά τσακώνεται μ' εμένα, ο Βαν Ντάαν με τον Μπαμπά, η Μαμά με την Κυρία, όλοι τα χουν με όλους, ευχάριστη ατμόσφαιρα, ε; Ο γνωστός κατάλογος των αμαρτημάτων της Άννας τέθηκε πάλι επί τάπητος σ' όλο του το μεγαλείο.

Το περασμένο Σάββατο οι κύριοι από το εξωτερικό ήρθαν ξανά για επίσκεψη. Έμειναν ως τις έξι. Είχαμε καθίσει όλοι πάνω και δεν τολμούσαμε να κουνήσουμε ούτε το μικρό μας δαχτυλάκι. Όταν δεν εργάζεται μέσα στο κτίριο ή τριγύρω κανένας άλλος, οι άνθρωποι που είναι στο ιδιαίτερο γραφείο ακούν και το παραμικρό βήμα. Θέλω να κουνηθώ. Πίστεψέ με, δεν είναι καθόλου εύκολο να μένει κανείς ακίνητος τόση ώρα.

Ο κύριος Βόσκουιλ βρίσκεται ήδη στο κεντρικό νοσοκομείο, ενώ ο κύριος Κλάιμαν ξαναγύρισε στη δουλειά, η γαστρορραγία του πέρασε πιο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως. Μας διηγήθηκε ότι οι πυροσβέστες χειρότερεψαν ακόμη περισσότερο τις ζημιές στο Ληξιαρχείο. Αντί να σβήσουν τη φωτιά, τα πλημμύρισαν όλα με τους σωλίνες τους. Καλά τους έκαναν!

Το ξενοδοχείο Carlton είναι ερείπιο, δύο αγγλικά αεροπλάνα φορτωμένα με εμπρηστικές βόμβες έπεσαν ακριβώς πάνω στη Λέσχη των αξιωματικών. Ολόκληρη η γωνία της Vijzelstraat και της Singel κάπκε.

Οι αεροπορικές επιθέσεις στις γερμανικές πόλεις εντείνονται μέρα με τη μέρα. Δεν μπορούμε πια να κλείσουμε μάτι. Από την έλλειψη ύπνου έχω μαύρους κύκλους γύρω από τα μάτια μου.

Το φαγητό μας είναι άθλιο. Πρόγευμα: ξερό ψωμί και υποκατάστατο καφέ. Δείπνο, εδώ και πέντε βδομάδες: σπανάκι ή σαλάτα. Πατάτες, είκοσι πόντους μακριές, με γλυκερή και σάπια γεύση. Όσοι θέλουν ν' αδυνατίσουν δεν έχουν παρά να έρθουν να ζήσουν στο Παράσπιτο! Οι πάνω έχουν αρχίσει τους θρήνους, αλλά εμείς δεν αντιμετωπίζουμε τόσο τραγικά την κατάσταση.

Όλοι οι άντρες που πολέμησαν ή επιστρατεύτηκαν το 1940 κλήθηκαν να εργαστούν για τον Φύρερ στα στρατόπεδα των αιχμαλώτων πολέμου. Σίγουρα το μέτρο πάρθηκε ενόψει της απόβασης.

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 1 ΜΑΪΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Ο Ντούσελ γιόρτασε τα γενέθλιά του. Τις προηγούμενες μέρες προσποιούταν ότι δεν ήθελε ούτε να το συζητήσει, αλλά όταν η Μίεπ εμφανίστηκε μ' ένα μεγάλο δίχτυ για ψώνια που ξεχειλίζει από πακέτα, έκανε σαν μικρό παιδί. Η Λολότ του του έστειλε αυγά, βούτυρο, γλυκά, λεμονάδα, ψωμί, κονιάκ, κέικ, λουλούδια, πορτοκάλια, σοκολάτα, βιβλία κι επιστολόχαρτα. Έστησε ένα «τραπέζι γενεθλίων», που έμεινε στολισμένο τρεις μέρες, ο γερο-ξεκούτης! Και μη φανταστείς ότι υποφέρει από πείνα. Βρήκαμε στο ντουλάπι του ψωμί, τυρί, μαρμελάδα κι αυγά. Είναι ντροπή, για να μην πω τίποτα άλλο, ένας άνθρωπος που είχαμε την καλοσύνη να δεχτούμε εδώ με μοναδικό σκοπό να τον σώσουμε από τον θάνατο, να γεμίζει έτσι το στομάχι του πίσω απ' την πλάτη μας, δίχως να μας δίνει τίποτα. Εμείς τα μοιραστήκαμε όλα μαζί του! Αλλά σκανδαλιστήκαμε ακόμη περισσότερο με την τσιγκουνιά του απέναντι στον Κλάιμαν, τον Βόσκουιλ και την Μπεπ. Δεν τους δίνει τίποτα απολύτως! Τα πορτοκάλια, που ο Κλάιμαν θα τα χρειαζόταν τόσο πολύ για το στομάχι του, ο Ντούσελ πιστεύει πως είναι ακόμη πιο υγιεινά για το δικό του.

Απόψε θα πρέπει να μάξεψα τουλάχιστον τέσσερις φορές τα πράγματά μου, τόσο δυνατός ήταν ο βομβαρδισμός. Σήμερα πήρα ένα βαλιτσάκι κι έχωσα μέσα τ' αντικείμενα πρώτης ανάγκης σε περίπτωση που χρειαστεί να φύγουμε. Αλλά η Μαμά είπε πολύ λογικά: «Να φύγουμε για να πάμε πού;»

Οι Κάτω Χώρες πρέπει να πληρώσουν στο σύνολό τους για την απεργία ενός μεγάλου αριθμού εργατών. Γι' αυτό κηρύχτηκε κα-

τάσταση πολιορκίας και κρατήθηκε ένα δελτίο βουτύρου από τη μερίδα του καθενός. Τα παιδιά παριστάνουν τους έξυπνους!

Το βράδυ έλουσα τη Μαμά, πράγμα που δεν είναι τόσο απλό αυτή την εποχή. Είμαστε αναγκασμένοι να χρησιμοποιούμε ένα πράσινο σαπούνι που κολλάει, γιατί δεν έχουμε σαμπουάν, κι επιπλέον η Μανς δεν καταφέρνει να ξεμπλέξει καλά τα μαλλιά της, γιατί η οικογενειακή χτένα έχει τώρα πια μόνο δέκα δόντια.

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΜΑΪΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Όταν σκέφτομαι τις συνθήκες της ζωής μας εδώ, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι, σε σχέση με τους άλλους Εβραίους που δεν κρύβονται, εμείς είμαστε στον παράδεισο. Αργότερα όμως, όταν όλα θα ξαναγίνουν φυσιολογικά, θα ξαφνιάζομαι όταν θα θυμάμαι ότι εμείς, που στο σπίτι ήμασταν πάντα τόσο καθαροί, πέσαμε τόσο χαμηλά, όπως θα μπορούσε κάλλιστα να πει κανείς. Για παράδειγμα, από τότε που ήρθαμε εδώ έχουμε στο τραπέζι μας έναν μουσαμά που από την πολλή χρήση δεν είναι γενικά από τους πιο καθαρούς. Συχνά προσπαθώ να τον κάνω να γυαλίσει ξανά λιγάκι, αλλά μ' ένα σφουγγάρι που είναι περισσότερο τρύπες παρά σφουγγάρι και που ήταν καινούριο πολύ καιρό πριν κρυφτούμε. Δεν γίνονται λοιπόν και μεγάλες προόδους, ακόμη κι αν το τρίβω με όλη μου τη δύναμη. Οι Βαν Ντάαν κοιμούνται από την αρχή του χειμώνα σ' ένα φανελένιο σεντόνι που δεν μπορούμε να το πλύνουμε εδώ, γιατί η σκόνη σαπουνιού με το δελτίο είναι πολύ σπάνια κι επιπλέον πολύ κακής ποιότητας. Ο Μπαμπάς φοράει ένα λιωμένο παντελόνι κι η γραβάτα του έχει κι αυτή αρχίσει να λιώνει. Και σήμερα το λαστέξ της Μαμάς διαλύθηκε πια και δεν διορθώνεται, ενώ η Μαργκότ περιφέρεται μ' ένα σουτιέν δυο νούμερα μικρότερο από το κανονικό!

Η Μαμά κι η Μαργκότ πέρασαν όλο τον χειμώνα με τρία πλεκτά για τις δυο τους. Τα δικά μου είναι τόσο μικρά, που δεν μου φτάνουν ούτε στον αφαλό! Φυσικά, όλα αυτά δεν είναι και τόσο σημαντικά, ωστόσο καμιά φορά αναρωτιέμαι με φρίκη πώς θα καταφέρουμε εμείς που ζούμε και τα βγάζουμε πέρα με μεταχειρισμένα πράγματα, από την κιλότα μου ως το πινέλο του Μπαμπά, να ξαναβρούμε αργότερα την προπολεμική μας θέση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΜΑΪΟΥ 1943

Τα αισθήματα του Παράσπιτου για τον πόλεμο: Κύριος Βαν Ντάαν: Το αξιότιμο αυτό πρόσωπο, κατά γενική ομολογία, διαθέτει μεγάλη πολιτική οξυδέρκεια. Αλλά, παρ' όλα αυτά, προφητεύει ότι θα πρέπει να μείνουμε εδώ ως το τέλος του '43. Είναι πολύς ο καιρός, αλλά αντέχεται. Ποιος όμως μας εγγυάται ότι ο πόλεμος αυτός, που μόνο ζημιές και θλίψη προκαλεί, θα τελειώσει τότε; Και ποιος μπορεί να μας διαβεβαιώσει ότι στο μεταξύ δεν θα συμβεί τίποτα σ' εμάς και τους συνενόχους μας στην παρανομία; Κανένας φυσικά! Έτσι, ζούμε κάθε μέρα μέσα σε τόση ένταση. Ένταση που οφείλεται στην προσμονή και την ελπίδα, αλλά και στον φόβο όταν ακούμε θόρυβο μέσα στο σπίτι ή έξω, όταν πέφτουν βόμβες, όταν η εφημερίδα δημοσιεύει νέες «γνωστοποιήσεις», γιατί δεν αποκλείεται πολλοί από τους συνενόχους μας ν' αναγκαστούν να κρυφτούν κι οι ίδιοι μαζί μας. Η «παρανομία» είναι μια λέξη που ακούγεται τώρα πια πολύ συχνά. Πόσοι άνθρωποι δεν περνάνε στην παρανομία; Φυσικά, αντιπροσωπεύουν μόνο ένα μικρό ποσοστό, κι ωστόσο αργότερα, σίγουρα θα ξαφνιαστούμε μαθαίνοντας τον αριθμό των καλών ανθρώπων στις Κάτω Χώρες, των Εβραίων αλλά και των χριστιανών που δραπέτευσαν, με ή χωρίς λεφτά. Κι είναι απίστευτος επίσης ο αριθμός των ανθρώπων για τους οποίους ακούμε να λένε ότι έχουν πλαστή ταυτότητα.

Κυρία Βαν Ντάαν: Όταν η ωραία αυτή κυρία (όπως μόνο εκείνης της αρέσει να πιστεύει) έμαθε ότι ήταν λιγότερο δύσκολο από

άλλοτε να προμηθευτεί κανείς μια πλαστή ταυτότητα, αμέσως πρότεινε να μας φτιάξουν μία. Λες κι είναι παιχνιδάκι, και τα λεφτά τρέχουν από τα μπατζάκια του Μπαμπά και του κυρίου Βαν Ντάαν.

Όταν η κυρία Βαν Ντάαν λέει τις χειρότερες κουταμάρες, ο Πούτι⁸ βγαίνει εκτός εαυτού. Αλλά δεν είναι δύσκολο να το καταλάβει κανείς αυτό, γιατί μια μέρα η Κέρλι είπε: «Αργότερα θα βαπτιστώ». Και την επόμενη: «Πάντα ήθελα να πάω στην Ιερουσαλήμ, γιατί δεν νιώθω καλά παρά μόνο μαζί με άλλους Εβραίους».

Ο Πιμ είναι πολύ αισιόδοξος, αλλά πάντα έχει καλούς λόγους.

Όσο για τον κύριο Ντούσελ, αυτός τα φαντάζεται όλα όπως του αρέσει, κι όταν κάποιος θέλει ν' αντιμιλήσει στην Υψηλότητά του, βρίσκει τον μπελά του. Νομίζω ότι ο κύριος Άλμπερτ Ντούσελ έχει συνηθίσει να τον ακούν στο σπίτι του σαν προφήτη. Αλλά κάτι τέτοια την Άννα Φρανκ δεν την εντυπωσιάζουν.

Οι γνώμες των άλλων κατοίκων του Παράσπιτου δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον, μόνο αυτές οι τέσσερις μετράνε από πολιτική άποψη, ή μάλλον μόνο οι δύο, αλλά η κυρία Βαν Ντάαν κι ο Ντούσελ πιστεύουν ότι τους πέφτει κι αυτών λόγος.

ΤΡΙΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Παρακολούθησα μια λυσσαλέα αερομαχία ανάμεσα σε γερμανικά και αγγλικά αεροπλάνα. Δυστυχώς μερικοί σύμμαχοι αναγκάστηκαν να πηδήσουν από το φλεγόμενο σκάφος τους. Ο γαλατάς μας, που μένει στο Χάλφβεγκ, είδε τέσσερις Καναδούς καθισμένους στην άκρη του δρόμου. Ένας απ' αυτούς μιλούσε με ευχέρεια τα ολλανδικά. Ζήτησε φωτιά για το τσιγάρο του από τον γαλατά και του είπε ότι το πλήρωμα του σκάφους τους αριθμούσε έξι άτομα. Ο πιλότος είχε καεί ζωντανός κι ο πέμπτος σύντροφός τους είχε

8. Πούτι και Κέρλι έλεγαν χαϊδευτικά τον κύριο και την κυρία Βαν Ντάαν αντίστοιχα.

κρυφτεί κάπου. Η πράσινη αστυνομία ήρθε και πήρε αυτούς τους τέσσερις ανθρώπους, που ήταν απόλυτα υγιείς. Πώς μπορεί να διατηρεί κανείς τέτοια ψυχραιμία ύστερα από μια τόσο τρομερή πτώση με αλεξίπτωτο!

Παρόλο που κατά τα φαινόμενα έχει αρχίσει η ζέστη, εμείς είμαστε αναγκασμένοι ν' ανάβουμε τις σόμπες μας μέρα παρά μέρα, για να καίμε τα φλούδια μας και τα σκουπίδια μας. Δεν μπορούμε να πετάξουμε τίποτα στους σκουπιδοτενεκέδες, γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ την παρουσία του αποθηκάριου. Αρκεί μια μικρή απροσεξία για να προδοθούμε!

Οι αρχές υποχρεώνουν όλους τους φοιτητές να υπογράψουν μια δήλωση ότι «συμπαθούν όλους τους Γερμανούς και διάκεινται ευνοϊκά προς τη νέα τάξη». Ογδόντα τοις εκατό απ' αυτούς δεν δέχτηκαν ν' απαρνηθούν τη συνείδησή τους και τις πεποιθήσεις τους, αλλά τ' αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Όλοι οι φοιτητές που δεν υπέγραψαν πρέπει να πάνε σε στρατόπεδο εργασίας στη Γερμανία. Τι θ' απομείνει από τα νιάτα των Κάτω Χωρών, αν πρέπει να πάνε όλοι να σκοτωθούν στη δουλειά στη Γερμανία;

Χτες το βράδυ οι εκπυρσοκροτήσεις ήταν υπερβολικά δυνατές κι η Μαμά είχε κλείσει το παράθυρο. Εγώ ήμουν στο κρεβάτι του Πιμ. Ξαφνικά, πάνω απ' τα κεφάλια μας, η Κυρία τινάχτηκε από το κρεβάτι της, λες και την είχε δαγκώσει ο Μούσι, κι αμέσως μετά ακούστηκε ένας δυνατός ξερός κρότος. Ήταν τέτοιος ο θόρυβος, που μου φάνηκε σαν να είχε πέσει μια εμπρηστική βόμβα δίπλα στο κρεβάτι μου. Ούρλιαξα: «Φως, φως!». Ο Πιμ άναψε τη λάμπα. Ήμουν σίγουρη ότι, από στιγμή σε στιγμή, το δωμάτιο θα 'πιανε φωτιά, αλλά δεν συνέβη τίποτα τέτοιο. Ορμήσαμε στη σκάλα για να δούμε τι συνέβαινε πάνω. Ο Κύριος κι η Κυρία είχαν δει μια ρόδινη λάμψη από το παράθυρο. Ο Κύριος πίστευε ότι είχε ξεσπάσει πυρκαγιά κάπου στη γειτονιά κι η Κυρία ότι είχε πιάσει φωτιά στο δικό μας σπίτι. Μετά τον κρότο που είχε ακολουθήσει, η Κυρία είχε πεταχτεί όρθια. Τα πόδια της έτρεμαν. Ενώ ο Ντούσελ έμεινε πάνω για να καπνίσει ένα τσιγάρο, εμείς γυρίσαμε να ξαπλώσουμε.

Δεν είχε περάσει ούτε ένα τέταρτο της ώρας όταν ο βομβαρδισμός ξανάρχισε. Η Κυρία σπκώθηκε αμέσως και κατέβηκε στο δωμάτιο του Ντούσελ, για να βρει την ηρεμία που δεν μπορούσε να βρει δίπλα στον σύζυγό της. Ο Ντούσελ την υποδέχτηκε λέγοντας: «Έλα στο κρεβάτι μου, παιδί μου!» Όλοι βάλαμε τα γέλια. Γελούσαμε μέχρι δακρύων, ξεχάσαμε ακόμη και τον βομβαρδισμό· ο φόβος είχε κάνει φτερά.

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Το ποίημα που έγραψε ο Μπαμπάς για τα γενέθλιά μου είναι τόσο όμορφο, που δεν μπορώ να σου το στερήσω.

Επειδή ο Πιμ γράφει τους στίχους του στα γερμανικά, η Μαργκότ αναγκάστηκε να στρωθεί στη μετάφραση. Κρίνε μόνη σου αν δεν φάνηκε αντάξια του έργου που μόνη της ανέλαβε. Μετά τη συνηθισμένη περιίληψη των γεγονότων της χρονιάς συνεχίζει ως εξής:

*Κορούλα μας μικρή, δεν είσαι πια παιδί
και εύκολη δεν είναι η ζωή σου.
Συνέχεια μαθήματα σου κάνουνε οι άλλοι
και με τη δίδην πείρα τους σου προΐζουν το κεφάλι.
«Όλα τα ξέρουμε εμείς, εμείς όλα τα κάνουμε σωστά».
Με τέτοια, έναν χρόνο τώρα, σου παίρνουνε τ' αυτιά.
Στα δικά τους ελαττώματα σημασία δεν δίνουν,
μόνο για σένα παραδείγματα προσπαθούν να γίνουν.
Κι εμείς οι γονείς σου πάντα δεν μπορούμε
τις διαφορές να λύσουμε χωρίς να τσακωθούμε.
Θεώρησε λοιπόν τα κηρύγματα για καλή ανατροφή
σαν φάρμακα αναπόφευκτα και κάνε υπομονή.
Και μάθε κάτι ακόμη: όσο διαβάζεις, όσο μαθαίνεις*

*ενάντια στη βαριεστημάρα ανοσία παθαίνεις.
Να όμως κι ένα βάσανο χειρότερο από τ' άλλα:
«Τι να φορέσω; Τα ρούχα μου είναι χάλια.
Όλα τα φουστάνια μου μου πέφτουνε μικρά,
οι φούστες μου κοντές, τα παπούτσια μου στενά.
Τι απογοήτευση, τι δυστυχία, τι ταραχή!
Δέκα πόντους πήρα κι ήρθε η καταστροφή».*

Υπήρχε κι ένα κομμάτι σχετικά με τα γεύματα, αλλά επειδή η Μαργκότ δεν μπόρεσε να βρει ομοιοκαταληξίες θα το παρακάμψω. Λοιπόν, ωραίο δεν είναι το ποίημά μου; Εξάλλου με παραχάιδεψαν, μου χάρισαν πολύ όμορφα πράγματα. Ανάμεσα στ' άλλα ήταν κι ένα μεγάλο βιβλίο σχετικά με το αγαπημένο μου θέμα, την ελληνική και τη ρωμαϊκή μυθολογία. Και δεν μπορώ πια να παραπονεθώ ότι μου λείπουν τα γλυκά, όλοι θυσίασαν για χάρη μου τα τελευταία τους αποθέματα. Εφόσον είμαι ο βενιαμίν του παράνομου σπιτιού, με γιόρτασαν πραγματικά πολύ περισσότερο απ' ό,τι θα έπρεπε κανονικά.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Έγιναν ένα σωρό πράγματα, αλλά τις περισσότερες φορές σκέφτομαι ότι η φλυαρία μου θα πρέπει να σε κάνει να βαριέσαι πολύ και ότι θα χαίρεσαι όταν δεν σου στέλνω πολλά και μακροσκελή γράμματα. Θα σου πω λοιπόν τα νέα περιληπτικά.

Ο κύριος Βόσκουιλ δεν εγχειρίστηκε: όταν τον έβαλαν πάνω στο τραπέζι και του άνοιξαν το στομάχι, οι γιατροί διαπίστωσαν ότι είχε ανίατο καρκίνο, ήδη πολύ προχωρημένο για να εγχειριστεί. Αρκέστηκαν να του κλείσουν πάλι το στομάχι, να τον κρατήσουν τρεις βδομάδες στο κρεβάτι και να τον ταΐσουν καλά, πριν τον

στείλουν στο σπίτι του. Έκαναν όμως μια ασυγχώρητη ανοησία, είπαν δηλαδή στον δυστυχημένο αυτόν άνθρωπο τι ακριβώς τον περιμένει. Δεν είναι πια σε θέση να εργαστεί, μένει στο σπίτι του ανάμεσα στα οχτώ παιδιά του και σκέφτεται τον επικείμενο θάνατό του. Τον λυπάμαι πάρα πολύ και νιώθω μεγάλη θλίψη που δεν μπορούμε να βγούμε στον δρόμο, αλλιώς θα τον επισκεπτόμουν πολύ συχνά, για να τον διασκεδάσω. Για μας είναι καταστροφή που ο καλός μας Βόσκουιλ δεν είναι πια εδώ για να μας ενημερώνει για το τι γίνεται στην αποθήκη και για τους θορύβους που ακούμε εδώ μέσα. Ήταν η καλύτερη βοήθειά μας και το καλύτερο στήριγμά μας σε θέματα ασφάλειας και μας λείπει πολύ.

Τον επόμενο μήνα θα επηρεαστούμε κι εμείς με τη σειρά μας από την παράδοση των ραδιοφώνων. Ο Κλάιμαν έχει κρατήσει κρυφά στο σπίτι του ένα μικρό ραδιόφωνο, το οποίο θα κληρονομήσουμε σε αντικατάσταση του μεγάλου μας Philips. Είναι κρίμα που πρέπει να παραδώσουμε το όμορφο αυτό έπιπλο, αλλά σ' ένα σπίτι όπου κρύβονται άνθρωποι είναι προτιμότερο να μην προκαλούμε τις αρχές. Φυσικά, το μικρό ραδιόφωνο θα το βάλουμε πάνω. Όπου υπάρχουν παράνομοι Εβραίοι και παράνομα λεφτά, ένα παράνομο ραδιόφωνο είναι ό,τι πρέπει.

Όλος ο κόσμος προσπαθεί να βρει να παραδώσει κάποιο παλιό ραδιόφωνο αντί για την «πηγή της παρηγοριάς του». Η αλήθεια είναι πως κάθε φορά που τα νέα απέξω χειροτερεύουν, το ραδιόφωνο μας βοηθάει επαναλαμβάνοντας με τη θαυματουργή φωνή του ότι δεν πρέπει να το βάλουμε κάτω: «Ψηλά το κεφάλι, κουράγιο, θα ῥθουν καλύτεροι καιροί!»

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Για να επανέλθω στο θέμα της ανατροφής, θα σου πω ότι κάνω

μεγάλη προσπάθεια για να είμαι εξυπηρετική, αξιαγάπητη κι ευγενική και για να μετατρέψω τη βροχή των παρατηρήσεων σε μια μικρή ψιχάλα. Είναι φοβερά δύσκολο να φέρεσαι υποδειγματικά σε ανθρώπους που δεν μπορείς να βλέπεις ούτε ζωγραφιστούς, και μάλιστα όταν δεν το κάνεις με την καρδιά σου. Αλλά αντιλαμβάνομαι πραγματικά ότι τα καταφέρνω καλύτερα με λίγη υποκρισία αντί ν' ακολουθώ την παλιά μου συνήθεια, που ήταν να λέω σε όλους ειλικρινά τη γνώμη μου (παρόλο που και κανένας δεν τη ζητάει ποτέ ούτε της δίνει σημασία). Φυσικά, συμβαίνει πολύ συχνά να ξεχνάω τον ρόλο μου και να μην μπορώ να συγκρατήσω την οργή μου μπροστά σε ορισμένες αδικίες, μ' αποτέλεσμα επί τέσσερις βδομάδες να τα 'χουν βάλει με το πιο αυθάδικο κορίτσι του κόσμου. Δεν βρίσκεις ότι είμαι αξιολύπητη ώρες ώρες; Ευτυχώς που δεν είμαι γκρινιάρρα, γιατί στο τέλος θ' αδυνατίζα και δεν θα μπορούσα να διατηρήσω την καλή μου διάθεση. Τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζω τα κηρύγματα αυτά με χιουμοριστική διάθεση, αλλά τα καταφέρνω καλύτερα όταν η κατσάδα απευθύνεται σε κάποιον αντί για μένα.

Εξάλλου αποφάσισα (έπειτα από ώριμη σκέψη) να παρατήσω για λίγο τη στενογραφία. Πρώτον, προκειμένου ν' αφιερώσω περισσότερο χρόνο στα άλλα μου μαθήματα και, δεύτερον, εξαιτίας των ματιών μου, γιατί πρόκειται για αληθινή καταστροφή. Έχω μεγάλη μυωπία και θα 'πρεπε να φοράω γυαλιά εδώ και καιρό (ω, πώς θα 'μοιαζα με κουκουβάγια!), αλλά τι να γίνει, με την παρανομία, ξέρεις... Χτες, σ' ολόκληρο το σπίτι, το θέμα της συζήτησης ήταν ένα και μοναδικό, τα μάτια της Άννας, γιατί η Μαμά είχε προτείνει να με στείλουν στον οφθαλμίατρο με την κυρία Κλάιμαν. Όταν το άκουσα παραλίγο να λιποθυμήσω, γιατί δεν είναι και τόσο απλό. Στον δρόμο! Το φαντάζεσαι; Στον δρόμο! Δεν μπορώ ούτε να το φανταστώ. Στην αρχή πανικοβλήθηκα, έπειτα ένιωσα πολύ χαρούμενη. Αλλά τα πράγματα δεν ήταν τόσο απλά, γιατί οι διάφοροι υπεύθυνοι που πρέπει ν' αποφασίσουν για κάτι τόσο σημαντικό δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν γρήγορα. Κατ' αρχάς, έπρεπε να ζυγίσουν όλες τις δυσκολίες κι

όλους τους κινδύνους, ακόμη και αν η Μίεπ ήθελε να ξεκινήσουμε οι δυο μας δίχως άλλη καθυστέρηση. Είχα βγάλει το γκρίζο παλτό μου από την ντουλάπα, αλλά μου έπεφτε τόσο στενό, που έμοιαζε σαν να ήταν της μικρής μου αδελφής. Το στρίφωμα έχει ξηλωθεί και το παλτό δεν κουμπώνει πια. Είμαι πραγματικά περιεργη να δω πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα, αλλά πιστεύω ότι θα εγκαταλείψουμε το σχέδιο, γιατί στο μεταξύ οι Εγγλέζοι αποβιβάστηκαν στη Σικελία και ο Μπαμπάς περιμένει πάλι ένα «γρήγορο τέλος».

Η Μπεπ μάς αναθέτει να κάνουμε πολλές δουλειές του γραφείου, στη Μαργκότ και σ' εμένα· νιώθουμε κι οι δύο πολύ χρήσιμες κι αυτό τη βοηθάει πολύ. Η αρχειοθέτηση της αλληλογραφίας και η καταγραφή των πωλήσεων στο βιβλίο είναι κάτι που όλοι μπορούν να κάνουν, αλλά εμείς το κάνουμε με ευσυνειδησία και ακρίβεια. Η Μίεπ είναι πάντα πολύ φορτωμένη, το μόνο που κάνει είναι να σέρνει πακέτα. Σχεδόν καθημερινά καταφέρει να ξετρυπώσει μερικά χορταρικά, που μας φέρνει με το ποδήλατό της μέσα σε μεγάλες τσάντες. Επιπλέον, κάθε Σάββατο μας φέρνει πέντε βιβλία από τη βιβλιοθήκη. Περιμένουμε πάντα το Σάββατο, τη μέρα των βιβλίων, με ανυπομονησία, σαν τα μικρά παιδιά που πρόκειται να πάρουν δώρο. Οι άλλοι άνθρωποι δεν ξέρουν τι σημαίνουν τα βιβλία όταν είναι κανείς κλεισμένος μέσα. Η ανάγνωση, η μελέτη και το ραδιόφωνο, αυτά είναι η μοναδική μας ψυχαγωγία.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Το καλύτερο τραπέζι.

Χτες το απόγευμα ρώτησα τον Ντούσελ, αφού πρώτα πήρα την άδεια από τον Μπαμπά, αν θα είχε την καλοσύνη να δεχτεί (ευγενικό, έτσι;) να χρησιμοποιώ το τραπεζάκι στο δωμάτιό μας δύο

απογεύματα τη βδομάδα από τις τέσσερις έως τις πέντε και μισή. Από τις δύο και μισή ως τις τέσσερις το χρησιμοποιώ κάθε μέρα, ενώ ο Ντούσελ κοιμάται, αλλά τον υπόλοιπο καιρό το δωμάτιο και το τραπέζι είναι αποκλειστικό του βασιλείου. Δίπλα, στο κοινό δωμάτιο, έχει πολύ κόσμος το απόγευμα, δεν μπορεί κανείς να εργαστεί εκεί, κι εξάλλου την ώρα εκείνη του αρέσει και του Μπαμπά να κάθεται στο γραφείο του. Είχα λοιπόν καλούς λόγους για το αίτημά μου κι έκανα την ερώτησή μου από ευγένεια και μόνο. Αλλά τι νομίζεις ότι απάντησε ο σοφός δόκτωρ Ντούσελ; «Όχι». Ένα ξερό και κατηγορηματικό όχι.

Είχα θυμώσει και δεν τον άφησα να μου πάρει τον αέρα, τον ρώτησα λοιπόν ποιοι ήταν οι λόγοι γι' αυτό το όχι. Αλλά την πάτησα. Ορίστε το κήρυγμα που ακολούθησε:

«Έχω κι εγώ δουλειά! Αν δεν μπορώ να την κάνω το απόγευμα, δεν μου μένει πια καθόλου καιρός, πρέπει να τελειώσω την εργασία μου, αλλιώς άδικα την άρχισα. Η δική σου δουλειά δεν είναι καθόλου σοβαρή. Τι πάει να πει, η μυθολογία, το πλέξιμο ή το διάβασμα... Αυτά δεν είναι δουλειές, Σ' αυτό το τραπέζι είμαι και θα μείνω εγώ!» Του απάντησα: «Κύριε Ντούσελ, η δουλειά μου είναι πολύ σοβαρή, δίπλα δεν μπορώ να μελετήσω το απόγευμα και σας ζητώ ευγενικά να ξανασκεφτείτε το αίτημά μου!» Με τα λόγια αυτά, η Άννα, προσβεβλημένη, έκανε μεταβολή κι άρχισε να φέρεται λες κι ο σοφός δόκτωρ είχε εξατμιστεί. Έβραζα από θυμό, έβρισκα τον Ντούσελ τρομερά αγενή (και σίγουρα ήταν) και τον εαυτό μου πολύ αξιαγάπητο.

Το βράδυ, όταν βρήκα ευκαιρία να μιλήσω μόνη μου με τον Μπαμπά, του είπα πώς είχε εξελιχτεί το ζήτημα και συζήτησα μαζί του τι άλλο μπορούσα να κάνω, γιατί δεν ήθελα να υποχωρήσω, αλλά προτιμούσα να το χειριστώ μόνη μου. Ο Πιμ μού έδωσε κάποιες οδηγίες, αλλά επέμενε να περιμένω την επόμενη μέρα, γιατί ήμουν υπερβολικά συγχυσμένη.

Δεν ακολούθησα τη συμβουλή αυτή, και το βράδυ, αφού πλύναμε τα πιάτα, περίμενα τον Ντούσελ. Ο Μπαμπάς καθόταν κοντά μας μέσα στο δωμάτιο, κι έτσι ένιωθα πολύ ήρεμη.

Άρχισα: «Κύριε Ντούσελ, πιστεύω ότι σκέφτεστε πως δεν αξίζει τον κόπο να ξανασυζητήσετε το θέμα μαζί μου, αλλά σας ζητάω, παρ' όλα αυτά, να το κάνετε».

Με το πιο γοπτευτικό του χαμόγελο, ο Ντούσελ παρατήρησε: «Είμαι πάντα και κάθε στιγμή διατεθειμένος να ξανασυζητήσω για το θέμα, αν και έχει τελειώσει οριστικά!».

Συνέχισα τότε τη συζήτηση, που διαρκώς διέκοπτε ο Ντούσελ: «Όταν ήρθατε, είχαμε συμφωνήσει ότι θα χρησιμοποιούσαμε και οι δύο αυτό το δωμάτιο, επομένως, αν η μοιρασιά ήταν δίκαια, εσείς θα έπρεπε να το χρησιμοποιείτε το πρωί κι εγώ όλο το απόγευμα! Αλλά ούτε καν αυτό δεν ζητάω. Δύο απογεύματα τη βδομάδα είναι απλή δικαιοσύνη, μου φαίνεται».

Σ' αυτό το σημείο, ο Ντούσελ πετάχτηκε πάνω σαν να τον είχε τιμπήσει μύγα: «Δεν είναι δική σου δουλειά να μιλάς για δικαιοσύνη. Κι έπειτα μ' εμένα τι γίνεται; Θα παρακαλέσω τον κύριο Βαν Ντάαν, αν έχει την καλοσύνη, να μου φτιάξει μια αποθηκούλα στο πατάρι όπου θα μπορώ να κάθομαι. Δεν έχω μέρος να εργαστώ με την ψυχία μου, μ' εσένα όλη την ώρα τσακωνόμαστε. Αν η αδερφή σου, η Μαργκότ, που έχει και καλύτερους λόγους να επικαλεστεί, μου απνύθνε την ίδια παράκληση, δεν θα σκεφτόμουν να αρνηθώ, αλλά εσύ...» και πάλι μιλήσαμε για μυθολογία και για πλέξιμο, και πάλι η Άννα ένωσε προσβεβλημένη. Ωστόσο δεν έδειξα τίποτα κι άφησα τον Ντούσελ να βγάλει το άχτι του: «Τέλος πάντων, μ' εσένα δεν υπάρχει τρόπος να συνεννοηθεί κανείς. Είσαι μια ξεδιάντροπη εγωίστρια, ένα πράγμα σ' ενδιαφέρει μόνο, να πετυχαίνεις αυτό που θέλεις, κι όλοι οι άλλοι πρέπει να κάνουν πίσω. Πρώτη φορά βλέπω τέτοιο παιδί. Αλλά, στο τέλος νομίζω ότι θ' αναγκαστώ να υποχωρήσω, γιατί μετά όλοι θα μου λένε: "Η Άννα Φρανκ δεν πέρασε τις εξετάσεις, γιατί ο κύριος Ντούσελ δεν της παραχωρούσε το τραπέζι!"»

Και συνέχισε... κι έλεγε... κι έλεγε... Στο τέλος έγινε ένας χείμαρρος, που σχεδόν δεν μπορούσα πια να τον παρακολουθήσω. Τι μια στιγμή σκεφτόμουν: Θα του δώσω μια στη μούρη και θα τον πετάξω στον τοίχο κι αυτόν και τα ψέματά του. Κι έπειτα: Μην

εκνευρίζεσαι, αυτός ο τύπος δεν αξίζει να χάνεις την υπομονή σου! Τέλος ο κύριος Ντούσελ είπε ό,τι είχε να πει και με μια έκφραση που ήταν κάτι ανάμεσα σε θυμό και θρίαμβο βγήκε από το δωμάτιο, με το παλτό του παραφουσκωμένο από τρόφιμα.

Έτρεξα να βρω τον Μπαμπά και του διηγήθηκα ολόκληρη τη συζήτηση, όση δηλαδή δεν είχε παρακολουθήσει. Ο Πιμ αποφάσισε να μιλήσει το ίδιο βράδυ στον Ντούσελ. Έτσι έγινε, κι η συζήτησή τους κράτησε πάνω από μισή ώρα. Στην αρχή αναρωτήθηκαν αν η Άννα χρειάζοταν πραγματικά το τραπέζι ή όχι. Ο Μπαμπάς τού θύμισε ότι είχαν ήδη θίξει το θέμα, αλλά τότε είχε προσποιηθεί πως συμεριζόταν τη γνώμη του Ντούσελ, για να μη δώσει άδικο στον μεγαλύτερο απ' τους δύο μπροστά στον νεότερο. Ωστόσο, ακόμη και τότε, ο Μπαμπάς έβρισκε ότι δεν ήταν δίκαιο. Ο Ντούσελ παραπονέθηκε ότι τον παρουσίαζα σαν παρείσακτο που τα παίρνει όλα, αλλά ο Μπαμπάς τον αντέκρουσε κατηγορηματικά στο σημείο αυτό, γιατί με είχε ακούσει με τα ίδια του τ' αυτιά και ήξερε ότι δεν είχα πει τίποτα τέτοιο. Και η συζήτηση συνεχιζόταν, με τον Μπαμπά να παίρνει το μέρος μου στο θέμα του εγωισμού και του τρόπου που «κουτσομελετούσα», ενώ ο Ντούσελ εξακολουθούσε να γκρινιάζει.

Τελικά ο Ντούσελ αναγκάστηκε να υποχωρήσει και μου παραχώρησαν δύο απογεύματα τη βδομάδα, για να μελετάω ανενόχλητη. Ο Ντούσελ είχε πάρει ένα πειραγμένο ύφος, δυο μέρες ολόκληρες δεν μου μιλούσε και κατάφερε ν' αποδείξει ότι χρειάζοταν το τραπέζι από τις πέντε ως τις πέντε και μισή φυσικά.

Ένας άντρας πενήντα τεσσάρων ετών, που έχει ακόμα τέτοιες σχολαστικές και μίζερες συνήθειες, είναι έτσι από γεννησιμιού του και δεν θα διορθωθεί ποτέ.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 16 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Νέα διάρρηξη, αλλά αυτή τη φορά στ' αλήθεια! Σήμερα το πρωί,

στις εφτά, ο Πέτερ κατέβηκε, όπως συνήθως, στην αποθήκη κι αμέσως είδε ότι η πόρτα καθώς κι η εξώπορτα ήταν ανοιχτές. Αμέσως ειδοποίησε τον Πιμ, που στο ιδιαίτερο γραφείο ρύθμισε το ραδιόφωνο στον γερμανικό σταθμό και κλείδωσε την πόρτα. Έπειτα ανέβηκαν μαζί πάνω. Οι συνηθισμένες οδηγίες σε παρόμοια περίπτωση –να μην πλενόμαστε, να μένουμε ακίνητοι, να είμαστε έτοιμοι και ντυμένοι στις οχτώ και να μην πηγαίνουμε στις τουαλέτες– τηρήθηκαν, όπως συνήθως, κατά γράμμα. Κι οι οχτώ μας ήμασταν πολύ ευτυχησμένοι που είχαμε κοιμηθεί τόσο βαθιά εκείνο το βράδυ και δεν είχαμε ακούσει τίποτα. Αλλά είχαμε θυμώσει λίγο που όλο το πρωί κανένας δεν είχε εμφανιστεί στον όροφό μας και που ο κύριος Κλάιμαν μας κράτησε σε αγωνία ως τις έντεκα και μισή. Μας είπε ότι οι διαρρήκτες είχαν σπάσει την εξώπορτα με λοστό κι είχαν παραβιάσει την κλειδαριά της πόρτας της αποθήκης. Σ' αυτήν ωστόσο δεν υπήρχαν πολλά πράγματα για να κλέψουν, και γι' αυτό οι κακοποιοί δοκίμασαν την τύχη τους έναν όροφο πιο ψηλά. Πήραν δύο μικρά κιβώτια, που περιείχαν 40 φιορίνια, μερικά καρνέ ταχυδρομικών και τραπεζικών επιταγών και, το πιο σοβαρό απ' όλα, όλη μας τη ζάχαρη, αξίας εκατόν πενήντα φιορινιών.

Ο κύριος Κούχλερ πιστεύει ότι ο διαρρήκτης αυτός ανήκε στην ίδια συμμορία μ' αυτόν που είχε έρθει πριν από έξι βδομάδες και είχε προσπαθήσει ν' ανοίξει τις τρεις πόρτες (της αποθήκης και τις δύο εξώπορτες), δίχως όμως να τα καταφέρει.

Η υπόθεση προξένησε πάλι κάποια αναστάτωση στο κτίριό μας, αλλά φαίνεται ότι το Παράσπιτο δεν μπορεί πια να ζήσει διαφορετικά. Φυσικά χαρήκαμε που οι γραφομηχανές και το ταμείο ήταν καλά κρυμμένα στην ντουλάπα μας.

Δική σου,
Άννα

Υ.Γ. Απόβαση στη Σικελία. Άλλο ένα βήμα που μας φέρνει πιο κοντά...

ΔΕΥΤΕΡΑ 19 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Την Κυριακή η βόρεια συνοικία υπέστη έναν πολύ βαρύ βομβαρδισμό. Οι καταστροφές θα πρέπει να είναι τρομακτικές, ερειπώθηκαν δρόμοι ολόκληροι και θα χρειαστεί ακόμα πολύς καιρός για να ξεθάψουν τους ανθρώπους από τα χαλάσματα. Ως τώρα οι νεκροί φτάνουν τους διακόσιους ενώ υπάρχουν αμέτρητοι τραυματίες – τα νοσοκομεία είναι γεμάτα. Ακούει κανείς να μιλάνε για παιδιά που ψάχνουν τα πτώματα των γονιών τους μέσα στα ερείπια που καπνίζουν. Με πιάνουν ρίγη όταν ξανασκεφτομαι το πνιχτό εκείνο βουητό πέρα μακριά, που εμάς μας φαινόταν σαν προάγγελος της καταστροφής.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 23 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Αυτή την εποχή η Μπεπ μπορεί και προμηθεύεται πάλι τετράδια, κυρίως ημερολόγια και μεγάλα βιβλία, ακριβώς ό,τι πρέπει για την αδερφή μου, τη λογίστρια! Πουλάνε επίσης κι άλλα τετράδια, αλλά μη με ρωτάς τι είδους ούτε για πόσο καιρό. Τώρα πια τα τετράδια γράφουν πάνω «ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΧΩΡΙΣ ΔΕΛΤΙΟ»! Όπως οτιδήποτε διατίθεται ακόμα «χωρίς δελτίο», δεν αξίζουν φράγκο.

Τα τετράδια αυτά αποτελούνται από δώδεκα φύλλα γκριζωπού χαρτιού, με στριμωγμένες και στραβοτυπωμένες γραμμές. Η Μαργκότ αναρωτιέται αν θα μπορούσε ν' απευθυνθεί για μαθήματα καλλιγραφίας στην ίδια εταιρεία που μας έστειλε και τα μαθήματα στενογραφίας. Την παρακάλεσα θερμά να το κάνει. Η Μαμά δεν ήθελε με κανέναν τρόπο να παρακολουθήσω κι εγώ τέτοια μαθήματα, εξαιτίας των ματιών μου, αλλά εγώ βρίσκω ότι αυτά είναι κουταμάρες. Είτε αυτό κάνω είτε κάτι άλλο, το ίδιο είναι.

Καθώς δεν έχεις ακόμα γνωρίσει πόλεμο, Κίτι, και καθώς, παρ' όλα τα γράμματά μου, δεν έχεις παρά μια αόριστη ιδέα για την παρανομία, θα σου πω για να σε διασκεδάσω ποια είναι η πρώτη ευχή του καθενός από μας για τη μέρα που θα βγούμε αποδώ

μέσα. Η Μαργκότ κι ο κύριος Βαν Ντάαν θα ήθελαν να βουτήξουν μέχρι τα μαλλιά σε μια μπανιέρα γεμάτη ζεστό νερό και να μείνουν εκεί μέσα πάνω από μισή ώρα. Η κυρία Βαν Ντάαν θα προτιμούσε να πάει αμέσως να φάει γλυκά. Ο Ντούσελ μόνο τη Σάρλοτ του σκέφτεται, η Μαμά ένα φλιτζάνι καφέ, ο Μπαμπάς θα πάει στους Βόσκουιλ, ο Πέτερ θα κατέβει στο κέντρο και θα πάει στον κινηματογράφο, κι εγώ από την ευτυχία δεν θα ήξερα από πού ν' αρχίσω. Αυτό που μου λείπει περισσότερο είναι ένα δικό μου σπίτι, ελευθερία κινήσεων και να με βοηθήσει επιτέλους και πάλι κάποιος στη μελέτη μου, επομένως επιστροφή στο σχολείο!

Η Μπετ μάς πρότεινε να μας φέρει φρούτα. Λοιπόν, οι τιμές είναι οι εξής: σταφύλια 5 φιορίνια το κιλό, φραγκοστάφυλα 0,70 φιορίνια η λίβρα, ροδάκινα 0,50 φιορίνια το ένα, πεπόνι 1,50 φιορίνια το κιλό. Και να σκεφτεί κανείς ότι κάθε βράδυ γράφουν με πελώρια γράμματα στην εφημερίδα: «ΤΟ ΝΑ ΦΟΥΣΚΩΝΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΘΗ!»

ΔΕΥΤΕΡΑ 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Χτες περάσαμε μια μέρα μεγάλης αναμπουμπούλας κι είμαστε ακόμα πολύ αναστατωμένοι. Θα αναρωτηθείς βέβαια αν περνάει εδώ μέσα και καμιά μέρα χωρίς να ταραχτούμε. Το πρωί, στο πρόγευμα, έγινε για πρώτη φορά ένας προσυναγερμός, αλλά εμάς δεν μας νοιάζει, γιατί αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν αεροπλάνα πάνω από την παραλία. Μετά το πρόγευμα πήγα να ξαπλώσω για μια ώρα, γιατί είχα μια έντονη ημικρανία· έπειτα κατέβηκα στο γραφείο. Ήταν περίπου δύο η ώρα. Στις δυόμισι η Μαργκότ είχε τελειώσει τη μελέτη της στο γραφείο. Πριν προλάβει να πάρει τα πράγματά της, οι σειρήνες άρχισαν να μουγκρίζουν κι έτσι ξανανέβηκα πάνω μαζί της. Μόλις που προλάβαμε, γιατί πριν περάσουν πέντε λεπτά, άρχισε ένας τόσο δυνατός βομβαρδισμός, που πήγαμε και σταθήκαμε στον διάδρομο. Και μα την πίστη μου, ναι, το σπίτι

αρχίζει να τρέμει κι οι βόμβες να πέφτουν. Έσφιγγα πάνω μου το «σακίδιο φυγής», που έχω ετοιμάσει περισσότερο για να έχω κάτι να κρατάω παρά για να φύγω, αφού, όπως και να 'χει, δεν μπορούμε να βγούμε έξω καθώς στον δρόμο η ζωή μας κινδυνεύει τουλάχιστον όσο και από έναν βομβαρδισμό. Μισή ώρα μετά, τ' αεροπλάνα έπαψαν ν' ακούγονται, αλλά η δραστηριότητα μέσα στο σπίτι αυξήθηκε. Ο Πέτερ κατέβηκε από το παρατηρητήριό του στο μπροστινό πατάρι, ο Ντούσελ ήταν στο γραφείο που βλέπει στον δρόμο, η Κυρία ένωθε πιο ασφαλής στο ιδιαίτερο γραφείο, ο κύριος Βαν Ντάαν είχε παρακολουθήσει τις επιχειρήσεις από τη σοφίτα, κι εμείς, στο πλατύσκαλο, σκορπίσαμε με τη σειρά μας, για να δούμε τις στίλνες του καπνού να ανεβαίνουν πάνω από το λιμάνι. Σύντομα απλώθηκε παντού μια μυρωδιά πυρκαγιάς κι έξω έμοιαζε λες κι είχε πέσει πυκνή ομίχλη. Μια μεγάλη πυρκαγιά σίγουρα δεν είναι ωραίο θέαμα, αλλά για μας το θέμα είχε λήξει και γυρίσαμε στις διάφορες ασχολίες μας. Το βράδυ, στο δείπνο: συναγερμός. Είχαμε ωραία πράγματα να φάμε, αλλά ο θόρυβος της σειρήνας ήταν αρκετός για να μου κόψει την όρεξη. Μα δεν συνέβη τίποτα και τρία τέταρτα της ώρας αργότερα ο συναγερμός είχε λήξει. Τα πιάτα είχαν μπει στη θέση τους. Συναγερμός, βομβαρδισμοί, αεροπλάνα. Ω Θεέ μου! Δύο φορές την ίδια μέρα παραπάει! σκεφτόμασταν όλοι. Δεν βαριέσαι, άντε πάλι μια βροχή από βόμβες, αυτή τη φορά από την άλλη πλευρά, στο Σχίπχολ⁹, απ' ό,τι λένε οι Άγγλοι. Τ' αεροπλάνα βουτούσαν, υψώνονταν, ο αέρας σφύριζε, κι ήταν πολύ τρομακτικό, συνέχεια σκεφτόμουν: Θα πέσει... Θα σκοτωθούμε όλοι.

Σε διαβεβαιώνω ότι, όταν ξάπλωσα να κοιμηθώ στις εννιά, δυσκολευόμουν να σταθώ στα πόδια μου. Ακριβώς τα μεσάνυχτα ξυπνάω: αεροπλάνα. Ο Ντούσελ εκείνη την ώρα γδυνόταν, αυτό δεν τον σταμάτησε. Εγώ, με την πρώτη βόμβα, πετάχτηκα έξω από το κρεβάτι μου, με το μάτι γαρίδα. Μέχρι τη μία η ώρα ήμουν στο κρεβάτι του Μπαμπά, στη μιάμιση γύρισα στο δικό μου, στις δύο ξαναγύρισα δίπλα στον Μπαμπά, κι ο χαλασμός συνεχιζόταν πάνω από τα κεφάλια μας. Οι πυροβολισμοί σταμάτησαν και γύ-

9. Σχίπχολ: το αεροδρόμιο του Άμστερνταμ.

οισα στο κρεβάτι μου. Αποκοιμήθηκα στις δύο και μισή. Εφτά η ώρα. Τινάζομαι απότομα στο κρεβάτι μου. Ο Βαν Ντάαν ήταν με τον Μπαμπά. Η πρώτη μου σκέψη ήταν: διαρρήκτες. Άκουσα τον Βαν Ντάαν να λέει «όλα» και σκέφτηκα ότι τα είχαν κλέψει όλα. Αλλά όχι, αυτή τη φορά ήταν ένα θαυμάσιο νέο, το καλύτερο που έχουμε ακούσει εδώ και μήνες, ίσως μάλιστα κι από την αρχή του πολέμου: ο Μουσολίνι παραιτήθηκε κι ο αυτοκράτορας-βασιλιάς της Ιταλίας ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας! Είχαμε τρελαθεί από τη χαρά μας. Ύστερα απ' όλη τη χτεσινή φρίκη, επιτέλους λίγη ευτυχία... κι ελπίδα. Ελπίδα να δούμε τον πόλεμο να τελειώνει, ελπίδα ειρήνης.

Ο Κούχλερ πέρασε να μας δει και μας είπε ότι το Φόκερ υπέστη σοβαρές ζημιές. Στο μεταξύ, σήμερα το πρωί, καινούριος συναγερμός με αεροπλάνα που περνούσαν και στη συνέχεια προσυναγερμός. Έχω πνιγεί στους συναγερμούς, μου λείπει ύπνος και δεν έχω όρεξη για δουλειά, αλλά για την ώρα η αναμονή νέων από την Ιταλία μάς κρατάει ξύπνιους, καθώς κι η ελπίδα για το τέλος του χρόνου...

Δική σου,
Άννα

29 ΙΟΥΛΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Η κυρία Βαν Ντάαν, ο Ντούσελ κι εγώ πλέναμε τα πιάτα και συνέβαινε κάτι τόσο σπάνιο, που σίγουρα θα τους έκανε εντύπωση: ήμουν ιδιαίτερα σιωπηλή. Για να προλάβω τις ερωτήσεις, έσπευσα λοιπόν να βρω ένα θέμα συζήτησης, μάλλον ουδέτερο, και σκέφτηκα ότι το βιβλίο Χένρι βαν ντε Όβερκαντ ήταν ακριβώς ό,τι έπρεπε. Αλλά είχα κάνει λάθος. Όταν δεν έχω απέναντί μου την Κυρία, θα έχω τον κύριο Ντούσελ. Να λοιπόν τι έγινε: ο κύριος Ντούσελ μάς είχε συστήσει θερμά αυτό το βιβλίο, χαρακτηρίζοντάς το μάλιστα «εξαιρετικό». Μόνο που η Μαργκότ κι εγώ κάθε

άλλο παρά εξαιρετικό το βρήκαμε. Η περιγραφή του μικρού αγοριού είχε πολλά στοιχεία αλήθειας, αλλά τα υπόλοιπα... προτιμώ να μην τα σχολιάσω καθόλου. Αυτή ήταν περίπου κι η παρατήρηση που έκανα την ώρα που πλέναμε τα πιάτα, και το αποτέλεσμα ήταν μια βροχή από επιπλήξεις.

«Και τι μπορεί να καταλάβεις εσύ από τον ψυχισμό ενός μεγάλου ανθρώπου; Ενός παιδιού, εντάξει, δεν είναι και τόσο δύσκολο(!). Είσαι πολύ μικρή για τέτοιου είδους βιβλία, ούτε ένας εικοσάρης δεν θα το καταλάβαινε». (Τότε λοιπόν γιατί σύστησε το βιβλίο αυτό στη Μαργκότ και σ' εμένα;) Τώρα ο Ντούσελ κι η Κυρία συνέχιζαν εν χορώ: «Ξέρεις πάρα πολλά πράγματα που δεν είναι για την ηλικία σου, δεν σου έχουν δώσει σωστή ανατροφή. Αργότερα, όταν θα μεγαλώσεις, δεν θα σ' ευχαριστεί τίποτα πια, θα λες: "Όλα αυτά τα ξέρω ήδη, εδώ και είκοσι χρόνια, από τα βιβλία". Πρέπει να βιαστείς, αν θέλεις να βρεις σύζυγο ή να ερωτευτείς, αλλιώς σίγουρα όλα θα σε απογοητεύσουν. Στη θεωρία τα ξέρεις ήδη όλα, αλλά αυτό που σου λείπει είναι η πρακτική!» Φαντάζεσαι τη θέση μου; Ξαφνιάστηκα με τον ίδιο μου τον εαυτό, που μπόρεσα να απαντήσω πολύ ήρεμα: «Μπορεί εσείς να νομίζετε ότι είμαι κακομαθημένη, αλλά δεν συμεριζονται όλοι τη γνώμη σας, κάθε άλλο μάλιστα!»

Φαίνεται πως είναι δείγμα καλής ανατροφής να ξεσηκώνεις συνέχεια ένα παιδί ενάντια στους γονείς του, γιατί ακριβώς αυτό κάνουν πολύ συχνά: και το να μη λένε τίποτα σ' ένα κορίτσι της ηλικίας μου για θέματα που αφορούν τους μεγάλους αναμφίβολα είναι εξαιρετικό. Τ' αποτελέσματα μιας τέτοιας ανατροφής τα ξέρουμε πολύ καλά. Εκείνη τη στιγμή ευχαρίστως θα τους χαστούκιζα και τους δύο που με κορόιδευαν. Ήμουν εκτός εαυτού και θα μπορούσα πραγματικά να μετρήσω τις μέρες (αν ήξερα πού να σταματήσω) που με χωρίζουν από τη στιγμή που θα γλιτώσω απ' τους «ανθρώπους» αυτούς.

Αυτή η κυρία Βαν Ντάαν είναι πολύ περίεργο νούμερο! Πρέπει να την έχω πρότυπο, ν' ακολουθώ παραδείγματα... αλλά μόνο τα κακά. Η κυρία Βαν Ντάαν είναι γνωστή ως αδιάκριτη, εγωί-

στρια, κουτοπόνηρη, υπολογίστρια και μόνιμα ανικανοποίητη. Να προσθέσουμε σ' αυτά τα χαρίσματα τη ματαιοδοξία και τη φιλαρέσκεια. Είναι αναμφισβήτητα μια εντελώς δυσάρεστη γυναικούλα. Θα μπορούσα να γεμίσω τόμους ολόκληρους γράφοντας για την κυρία Βαν Ντάαν και –ποιος ξέρει;– ίσως μια μέρα το κάνω. Μια όμορφη βιτρίνα είναι κάτι που όλοι μπορούν να έχουν. Η Κυρία είναι ευγενική με τους αγνώστους και κυρίως με τους άντρες... και γι' αυτό τους ξεγελάει όταν δεν τη γνωρίζουν ακόμα καλά.

Η Μαμά τη βρίσκει υπερβολικά χαζή για να χάσει έστω ένα λεπτό να μιλήσει γι' αυτήν, η Μαργκότ τη θεωρεί υπερβολικά ασήμαντη, ο Μπαμπάς υπερβολικά άσχημη (και κυριολεκτικά και μεταφορικά!), κι εγώ έπειτα από πολλή σκέψη –γιατί δεν κρίνω ποτέ με προκατάληψη– κατέληξα στο συμπέρασμα ότι αξίζει και τα τρία επίθετα και πολλά, πολλά ακόμη. Έχει τόσα ελαττώματα που γιατί να αναφέρω κάποιο ειδικότερα;

Δική σου,
Άννα

Υ. Γ. Ο αναγνώστης ας έχει την καλοσύνη να λάβει υπόψη του ότι, όταν γράφτηκε αυτή η ιστορία, η συγγραφέας βρισκόταν ακόμη σε έξαλλη κατάσταση.

ΤΡΙΤΗ 3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Στην πολιτική όλα πάνε πολύ καλά. Στην Ιταλία το Φασιστικό Κόμμα κηρύχτηκε παράνομο. Παντού, λίγο πολύ, ο λαός πολεμάει ενάντια στους φασίστες, ακόμη και μερικοί στρατιωτικοί παίρνουν μέρος στη μάχη. Πώς μπορεί αυτή η χώρα να συνεχίσει να πολεμάει ενάντια στην Αγγλία; Την περασμένη βδομάδα μάς πήραν το όμορφο ραδιόφωνό μας, ο Ντούσι είχε θυμώσει πολύ που ο Κούχλερ το παρέδωσε την προκαθορισμένη μέρα. Ο Ντούσελ

πέφτει όλο και περισσότερο στην εκτίμησή μου, κοντεύει σχεδόν να πέσει κάτω από το μηδέν.

Όλα όσα λέει σχετικά με την πολιτική, την ιστορία, τη γεωγραφία κι άλλα θέματα είναι τόσο γελοία, που ούτε καν τολμώ να τα επαναλάβω: Ο Χίτλερ θα εξαφανιστεί στην ιστορία. Το λιμάνι του Ρότερνταμ είναι μεγαλύτερο από το λιμάνι του Αμβούργου. Οι Εγγλέζοι είναι πλίθιοι που δεν θάβουν αυτή τη στιγμή την Ιταλία κάτω από τις βόμβες κλπ.

Είχαμε έναν τρίτο βομβαρδισμό, έσφιξα τα δόντια και προσπάθησα να φανώ γενναία. Η κυρία Βαν Ντάαν, που πάντα έλεγε «ας έρθουν, καλύτερα ένα τρομακτικό τέλος παρά καθόλου τέλος», τώρα φοβάται περισσότερο απ' όλους μας. Σήμερα το πρωί έτρεμε σαν το ψάρι και ξέσπασε μάλιστα και σε λυγμούς. Ο άντρας της, με τον οποίο μόλις συμφιλιώθηκε έπειτα από μια βδομάδα καβγάδων, την παρηγόρησε. Το θέαμα παραλίγο να με συγκινήσει.

Το να έχει κανείς γάτους δεν είναι κάτι που παρουσιάζει μόνο πλεονεκτήματα, κι ο Μούσι μόλις το απέδειξε πέρα από κάθε αμφιβολία. Ολόκληρο το σπίτι έχει γεμίσει ψείρες και μέρα με τη μέρα η μάστιγα απλώνεται όλο και περισσότερο.

Ο κύριος Κλάιμαν έριξε κίτρινη σκόνη σε όλες τις γωνίες, αλλά οι ψείρες αδιαφορούν. Αυτό μας κάνει όλους νευρικούς, έχουμε συνέχεια την εντύπωση ότι κάτι μας γαργαλάει το μπράτσο, το πόδι ή άλλα σημεία του σώματος. Έτσι, πολλά από τα μέλη του σπιτιού κάνουν ακροβασίες για να μπορέσουν να κοιτάξουν πίσω από τον λαιμό τους ή το πόδι τους χωρίς να καθίσουν. Τώρα φαίνονται οι συνέπειες από την έλλειψη άσκησης. Έχουμε τέτοια δυσκαμψία που δεν μπορούμε ούτε το κεφάλι μας να γυρίσουμε. Εδώ και πολύ καιρό η αληθινή γυμναστική έχει εξαφανιστεί από τις ασχολίες μας.

Δική σου,
Άννα

Αγαπητή Κίτι,

Ζούμε στο Παράσπιτο πάνω από έναν χρόνο. Γνωρίζεις αρκετά καλά τη ζωή μας, αλλά δεν μπορώ να σε πληροφορώ για τα πάντα – υπάρχει πολύ μεγάλη διαφορά μ' αυτά που συμβαίνουν στις φυσιολογικές εποχές και στους φυσιολογικούς ανθρώπους. Ωστόσο, για να σου επιτρέψω να έχεις πιο καθαρή άποψη για τη ζωή μας, αποδώ και στο εξής θα σου περιγράψω κάπου κάπου ένα κομμάτι μιας συνηθισμένης μέρας. Σήμερα αρχίζω με το βράδυ και τη νύχτα:

Στις εννέα το βράδυ οι κάτοικοι του Παράσπιτου αρχίζουν να ετοιμάζονται για ύπνο και, πραγματικά, δημιουργείται πάντα μια απεριγράπτη αναστάτωση. Μετακινούμε τις καρέκλες, βγάζουμε τα στρωσίδια, διπλώνουμε τις κουβέρτες, τίποτα δεν μένει στη θέση που βρισκόταν στη διάρκεια της ημέρας. Εγώ κοιμάμαι στο μικρό ντιβάνι, που το μήκος του δεν φτάνει το ενάμισι μέτρο. Πρέπει λοιπόν να το μακρύνουμε με καρέκλες. Ένα πάπλωμα, μαξιλάρια, σκεπάσματα, βγαίνουν όλα από το κρεβάτι του Ντούσελ, όπου κατοικοεδρεύουν στη διάρκεια της μέρας.

Δίπλα ακούγονται φρικτά τριξίματα, είναι το πτυσσόμενο κρεβάτι της Μαργκότ. Κι άλλα σκεπάσματα για το ντιβάνι και μαξιλάρια – όλα αυτά για να γίνουν λίγο πιο άνετες οι σανίδες. Πάνω θα 'λεγε κανείς ότι πέφτουν κεραυνοί, αλλά είναι απλώς το κρεβάτι της Κυρίας. Πρέπει να ξέρεις ότι το σπρώχνουν προς το παράθυρο, ώστε να μπορέσει η υψηλότητά της με τη ροζ λιζέξ να νιώσει ευχάριστες μυρωδιές να γαργάlane τα ρουθουνάκια της.

Εννέα η ώρα: μετά τον Πέτερ μπαίνω στο λουτρό, όπου κάνω μια σχολαστική τουαλέτα, και δεν είναι σπάνιο (μόνο τους μήνες, τις βδομάδες ή τις μέρες μεγάλης ζέστης) να βρω μια μικρή ψείρα μέσα στο νερό του μπάνιου. Στη συνέχεια πλένω τα δόντια μου, καταραώνω τα μαλλιά μου, περιποιούμαι τα νύχια μου, ξανθαίνω το μαύρο χνούδι πάνω από τα χείλια μου περνώντας το μ' ένα βαμβάκι βουτηγμένο στο οξυζενέ, όλα αυτά σε μισή ωρίτσα.

Εννέα και μισή: έχοντας φορέσει βιαστικά τη ρόμπα μου, με το σαπούνι στο ένα χέρι, δοχείο νυκτός, φουρκέτες, κιλότα, μπικουτί και βαμβάκι στο άλλο, βγαίνω βιαστικά από το λουτρό πριν με ξαναφωνάξουν (τις περισσότερες φορές επειδή μερικές τρίχες λυγισμένες με χάρη αλλά όχι και τόσο ελκυστικές για τον διάδοχο μου στολίζουν τον νιπτήρα).

Ώρα δέκα: φράζουμε τα παράθυρα, καληνύχτα. Μέσα στο σπίτι, για ένα τέταρτο, τρίζουν τα κρεβάτια κι αναστενάζουν οι κουρασμένες σούστες, έπειτα ακολουθεί σιωπή, αν δηλαδή οι γείτονές μας στο πάνω πάτωμα δεν έχουν κρεβατομουμούρα.

Έντεκα και μισή: η πόρτα του λουτρού τρίζει. Μια λεπτή ακτίνα φωτός πέφτει στο δωμάτιο. Παπούτσια που τρίζουν, ένα μεγάλο παλτό, μεγαλύτερο κι από τον άνθρωπο που το φοράει... Ο Ντούσελ γυρίζει από τη νυχτερινή του εργασία στο γραφείο του Κούχλερ. Επί δέκα λεπτά ακούω πόδια να σέρνονται στο πάτωμα, χαρτιά να τσαλακώνονται: είναι τα τρόφιμα που κρύβει στην ντουλάπα και το κρεβάτι που στρώνει. Έπειτα η σιλουέτα εξαφανίζεται πάλι και το μόνο που ακούγεται κάπου κάπου είναι ένας μικρός ύποπτος θόρυβος που έρχεται από την τουαλέτα.

Γύρω στις τρεις: αναγκάζομαι να σηκωθώ για μια μικρή δουλίτσα μέσα στο τσίγκινο κουτί που είναι τοποθετημένο κάτω από το κρεβάτι μου, κάτω από το οποίο, για καλό και για κακό, έχουμε στρώσει ένα μικρό χαλί από καουτσούκ, για το ενδεχόμενο πιθανών διαρροών. Στις περιπτώσεις αυτές κρατάω πάντα την ανάσα μου, γιατί ο χειμαρρος αντηχεί μέσα στο κουτί σαν καταρράκτης στο βουνό. Έπειτα το κουτί γυρίζει στη θέση του και μια σιλουέτα με άσπρο νυχτικό, που κάθε βράδυ κάνει τη Μαργκότ να φωνάζει: «Αχ αυτό το νυχτικό, τι ντροπή!», γυρίζει στο κρεβάτι της. Για ένα τεταρτάκι κάποιο άτομο συνεχίζει ν' αφογκράζεται τους θορύβους της νύχτας. Στην αρχή, μήπως υπάρχει κάποιος κλέφτης κάτω, έπειτα τους θορύβους που έρχονται από διάφορα κρεβάτια πάνω, δίπλα και μέσα στο δωμάτιο, θορύβους από τους οποίους μπορεί γενικά να συμπεράνει κανείς αν οι διάφοροι κάτοικοι του σπιτιού κοιμούνται ή περνάνε τη νύχτα μισοξύπνιοι.

Η τελευταία αυτή περίπτωση δεν είναι καθόλου ευχάριστη, κυρίως αν αφορά ένα μέλος του σπιτιού που ακούει στο όνομα δόκτωρ Ντούσελ.

Αρχικά ακούω έναν μικρό θόρυβο, σαν ένα ψάρι που προσπαθεί να αναπνεύσει, ο οποίος επαναλαμβάνεται καμιά δεκαριά φορές. Έπειτα κάποιος γλείφει προσεκτικά τα χείλια του ή πλαταγίζει τη γλώσσα του. Ακολουθούν παρατεταμένα στριφογυρίσματα πάνω στο κρεβάτι, μια από τη μια μεριά και μια από την άλλη, και μετακινήσεις μαξιλαριών. Πέντε λεπτά απόλυτης ηρεμίας, έπειτα οι κινήσεις που περιέγραφα επαναλαμβάνονται τουλάχιστον τρεις φορές, κι ύστερα απ' αυτό ο γιατρός, κατά πάσα πιθανότητα, καταφέρνει ν' αποκοιμηθεί για μια στιγμή. Τυχαίνει επίσης το βράδυ, κάποιες στιγμές ανάμεσα στη μία και στις τέσσερις το πρωί, να πέσουν πυροβολισμοί. Ποτέ δεν το συνειδητοποιώ πλήρως πριν σηκωθώ μηχανικά. Καμιά φορά είμαι βυθισμένη τόσο πολύ στα όνειρά μου, που σκέφτομαι τα γαλλικά ανώμαλα ρήματα ή έναν από τους καβγάδες πάνω. Μόνο όταν τελειώσουν όλα, αντιλαμβάνομαι ότι πυροβολούσαν κι ότι εγώ είχα μείνει ήσυχα ήσυχα στο δωμάτιό μου. Αλλά τις περισσότερες φορές τα πράγματα γίνονται όπως περιέγραφα παραπάνω. Γρήγορα, μ' ένα μαξιλάρι κι ένα μαντίλι στο χέρι, φοράω ρόμπα και παντόφλες και τρέχω στο κρεβάτι του μπαμπά, ακριβώς όπως το περιέγραψε η Μαργκότ στο ποίημα για τα γενέθλιά μου:

*Το βράδυ, όταν ο πρώτος πυροβολισμός αντηχεί σ'αυτιά μας,
μια πόρτα τρίζει, και ποιον βλέπουμε μπροστά μας;
Ένα μαντίλι, ένα μαξιλάρι κι ένα κοριτσάκι...*

Μόλις φτάνω κοντά στο μεγάλο κρεβάτι, ο φόβος μου έχει σχεδόν περάσει, εκτός κι αν γίνεται χαλασμός.

Εφτά παρά τέταρτο: Ντριν... Το μικρό ξυπνητήρι, που υψώνει τη φωνή σε οποιαδήποτε ώρα της μέρας (είτε το έχουμε προγραμματίσει είτε όχι). Κρακ... Μπανγκ... Η Κυρία το σταμάτησε. Κρικ... Ο Κύριος σηκώθηκε. Βράζουμε νερό και... γρήγορα στο λουτρό.

Εφτά και τέταρτο: Η πόρτα τρίζει ξανά. Ο Ντούσελ μπορεί να πάει στο λουτρό. Μόλις μένω μόνη, ανοίγω το παράθυρο να μπει το φως... κι η καινούρια μέρα ξεκινά στο Παράσπιτο.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα θα σου περιγράψω τι κάνουμε το μεσημέρι.

Δώδεκα και μισή: Όλη η ομάδα ανασαίνει. Τουλάχιστον ο Βαν Μάαρεν, ο άνθρωπος με το σκοτεινό παρελθόν, κι ο Ντε Κοκ¹⁰ γύρισαν στα σπίτια τους για να φάνε. Πάνω ακούμε τον πνιχτό θόρυβο από την ηλεκτρική σκούπα, που γλιστράει πάνω στο όμορφο –και μοναδικό άλλωστε– χαλί της Κυρίας. Η Μαργκότ παίρνει μερικά βιβλία παραμάσχαλα και πάει να κάνει μάθημα στους «αργόστροφους», γιατί έτσι θα χαρακτηρίζα τον Ντούσελ.

Ο Πιμ βολεύεται σε μια γωνιά με τον Ντίκενς «του», που δεν αποχωρίζεται ποτέ, για να βρει λίγη ηρεμία. Η Μαμά σπεύδει ν' ανέβει έναν όροφο παραπάνω, για να βοηθήσει την εργατική νοικοκυρά, κι εγώ πηγαίνω στο λουτρό, για να το συγυρίσω λιγάκι και να συγυριστώ κι εγώ η ίδια.

Μία παρά τέταρτο: Σιγά σιγά το Παράσπιτο γεμίζει. Στην αρχή ο κύριος Γκισ, έπειτα ο Κλάιμαν ή ο Κούχλερ, η Μπεπ και καμιά φορά, σαν αστραπή, η Μίεπ.

Μία η ώρα: Όλοι ακούνε με θρησκευτική ευλάβεια το BBC. Είναι μαζεμένοι γύρω από το ραδιοφωνάκι κι είναι τα μοναδικά λεπτά που τα μέλη του Παράσπιτου δεν διακόπτουν το ένα το άλλο, γιατί σ' αυτόν που μιλάει ούτε ο κύριος Βαν Ντάαν δεν μπορεί να φέρει αντίρρηση.

Μία και τέταρτο: Συσσίτιο. Ο καθένας από τους κάτω δικαιούται ένα φλιτζάνι σούπα και μια μερίδα επιδόρπιο, αν βέβαια

10. Βαν Μάαρεν και Ντε Κοκ: υπάλληλοι της εταιρείας.

υπάρχει. Ο κύριος Γκισ βολεύεται στο ντιβάνι ή στηρίζεται στο γραφείο. Με την εφημερίδα, το φλιτζάνι του και τις περισσότερες φορές τον γάτο πλάι του. Αν ένα από τα τρία αυτά λείπει, σίγουρα θα διαμαρτυρηθεί.

Ο Κλάιμαν διηγείται τα τελευταία νέα από την πόλη – είναι πραγματικά μια εξαιρετική πηγή πληροφοριών. Ο Κούχλερ ανεβαίνει τη σκάλα σαν σίφουνας, ακούγεται ένα σύντομο και ξερό χτύπημα στην πόρτα, και μπαίνει τρίβοντας τα χέρια του, καλοδιάθετος και διαχυτικός, ή κατσούφης και σιωπηλός, ανάλογα με την ατμόσφαιρα της ημέρας.

Δύο παρά τέταρτο: Σηκωνόμαστε από το τραπέζι κι όλοι επιστρέφουμε στις ασχολίες μας. Η Μαργκότ κι η Μαμά στον νεροχύτη, ο Κύριος κι η Κυρία στο ντιβάνι, ο Πέτερ στο πατάρι, ο Μπαμπάς στο δικό του ντιβάνι, το ίδιο και ο Ντούσελ, και η Άννα στη δουλειά. Τώρα αρχίζει η πιο ήρεμη ώρα της μέρας: όταν όλοι κοιμούνται, κανένας δεν ενοχλείται. Ο Ντούσελ ονειρεύεται ωραία φαγητά, αυτό τουλάχιστον προδίδει το πρόσωπό του, που δεν το κοιτάζω και πολλή ώρα, γιατί ο καιρός περνάει γρήγορα και στις τέσσερις ο λόγιος γιατρός είναι ήδη όρθιος με το ρολόι στο χέρι, γιατί του αφήνω το τραπέζι μ' ένα λεπτό καθυστέρηση.

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Εδώ και μερικές βδομάδες ξεκίνησα να γράφω μια ιστορία, μια ιστορία από το μυαλό μου, και χάρηκα τόσο πολύ που η πένα μου έχει αρχίσει να αποδίδει καρπούς!

Δική σου,
Άννα

Αγαπητή Κίτι,

Αυτή τη φορά, θα συνεχίσω την περιγραφή για το πώς περνάει η ώρα στο Παράσπιτο. Μετά το μεσημεριανό διάλειμμα των υπαλλήλων στο γραφείο, ορίστε το γεύμα.

Ο κύριος Βαν Ντάαν: Τον σερβίρουν πρώτο και παίρνει γενναίες μερίδες από τα πάντα, όταν του αρέσει το μενού. Συμμετέχει γενικά στη συζήτηση, πάντα λέει τη γνώμη του, κι όταν την πει, αυτό ήταν, πάει, τελειώσε, γιατί έτσι και τολμήσει κανείς να φέρει αντίρρηση, άντε μετά να τον ακούσι! Μπορεί να γρουλίζει σαν αγριεμένος γάτος. Εγώ προτιμώ να μην ανακατεύομαι. Όταν το έχεις υποστεί μια φορά όλο αυτό, δεν το ξανακάνεις. Έχει την πιο σωστή γνώμη, είναι ο καλύτερα πληροφορημένος για τα πάντα. Εντάξει, σύμφωνοι, χαζός δεν είναι, αλλά η αυταρέσκεια του εν λόγω κυρίου έχει σπάσει το ρεκόρ.

Η Κυρία: Κατά βάθος θα ήταν καλύτερα να μη μιλήσω καθόλου. Υπάρχουν μέρες, κυρίως όταν προμηνύεται έκρηξη, που είναι προτιμότερο να μην την κοιτάζει κανείς κατάματα. Σε τελευταία ανάλυση, υπεύθυνη για όλους τους καβγάδες είναι εκείνη. Όχι για το αντικείμενο των καβγάδων! Όχι, κανένας δεν θα τολμούσε να ισχυριστεί κάτι τέτοιο, αλλά θα μπορούσαμε ίσως να πούμε ότι αυτή τους προκαλεί. Αυτό είναι διασκεδαστικό. Αλλά το να κεντρίζει τους άλλους ενάντια στην κυρία Φρανκ και την Άννα, ενάντια στη Μαργκότ και τον Κύριο είναι λιγότερο εύκολο.

Αλλά ας περάσουμε στο τραπέζι. Της Κυρίας δεν της λείπει τίποτα κι ας λέει ό,τι θέλει. Διαλέγει πάντα τις πιο λεπτές πατάτες, το καλύτερο κομμάτι, τα πιο τρυφερά μέρη, αυτή είναι η τακτική της. Θα 'ρθει κι η σειρά των άλλων, φτάνει να έχω πάρει εγώ πρώτη το καλύτερο (για το ίδιο ακριβώς κατηγορεί εκείνη την Άννα Φρανκ). Το άλλο που κάνει συνέχεια είναι να μιλάει, αρκεί κάποιος να την ακούει. Είτε τον ενδιαφέρει είτε όχι – αυτό προφανώς δεν έχει μεγάλη σημασία – σίγουρα πιστεύει ότι «η κυρία Βαν Ντάαν ενδιαφέρει όλο τον κόσμο».

Το να χαμογελάει φιλάρεσκα, να παριστάνει ότι ξέρει λίγο απ' όλα, να δίνει μπτρικές συμβουλές στον καθένα, ορίστε κάτι που μόνο καλή εντύπωση μπορεί να κάνει. Αν όμως το καλοσκεφτείς, ό,τι καλό υπάρχει εξατμίζεται πολύ γρήγορα. Πρώτον δραστήρια, δεύτερον τσαχπίνα, τρίτον φιλάρεσκη, και καμιά φορά μια χαριτωμένη φατσούλα: αυτή είναι η Πετρονέλα βαν Ντάαν.

Ο τρίτος συνδαιτημόνας: Δεν ακούγεται καθόλου. Ο νεαρός κύριος Βαν Ντάαν είναι γενικά σιωπηλός και δεν τραβάει την προσοχή. Όσο για την όρεξή του; Πραγματικός πίθος των Δαναΐδων! Ποτέ δεν γεμίζει και μπροστά στο πιο χορταστικό γεύμα διαβεβαιώνει με ολύμπια ηρεμία ότι θα μπορούσε να φάει άλλο τόσο.

Νούμερο 4, η Μαργκότ: Τρώει σαν πουλάκι, δεν μιλάει καθόλου. Τα μόνα πράγματα που τρώει είναι φρέσκα λαχανικά και φρούτα. Υπερβολικά κακομαθημένη, κρίνει η κυρία Βαν Ντάαν. Έλλειψη καθαρού αέρα και άθλησης, είναι η δική μας άποψη.

Δίπλα, η Μαμά: Καλή όρεξη, ζωνρή συζήτηση. Βλέποντάς την κανείς, ποτέ δεν θα τη θεωρήσει την οικοδέσποινα, όπως την κυρία Βαν Ντάαν. Πού βρίσκεται η διαφορά; Να, η Κυρία μαγειρεύει κι η Μαμά πλένει τα πιάτα και ξεσκονίζει.

Νούμερο 6 και 7: Για τον Μπαμπά και για μένα δεν θα πω πολλά πράγματα. Ο πρώτος είναι ο πιο συνεσταλμένος απ' όλους στο τραπέζι. Πρώτα βεβαιώνεται ότι οι άλλοι έχουν σερβιριστεί. Ο ίδιος δεν χρειάζεται τίποτα, τα καλύτερα πράγματα τ' αφήνει για τα παιδιά. Ορίστε το καλό παράδειγμα. Πλάι του το νευρόσπαστο της βίλας Παράσπιτο.

Ντούσελ: Παίρνει, δεν κοιτάζει, τρώει, δεν μιλάει. Κι αν πρέπει να μιλήσουμε, για τ' όνομα του Θεού, ας μιλήσουμε για μάσα. Αυτό δεν προκαλεί καβγάδες, μόνο κοκορέματα. Καταβροχθίζουμε πελώριες μερίδες και ποτέ δεν λέμε όχι, ούτε για τα καλά ούτε για τα κακά. Με το παντελόνι ανεβασμένο στο στήθος, κόκκινο γιλέκο, μαύρες παντόφλες και γυαλιά με σκελετό από ταρταρούγα. Έτσι μπορεί να τον δει κανείς στο τραπέζακι να εργάζεται ακατάπαυστα, δίχως ποτέ να κάνει καμία πρόοδο, με μοναδική διακοπή τον μεσημεριανό ύπνο, τα γεύματα και... το αγαπημένο του μέρος:

την τουαλέτα. Τρεις, τέσσερις, πέντε φορές τη μέρα, κάποιος στέκεται μπροστά στην πόρτα της τουαλέτας και σφίγγει τον πισινό του. Χοροπηδάει επιτόπου και σχεδόν δεν κρατιέται. Νομίζεις ότι τον νοιάζει; Λάθος κάνεις. Εφτά και τέταρτο με εφτά και μισή, δωδεκάμισι με μία, δύο με δύο και τέταρτο, τέσσερις με τέσσερις και τέταρτο, έξι με έξι και τέταρτο και έντεκα και μισή με δώδεκα τα μεσάνυχτα. Δεν χρειάζεται ρολόι, έχει τακτικές ώρες, καμιά περίπτωση ν' αλλάξει το πρόγραμμά του. Η ικετευτική φωνή που υψώνεται από την άλλη μεριά της πόρτας και τον προειδοποιεί για μια επικείμενη καταστροφή τον αφήνει εντελώς αδιάφορο.

Το νούμερο 9: Δεν είναι μέλος της οικογένειας του Παράσπιτου, αλλά έχει συνδεθεί με τη ζωή μας και το τραπέζι μας. Η Μπεπ είναι γερό πιρούνι. Δεν αφήνει τίποτα στο πιάτο της, δεν είναι δύσκολη. Μπορείς να την ευχαριστήσεις με τα πάντα κι ακριβώς αυτό μας ευχαριστεί. Χαριτωμένη και καλοδιάθετη, διαλλακτική κι ευγενική, αυτά είναι τα προσόντα της.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 10 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Καινούρια ιδέα: στο τραπέζι μιλάω στον εαυτό μου κι όχι στους άλλους. Τα πλεονεκτήματα είναι δύο. Πρώτον, είναι όλοι πολύ ευχαριστημένοι που δεν μ' ακούνε να φλυαρώ ακατάπαυστα και, δεύτερον, δεν χρειάζεται πια να εκνευρίζομαι με την κριτική των άλλων. Τη γνώμη μου εγώ δεν τη βρίσκω κουτή, οι άλλοι όμως ναι – άλλος ένας λόγος να την κρατήσω για τον εαυτό μου. Την ίδια μέθοδο ακολουθώ όταν αναγκάζομαι να φάω κάτι που δεν μου αρέσει καθόλου: παίρνω το πιάτο, φαντάζομαι ότι είναι πολύ νόστιμο, το κοιτάζω όσο λιγότερο γίνεται και, πριν καλά καλά το καταλάβω, το 'χω τελειώσει. Το πρωί, όταν σηκώνομαι –που είναι άλλη μια πολύ δυσάρεστη διαδικασία– πετάγομαι από το κρεβάτι

μου και σκέφτομαι: Θα γυρίσεις αμέσως να κουλουριαστείς κάτω από τις κουβέρτες σου. Ύστερα πηγαίνω στο παράθυρο, ανασπκώνω το καμουφλάζ και παίρνω βαθιές ανάσες από τη χαραμάδα, μέχρι να μυρίσω λίγο δροσερό αέρα και να ξυπνήσω. Μαζεύω όσο πιο γρήγορα γίνεται το κρεβάτι μου, για να παραμερίσω οποιονδήποτε πειρασμό. Ξέρεις πώς αποκαλεί η Μαμά αυτή την αντιμετώπισή μου; «Η τέχνη του να ζεις». Περίεργος χαρακτηρισμός, δεν βρίσκεις;

Εδώ και μια βδομάδα έχουμε χάσει όλοι λίγο την αίσθηση του χρόνου, γιατί φαίνεται ότι πήραν για βιομηχανική χρήση τις αγαπημένες και πολύτιμες καμπανούλες του Βεστερτόρεν και δεν ξέρουμε πια τι ώρα είναι ακριβώς, ούτε τη μέρα ούτε τη νύχτα. Εξακολουθώ να ελπίζω ότι θα βρουν κάτι που να θυμίζει λίγο τις καμπανούλες στους ανθρώπους της γειτονιάς, για παράδειγμα, κάτι από καλάι, από μπρούντζο ή κι εγώ δεν ξέρω τι άλλο.

Είτε πάνω βρίσκομαι είτε κάτω είτε οπουδήποτε, όλοι θαυμάζουν τα πόδια μου, που πάνω τους αστράφτει ένα ζευγάρι παπούτσια σπάνιας ομορφιάς (για την εποχή που ζούμε). Τα ξετρύπωσε η Μίεπ με 27,50 φιορίνια. Χρώμα μπορντό, δέρμα και καστόρι, με αρκετά ψηλό τακούνι. Περπατάω σαν σε ξυλοπόδαρα και φαίνομαι πολύ ψηλότερη.

Χτες ήταν γρουσουζικη μέρα. Έχωσα το κεφάλι μιας βελόνας στον δεξί μου αντίχειρα. Το αποτέλεσμα ήταν να αναγκαστεί η Μαργκότ να καθαρίσει τις πατάτες αντί για μένα (ουδέν κακόν αμιγές καλού) κι εγώ να γράφω με θεόστραβα γράμματα. Έπειτα χτύπησα το κεφάλι μου στην πόρτα της ντουλάπας, παραλίγο να πέσω ανάσκελα, άκουσα κατσάδα για τη φασαρία που προκαλούσα άλλη μια φορά, δεν μου επέτρεψαν ν' ανοίξω τη βρύση για να βρέξω το μέτωπό μου και τώρα περιφέρομαι μ' ένα πελώριο καρούμπαλο πάνω από το δεξί μου μάτι. Και για να ολοκληρωθεί η δυστυχία μου, το μικρό δαχτυλάκι του δεξιού μου ποδιού σφηνώθηκε στη σκούπα. Αιμορραγούσε και με πονούσε, αλλά είχα απορροφηθεί τόσο πολύ από τις άλλες μου ατυχίες, που αυτό πέρασε απαρατήρητο. Σοβαρό λάθος, γιατί τώρα το δαχτυλάκι μου

μολύνθηκε, δεν έχουμε αλοιφή, δεν έχουμε γάζες, δεν έχουμε τσιρότο και δεν μπορώ πια να φορέσω τα όμορφα παπούτσια μου.

Ο Ντούσελ έθεσε για πολλοστή φορά σε κίνδυνο τη ζωή μας. Φαντάσου ότι η Μίεπ τού έφερε ένα απαγορευμένο βιβλίο, ένα φυλλάδιο εναντίον του Μουσολίνι. Στον δρόμο την έριξε κάτω μια μοτοσικλέτα των Es Es. Εκείνη έχασε την ψυχραιμία της, φώναξε «Κτήνη!» κι ανέβηκε πάλι στο ποδήλατό της. Προτιμώ να μη σκέφτομαι τι θα γινόταν, αν την ανάγκαζαν να τους ακολουθήσει στο τμήμα.

Δική σου,
Άννα

*Η καθημερινή αγγαρεία στην κοινότητά μας:
να καθαρίζουμε πατάτες!*

Ο πρώτος πάει να φέρει τις εφημερίδες, ο δεύτερος τα μαχαίρια (κρατάει φυσικά το καλύτερο για τον εαυτό του), ο τρίτος τις πατάτες, ο τέταρτος το νερό.

Ο κύριος Ντούσελ αρχίζει, ξύνει, όχι πάντα καλά, αλλά ξύνει, δίχως να σταματάει, κοιτάζει λίγο αριστερά, λίγο δεξιά, τα καταφέρνουν όλοι τόσο καλά όσο εκείνος; Όχι. «Άννα, κοίτα, παίρνω το μαχαίρι στο χέρι μου έτσι, και πάω από πάνω προς τα κάτω! Nein, so nicht... αλλά so».

«Μου φαίνεται πιο εύκολος ο δικός μου τρόπος, κύριε Ντούσελ», λέω δειλά.

«Μα έτσι είναι καλύτερος τρόπος, Άννα. Πίστεψέ με. Βέβαια, δεν είναι θέμα, aber εσύ κάνεις ό,τι θέλεις».

Εύνω ακόμα πιο δυνατά. Ρίχνω μια ματιά από την άλλη μεριά, όπου βρίσκεται ο Μπαμπάς. Γι' αυτόν το να ξύνει πατάτες δεν είναι αγγαρεία, αλλά μια εργασία ακριβείας. Όταν διαβάσει, κάνει μια βαθιά ρυτίδα στο μέτωπο, αλλά όταν βοηθάει να καθαρίσουμε πατάτες, φασολάκια ή άλλα λαχανικό, θα 'λεγε κανείς ότι δεν τον αγγίζει πια τίποτα. Τότε παίρνει την πατάτα του και ποτέ δεν θα δώσει μια πατάτα λιγότερο καλά καθαρισμένη, είναι απλώς αδιάνοητο όταν έχει αυτή την έκφραση.

Συνεχίζω τη δουλειά μου, αρκεί να σπκώσω τα μάτια μου και καταλαβαίνω τα πάντα: η Κυρία προσπαθεί να τραβήξει την προσοχή του Ντούσελ. Πρώτα, του ρίχνει ένα φευγαλέο βλέμμα κι ο Ντούσελ παριστάνει ότι δεν κατάλαβε, έπειτα του κλείνει το μάτι, ο Ντούσελ συνεχίζει τη δουλειά του, τότε εκείνη γελάει, ο Ντούσελ δεν σπκώνει τα μάτια, η Μαμά αρχίζει να γελάει με τη σειρά της, ο Ντούσελ μένει ατάραχος. Η Κυρία δεν κατάφερε τίποτα, αλλάζει λοιπόν τακτική. Σιωπή κι έπειτα:

«Πούτι, φόρεσε μια ποδιά, αλλιώς αύριο θα πρέπει πάλι να βγάξω τους λεκέδες από το κοστούμι σου».

«Δεν λερώνομαι».

Ξανά σιωπή.

«Πούτι, γιατί δεν κάθεςαι;»

«Μια χαρά είμαι όρθιος, προτιμώ να μείνω όρθιος!»

Μια παύση.

«Πούτι, κοίτα, πιτσιλάς!»

«Ναι, Μαμά, προσέχω!»

Η Κυρία ψάχνει για άλλο θέμα.

«Για πες μου, Πούτι, γιατί δεν βομβαρδίζουν οι Εγγλέζοι σήμερα;»

«Γιατί έχει κακοκαιρία, Κέρλι!»

«Ναι, αλλά χτες, που είχε ωραίο καιρό, δεν είχε αεροπλάνα».

«As αλλάξουμε θέμα, σε παρακαλώ».

«Γιατί; Δεν επιτρέπεται να το συζητάμε ή να λέμε τη γνώμη μας;»

«Όχι».

«Και γιατί όχι;»

«Έλα, ψύχασε, mammichen».

«Ο κύριος Φρανκ πάντα απαντάει στη γυναίκα του».

Ο Κύριος παλεύει, αυτό είναι το ευαίσθητο σημείο του, τον εκνευρίζει, κι η Κυρία ξαναγυρνάει πάντα στην επίθεση.

«Δεν θ' αποβιβαστούν ποτέ!»

Ο Κύριος χλομιάζει. Όταν η Κυρία το αντιλαμβάνεται, κοκκινίζει, αλλά αυτό δεν την εμποδίζει να συνεχίσει:

«Άχρηστοι είναι αυτοί οι Εγγλέζοι!»

Η βόμβα σκάει.

«Τώρα βούλωσέ το, Donnerwetter noch einmal!»

Η Μαμά δαγκώνει τα χείλια της για να μην ξεσπάσει σε γέλια, εγώ κοιτάζω ίσια μπροστά μου.

Αυτού του είδους οι σκηνές επαναλαμβάνονται σχεδόν καθημερινά, εκτός αν έχουν τσακωθεί, οπότε ούτε ο Κύριος ούτε η Κυρία ανοίγουν το στόμα τους.

Πρέπει να πάω να φέρω κι άλλες πατάτες. Ανεβαίνω στην αποθήκη, όπου ο Πέτερ ξεφειρίζει τον γάτο. Σηκώνει τα μάτια, ο γάτος αντιλαμβάνεται ότι δεν τον βλέπει, οπ... το σκάει από το λούκι, από το ανοιχτό παράθυρο.

Ο Πέτερ βλαστημάει, γελάω κι εξαφανίζομαι.

Η ελευθερία στο Παράσπιτο.

Πέντε και μισή: Η Μπεπ έρχεται να μας προσφέρει τη βραδινή μας ελευθερία. Αμέσως το σπίτι παίρνει μπροστά. Αρχίζω συνοδεύοντας την Μπεπ πάνω, όπου τις περισσότερες φορές παίρνει ένα μέρος από το βραδινό μας επιδόρπιο.

Πριν καλά καλά καθίσει η Μπεπ, η Κυρία αρχίζει ν' απαριθμεί όλες της τις επιθυμίες... και δεν αργούμε ν' ακούσουμε: «Α, Μπεπ, έχω ακόμη μία επιθυμία...» Η Μπεπ μού κλείνει το μάτι, η Κυρία ποτέ δεν χάνει την ευκαιρία να γνωστοποιήσει τις επιθυμίες της σε οποιονδήποτε ανέβει πάνω. Σίγουρα γι' αυτό ποτέ κανένας δεν θέλει ν' ανεβαίνει.

Έξι παρά τέταρτο: Η Μπεπ φεύγει. Κατεβαίνω δύο πατώματα. Κοιτάζω πρώτα στην κουζίνα, έπειτα στο ιδιαίτερο γραφείο και στη συνέχεια στην αποθήκη με τα κάρβουνα, για ν' ανοίξω την ποντικοπαγίδα για τον Μούσι. Αφού τελειώσω την παρατεταμένη επιθεώρησή μου, καταλήγω στα διαμερίσματα του Κούχλερ. Ο κύριος Βαν Ντάαν ψάχνει όλα τα συρτάρια και τα κλασέρ, για να βρει την αλληλογραφία της ημέρας. Ο Πέτερ πηγαίνει να βρει το κλειδί για την αποθήκη και τον Μόφι. Ο Πιμ μεταφέρει πάνω τις γραφομηχανές, η Μαργκότ βρίσκει μια ήσυχη γωνιά για να μελετήσει, η Κυρία βάζει τον βραστήρα στη φωτιά, η Μαμά κατεβαίνει

τη σκάλα, κρατώντας μια κατσαρόλα με πατάτες στα χέρια: όλοι ξέρουν τι πρέπει να γίνει.

Ο Πέτερ γυρίζει από την αποθήκη. Πρώτα πρώτα, τον ρωτάνε αν θυμήθηκε το ψωμί... το ξέχασε. Κουλουριάζεται πριν μπει στο μπροστινό γραφείο και κατευθύνεται με τα τέσσερα προς τη μεταλλική ντουλάπα, αρπάζει το ψωμί κι εξαφανίζεται, ή τουλάχιστον ετοιμάζεται να εξαφανιστεί όταν, πριν προλάβει ν' αντιληφθεί οτιδήποτε, ο Μούσι πηδάει από πάνω του, για να πάει να χωθεί κάτω από το γραφείο. Ο Πέτερ ψάχνει παντού, α, να ο γάτος, γυρίζει στο γραφείο με τα τέσσερα και τραβάει το ζώο από την ουρά. Ο Μούσι γρυλίζει, ο Πέτερ αναστενάζει. Δεν έχει κάνει καμία πρόοδο. Ο γάτος έχει τώρα εγκατασταθεί κοντά στο παράθυρο και γλείφεται, ενθουσιασμένος που ξέφυγε από τον Πέτερ. Τελευταία προσπάθεια, ο Πέτερ προσπαθεί να ξεγελάσει τον γάτο με το ψωμί και πραγματικά ο Μούσι τον ακολουθεί κι η πόρτα κλείνει πίσω τους.

Έμεινα όρθια στην άκρη της πόρτας και παρακολούθησα όλη τη σκηνή.

Ο κύριος Βαν Ντάαν είναι θυμωμένος, βροντάει την πόρτα. Κοιταζόμαστε, η Μαργκότ κι εγώ, και σκεφτόμαστε: *Σίγουρα κάποια βλακεία έκανε πάλι ο Κούχλερ κι έχει εκνευριστεί, και για την ώρα δεν σκέφτεται την Keg, την εταιρεία που βρίσκεται δίπλα μας.*

Ξαφνικά ακούμε κι άλλα βήματα στη σκάλα. Μπαίνει μέσα ο Ντούσελ, κατευθύνεται προς το παράθυρο με ύφος ιδιοκτήτη, μυρίζει, καθαρίζει τον λαιμό του, φτερινίζεται και ξεροβήχει, πιπέρι ήταν, ατυχία. Τώρα συνεχίζει τον δρόμο του προς το μπροστινό γραφείο. Οι κουρτίνες είναι ανοιχτές, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπάρχει χαρτί αλληλογραφίας. Εξαφανίζεται συνοφρωμένος. Κοιταζόμαστε πάλι, η Μαργκότ κι εγώ: «Αύριο μια σελίδα λιγότερη για την αγαπημένη του», μου λέει. Κάνω νόημα ότι συμφωνώ. Βήματα... ελέφαντα ακούγονται να απομακρύνονται στη σκάλα. Είναι ο Ντούσελ, που προσπαθεί να παρηγορηθεί στο μέρος το οποίο δεν μπορεί ν' αποχωριστεί.

Συνεχίζουμε τη δουλειά. Τικ, τικ, τικ... Χτυπάνε τρεις φορές, είναι ώρα για δείπνο!

ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943

Wenn Die Uhr Halb Neune Schlaat... (Όταν σημαίνει οχτώ και μισή...)

Η Μαργκότ κι η Μαμά ανησυχούν. «Ήσυχία, μπαμπά, προσοχή, Ότο, ησυχία... Πιμ. Είναι οχτώ και μισή. Έλα, δεν πρέπει να ξανανοίξεις τη βρύση. Μην κάνεις θόρυβο όταν περπατάς!» Τα διάφορα αυτά επιφωνήματα απευθύνονται στον Μπαμπά μέσα στο λουτρό. Ακριβώς στις οχτώ και μισή πρέπει να βρίσκεται στο σαλόνι μας. Ούτε μια σταγόνα νερό παραπάνω, αποκλείεται να πάμε στην τουαλέτα, ούτε ένα βήμα, απόλυτη σιωπή. Όταν το προσωπικό του γραφείου δεν είναι κάτω, ακούγονται όλα στην αποθήκη.

Πάνω ανοίγουμε την πόρτα στις οχτώ και είκοσι και λίγο αργότερα χτυπάμε συνθηματικά τρεις φορές στο πάτωμα... οι νιφάδες βρόμης για την Άννα είναι έτοιμες. Σκαρφαλώνω τη σκάλα για να πάρω «την τροφή του σκύλου».

Ενανά πάλι κάτω, μεγάλη βιασύνη: βούρτσισμα μαλλιών, άδειασμα του δοχείου, τοποθέτηση του κρεβατιού ξανά στη θέση του. Σιωπή! Σημαίνει η ώρα! Η Κυρία αλλάζει παπούτσια και σέρνει τα πόδια της με τις παντόφλες στο σαλόνι. Ο κύριος Τσάρλι Τσάπλιν φοράει κι αυτός παντόφλες. Απόλυτη ηρεμία. Τώρα η εικόνα της ιδανικής οικογένειας φτάνει σε σημείο τελειότητας. Έχω όρεξη για διάβασμα ή για μελέτη, το ίδιο κι η Μαργκότ, όπως εξάλλου κι ο Μπαμπάς κι η Μαμά. Ο Μπαμπάς κάθεται (με τον Ντίκενς του κι ένα λεξικό φυσικά) στην άκρη του ξεχαρβαλωμένου κρεβατιού που τρίζει, όπου δεν υπάρχει καν κανονικό στρώμα – δύο μαξιλάρια, το ένα πάνω στο άλλο, θα έλυναν το πρόβλημα. «Δεν χρειάζεται, μια χαρά είναι κι έτσι!»

Όταν πια βυθιστεί στην ανάγνωση, δεν ξανασηκώνει το κεφάλι, γελάει κάπου κάπου, προσπαθεί με πείσμα να διηγηθεί μια

ιστορία στη Μαμά, ακόμη κι αν εκείνη δεν θέλει. «Δεν προλαβαίνω!» Στο πρόσωπό του ζωγραφίζεται μια σύντομη απογοήτευση, έπειτα ξαναρχίζει την ανάγνωση. Όταν λίγο αργότερα φτάνει πάλι σε κάποιο άλλο διασκεδαστικό ή παράξενο κομμάτι, δοκιμάζει ξανά την τύχη του: «Πρέπει οπωσδήποτε να το διαβάσεις αυτό!»

Η Μαμά κάθεται στο πτυσσόμενο κρεβάτι, διαβάζει, ράβει, πλέκει ή μελετάει, ανάλογα με τις ανάγκες της στιγμής. Ξαφνικά κάτι θυμάται. Γρήγορα το λέει: «Άννα, θυμήσου, Μαργκότ, σε παρακαλώ, σημείωσε...»

Σιγά σιγά βασιλεύει ξανά η ηρεμία. Με μια απότομη κίνηση η Μαργκότ κλείνει το βιβλίο της, ο Μπαμπάς σμίγει τα φρύδια σ' ένα αστείο τόξο, σχηματίζεται ξανά η ρυτίδα που κάνει όταν διαβάζει, και βυθίζεται και πάλι στο βιβλίο του. Η Μαμά αρχίζει να φλυαρεί με τη Μαργκότ. Είμαι περίεργη να μάθω τι λένε και τις ακούω. Ζητάνε τη γνώμη του Πιμ...

Εννέα η ώρα! Πρόγευμα!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Κάθε φορά που σου γράφω έχει συμβεί κάτι ιδιαίτερο, αλλά συνήθως πρόκειται μάλλον για δυσάρεστα παρά για ευχάριστα γεγονότα. Αυτή τη φορά ωστόσο τα νέα είναι καλά.

Την Τετάρτη το βράδυ (8 Σεπτεμβρίου) είχαμε καθίσει μπροστά στο ραδιόφωνο για τις ειδήσεις των εφτά, και να τα πρώτα λόγια που ακούσαμε: «Here follows the best new from whole the war: Italy has capitulated»¹¹. Η Ιταλία συνθηκολόγησε άνευ όρων! Στις οχτώ και τέταρτο το Ράδιο Οράγγη άρχισε να εκπέμπει: «Αγαπητοί ακροατές, λίγο πριν από τη μία και τέταρτο, μόλις είχε τελειώσει το χρονικό της ημέρας, μας ήρθε το θαυμάσιο νέο της συνθηκολό-

11. «Ακολουθεί η καλύτερη είδηση όλου του πολέμου: η Ιταλία συνθηκολόγησε».

γηψης της Ιταλίας. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι ποτέ δεν έριξα τα χαρτιά μου στο καλάθι με τόση ικανοποίηση όση σήμερα!»

Έπαιξαν το «God Save the King», τον αμερικανικό εθνικό ύμνο και τον ρωσικό, τη Διεθνή. Όπως πάντα, το Ράδιο Οράγγη ήταν ενθαρρυντικό, ωστόσο όχι υπερβολικά αισιόδοξο.

Οι Εγγλέζοι αποβιβάστηκαν στη Νάπολη. Η βόρεια Ιταλία βρίσκεται υπό γερμανική κατοχή. Από την Παρασκευή 3 Σεπτεμβρίου υπογράφηκε ανακωχή, την ίδια μέρα που αποβιβάστηκαν οι Εγγλέζοι στην Ιταλία. Οι Γερμανοί βρίζουν και ωρύνονται σε όλες τις εφημερίδες ενάντια στην προδοσία του Μπαντόλιο και του Ιταλού αυτοκράτορα-βασιλιά.

Ωστόσο έχουμε και θλιβερά νέα σχετικά με τον κύριο Κλάιμαν. Ξέρεις πόσο πολύ τον αγαπάμε όλοι. Παρόλο που είναι συνέχεια άρρωστος, υποφέρει αδιάκοπα και δεν επιτρέπεται να φάει ή να περπατήσει πολύ, είναι πάντα ευδιάθετος και το θάρρος του είναι αξιοθαύμαστο. «Όταν έρχεται ο κύριος Κλάιμαν, λάμπει ο ήλιος!» είπε πρόσφατα η Μαμά κι έχει απόλυτο δίκιο. Πρέπει να πάει στο νοσοκομείο για μια πολύ δυσάρεστη εγχείριση στο έντερο και να μείνει εκεί τουλάχιστον τέσσερις βδομάδες. Αν τον έβλεπες να μας αποχαιρετά, θα φανταζόσουν ότι έφευγε απλώς για ένα μικρό περίπατο.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Οι εσωτερικές σχέσεις στο Παράσπιτο πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο. Στο τραπέζι κανένας δεν τολμάει ν' ανοίξει το στόμα του (παρά μόνο για να καταβροχθίσει κάνα κομμάτι), γιατί είτε σου θυμώνουν γι' αυτά που λες είτε σε παρεξηγούν τελείως. Ο κύριος Βόσκουιλ έρχεται πότε πότε να μας επισκεφθεί. Δυστυχώς το ηθικό του έχει πέσει εντελώς. Δεν διευκολύνει τα πράγματα

για την οικογένειά του, γιατί τον βασανίζει μία μόνο σκέψη: «Τι με νοιάζει εμένα, αφού, έτσι κι αλλιώς, εγώ σε λίγο θα πεθάνω!» Μπορώ να φανταστώ την ατμόσφαιρα στο σπίτι των Βόσκουιλ, όταν σκέφτομαι πόσο μωτρωμένοι είναι κι εδώ όλοι. Κάθε μέρα παίρνω βαλεριάνα για το άγχος και την κατάθλιψη, αλλά αυτό δεν μ' εμποδίζει να έχω ακόμη πιο άσχημη διάθεση την επομένη. Ένα καλό ξέσπασμα γέλιου θα ήταν πιο αποτελεσματικό από δέκα απ' αυτά τα χάπια, αλλά έχουμε σχεδόν ξεχάσει τι θα πει να γελάς. Καμιά φορά φοβάμαι ότι το πρόσωπό μου παραμορφώνεται κι ότι το στόμα μου πέφτει από την πολλή σοβαρότητα. Και για τους άλλους δεν είναι καλύτερη κατάσταση. Όλοι τρέμουν μπροστά στην ιδέα του επερχόμενου χειμώνα.

Άλλο ένα διόλου ενθαρρυντικό γεγονός είναι ότι ο Βαν Μάαρεν, ο αποθηκάριος, έχει υποψίες σχετικά με το Παράσπιτο. Οποιοσδήποτε έχει έστω κι ένα υποτυπώδες μυαλό θα είχε παρατηρήσει ότι η Μίεπ λέει συχνά ότι πάει στο εργαστήριο, η Μπεπ στο αρχείο, ο Κλάιμαν στην αποθήκη των προϊόντων Opekta, ενώ ο Κούχλερ διαβεβαιώνει ότι το Παράσπιτο δεν ανήκει στο δικό μας κτίριο αλλά στο διπλανό.

Θ' αδιαφορούσαμε εντελώς για τη γνώμη του Βαν Μάαρεν σχετικά με το θέμα, αν δεν είχε τη φήμη ενός καθόλου έμπιστου ατόμου κι αν δεν ήταν τόσο περίεργος, ώστε να είναι αδύνατο να του πουλήσεις παραμύθια.

Μια μέρα ο Κούχλερ θέλησε να εντείνει τις προφυλάξεις του. Φόρεσε το παλτό του στη μία παρά δέκα και πήγε στο φαρμακείο στην άκρη του δρόμου. Πέντε λεπτά αργότερα είχε γυρίσει, τρύπωσε στη σκάλα σαν κλέφτης και ήρθε να μας βρει. Στη μία και τέταρτο θέλησε να φύγει, αλλά συνάντησε την Μπεπ στο πλατύσκαλο, που τον προειδοποίησε για την παρουσία του Βαν Μάαρεν στο γραφείο. Ο Κούχλερ έκανε μεταβολή κι έμεινε μαζί μας ως τη μία και μισή. Στη συνέχεια, με τα παπούτσια στο χέρι, πήγε με τις κάλτσες (παρά το συνάχι του) προς την πόρτα του μπροστινού παταριού, κατέβηκε ξανά σκαλί σκαλί, κι αφού έκανε τον ισοροπιστή στη σκάλα για ένα ολόκληρο τέταρτο για ν' αποφύγει και

το παραμικρό τρίξιμο, προσγειώθηκε στα γραφεία από τη μεριά του δρόμου. Στο μεταξύ, η Μπεπ, που είχε ξεφορτωθεί τον Βαν Μάαρεν, ήρθε να βρει τον Κούχλερ σ' εμάς, αλλά αυτός είχε φύγει από ώρα, τη στιγμή εκείνη ήταν ακόμα με τις κάλτσες στη σκάλα. Τι θα σκέφτηκαν οι άνθρωποι στον δρόμο όταν ο διευθυντής φόρεσε ξανά τα παπούτσια του έξω; Για φαντάσου, ο διευθυντής με τις κάλτσες!

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα είναι τα γενέθλια της κυρίας Βαν Ντάαν. Πέρα από ένα δελτίο για τυρί, κρέας και ψωμί, δεν της προσφέραμε παρά μόνο ένα μικρό βάζο μαρμελάδα. Από τον άντρα της, τον Ντούσελ και το προσωπικό πήρε μόνο λουλούδια ή τρόφιμα. Να σε τι εποχή ζούμε!

Αυτή τη βδομάδα η Μπεπ παραλίγο να πάθει νευρική κρίση από τις οδηγίες που τις έδιναν. Δέκα φορές τη μέρα τής ζητούσαν να πάει για ψώνια· κάθε φορά τής έδιναν να καταλάβει καθαρά ότι έπρεπε να κάνει γρήγορα, ότι έπρεπε να ξαναγυρίσει ή ότι είχε κάνει λάθος! Όταν ξέρει κανείς ότι πρέπει επιπλέον να τελειώσει τη δουλειά της στο γραφείο, ότι ο Κλάιμαν είναι άρρωστος, ότι η Μίεπ είναι συναχωμένη και μένει στο σπίτι της, ότι η ίδια στραμπούληξε τον αστράγαλό της, ότι έχει μια ερωτική απογοήτευση κι έναν γκρινιάρη πατέρα στο σπίτι, καταλαβαίνει ότι τραβάει τα μαλλιά της. Την παρηγορήσαμε και της είπαμε ότι, αν δήλωνε κατηγορηματικά κι επανειλημμένα ότι δεν προλάβαινε, ο κατάλογος με τα ψώνια θα μειωνόταν αναμφισβήτητα.

Το Σάββατο διαδραματίστηκε εδώ ένα πρωτοφανές επεισόδιο. Ξεκίνησε από τον Βαν Μάαρεν και κατέληξε σε γενικό καβγά και λυγμούς. Ο Ντούσελ παραπονέθηκε στη Μαμά ότι του φερόταν

σαν να ήταν παρείσακτος, ότι κανένας από μας δεν ήταν ευγενικός μαζί του, ότι ωστόσο δεν μας είχε κάνει τίποτα κι ένα σωρό άλλες γλυκερές κολακείες. Ευτυχώς αυτή τη φορά η Μαμά δεν παρασύρθηκε, αλλά του είπε ότι, πραγματικά, είχε απογοητεύσει όλο τον κόσμο κι ότι πολλές φορές ήταν πηγή εκνευρισμού. Ο Ντούσελ υποσχέθηκε λαγούς με πετραχήλια, αλλά ως συνήθως τίποτα δεν άλλαξε μέχρι τώρα.

Τα πράγματα με τους Βαν Ντάαν θα έχουν άσχημες εξελίξεις, το βλέπω! Ο Μπαμπάς είναι έξαλλος γιατί μας κλέβουν, βάζουν στην άκρη κρέας κι άλλα πράγματα.

Τι κεραυνός ετοιμάζεται πάλι να πέσει στα κεφάλια μας; Μακάρι να μην ήμουν τόσο πολύ ανακατεμένη σε όλους αυτούς τους τσακωμούς, μακάρι να μπορούσα να φύγω. Θα μας τρελάνουν!

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Ο Κλάιμαν γύρισε, δόξα τω Θεώ! Δείχνει ακόμα κουρασμένος, αλλά αυτό δεν τον εμποδίζει να ξεκινάει, όλο κέφι, για να βρει αγοραστές για τα ρούχα των Βαν Ντάαν. Είναι θλιβερό, αλλά ο Βαν Ντάαν έχει ξοδέψει όλα του τα χρήματα. Τα τελευταία 100 φιορίνια του τα έχασε μέσα στην αποθήκη, πράγμα που μας έβαλε πάλι σε φασαρίες. Πώς είναι δυνατό 100 φιορίνια να προσγειωθούν τη Δευτέρα το πρωί μέσα στην αποθήκη; Βροχή οι υποψίες. Πάντως, τα 100 φιορίνια τα έκλεψαν. Ποιος είναι κλέφτης;

Αλλά μιλούσα για την έλλειψη χρήματος. Η Κυρία δεν θέλει ν' αποχωριστεί κανένα από τα ρούχα της, ανάμεσα στις στοίβες από παλτό, φουστάνια και παπούτσια. Το κοστούμι του Κυρίου δεν πουλιέται εύκολα, το ποδήλατο του Πέτερ γύρισε ξανά πίσω έπειτα από επιθεώρηση. Κανένας δεν το θέλει. Αυτή η ιστορία θ' αργήσει να τελειώσει. Η Κυρία θ' αναγκαστεί ν' αποχωριστεί τη

γούνα της. Το επιχείρημά της, ότι είναι υποχρέωση της κοινωνίας να μας συντηρεί, δεν πρόκειται να πιάσει. Πάνω, μόλις τσακώθηκαν άσχημα γι' αυτό το θέμα και τώρα βρίσκονται στο στάδιο της συμφιλίωσης, με εκφράσεις όπως «ω, αγαπημένε μου Πούτι» και «α, γλυκιά μου Κέρλι». Με πιάνει ζαλάδα όταν σκέφτομαι όλες τις προσβολές που ακούστηκαν στο τίμιο αυτό σπίτι τον τελευταίο μήνα. Ο Μπαμπάς κρατάει το στόμα του κλειστό. Αν κάποιος του μιλήσει, σπκώνει αγριεμένος τα μάτια, λες και φοβάται μήπως αναγκαστεί να επέμβει άλλη μια φορά για να σταθεροποιήσει μια αβέβαιη κατάσταση. Η Μαμά έχει κοκκινίσει από τον εκνευρισμό, η Μαργκότ παραπονιέται για πονοκεφάλους, ο Ντούσελ έχει αϋπνίες, η Κυρία όλη μέρα οδύρεται, κι όσο για μένα, έχω χάσει τον μπούσουλα. Για να πω την αλήθεια, καμιά φορά ξεχνάω με ποιον έχουμε θυμώσει και με ποιον έχουμε ήδη συμφιλιωθεί.

Η μόνη διασκέδαση είναι να μελετάω, και τελευταία περνάω πολλές ώρες μελετώντας.

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Ο κύριος Κλάιμαν πάλι λείπει, το στομάχι του δεν τον αφήνει σε ησυχία. Δεν ξέρει ούτε ο ίδιος αν μπόρεσαν να σταματήσουν όλο το αίμα. Για πρώτη φορά ήταν πραγματικά απογοητευμένος όταν μας είπε ότι δεν ένιωθε καλά και θα γύριζε στο σπίτι του.

Ο Κύριος κι η Κυρία είχαν πάλι άγριους καβγάδες. Να γιατί: οι Βαν Ντάαν δεν έχουν άλλα λεφτά. Ήθελαν να πουλήσουν ένα χειμωνιάτικο παλτό κι ένα κοστούμι του Κυρίου, αλλά δεν βρήκαν αγοραστές. Τα λεφτά που ζητούσαν ήταν υπερβολικά. Μια μέρα, εδώ και αρκετό καιρό ήδη, ο Κλάιμαν είχε μιλήσει για έναν φίλο του γουναρά, κι έτσι ο Κύριος σκέφτηκε να πουλήσει τη γούνα της

Κυρίας. Το παλτό ήταν από γούνα λαγού και ηλικίας δεκαεφτά ετών. Η Κυρία πήρε 325 φιορίνια. Τεράστιο ποσό. Ήθελε να κρατήσει τα λεφτά για ν' αγοράσει καινούρια ρούχα μετά τον πόλεμο, κι έτσι ο Κύριος αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει όλη του την πειθώ για να της αποδείξει ότι είχαν απόλυτη ανάγκη από χρήματα για τη διαχείριση του νοικοκυριού.

Δεν μπορείς να φανταστείς τα ουρλιαχτά, τις φωνές, τα χτυπήματα με το πόδι στο πάτωμα και τις βρισιές. Ήταν τρομακτικό. Η οικογένειά μου στεκόταν στην άκρη της σκάλας με κομμένη την ανάσα, έτοιμη να τους χωρίσει σε περίπτωση ανάγκης.

Όλες αυτές οι φωνές, τα κλαιουρίσματα κι η νευρικότητα προκαλούν τέτοια ένταση και κούραση, που το βράδυ σωριάζομαι στο κρεβάτι μου κλαίγοντας κι ευχαριστώ τον Θεό που έχω μισή ώρα αποκλειστικά για τον εαυτό μου.

Κατά τ' άλλα, είμαι καλά, μόνο που δεν έχω καθόλου όρεξη. Συνέχεια ακούω να μου λένε: «Πολύ κακή όψη έχεις!» Πρέπει να παραδεχτώ πως κάνουν ό,τι μπορούν για να διατηρηθώ σε καλή κατάσταση. Ζάχαρη από σταφύλια, μουρουνόλαδο, χαπάκια με μαγιά και ασβέστιο είναι πράγματα που παίρνω κάθε μέρα. Κι όμως καταφέρνω να συγκρατήσω τα νεύρα μου. Ιδίως τις Κυριακές νιώθω πολύ δυστυχισμένη. Η Κυριακή είναι η μέρα που η ατμόσφαιρα στο σπίτι είναι ασφυκτική, νυσταλέα και βαριά. Έξω δεν ακούγεται ούτε ένα κελάπημα, μια θανατερή σιωπή πέφτει πάνω σε όλα και το βάρος της αγκιστρώνεται πάνω μου σαν να θέλει να με παρασύρει στα βάθη ενός υπόγειου κόσμου. Ο Μπαμπάς, η Μαμά κι η Μαργκότ με αφήνουν εντελώς αδιάφορη. Περιφέρομαι από δωμάτιο σε δωμάτιο, ανεβοκατεβαίνω τη σκάλα και νιώθω σαν πουλί με κομμένα τα φτερά του, που μέσα στο βαθύ σκοτάδι πέφτει πάνω στα κάγκελα του πολύ μικρού κλουβιού του. *Να βγω, ν' αναπνεύσω και να γελάσω!* ακούω μια φωνή μέσα μου, αλλά ούτε καν απαντάω πια· πάω να ξαπλώσω σ' ένα ντιβάνι και να κοιμηθώ, για να μειώσω τον χρόνο, τη σιωπή και την τρομερή αγωνία, μια και δεν μπορώ να τα σκοτώσω.

ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Για να διασκεδάσουμε και να μορφωθούμε λιγάκι, ο Μπαμπάς ζήτησε να του στείλουν έναν κατάλογο από το Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο του Λέιντεν. Η Μαργκότ έψαξε τουλάχιστον τρεις φορές στον πολυσέλιδο αυτό κατάλογο, δίχως να βρει τίποτα που να της αρέσει ή που να βρίσκεται μέσα στις οικονομικές της δυνατότητες. Ο Μπαμπάς φάνηκε πιο γρήγορος, θέλησε να γράφει στο ινστιτούτο για να μας στείλουν ένα δοκιμαστικό μάθημα λατινικών «για αρχάριους». Αμ' έπος, άμ' έργον, το μάθημα ήρθε, η Μαργκότ στρώθηκε στη δουλειά γεμάτη ενθουσιασμό και, παρά την υψηλή τιμή του, αποφάσισε να παρακολουθήσει το μάθημα. Είναι πολύ δύσκολο για μένα, ακόμη κι αν ήθελα πολύ να μάθω λατινικά.

Για να καταπιαστώ κι εγώ μ' ένα καινούριο θέμα, ο Μπαμπάς ζήτησε από τον Κλάιμαν αν μπορούσε να προμηθευτεί μια Βίβλο για παιδιά, για να μάθω επιτέλους κάτι από την Καινή Διαθήκη. «Για το Χανουκά θέλεις να κάνεις δώρο στην Άννα μια Βίβλο;» ρώτησε η Μαργκότ κάπως ξαφνιασμένη. «Ναι... ε, νομίζω ότι ίσως θα 'ταν καλύτερα να της το κάνω στη γιορτή του Αϊ-Νικόλα», της απάντησε ο Μπαμπάς. Ο Ιησούς απλώς δεν ταιριάζει στη γιορτή του Χανουκά.

Επειδή η ηλεκτρική σκούπα έσπασε, πρέπει κάθε βράδυ να τρίβω το χαλί με μια παλιά βούρτσα. Να κλείνω το παράθυρο, ν' ανάβω το φως και τη σόμπα, κι έπειτα να ξεσκονίζω το πάτωμα με τη μικρή σκούπα. *Σίγουρα θα προκύψουν θέματα*, σκέφτηκα από την πρώτη στιγμή. *Δεν θ' αργήσουν να παραπονεθούν*. Πράγματι, η Μαμά υπέφερε από πονοκεφάλους εξαιτίας των πυκνών σύννεφων σκόνης που έμεναν να αιωρούνται μέσα στο δωμάτιο, η Μαργκότ βρήκε το καινούριο λατινικό λεξικό της μέσα στις βρομιές κι ο Πιμ γκρίνιαζε ότι, στο κάτω κάτω, το πάτωμα δεν είχε αλλάξει καθόλου μα καθόλου όψη. Αυτό ήταν το ευχαριστώ για τον κόπο μου.

Η τελευταία απόφαση του Παράσπιτου είναι ν' ανάβουμε τη σόμπα στις εφτά και μισή τις Κυριακές, αντί για τις πέντε και μισή το πρωί. Βρίσκω ότι αυτό είναι επικίνδυνο. Τι θα σκεφτούν

οι γείτονες βλέποντας τον καπνό να βγαίνει από την καπνοδόχο μας; Το ίδιο και για τις κουρτίνες. Από τότε που ήρθαμε έμεναν στερεωμένες ακριβώς στο ίδιο μέρος, μα κάπου κάπου κάποιος από τους κυρίους ή τις κυρίες, από καρτίτσιο, θέλει οπωσδήποτε να κοιτάξει έξω. Συνέπεια: μια βροχή από επιπλήξεις. Απάντηση: «Έτσι κι αλλιώς, κανένας δεν το προσέχει». Να πώς αρχίζουν και πώς τελειώνουν όλες οι αμέλειες. «Κανένας δεν το προσέχει, κανένας δεν μπορεί να το ακούσει, κανένας δεν δίνει σημασία». Εύκολο να το πει κανείς, αλλά είναι αλήθεια;

Αυτόν τον καιρό οι έντονες συζητήσεις έχουν καταλαγιάσει, μόνο ο Ντούσελ είναι τσακωμένος με τον Βαν Ντάαν. Όταν μιλάει για την Κυρία, ένα μόνο πράγμα ακούει κανείς: «αυτή η φτωχή χαζούλα» ή «αυτή η γριά στρίγκλα» και, αντίστροφα, η Κυρία περιγράφει τον αλάνθαστο αυτό σοφό ως «γεροντοκόρη», «μυγιάγγιχτη μεγαλοκοπέλα» και άλλα. Είπε ο γάιδαρος τον πετεινό κεφάλι!

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ ΒΡΑΔΥ 8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Αν διαβάσεις όλα μου τα γράμματα στη σειρά, σίγουρα θα διαπιστώσεις ότι κάθε φορά που έγραφα η διάθεσή μου ήταν διαφορετική. Εκνευρίζομαι με τον ίδιο μου τον εαυτό όταν βλέπω πόσο πολύ επηρεάζομαι από την ατμόσφαιρα που επικρατεί στο Παράσπιτο – εξάλλου δεν είμαι η μόνη, όλοι στο ίδιο καζάνι βράζουμε. Όταν διαβάζω ένα βιβλίο που μ' εντυπωσιάζει, πρέπει κατ' αρχάς να προσπαθήσω ιδιαίτερα να αναπροσαρμοστώ πριν παρουσιαστώ μπροστά στους άλλους, αλλιώς θα με θεωρούσαν κάπως αλλόκοτη. Αυτή την εποχή, όπως θα πρέπει ήδη να αντιλήφθηκες, περνάω μια περίοδο κατάθλιψης. Δεν θα μπορούσα στ' αλήθεια να σου εξηγήσω το γιατί, αλλά νομίζω ότι φταίει που είμαι δειλή, κι αυτό το βρίσκω διαρκώς μπροστά μου. Σήμερα το βράδυ, ενώ

η Μπεπ ήταν ακόμα εδώ, χτύπησαν πολλές φορές δυνατά και μ' επιμονή την πόρτα, κι εγώ έγινα κάτωχρη, είχα πόνους στην κοιλιά και ταχυπαλμία, κι όλα αυτά γιατί φοβόμουν!

Το βράδυ στο κρεβάτι μου με φαντάζομαι μόνη μου σ' ένα κελί, δίχως τον Μπαμπά και τη Μαμά. Καμιά φορά περιφέρομαι στον δρόμο ή το Παράσπιτο μας παίρνει φωτιά ή έρχονται τη νύχτα να μας πάρουν και γεμάτη απελπισία κρύβομαι κάτω απ' το κρεβάτι. Τα βλέπω όλα σαν να συνέβαιναν στ' αλήθεια, κι επιπλέον με την αίσθηση ότι αυτό θα μπορούσε να μου συμβεί από τη μια στιγμή στην άλλη.

Η Μίεπ λέει συχνά ότι μας ζηλεύει, γιατί εδώ έχουμε την ψυχή μας. Ίσως να είναι αλήθεια, αλλά την αγωνία μας σίγουρα δεν τη σκέφτεται. Δεν μπορώ ούτε καν να φανταστώ ότι για μας ο κόσμος θα ξαναγίνει κάποτε φυσιολογικός. Τυχαίνει να μιλάω για «μετά τον πόλεμο», αλλά μοιάζει σαν να μιλάω για παλάτια στην άμμο, για κάτι που δεν θα πραγματοποιηθεί ποτέ.

Μας βλέπω και τους οχτώ μέσα στο Παράσπιτο, σαν ένα κομμάτι γαλάζιου ουρανού που το περικυκλώνουν πυκνά μαύρα, κατάμαυρα σύννεφα. Σ' αυτόν τον αυστηρά οριοθετημένο κύκλο στον οποίο στεκόμαστε, είμαστε ακόμα ασφαλείς, αλλά τα σύννεφα πλησιάζουν όλο και περισσότερο και ο κλοιός που μας χωρίζει από τον επικείμενο κίνδυνο δεν παύει να στενεύει. Τώρα ο κίνδυνος και το σκοτάδι βρίσκονται τόσο κοντά, που μην ξέροντας πού να καταφύγουμε, χτυπάμε ο ένας πάνω στον άλλο. Κοιτάζουμε κάτω, όπου οι άνθρωποι τσακώνονται, κοιτάζουμε ψηλά, όπου είναι ήρεμα και όμορφα και, στο μεταξύ, ο κύκλος μας απομονώνεται από τη σκοτεινή μάζα, που δεν μας σπρώχνει ούτε κάτω ούτε πάνω, αλλά στέκεται μπροστά μας, αδιαπέραστος τοίχος, κι ετοιμάζεται να μας καταστρέψει, αλλά δεν μπορεί να το κάνει ακόμα. Δεν μου μένει παρά να φωνάξω και να ικετεύσω: «Ω δαχτυλίδι, δαχτυλίδι, μεγάλωσε κι άνοιξε για μας!»

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Βρήκα έναν ωραίο τίτλο για το κεφάλαιο αυτό: «Ωδή στο στυλό μου, in memoriam».

Το στυλό μου ήταν πάντα για μένα ένα πολύτιμο αντικείμενο. Το αντιμετώπιζα με τον πιο βαθύ σεβασμό, κυρίως λόγω της χοντριάς του μύτης, γιατί μόνο με χοντρές μύτες μπορώ να γράφω καλά. Το στυλό μου έζησε μια πολύ μακρόχρονη και συγκλονιστική ζωή, την οποία θα σου διηγηθώ με λίγα λόγια.

Όταν ήμουν εννέα χρόνων, το στυλό μου έφτασε σ' ένα μικρό πακέτο (τυλιγμένο με μπαμπάκι), ως «δείγμα άνευ αξίας», που είχε έρθει από πολύ μακριά, από το Εξ-λα-Σαπέλ, όπου ζούσε η γενναιοδωρη δωρήτρια, η γιαγιά μου. Ήμουν στο κρεβάτι με γρίπη κι ο χειμωνιάτικος άνεμος σφύριζε γύρω από το σπίτι. Το θαυμάσιο στυλό ήταν μέσα σε μια θήκη από κόκκινο δέρμα και το έδειξα, από την πρώτη κιόλας μέρα, σ' όλες μου τις φίλες. Εγώ, η Άννα Φρανκ, περήφανη κάτοχος ενός στυλό.

Όταν έγινα δέκα χρόνων, με άφησαν να πάρω το στυλό μου στο σχολείο κι η δασκάλα μού επέτρεψε να το χρησιμοποιήσω. Στα έντεκά μου, ωστόσο, αναγκάστηκα να αφήσω στην άκρη τον θησαυρό μου, γιατί η δασκάλα της τελευταίας τάξης του δημοτικού επέτρεπε μόνο τις πένες και τα μελανοδοχεία ως όργανα γραφής. Όταν έγινα δώδεκα χρόνων και μπήκα στο εβραϊκό λύκειο, προς ακόμη μεγαλύτερη τιμή του, το στυλό μου απέκτησε καινούρια θήκη, που μπορούσε επίσης να στεγάσει ένα μολύβι και που ήταν ακόμη ωραιότερη, γιατί έκλεινε με φερμουάρ. Στα δεκατρία το πήρα μαζί μου στο Παράσπιτο, όπου διέσχισε αμέτρητα σημειωματάρια και τετράδια. Στα δεκατέσσερά μου το στυλό μου μόλις είχε περάσει την τελευταία του χρονιά μαζί μου, και σήμερα...

Μια Παρασκευή απόγευμα, μετά τις πέντε, έβγαινα από το δωματιάκι μου κι ετοιμαζόμουν να καθίσω στο τραπέζι για να γράφω, όταν με σκούνησαν απότομα για να κάνω θέση στη Μαργκότ και τον Μπαμπά, που έπρεπε να μελετήσουν τα λατινικά τους.

Το στιλό έμεινε στο τραπέζι αχρησιμοποίητο κι η κάτοχός του, αναστενάζοντας γιατί θα έπρεπε ν' αρκεστεί σε μια πολύ μικρή γωνίτσα του τραπεζιού, άρχισε να τρίβει φασόλια. Εδώ το να τρίβει κανείς φασόλια σημαίνει να κάνει τα μουχλιασμένα κόκκινα φασόλια να αποκτήσουν ξανά αξιοπρεπή όψη. Στις έξι παρά τέταρτο σκούπισα το πάτωμα και πέταξα τα σκουπίδια και τα σάπια φασόλια μέσα σε μια εφημερίδα και στη συνέχεια μέσα στη σόμπα. Μια πελώρια φλόγα πετάχτηκε από μέσα και χάρηκα βλέποντας τη φωτιά ν' αναζωογονείται, ενώ ήταν στα τελευταία της. Είχε επανέλθει η ηρεμία, οι λατινιστές είχαν αδειάσει τη γωνιά και κάθισα μπροστά στο τραπέζι, για να κάνω τη δουλειά που είχα προγραμματίσει, αλλά όσο κι αν έπαχνα, ήταν αδύνατο να βρω το στιλό μου. Κοίταξα άλλη μια φορά, με βοήθησαν κι η Μαργκότ κι η Μαμά κι ο Μπαμπάς κι ο Ντούσελ, αλλά είχε εξαφανιστεί, δίχως να αφήσει ίχνη. «Ίσως να έπεσε στη σόμπα μαζί με τα φασόλια!» είπε η Μαργκότ. «Αποκλείεται!» απάντησα εγώ. Το βράδυ ωστόσο, μια και το στιλό μου εξακολουθούσε να είναι άφαντο, υποθέσαμε όλοι ότι είχε καεί, αφού μάλιστα το πλαστικό καίγεται πολύ εύκολα. Και πραγματικά, το θλιβερό προαίσθημα επιβεβαιώθηκε όταν την άλλη μέρα το πρωί ο Μπαμπάς, αδειάζοντας τη σόμπα, βρήκε μέσα στις στάχτες το πιαστράκι του στιλό. Από τη χρυσή πένα δεν είχε μείνει τίποτα πια. «Θα πρέπει να έλιωσε πάνω σε μια από τις πυρίμαχες πέτρες», είπε ο Μπαμπάς. Η μόνη μου παρηγοριά – αν και δεν είναι ιδιαίτερα σοβαρή – είναι ότι το στιλό μου κάπκε, όπως θέλω να με κάψουν κι εμένα αργότερα.

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Συγκλονιστικά γεγονότα στο Παράσπιτο: Εξαιτίας μιας επιδημίας διφθερίτιδας που έπεσε στο σπίτι της Μπεπ, βρίσκεται σε καρα-

ντίνα και δεν θα έρθει να μας δει για έξι εβδομάδες. Αυτό δημιουργεί τεράστια προβλήματα σχετικά με το θέμα του φαγητού αλλά και με τα ψώνια, χώρια ότι θα στερηθούμε και τη συντροφιά της. Ο Κλάιμαν είναι ακόμα στο κρεβάτι κι εδώ και τρεις βδομάδες δεν τρώει τίποτα άλλο παρά γάλα και αραιωμένη σούπα. Ο Κούχλερ πνίγεται στη δουλειά.

Τα μαθήματα λατινικών δι' αλληλογραφίας της Μαργκότ επιστρέφονται διορθωμένα από έναν καθηγητή. Η Μαργκότ χρησιμοποιεί το όνομα της Μπεπ, ο καθηγητής είναι πολύ ευγενικός κι επιπλέον πνευματώδης. Σίγουρα θα χαιρέται που του έτυχε μια τόσο έξυπνη μαθήτριά.

Ο Ντούσελ είναι πολύ αναστατωμένος, κανένας από μας δεν καταλαβαίνει γιατί. Άρχισε με το να μην ανοίγει πια το στόμα του πάνω και να μην απευθύνει τον λόγο στον κύριο ή την κυρία Βαν Ντάαν. Όλοι το πρόσεξαν και, καθώς αυτό διαρκούσε πολλές μέρες, η Μαμά βρήκε την ευκαιρία να του πει να έχει τον νου του στην Κυρία, καθώς, αν εξακολουθούσε να φέρεται έτσι, θα μπορούσε πολύ εύκολα να του δυσκολέψει τη ζωή. Ο Ντούσελ διαβεβαίωσε ότι πρώτος ο Βαν Ντάαν τού είχε κόψει την καλημέρα και συνεπώς δεν είχε την πρόθεση να σπάσει αυτός τη σιωπή. Πρέπει να ξέρεις ότι χτες, 16 Νοεμβρίου, έκλεινε χρόνο στο Παράσπιτο. Με την ευκαιρία αυτή πρόσφερε στη Μαμά μια μικρή γλαστρούλα με λουλούδια, αλλά η κυρία Βαν Ντάαν, που εδώ και μερικές βδομάδες αναφερόταν συχνά στην ημερομηνία αυτή και είχε βάλει τα δυνατά της να του δώσει να καταλάβει ότι, κατά τη γνώμη της, έπρεπε να κάνει δώρα, δεν πήρε τίποτα. Αντί να μας ευχαριστήσει για πρώτη φορά για την ανιδιοτελή χειρονομία μας, δεν είπε απολύτως τίποτα, κι όταν στις 16 του μήνα το πρωί τον ρώτησα αν έπρεπε να του δώσω συγχαρητήρια ή συλλυπητήρια, απάντησε ότι δεχόταν και τα μεν και τα δε. Η Μαμά, που ήθελε να παραστήσει τον συμφιλιωτή, δεν κατάφερε τίποτα περισσότερο και τελικά η κατάσταση παρέμεινε όπως ήταν.

Δεν υπερβάλλω λέγοντας ότι του Ντούσελ τού λείπει μια βίδα. Διασκεδάζουμε όλοι διακριτικά με το γεγονός ότι δεν έχει μνήμη

ούτε δική του άποψη, και γελάμε πολύ συχνά όταν διηγείται εντελώς στραβά ένα νέο που μόλις άκουσε, κι αρχίζει να τα μπερδεύει όλα. Εξάλλου, σε κάθε επίπληξη ή κατηγορία, απαντάει μ' ένα σωρό ωραίες υποσχέσεις, αλλά στην πραγματικότητα δεν κρατάει ούτε μία.

«Der Mann hat einen grossen Geist
Und ist so klein van Taten»¹²

Δική σου,
Άννα

ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Χτες το βράδυ, πριν αποκοιμηθώ, εμφανίστηκε ξαφνικά μπροστά μου η Χανελί. Την έβλεπα εκεί, με κουρέλια, με το πρόσωπο τραβηγμένο κι αδυνατισμένο. Τα μάτια της ήταν τόσο μεγάλα και με κοίταζε με τέτοια θλίψη και παράπονο, που μου φαινόταν ότι μου έλεγε: «Αχ, Άννα, γιατί με εγκατέλειπες; Βοήθησέ με, βοήθησέ με, σώσε με απ' αυτή την κόλαση!» Και δεν μπορώ να τη βοηθήσω, είμαι υποχρεωμένη να μένω με σταυρωμένα τα χέρια. Μπορώ μόνο να παρακολουθώ τον πόνο και τον θάνατο των άλλων και να προσεύχομαι στον Θεό να μας τη φέρει πίσω. Μόνο τη Χανελί είδα, κανέναν άλλο, και ξέρω πολύ καλά το γιατί. Την έκρινα άσχημα, σκεφτόμουν υπερβολικά παιδιάστικα για να κατανοήσω τα προβλήματά της. Ήταν πολύ δεμένη με τη φίλη της κι έμοιαζε σαν να ήθελα εγώ να της την πάρω. Η καημένη, πόσο δυστυχημένη θα πρέπει να ένιωθε, το ξέρω, γνωρίζω πολύ καλά αυτό το συναίσθημα! Καμιά φορά μού φαινόταν σαν να 'βλεπα ξαφνικά πώς ήταν η ζωή της, αλλά ξαναγύριζα αμέσως, σαν εγωίστρια, στις δικές μου χαρές και στα δικά μου προβλήματα. Της είχα φερθεί άσχημα και τώρα με κοίταζε με πρόσωπο κάτωχο και ικετευτικό βλέμμα, με

12. «Ο άνθρωπος αυτός έχει μεγάλο πνεύμα, αλλά είναι τόσο μικρός στις πράξεις του!»

τόση απόγνωση. Μακάρι να μπορούσα να τη βοηθήσω! Ω Θεέ μου, εγώ έχω εδώ ό,τι θα μπορούσα να ευχηθώ, ενώ εκείνη την έπληξε τόσο άσχημα μια σκληρή μοίρα. Ήταν τουλάχιστον το ίδιο θρήσκα μ' εμένα, ήθελε κι εκείνη να κάνει το καλό, γιατί λοιπόν διάλεξαν εμένα για να ζήσω κι εκείνη ίσως για να πεθάνει; Ποια ήταν η διαφορά ανάμεσά μας; Γιατί είμαστε τόσο μακριά η μια από την άλλη; Για να πω την αλήθεια, εδώ και μήνες, ίσως και χρόνο ολόκληρο, την είχα σχεδόν ξεχάσει. Όχι εντελώς, αλλά τέλος πάντων τόσο, ώστε να μην τη φαντάζομαι ολομόναχη στην απελπισία της. Αχ Χανελί, ελπίζω ότι θα επιζήσεις ως το τέλος του πολέμου και ότι θα γυρίσεις κοντά μας, για να μπορέσω ν' ασχοληθώ μαζί σου και να σε αποζημιώσω για το κακό που σου έκανα.

Αλλά όταν μπορέσω πάλι να τη βοηθήσω, δεν θα το χρειάζεται όσο τώρα. Τυχαίνει άραγε να με σκέφτεται κι εκείνη; Τι να νιώθει;

Ελεήμονα Θεέ, βοήθησέ την Εσύ τουλάχιστον, για να μην είναι μόνη. Ω, θα ήθελα να της πεις ότι τη σκέφτομαι με αγάπη και οίκτο, ίσως αυτό να τη βοηθούσε ν' αντέξει περισσότερο.

Δεν πρέπει να την ξανασκεφτώ ποτέ πια, γιατί δεν καταλήγω πουθενά. Βλέπω συνέχεια τα μεγάλα της μάτια στυλωμένα πάνω μου. Η Χανελί πιστεύει άραγε στ' αλήθεια ή μήπως την πίστη της της την επέβαλαν αποκλειστικά οι άλλοι; Δεν μπορώ καν ν' απαντήσω, ποτέ δεν έκανα τον κόπο να τη ρωτήσω. Χανελί, Χανελί, μακάρι να μπορούσα να μοιραστώ μαζί σου όλα όσα χαίρομαι εγώ. Είναι πολύ αργά, δεν μπορώ ν' αλλάξω πια τίποτα ούτε να διορθώσω κανένα από τα λάθη που έχω κάνει. Αλλά δεν θα την ξεχάσω πια ποτέ και θα προσεύχομαι πάντα γι' αυτήν!

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Καθώς πλησίαζε η γιορτή του Αϊ-Νικόλα, άθελά μας θυμηθήκαμε

όλοι το όμορφα διακοσμημένο πανέρι της προηγούμενης χρονιάς, και ειδικά εγώ στενοχωριόμουν πολύ που δεν θα κάναμε τίποτα φέτος. Σκέφτηκα πολλή ώρα μέχρι να μου έρθει μια ιδέα, κάτι αστείο. Συμβουλευτήκα τον Πιμ, κι εδώ και μια βδομάδα στρωθήκαμε στη δουλειά για να συντάξουμε ένα ποίημα για τον καθένα από μας.

Την Κυριακή το βράδυ, στις οχτώ και τέταρτο, εμφανιστήκαμε στον πάνω όροφο, κρατώντας ανάμεσά μας το μεγάλο πανέρι με τ' άπλυτα, διακοσμημένο με μικρά ανθρωπάκια και φιόγκους από χνουδωτή ροζ και μπλε κορδέλα. Ένα μεγάλο κομμάτι καφετί χαρτί περιτυλίγματος, πάνω στο οποίο ήταν στερεωμένο ένα γράμμα, σκέπαζε το καλάθι. Όλοι ξαφνιάστηκαν με το μέγεθος της έκπληξης. Έβγαλα το γράμμα από το καλάθι και το διάβασα:

Πρόλογος

Ο Αϊ-Νικόλας και φέτος ήρθε πάλι

Ακόμα και στο Παράσπιτο το πήραμε χαμπάρι

Αλίμονο, τα κάλαντα κανείς δεν θα τα ψάλει

Όπως πέρσι, όταν θάρρος έχοντας πάρει,

Πιστεύαμε ότι φέτος τέτοια μέρα

Όλοι στα σπίτια μας θα κάναμε γιορτή

Παρ' όλα αυτά, τις έννοιες κάντε πέρα,

Κοιτάξτε στα παπούτσια σας, θα βρείτε κατιτί.

Όλοι ξέσπασαν σε γέλια κι ο καθένας τράβηξε με τη σειρά του το παπούτσι του από το καλάθι. Στο κάθε παπούτσι υπήρχε ένα μικρό πακέτο σε χαρτί περιτυλίγματος, με το όνομα του κατόχου.

ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Μια βαριά γρίπη μ' εμπόδισε να σου γράψω νωρίτερα. Είναι φρικτό να είναι κανείς άρρωστος εδώ. Κάθε φορά που μου ερχόταν

να βήξω, κουλουριαζόμουν κάτω από την κουβέρτα προσπαθώντας να ακουγομαι όσο το δυνατό λιγότερο, αλλά τις περισσότερες φορές ο ερεθισμός δεν έλεγε να φύγει, κι αναγκαζόμουν να καταφύγω στο γάλα με μέλι, τη ζάχαρη και τις παστίλιες. Όταν σκέφτομαι τις θεραπείες που μου επέβαλαν, με πιάνει ζαλάδα: εφιδρώσεις, καταπλάσματα, κομπρέσες στο στήθος, ζεστά, γαργάρες, επαλείψεις, ακινησία, θερμοφόρα, μπουγιότες, λεμονάδες κι επιπλέον κάθε δύο ώρες το θερμομέτρο. Μπορεί στ' αλήθεια να θεραπευτεί κανείς έτσι; Το χειρότερο είναι ότι ο κύριος Ντούσελ άρχισε να παριστάνει τον γιατρό κι ακούμπησε το πασαλειμμένο με πομάδες κεφάλι του πάνω στο γυμνό μου στήθος για να με ακροαστεί. Όχι μόνο τα μαλλιά του με γρατζουνούσαν φριχτά, αλλά ένιωθα και φοβερή αμχανία, ακόμη κι αν έχει κάνει σπουδές εδώ και τριάντα χρόνια κι έχει τον τίτλο του γιατρού. Τι του ήρθε πάλι να σκύψει πάνω στην καρδιά μου; Στο κάτω κάτω, δεν είναι εραστής μου! Οπωσδήποτε, αυτό που είναι ή δεν είναι άρρωστο μέσα μου, αποκλείεται να το ακούσει. Πρέπει πρώτα να ξεβουλώσει τα αυτιά του, γιατί αρχίζει να μοιάζει επικίνδυνα με κουφό. Αλλά αρκετά μιλήσαμε για την αρρώστια. Συνήλθα, ψήλωσα έναν πόντο, πήρα ένα κιλό, είμαι χλομή κι ανυπομονώ να βυθιστώ στη μελέτη.

Ausnahmesweise¹³ ... (δεν βρήκα καλύτερη λέξη) οι εσωτερικές σχέσεις είναι καλές, κανείς δεν τσακώνεται, αλλά αυτό δεν πρόκειται να διαρκέσει πολύ, τέτοια ειρηνική ατμόσφαιρα έξι μήνες είχαμε να δούμε μέσα στο σπίτι.

Η Μπεπ είναι ακόμα σε καραντίνα, αλλά δεν θ' αργήσει ν' απαλλαγεί από τον περιορισμό.

Για τα Χριστούγεννα δικαιούμαστε συμπληρωματικό λάδι, καραμέλες και μελάσα. Ο κύριος Ντούσελ πρόσφερε στην κυρία Βαν Ντάαν και στη Μαμά μια ωραία τάρτα - την είχε παραγγείλει η Μίεπ έπειτα από δική του παράκληση. Πέρα απ' όλες τις άλλες δουλειές της η Μίεπ αναγκάστηκε ν' ασχοληθεί και μ' αυτό. Η Μαργκότ κι εγώ πήραμε δώρο από μια καρφίτσουλα φτιαγμένη

13. Όπως περιέργως.

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

από ένα κέρμα των δυόμισι σεντ, που γυάλιζε όμορφα. Απερίγραπτης ομορφιάς.

Για τα Χριστούγεννα έχω ήδη σκεφτεί να κάνω δώρο στη Μίεπ και την Μπεπ.

Και μάλιστα, εδώ κι έναν μήνα βάζω στην άκρη τη ζάχαρη από τις νιφάδες της βρόμης μου. Ο Κλάιμαν έφτιαξε φοντάν για τα Χριστούγεννα.

Ο καιρός είναι βαρύς, η σόμπα βρομάει, το φαγητό μας είναι δύσπεπτο, πράγμα που προκαλεί βροντερούς θορύβους σ' όλο το σπίτι, ο πόλεμος έχει φτάσει σε τέλμα, η διάθεση είναι πεσμένη.

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Σου έχω ήδη γράψει πολλές φορές πόσο πολύ εξαρτιόμαστε όλοι από τη διάθεση που κυριαρχεί εδώ μέσα, και κυρίως τώρα τελευταία νιώθω ότι αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για μένα. «Τρελή από αγαλλίαση, θλιμμένη μέχρι θανάτου» είναι οι εκφράσεις που ταιριάζουν απόλυτα στην περίπτωση. Τρελή από αγαλλίαση όταν σκέφτομαι την άνετη ζωή μας εδώ και συγκρίνω τον εαυτό μου με τ' άλλα εβραϊάκια· θλιμμένη μέχρι θανάτου, να πώς νιώθω όταν ακούω, όπως σήμερα το απόγευμα, την κυρία Κλάιμαν, που είχε έρθει να μας επισκεφθεί, να μιλάει για τη λέσχη του χόκεϊ της Γιόπι, για τις βαρκάδες της, για τις θεατρικές της παραστάσεις και για τις συγκεντρώσεις στους φίλους. Δεν θα έλεγα ότι ζηλεύω τη Γιόπι, αλλά πρέπει να πω ότι μου 'ρχεται τότε μια τρομερή επιθυμία να διασκεδάσω σαν τρελή και να γελάσω μέχρι που να με πονέσει η κοιλιά μου. Κυρίως τώρα τον χειμώνα, την εποχή των διακοπών των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, εμείς είμαστε εδώ σαν παρίες. Κι ωστόσο δεν είναι σωστό να γράφω αυτά τα λόγια, γιατί δίνω την εντύπωση ότι είμαι αχάριστη, αλλά δεν μ' ενδιαφέρει η γνώμη τους, δεν μπορώ να τα κρατάω όλα μέσα μου

και θα επαναλάβω άλλη μια φορά ό,τι έλεγα στην εισαγωγή μου: «το χαρτί έχει υπομονή».

Όταν έρχεται κάποιος απέξω, με τη φρεσκάδα του αέρα και το πρόσωπο ακόμα κρύο, μου 'ρχεται να χλώσω το κεφάλι μου κάτω από τις κουβέρτες για να μη σκεφτώ: Πότε θα μπορέσουμε κι εμείς ν' αναπνεύσουμε ελεύθερα καθαρό αέρα; Και καθώς δεν μπορώ να χώνω το κεφάλι μου κάτω από τις κουβέρτες, αλλά πρέπει αντίθετα να το κρατάω ψηλά και να φέρομαι με αξιοπρέπεια, οι σκέψεις αυτές μου 'ρχονται όχι μόνο μία αλλά πολλές, εκατομμύρια φορές. Πίστεψέ με, όταν είσαι κλεισμένος μέσα επί ενάμιση χρόνο, έρχονται φορές που δεν αντέχεις άλλο. Σε πείσμα οποιασδήποτε δικαιοσύνης ή οποιασδήποτε αχαριστίας, είναι αδύνατο να διώξω αυτό το συναίσθημα. Να κάνω ποδήλατο, να χορεύω, να σφυρίζω, ν' ανακαλύψω τον κόσμο, να νιώθω νέα, να ξέρω ότι είμαι ελεύθερη, αυτά είναι τα πράγματα που θέλω, κι ωστόσο δεν πρέπει να δείξω τίποτα, γιατί –σκέψου το λιγάκι– αν αρχίσουμε κι οι οχτώ να παραπονιόμαστε ή να κυκλοφορούμε με κατεβασμένα μούτρα, πού θα καταλήξουμε;

Τυχαίνει ν' αναρωτηθώ καμιά φορά αν θα μπορέσει κανείς να καταλάβει αυτά που αισθάνομαι, αν θα μπορέσει κανείς να δει πέρα από την αχαριστία μου, πέρα από το γεγονός ότι είμαι ή δεν είμαι Εβραία, το κοριτσάκι που έχει τόση ανάγκη να διασκεδάσει σαν τρελό. Δεν ξέρω και δεν θα ήθελα να το συζητήσω με κανέναν, γιατί είναι σίγουρο ότι θ' άρχιζα τα κλάματα. Και το κλάμα μπορεί να είναι μια τόσο μεγάλη ανακούφιση, αρκεί μόνο να υπάρχει κάποιος για να γείρεις πάνω του εκείνη την ώρα. Παρά τις θεωρίες μου και τις προσπάθειές μου μου λείπει κάθε μέρα και κάθε στιγμή η μητέρα που θα με καταλάβαινε. Και γι' αυτό σκέφτομαι, με την κάθε χειρονομία και με την κάθε λέξη που γράφω, ότι αργότερα θα ήθελα να γίνω για τα παιδιά μου η mams¹⁴ που εγώ ονειρεύομαι. Η mams που δεν παίρνει στα σοβαρά όλα αυτά που λένε οι άλλοι και που αντίθετα παίρνει πολύ στα σοβαρά αυτό

14. Έτσι προσφωνούν τα μικρά παιδιά τη μαμά τους στην Ολλανδία, κάτι σαν «μανούλα».

που είμαι. Αντιλαμβάνομαι ότι δεν καταφέρνω να το περιγράψω, αλλά λέγοντας mams τα έχω ήδη πει όλα. Ξέρεις τι σκέφτηκα για να φωνάζω, παρ' όλα αυτά, κι εγώ τη Μαμά με μια μικρή λεξούλα όπως mams; Τη φωνάζω συχνά Μάνσα κι απ' αυτό βγαίνει το mams. Είναι, ας πούμε, μια mams όχι τέλεια, που θα ήθελα πολύ να της βάλω ένα ακόμα μπαστουνάκι στο η και που δεν το καταλαβαίνει, γιατί αλλιώς θα ήταν δυστυχισμένη. Αρκετά μιλήσαμε γι' αυτά. Με το γράψιμο, η «θλίψη μέχρι θανάτου» κάπως μου πέρασε!

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Είναι η δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων και σκέφτομαι συνέχεια τον Πιμ και την ιστορία που μου διηγήθηκε πέρσι τέτοια εποχή. Τότε δεν καταλάβαινα τι ήθελε να πει όπως καταλαβαίνω σήμερα. Μακάρι να ερχόταν να μου μιλήσει ξανά, ίσως να μπορούσα να του δείξω ότι πλέον τον καταλαβαίνω! Πιστεύω ότι ο Πιμ μού τα είπε όλα αυτά γιατί, ενώ ο ίδιος ξέρει τόσα για τα προσωπικά μυστικά των άλλων, ένιωσε την ανάγκη να μιλήσει μια φορά κι εκείνος σε κάποιον για τα δικά του συναισθήματα. Ο Πιμ δεν μιλάει ποτέ για τον εαυτό του και δεν πιστεύω ότι η Μαργκότ φαντάζεται τι πέρασε. Καμμένη Πιμ, δεν θα μπορέσει να με πείσει ότι ξέχασε εκείνο το κορίτσι. Ποτέ δεν θα το ξεχάσει. Όλο αυτό τον έχει κάνει ανεκτικό, εφόσον αναγνωρίζει κι αυτός τα σφάλματα της Μαμάς. Ελπίζω ότι θα του μοιάσω λίγο, δίχως να χρειαστεί να περάσω κι εγώ τα ίδια!

Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Την Παρασκευή το βράδυ, για πρώτη φορά στη ζωή μου, πήρα χριστουγεννιάτικο δώρο. Τα κορίτσια, ο Κλάιμαν κι ο Κούχλερ μάς είχαν ετοιμάσει μια εξαιρετική έκπληξη. Η Μίεπ μάς έφτιαξε ένα

χριστουγεννιάτικο γλυκό, πάνω στο οποίο είχε γράψει: «Ειρήνη το 1944». Η Μπεπ μάς χάρισε μία λίβρα γαλέτες, με βούτυρο προπολεμικής ποιότητας. Για τον Πέτερ, τη Μαργκότ κι εμένα υπήρχε από ένα μικρό μπουκαλάκι γιαούρτι και για τους μεγάλους από μια μπίρα για τον καθένα. Ήταν όλα τόσο όμορφα τυλιγμένα, με ωραίες εικόνες κολλημένες πάνω στα διάφορα πακέτα. Πέρα απ' αυτό, ούτε καταλάβαμε πώς πέρασαν τα Χριστούγεννα.

Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Χτες το βράδυ στεναχωρήθηκα πάλι πολύ. Είδα ξανά στον ύπνο μου τη γιαγιά και τη Χανελί. Η γιαγιά, η αγαπημένη μας γιαγιά, που ελάχιστα καταλάβαμε πόσο υπέφερε, πόσο καλή ήταν για μας, πόσο ενδιαφερόταν για οτιδήποτε μας αφορούσε, εκείνη που φρόντιζε να μη μιλήσει για το τρομερό μυστικό με το οποίο ζούσε¹⁵!

Η γιαγιά ήταν πάντα τόσο αφοσιωμένη και καλή, ποτέ δεν θα εγκατέλειπε κανέναν μας. Σε οποιαδήποτε περίπτωση, ακόμη κι αν είχα κάνει μια μεγάλη χαζομάρα, η γιαγιά πάντα με δικαιολογούσε. Γιαγιά, με αγάπησες; Ή μήπως ούτε κι εσύ με κατάλαβες ποτέ; Δεν ξέρω. Πόσο μόνη θα πρέπει να ένιωθε, τόσο μόνη παρά την παρουσία μας! Ένα πλάσμα μπορεί να νιώθει μοναξιά ακόμη κι αν περιστοιχίζεται από αγάπη αν δεν είναι το «αγαπημένο πρόσωπο» κανενός. Κι η Χανελί ζει ακόμα άραγε; Τι κάνει; Ω Θεέ μου, προστάτεψέ την και φέρ' την πάλι κοντά μας. Χανελί, κάθε φορά μού θυμίζεις ποια θα μπορούσε να ήταν η μοίρα μου, κάθε φορά φαντάζομαι τον εαυτό μου στη θέση σου. Γιατί να είμαι συχνά θλιμμένη γι' αυτά που συμβαίνουν εδώ, ενώ θα έπρεπε να είμαι πάντα ευχαριστημένη, ικανοποιημένη κι ευτυχισμένη, εκτός από τις στιγμές που σκέφτομαι εκείνη και τους συντρόφους της στη

15. Η Άννα αναφέρεται στη σοβαρή ασθένεια από την οποία έπασχε η γιαγιά της αλλά δεν το έλεγε.

δυστυχία; Είμαι εγωίστρια και δειλή. Γιατί πρέπει πάντα να σκέφτομαι τα πιο φοριχτά πράγματα και να μου ῥχεται να σουρλιάξω από τον τρόμο; Επειδή ακόμη και σήμερα και παρά τα όσα έχουν συμβεί δεν έχω αρκετή εμπιστοσύνη στον Θεό. Μου έδωσε τόσο πολλά, ενώ στην πραγματικότητα δεν τ' αξίζω, κι ωστόσο κάθε μέρα εξακολουθώ να κάνω τόσα σφάλματα!

Μόνο να κλάψει μπορεί κανείς όταν σκέφτεται τον πλησίον του, και μάλιστα μπορεί να κλαίει όλη μέρα. Μπορεί μόνο να προσεύχεται να κάνει ο Θεός ένα θαύμα και να σώσει μερικές ζωές ακόμη. Κι ελπίζω ότι εγώ προσεύχομαι αρκετά συχνά!

Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 30 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943

Αγαπητή Κίτι,

Από τότε που έγιναν οι τελευταίοι μεγάλοι καβγάδες, όλα πάνε καλά εδώ, τόσο ανάμεσα σε μας, τον Ντούσελ και τους πάνω, όσο κι ανάμεσα στον Κύριο και την Κυρία. Τώρα όμως πυκνά σύννεφα αναγγέλλουν την καταιγίδα, εξαιτίας του... φαγητού. Η Κυρία είχε τη φαινή ιδέα να τηγανίσει λιγότερες πατάτες το πρωί και να τις φυλάξει για αργότερα. Η Μαμά, ο Ντούσελ κι εμείς δεν συμφωνούσαμε μαζί της. Έτσι, αποδώ και στο εξής, φτιάχνουμε πατάτες χωριστά. Αλλά τώρα η μοιρασιά του λίπους δεν γίνεται με δίκαιο τρόπο κι η Μαμά πρέπει και πάλι να δώσει ένα τέλος σ' αυτή την κατάσταση. Αν η λύση παρουσιάσει οποιοδήποτε ενδιαφέρον, θα σου το διηγηθώ. Τώρα τελευταία μαγειρεύουμε χωριστά το κρέας (εκείνοι με λίπος, εμείς χωρίς λίπος), τη σούπα (εκείνοι τρώνε, εμείς όχι), τις πατάτες (εκείνοι τις ξεφλουδίζουν, εμείς όχι), τα συνοδευτικά, και τώρα και τις τηγανητές πατάτες.

Μακάρι να μπορούσαμε κι εμείς να χωρίζαμε μια για πάντα!

Δική σου,

Άννα

Υ.Γ. Η Μπεπ μου αγόρασε μια καρτ ποστάλ με όλη τη βασιλική οικογένεια. Η Τζουλιάννα φαίνεται πολύ νέα, όπως κι η βασίλισσα. Τα τρία κορίτσια είναι αξιολάτρευτα. Είναι εξαιρετικά ευγενικά από μέρος της Μπεπ, δεν βρίσκεις;

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα το πρωί, καθώς δεν είχα τίποτα να κάνω, ξεφύλλιζα το ημερολόγιό μου κι έπεφτα διαρκώς μπροστά σε γράμματα που αναφέρονταν στο θέμα «Μαμά» με λόγια τόσο βίαια, που σοκαρίστηκα κι αναρωτήθηκα: Άννα, ήσουν στ' αλήθεια εσύ εκείνη που μιλούσε για μίσος; Αχ Άννα, πώς μπόρεσες; Έμεινα παγωμένη, με τη σελίδα στο χέρι, και προσπάθησα να εξηγήσω τον υπερβολικό θυμό μου κι ακόμη και το μίσος εκείνο που μ' έσπρωξε να σου τα εξομολογηθώ όλα αυτά. Προσπάθησα να καταλάβω και να δικαιολογήσω την Άννα, όπως ήταν πριν από έναν χρόνο, γιατί η συνείδησή μου δεν θα ψυχάσει αν δεν σου εξηγήσω – τώρα που έχει περάσει λίγος καιρός– τι μ' έκανε να μιλήσω έτσι. Ήμουν (κι εξακολουθώ να είμαι) θύμα διαθέσεων που μου βύθιζαν (μεταφορικά φυσικά) το κεφάλι κάτω από το νερό και δεν με άφηναν να δω παρά μόνο την υποκειμενική όψη των πραγμάτων, εμποδίζοντάς με να σκεφτώ ήρεμα τα επιχειρήματα της αντίπαλης παράταξης και να μπω στη θέση αυτού που πλήγωσα ή στενοχώρησα με τη θυελλώδη ιδιοσυγκρασία μου.

Κατέφυγα μέσα στον ίδιο μου τον εαυτό, δεν κοίταξα παρά μόνο εμένα, κι όλη μου τη χαρά, την ειρωνεία και τη θλίψη, τις περιέγραφα στο ημερολόγιό μου εντελώς ελεύθερα. Το ημερολόγιο αυτό έχει για μένα αξία, γιατί συχνά είναι ένα ρεπερτόριο αναμνήσεων. Όμως σε πολλές σελίδες θα μπορούσα να γράψω: «παρωχημένο». Ήμουν έξαλλη με τη Μαμά (όπως είμαι ακόμα, πολύ συχνά), δεν με καταλάβαινε, αυτό είναι σίγουρο, αλλά ούτε κι εγώ την καταλάβαινα. Μου φερόταν με τρυφερότητα επειδή με αγαπούσε, αλλά και με

μάλωνε συχνά επειδή την έφερνα σε δυσάρεστη θέση, πράγμα που μαζί με άλλες περιστάσεις εξίσου στενάχωρες την έκανε φυσικά νευρική κι ευέξαπτη.

Έπαιρνα κατάκαρδα την αντίδρασή της, ένιωθα θιγμένη, γινόμουν αναιδής και δύσκολη μαζί της, κι αυτό την έκανε να στενοχωριέται ακόμη περισσότερο. Κατά συνέπεια, λοιπόν, άλλοτε την πλήγωνα κι άλλοτε τη στενοχωρούσα. Οπωσδήποτε δεν ήταν ευχάριστο ούτε για τη μία ούτε για την άλλη, αλλά αυτά περνάνε. Όμως δεν ήθελα να το παραδεχτώ και λυπόμουν πολύ τον ίδιο μου τον εαυτό, πράγμα επίσης ευνόητο.

Οι υπερβολικά βίαιες φράσεις δεν είναι παρά η έκφραση ενός θυμού που, σε φυσιολογικές περιστάσεις, θα είχα εκφράσει χτυπώντας δυο τρεις φορές το πόδι σ' ένα κλειστό δωμάτιο ή βλαστημώντας πίσω από την πλάτη της Μαμάς.

Πέρασε πια ο καιρός που με δάκρυα στα μάτια καταδίκαιζα τη Μαμά· έχω γίνει πιο λογική. Τις περισσότερες φορές σωπαίνω όταν είμαι εκνευρισμένη, το ίδιο κι εκείνη, κι έτσι οι σχέσεις μας είναι, φαινομενικά τουλάχιστον, πολύ καλύτερες. Γιατί το ν' αγαπήσω τη Μαμά με την αθώα αγάπη ενός παιδιού μου είναι αδύνατο.

Ησυχάζω τη συνείδησή μου με τη σκέψη ότι είναι προτιμότερο ν' αφήνω τις βρισιές πάνω στο χαρτί, παρά να υποχρεώνω τη Μαμά να τις κουβαλάει μέσα στην καρδιά της.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα πρέπει να σου ομολογήσω δύο πράγματα που θα χρειαστώ χρόνο για να γράψω, αλλά πρέπει να τα διηγηθώ σε κάποιον και, στο κάτω κάτω, εσύ είσαι η πιο κατάλληλη για να τ' ακούσει, γιατί είμαι σίγουρη ότι θα τα κρατήσεις για τον εαυτό σου, πάντα και σε οποιαδήποτε περίπτωση. Το πρώτο αφορά τη Μαμά. Ξέρεις

ότι συχνά παραπονιέμαι γι' αυτήν, αλλά, παρ' όλα αυτά, πάντα κάνω μεγάλες προσπάθειες για να της φέρομαι καλά. Ξαφνικά κατάλαβα τι είναι αυτό που δεν πάει καλά μαζί της. Η Μαμά μās είπε η ίδια ότι μας θεωρούσε περισσότερο φίλες παρά κόρες της. Είναι πολύ όμορφο, αλλά μια φίλη δεν μπορεί ν' αντικαταστήσει μια μάνα. Έχω ανάγκη να έχω τη μπτέρα μου ως πρότυπο και να τη σέβομαι, κι η μπτέρα μου πραγματικά μου χρησιμεύει ως παράδειγμα στα περισσότερα πράγματα, αλλά ως παράδειγμα αυτών που δεν πρέπει να κάνω. Έχω την εντύπωση ότι η Μαργκότ έχει εντελώς διαφορετικές απόψεις πάνω σε όλα αυτά τα θέματα και δεν θα καταλάβαινε ποτέ αυτό που σου είπα. Όσο για τον Μπαμπά, αποφεύγει όλες τις συζητήσεις που ίσως να αφορούσαν τη Μαμά. Εγώ μια μπτέρα τη σκέφτομαι, πρώτα απ' όλα, σαν μια γυναίκα που δείχνει πάντα μεγάλη διακριτικότητα, ιδιαίτερα απέναντι σε παιδιά της ηλικίας μας, σε αντίθεση με τη Μάνσα, που γελάει κοροϊδευτικά όταν κλαίω (όχι επειδή έχω χτυπήσει, αλλά για άλλα πράγματα).

Αυτό ίσως σου φανεί γελοίο, αλλά υπάρχει ένα πράγμα που δεν της συγχώρεσα ποτέ. Μια μέρα έπρεπε να πάω στον οδοντογιατρό, η Μαμά κι η Μαργκότ με συνόδευαν και μου είχαν επιτρέψει να πάρω το ποδήλατό μου. Βγαίνοντας από τον οδοντογιατρό, η Μαργκότ κι η Μαμά μού είπαν με πρόσχαρο ύφος ότι θα πήγαιναν στο κέντρο για να δουν ή ν' αγοράσουν κάτι, δεν θυμάμαι τι ακριβώς. Φυσικά, ήθελα να πάω κι εγώ μαζί τους, αλλά εκείνες αρνήθηκαν να με πάρουν, γιατί είχα το ποδήλατό μου. Από τον θυμό βούρκωσα κι εκείνες ξέσπασαν σε γέλια. Ήμουν τόσο έξαλλη, που τους έβγαλα τη γλώσσα μέσα στον δρόμο ακριβώς τη στιγμή που περνούσε μια κυριούλα, η οποία μου έριξε ένα βλέμμα γεμάτο φρίκη. Γύρισα με το ποδήλατο στο σπίτι και δίχως αμφιβολία έκλαψα κι άλλο – πολύ. Είναι παράξενο ότι, ανάμεσα στις αμέτρητες πληγές που μου έχει προξενήσει η Μαμά, αυτή ειδικά με πονάει όταν ξανασκέφτομαι τον θυμό που είχα νιώσει τότε.

Το δεύτερο θα δυσκολευτώ πολύ να το διηγηθώ, γιατί με αφορά προσωπικά. Δεν είμαι σεμνότυφη, Κίτι, αλλά όταν αρχίζουν να

μιλάνε με λεπτομέρειες γι' αυτά που κάνουν στην τουαλέτα, έχω την αίσθηση ότι ολόκληρο το κορμί μου επαναστατεί.

Χτες διάβασα ένα άρθρο της Σις Χέιστερ που μιλούσε για την τάση των ανθρώπων να κοκκινίζουν. Στο άρθρο αυτό θα 'λεγε κανείς ότι η Σις Χέιστερ μιλάει αποκλειστικά για εμένα: ακόμη κι αν δεν κοκκινίζω εύκολα, οι άλλες της παρατηρήσεις μού ταιριάζουν απόλυτα. Λέει πάνω κάτω ότι μια κοπέλα στην εφηβεία κλείνεται στον εαυτό της κι αρχίζει να σκέφτεται τα θαύματα που συμβαίνουν μέσα στο κορμί της. Αυτή είναι κι η δική μου περίπτωση, και τώρα τελευταία έχω την εντύπωση ότι αισθάνομαι μια αμυχανία μπροστά στη Μαργκότ, τη Μαμά και τον Μπαμπά. Η Μαργκότ, αντίθετα, είναι πολύ πιο ντροπαλή από μένα, αλλά δεν νιώθει καμιά αμυχανία. Βρίσκω πολύ εκπληκτικό αυτό που μου συμβαίνει, κι όχι μόνο αυτό που φαίνεται στην επιφάνεια του κορμιού μου, αλλά κι αυτό που γίνεται στο εσωτερικό. Ακριβώς επειδή δεν μιλάω ποτέ για μένα ή γι' αυτά τα πράγματα σε κάποιον άλλο, τα συζητώ με τον εαυτό μου. Κάθε φορά που είμαι αδιάθετη (κι αυτό έχει συμβεί μόνο τρεις φορές), έχω την αίσθηση, παρά τον πόνο, τον μπελά και τη βρομιά, ότι κουβαλάω μέσα μου ένα γλυκό μυστικό και γι' αυτό, ακόμη κι αν το αποτέλεσμα είναι μόνο μια ταλαιπωρία, πάντα δέχομαι με χαρά, από μια άποψη, τη στιγμή που θα νιώσω πάλι μέσα μου το μυστικό αυτό.

Επιπλέον η Σις Χέιστερ γράφει ότι οι νεαρές κοπέλες, στη διάρκεια αυτών των χρόνων, δεν είναι ποτέ απόλυτα σίγουρες για τον εαυτό τους κι ανακαλύπτουν ότι είναι κι εκείνες άτομα με τις ιδέες τους, τις σκέψεις τους και τις συνήθειές τους. Καθώς ήμουν μόλις δεκατριών ετών όταν ήρθα εδώ, άρχισα νωρίτερα να κάνω σκέψεις σχετικά με τον εαυτό μου και ν' αντιλαμβάνομαι ότι είμαι κι εγώ ένα άτομο. Καμιά φορά το βράδυ στο κρεβάτι μου μου 'ρχεται μια τρομερή επιθυμία να ψηλαφίσω τα στήθη μου και ν' ακούσω τους ήρμεους και κανονικούς χτύπους της καρδιάς μου.

Ασυνείδητα είχα ήδη νιώσει αυτά τα πράγματα πριν έρθω εδώ. Μάλιστα, μια φορά που είχα μείνει να κοιμηθώ στην Ζακ, ένιωσα τόσο μεγάλη περιέργεια για το σώμα της, το οποίο πάντα έκρυβε

από μένα και το οποίο δεν είχα δει ποτέ, που δεν μπόρεσα να κρατηθώ. Τη ρώτησα αν, σαν απόδειξη της φιλίας μας, θα ήθελε να ψηλαφίσουμε η μία τα στήθη της άλλης. Η Ζακ αρνήθηκε. Επίσης ένιωθα μια τρομερή επιθυμία να φιλήσω τη Ζακ και το έκανα. Μένω εκστατική κάθε φορά που βλέπω ένα γυμνό γυναικείο κορμί, όπως μια Αφροδίτη στο βιβλίο μου για την ιστορία της τέχνης. Καμιά φορά μού φαίνεται τόσο θαυμάσιο και τόσο όμορφο, που πρέπει να κρατηθώ για να μην ξεσπάσω σε δάκρυα.

Μακάρι να είχα μια φίλη!

ΠΕΜΠΤΗ 6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Η λαχτάρα μου να μιλήσω σε κάποιον πήρε τέτοιες διαστάσεις, που τελικά επέλεξα να μιλήσω στον Πέτερ. Όταν τύχαινε να πάω στο δωμάτιό του, εκεί πάνω, στο φως του πορτατίφ, πάντα ένιωθα άνετα, αλλά επειδή ο Πέτερ είναι τόσο ντροπαλός, που ποτέ δεν θα έδωχνε κανέναν, δεν τολμούσα να μείνω πολλή ώρα, γιατί φοβόμουν μήπως με βρει φρικτά εκνευριστική. Συνέχιζα να ψάχνω μια ευκαιρία για να μιλήσω ένα λεπτό μαζί του, κι αυτή παρουσιάστηκε χτες. Ο Πέτερ τελευταία έχει παθιαστεί με τα σταυρόλεξα και δεν κάνει τίποτα άλλο όλη μέρα. Τον βοήθησα και δεν αργήσαμε να βρεθούμε καθισμένοι αντικριστά στο μικρό του τραπέζι, εκείνος στην καρέκλα κι εγώ στο ντιβάνι. Ένωθα πολύ περίεργα όταν κοίταξα τα σκούρα γαλάζια μάτια του κι αντιλαμβανόμουν πόσο αμήχανα τον έκανε να αισθάνεται η ασυνήθιστη αυτή επίσκεψη. Μπορούσα να διαβάσω τόσο εύκολα τις σκέψεις του, το πρόσωπό του είχε ακόμα τα ίχνη της αδεξιότητας και της έλλειψης αυτοπεποίθησης που τον διακρίνουν, αλλά ταυτόχρονα αντανάκλουσε αόριστα το γεγονός ότι συνειδητοποιούσε πως ήταν άντρας. Καταλάβαινα απόλυτα την ντροπαλή συμπεριφορά του και με συγκινούσε πολύ. Θα ήθελα να του πω: «Μίλησέ μου για σένα, κοίταξε πέρα από την τραγική μου ανάγκη να φλυαρώ».

Αντιλήφθηκα ότι πραγματικά τέτοιες ερωτήσεις πιο εύκολο είναι να τις σκέφτεται κανείς παρά να τις κάνει. Αλλά η βραδιά πέρασε δίχως να συμβεί τίποτα, με εξαίρεση το γεγονός ότι του μίλησα γι' αυτή την ιστορία του κοκκινίσματος – όχι γι' αυτά που έγραφα φυσικά. Του είπα όμως ότι θ' αποκτούσε αυτοπεποίθηση μεγαλώνοντας.

Το βράδυ στο κρεβάτι μου έκλαιγα ασταμάτητα, πρόσεχα όμως να μη μ' ακούσει κανείς, κι έβρισκα πραγματικά απωθητική τη σκέψη ότι πρέπει να παρακαλέσω τον Πέτερ για τη φιλία του. Μπορεί να κάνει κανείς πολλές θυσίες για να πραγματοποιήσει τις επιθυμίες του, όπως βλέπεις, γιατί αποφάσισα να επισκέπτομαι συχνότερα τον Πέτερ, για να καταφέρω να τον κάνω να μιλήσει, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο.

Πάντως μη φανταστείς ότι είμαι ερωτευμένη με τον Πέτερ, με τίποτα. Αν αντί γι' αγόρι οι Βαν Ντάαν είχαν κορίτσι, και πάλι θα προσπαθούσα να πιάσω φιλία μαζί της.

Σήμερα το πρωί σηκώθηκα γύρω στις εφτά παρά πέντε κι αμέσως θυμήθηκα με μεγάλη ακρίβεια το όνειρό μου. Καθόμουν σε μια καρέκλα κι απέναντί μου βρισκόταν ο Πέτερ... Σιφ' ξεφυλλίζαμε ένα βιβλίο με σκίτσα της Μαρί Μπος. Το όνειρό μου ήταν τόσο ζωντανό, που θυμάμαι ακόμη και μερικές από τις εικόνες. Αλλά το όνειρο δεν σταματούσε εδώ, συνεχιζόταν. Ξαφνικά το βλέμμα του Πέτερ συναντούσε το δικό μου και κοίταξα για πολλή ώρα τα όμορφα βελούδινα καστανά μάτια του, κι ο Πέτερ μού έλεγε πολύ σιγανά: «Αν το ήξερα, θα είχα έρθει να σε βρω εδώ και πολύ καιρό!» Απότομα, γύρισα αλλού το κεφάλι, γιατί η συγκίνησή μου γινόταν αφόρητη. Έπειτα ένιωσα ένα μάγουλο τόσο απαλό και τόσο δροσερό πάνω στο δικό μου, κι όλα ήταν τόσο όμορφα, τόσο όμορφα.

Εκείνη τη στιγμή ξύπνησα, νιώθοντας ακόμα το μάγουλό του πάνω στο δικό μου και το βλέμμα των καστανών του ματιών βαθιά μέσα στην καρδιά μου, τόσο βαθιά, που διάβαζε εκεί πόσο τον είχα αγαπήσει και πόσο τον αγαπούσα ακόμα. Τα μάτια μου βούρκωσαν κι ήμουν πολύ λυπημένη, γιατί τον έχανα άλλη μια φορά,

αλλά κι ευτυχισμένη, γιατί ήμουν και πάλι σίγουρη ότι ο Πέτερ εξακολουθεί να είναι ο εκλεκτός της καρδιάς μου.

Είναι παράξενο πώς μου συμβαίνει συχνά να βλέπω πράγματα με τέτοια ακρίβεια στα όνειρά μου. Πρώτα, ένα βράδυ είδα τη γιαγιούλα¹⁶ μου τόσο καθαρά, που το δέρμα της έμοιαζε από τσαλακωμένο βελούδο, πολύ παχύ και πολύ καθαρό. Μετά είδα τη γιαγιάκα μου σαν φύλακα άγγελο, και στη συνέχεια τη Χανελί, που είναι για μένα το σύμβολο της δυστυχίας όλων μου των φίλων κι όλων των Εβραίων. Έτσι, όταν προσεύχομαι γι' αυτήν, προσεύχομαι ταυτόχρονα για όλους τους Εβραίους και για όλους τους φτωχούς. Και τώρα ο Πέτερ, ο αγαπημένος μου Πέτερ! Ποτέ η εικόνα του δεν μου είχε εμφανιστεί τόσο καθαρά, δεν χρειάζομαι καμιά φωτογραφία, τον βλέπω τόσο καλά.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Τι χαζή που είμαι· ποτέ δεν σκέφτηκα να σου διηγηθώ την ιστορία του μεγάλου μου έρωτα! Όταν ήμουν ακόμα πολύ μικρή, στο νηπιαγωγείο, είχα συμπαθήσει τον Σάλι Κίμελ. Ήταν ορφανός από πατέρα και ζούσε με τη μητέρα του στο σπίτι μιας θείας. Ένας ξάδερφός του, ο Άπι, ήταν ένα όμορφο λιγνό αγόρι με καστανά μαλλιά, που αργότερα έγινε ακριβώς σαν σταρ του κινηματογράφου και προκαλούσε πολύ μεγαλύτερο θαυμασμό από τον Σάλι, αυτόν τον αστείο χοντρούλη. Για ένα διάστημα ήμασταν συχνά μαζί, αλλά γενικά δεν ανταποκρινόταν στον έρωτά μου, ως τη στιγμή που βρέθηκε στον δρόμο μου ο Πέτερ και που ένιωσα τον πρώτο παιδικό, παθιασμένο έρωτά μου. Του άρεσα κι εγώ πολύ, ένα ολόκληρο καλοκαίρι ήμασταν αχώριστοι. Μας θυμάμαι ακόμα να περπατάμε χέρι χέρι κατά μήκος της Ζόιντερ Αμστελαάν, εκεί-

16. Οπλί (γιαγιούλα) στο ολλανδικό κείμενο είναι η γιαγιά από την πλευρά του πατέρα, ενώ Οπα (γιαγιάκα) στο ολλανδικό κείμενο είναι η γιαγιά από την πλευρά της μητέρας.

νος με άσπρο βαμβακερό κοστούμι, εγώ μ' ένα κοντό καλοκαιρινό φόρεμα. Όταν τέλειωσαν οι διακοπές, εκείνος πήγε στην έκτη κι εγώ στην τελευταία τάξη του δημοτικού. Άλλοτε ερχόταν αυτός να με πάρει από το σχολείο κι άλλοτε πήγαινα εγώ στο δικό του. Ο Πέτερ ήταν όμορφος σαν αστέρι, ψηλός, γοπτευτικός, λεπτός, με πρόσωπο σοβαρό, ήρεμο κι έξυπνο. Τα μαλλιά του ήταν καστανά, το ίδιο και τα μάτια του, είχε κοκκινωπά μάγουλα και σουβλερή μύτη. Κυρίως μου άρεσε το γέλιο του, γιατί τότε έπαιρνε πολύ πονηρό και παιχνιδιάρικο ύφος.

Έφυγα για διακοπές στην εξοχή και, όταν γύρισα, ο Πέτερ δεν ζούσε πια στο παλιό του σπίτι. Στο μεταξύ, είχε μετακομίσει κι έμενε μ' ένα αγόρι πολύ μεγαλύτερο. Προφανώς αυτός σχολίασε ότι δεν ήμουν παρά ένα κοριτσάκι κι ο Πέτερ με παράτησε. Τον αγαπούσα τόσο, που δεν ήθελα να δω την αλήθεια, κι αγκιστρώθηκα πάνω του μέχρι τη μέρα που τελικά κατάλαβα ότι, αν συνέχιζα ακόμα για πολύ καιρό να τον κυνηγώ, θα με χαρακτήριζαν σαν κορίτσι που κυνηγεί τ' αγόρια.

Τα χρόνια πέρασαν, ο Πέτερ έκανε παρέα με κορίτσια της ηλικίας του και δεν μου έλεγε πια ούτε καλημέρα. Μπήκα στο εβραϊκό λύκειο· πολλά αγόρια της τάξης μου μ' ερωτεύτηκαν, το έβρισκα διασκεδαστικό, ένιωθα κολακευμένη, αλλά δεν με συγκινούσαν. Αργότερα ήταν η σειρά του Χέλο να με βρει συμπαθητική αλλά, όπως σου εξήγησα ήδη, ποτέ δεν τον ερωτεύτηκα. Υπάρχει μια παροιμία που λέει: ο χρόνος γιατρεύει όλες τις πληγές. Αυτό συνέβη και μ' εμένα. Φαντάστηκα ότι είχα ξεχάσει τον Πέτερ κι ότι είχε σταματήσει οριστικά να μου αρέσει. Η ανάμνησή του ήταν όμως τόσο ζωντανή, που τύχαινε καμιά φορά ν' αναγνωρίζω ότι ζήλευα τα άλλα κορίτσια και ότι γι' αυτόν τον λόγο δεν μου άρεσε πια. Σήμερα το πρωί παρατήρησα ότι τίποτα δεν είχε αλλάξει, αντίθετα, όσο μεγάλωνα κι ωρίμαζα τόσο μεγάλωνε μέσα μου κι ο έρωτάς μου. Τώρα καταλαβαίνω πολύ καλά γιατί ο Πέτερ μ' έβρισκε πολύ μικρή. Ωστόσο, το γεγονός ότι με ξέχασε μ' έκανε κάθε φορά να υποφέρω. Το πρόσωπό του γύρισε τόσο καθαρά στη μνήμη μου, που ξέρω τώρα ότι κανένας άλλος δεν θα μπορέσει να μείνει τόσο

ζωντανός μέσα μου. Κι έτσι, σήμερα είμαι πολύ αναστατωμένη. Όταν ο Μπαμπάς με φίλησε το πρωί, μου ῥχόταν να ουρλιάξω: «Μακάρι να ἴσουν ο Πέτερ!» Όλα μου τον θυμίζουν, όλη μέρα επαναλαμβάνω συνέχεια σιωπηλά: «Ω Πέτελ¹⁷, αγαπημένε μου, αγαπημένε μου Πέτελ...»

Πώς να βρω άκρη; Πρέπει να συνεχίσω να ζω και να παρακαλώ τον Θεό να βάλει τον Πέτελ στον δρόμο μου, αν βγω αποδώ μέσα, και να τον κάνει να διαβάσει τα αισθήματά μου μέσα στα μάτια μου και να μου πει: «Ω Άννα, αν το ἤξερα, θα είχα έρθει να σε βρω εδώ και καιρό».

Κάποτε που μιλούσαμε για το θέμα του σεξ, ο Μπαμπάς μου είπτε ότι δεν μπορούσα να καταλάβω τον πόθο. Εγώ ἤμουν σίγουρη ότι τον καταλάβαινα, και τώρα τον καταλαβαίνω απόλυτα. Τίποτα δεν μου είναι σήμερα πιο αγαπητό από τον Πέτελ μου!

Είδα το πρόσωπό μου στον καθρέφτη κι είναι τόσο διαφορετικό απ' ό,τι συνήθως. Τα μάτια μου έχουν ένα βλέμμα τόσο καθαίο και τόσο βαθύ, τα μάγουλά μου είναι ρόδινα, πράγμα που έχει βδομάδες να συμβεί, το στόμα μου είναι πολύ πιο τρυφερό, φαίνομαι τόσο ευτυχισμένη, κι ωστόσο η έκφρασή μου έχει κάτι το λυπημένο, το χαμόγελο σβήνει αμέσως από τα χείλια μου. Δεν είμαι ευτυχισμένη, γιατί –οφείλω να το αναγνωρίζω– ο Πέτελ δεν με σκέφτεται, κι ωστόσο νιώθω συνεχώς τα όμορφα μάτια του καρφωμένα πάνω μου και την απαλότητα του δροσερού του μάγουλου πάνω στο δικό μου...

Ω Πέτελ, Πέτελ, πώς θα μπορούσα ποτέ να γλιτώσω από την εικόνα σου; Οποιοσδήποτε άλλος πέρα από σένα είναι απλώς ένα φτωχό υποκατάστατο. Σ' αγαπώ μ' έναν έρωτα τόσο δυνατό, που δεν μπορούσε να μεγαλώσει άλλο μέσα στην καρδιά μου, αλλά χρειάστηκε να βγει στο φως και να μου αποκαλυφθεί ξαφνικά σ' όλη του την έκταση. Εδώ και μια βδομάδα, εδώ και μια μέρα, αν με είχες ρωτήσει: «Ποιον απ' όλους σου του φίλους θα ἤθελες να παντρευτείς;», θ' απαντούσα «τον Σάλι, γιατί κοντά του νιώθει

17. Έτσι αποκαλεί η Άννα τον Πέτερ Σιφ, σε αντίθεση με τον Πέτερ βαν Ντάαν.

κάνεις ηρεμία, ησυχία και ασφάλεια!» Σήμερα θα φώναζα: «Τον Πέτελ, γιατί αυτόν αγαπώ με όλη μου την καρδιά, με όλη μου την ψυχή, χωρίς ενδοιασμούς!» Με μια προϋπόθεση όμως: δεν θα του επέτρεπα ν' αγγίξει τίποτα άλλο πέρα από το πρόσωπό μου.

Σήμερα το πρωί με φανταζόμουν να κάθομαι με τον Πέτελ πάνω στα ξύλα που είναι στοιβαγμένα κάτω από τα παράθυρα του μπροστινού παταριού. Ύστερα από μια σύντομη συζήτηση αρχίζαμε κι οι δυο να κλαίμε, κι έπειτα ένιωθα το στόμα του πάνω στο δικό μου και το τόσο απαλό του μάγουλο! Ω Πέτελ, έλα να με βρεις, θυμήσου με, αγαπημένη, λατρευτέ μου Πέτελ!

ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Εδώ και δεκαπέντε μέρες η Μπεπ ξαναγύρισε κοντά μας, παρόλο που η αδελφούλα της δεν μπορεί να επιστρέψει στο σχολείο ως την άλλη βδομάδα. Εξάλλου έμεινε κι η ίδια δύο μέρες στο κρεβάτι, γιατί ήταν βαριά συναχωμένη. Κι η Μίεπ κι ο Γιαν επίσης έμειναν δύο μέρες στο σπίτι τους, και οι δύο με στομαχόπονο.

Αυτή την εποχή μ' έχει πιάσει μια μανία για κλασικό χορό και μπαλέτο και κάθε βράδυ κάνω εξάσκηση. Μ' ένα δαντελένιο μοβ κομπινεζόν της Μάνσα έφτιαξα μια σούπερ μοντέρνα στολή χορού. Στο πάνω μέρος πέρασα ένα κορδόνι που κλείνει πάνω από το στήθος και μια σκούρα ροζ κορδέλα συμπληρώνει το σύνολο. Μάταια, όμως, προσπαθώ να μετατρέψω τα αθλητικά μου παπούτσια σε παπούτσια χορού.

Τα μουδιασμένα μέλη μου ξαναβρίσκουν σιγά σιγά την παλιά τους ευλυγισία. Μια άσκηση που βρίσκω εξαιρετική είναι να κάθομαι στο πάτωμα, να κρατάω μια πατούσα στο κάθε χέρι κι έπειτα να σπκώνω και τα δυο μου πόδια. Ωστόσο πρέπει να χρησιμοποιώ ένα μαξιλάρι για στήριγμα, αλλιώς ο φτωχός μου κόκκυγας ταλαιπωρείται υπερβολικά.

Εδώ διαβάζουν ένα βιβλίο που λέγεται *Ασυννέφιαστο Πρωινό*.

Η Μαμά το βρήκε ιδιαίτερα ενδιαφέρον, γιατί περιγράφει πολλά προβλήματα των νέων. Με κάποια ειρωνεία σκέφτηκα: *Δεν ασχολείσαι καλύτερα με τις δικές σου κόρες...*

Νομίζω ότι η Μαμά πιστεύει πως η Μαργκότ κι εγώ έχουμε τις καλύτερες δυνατές σχέσεις με τους γονείς μας κι ότι κανένας δεν ασχολείται όσο εκείνη με τη ζωή των παιδιών της. Στην περίπτωση αυτή, σίγουρα εξετάζει μόνο τη Μαργκότ, γιατί προβλήματα και σκέψεις σαν τα δικά μου έχω την εντύπωση ότι δεν την απασχολούν ποτέ. Κυρίως δεν θέλω να περάσει από το μυαλό της Μαμάς ότι ένα από τα παιδιά της αποδεικνύεται εντελώς διαφορετικό απ' αυτό που φαντάζεται. Κάτι τέτοιο θα την άφηνε πραγματικά άναυδη και τελικά δεν θα ήξερε πώς να το αντιμετωπίσει. Θα στενοχωριόταν, κι αυτό δεν θα το ήθελα, αφού, στο κάτω κάτω, ξέρω ότι για μένα δεν θ' άλλαζε τίποτα. Η Μαμά καταλαβαίνει ότι η Μαργκότ την αγαπάει πολύ περισσότερο απ' ό,τι εγώ, αλλά πιστεύει ότι αυτό είναι προσωρινό! Η Μαργκότ είναι τώρα τόσο καλή, μου φαίνεται πολύ αλλαγμένη, δεν είναι καθόλου στρίγκλα, όπως παλιότερα, και γίνεται μια πραγματική φίλη. Δεν με θεωρεί πια πιτσιρίκι που δεν χρειάζεται να λαμβάνει κανείς υπόψη του.

Καμιά φορά συμβαίνει ένα περίεργο φαινόμενο: με βλέπω σαν μέσα από τα μάτια κάποιου άλλου. Σκύβω με όλη μου την ψυχία πάνω στις ιστορίες μιας κάποιας Άννας Φρανκ κι αρχίζω να ξεφυλλίζω το βιβλίο της ίδιας μου της ζωής, σαν να επρόκειτο για τη ζωή μιας άγνωστης.

Πριν, στο σπίτι, όταν δεν σκεφτόμουν ακόμα τόσο πολύ, ορισμένες στιγμές ένιωθα ότι δεν ταίριαζα με τη Μάνσα, τον Πιμ και τη Μαργκότ και ότι θα έμενα πάντα κάτι το ξεχωριστό. Τύχαινε να κάνω την ορφανή επί έξι μήνες, μέχρι να τιμωρήσω τον ίδιο μου τον εαυτό και να καταλάβω ότι για όλα αυτά έφταιγα εγώ η ίδια κι ότι παρίστανα τον οσιομάρτυρα, ενώ δεν μου έλειπε τίποτα για να είμαι ευτυχισμένη. Ακολουθούσε μια περίοδος που προσπαθούσα να γίνω ευχάριστη. Κάθε πρωί, όταν κάποιος κατέβαινε τη σκάλα από το πατάρι, ήλπιζα ότι θα ήταν η Μαμά, που ερχόταν

να μου πει καλημέρα. Την καλωσόριζα με όλη μου την καρδιά, γιατί το καλοσυνάτο βλέμμα της μ' έκανε πραγματικά να χαίρομαι. Ύστερα μου έκανε κάποια παρατήρηση και με απόπαιρνε και ξεκινούσα για το σχολείο εντελώς αποθαρρημένη. Στον δρόμο της επιστροφής προσπαθούσα να τη δικαιολογήσω, σκεφτόμουν ότι είχε έγνοιες, έφτανα στο σπίτι γεμάτη ενθουσιασμό, φλυαρούσα ξένοιαστα, μέχρι που επαναλαμβανόταν ένα σενάριο απaráλλακτο με το πρωινό και γεμάτη απορία έπαιρνα τη σάκα κι έφευγα ξανά για το σχολείο. Καμιά φορά αποφάσιζα να μείνω θυμωμένη, αλλά όταν γύριζα, είχα τόσα καινούρια πράγματα να διηγηθώ, που ξεχνούσα την προηγούμενη απόφασή μου. Εξάλλου η Μαμά, σε οποιαδήποτε περίπτωση, πάντα άκουγε προσεκτικά την αφήγηση όλων μου των περιπετειών. Μέχρι που ερχόταν μια νέα περίοδος, όπου δεν περίμενα πια ν' ακούσω τα βήματα στη σκάλα το πρωί, όπου ένιωθα μόνη και το βράδυ μούσκευα το μαξιλάρι μου με τα δάκρυστά μου.

Εδώ η κατάσταση χειροτέρευσε πολύ. Τέλος πάντων, το ξέρεις το πρόβλημα. Αλλά ο Θεός μού έστειλε ένα στήριγμα, τον Πέτερ. Σφίγγω για μια στιγμή το μενταγιόν μου, του δίνω ένα φιλί και σκέφτομαι: *Δεν έκανα καμιά απ' όλες αυτές τις χαζομάρες! Ο Πέτερ είναι κοντά μου και κανένας δεν ξέρει τίποτα! Μ' αυτό τον τρόπο, μπορώ να ξεπεράσω όλες τις επιπλήξεις.*

Εδώ ποιος θα μπορούσε να φανταστεί τι συμβαίνει στην ψυχή μιας έφηβης;

ΣΑΒΒΑΤΟ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπημένη μου Κίτι,

Δεν έχει κανένα νόημα να σου περιγράψω κάθε φορά με τόσες λεπτομέρειες τους καβγάδες μας και τους διαπληκτισμούς μας. Αρκεί να σου πω ότι έχουμε χωρίσει πολλά από τα πράγματά μας, όπως το λίπος και το κρέας, κι ότι τηγανίζουμε ξεχωριστά τις πατάτες. Εδώ και λίγο καιρό τρώμε λίγο ψωμί σίκαλης παραπάνω,

γιατί ήδη από τις τέσσερις πεινάμε τόσο πολύ που δεν μπορούμε να συγκρατήσουμε τα γουργουρητά των στομαχιών μας.

Τα γενέθλια της Μαμάς πλησιάζουν όπου να 'ναι. Ο Κούχλερ τής έκανε δώρο ένα συμπλήρωμα ζάχαρης, πράγμα που προκάλεσε τη ζήλια των Βαν Ντάαν, γιατί όταν ήταν τα γενέθλια της Κυρίας, εκείνης δεν της είχε χαρίσει τίποτα. Αλλά τι νόημα έχει να σε στενοχωρώ μ' αυτά τα σκληρά λόγια, αυτές τις κρίσεις δακρύνω κι αυτές τις μοχθηρές παρατηρήσεις, από τη στιγμή που ξέρεις ότι εμάς μας στεναχωρούν ακόμη περισσότερο;

Η Μαμά εξέφρασε την επιθυμία, που για την ώρα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, να περάσει δεκαπέντε μέρες δίχως να βλέπει τα μούτρα του κυρίου Βαν Ντάαν.

Αναρωτιέμαι αν καταλήγει κανείς πάντα να τσακώνεται μ' αυτούς με τους οποίους μοιράζεται το ίδιο σπίτι για πολύ καιρό. Ή μήπως πραγματικά σταθήκαμε άτυχοι; Όταν στο τραπέζι ο Ντούσελ παίρνει το ένα τέταρτο της κρεατόσουπας από μια μισογεμάτη σουπιέρα, αδιαφορώντας αν θα μείνει για τους άλλους, η συμπεριφορά του μου κόβει την όρεξη και μου 'ρχεται να του ορμήξω και να τον πετάξω έξω.

Οι περισσότεροι άνθρωποι θα ήταν εξίσου εγωιστές κι αρπακτικοί; Είμαι πολύ ευχαριστημένη που εδώ εμβάθυνα λίγο τις γνώσεις μου πάνω στο ανθρώπινο είδος, αλλά βρίσκω ότι για την ώρα αρκεί - το ίδιο έλεγε κι ο Πέτερ.

Οι καβγάδες μας κι οι επιθυμίες μας για ελευθερία και καθαρό αέρα δεν βοηθούν τον πόλεμο, θα πρέπει λοιπόν να προσπαθήσουμε να ζήσουμε όσο μπορούμε καλύτερα όλοι μαζί. Ορίστε τώρα, κάνω κήρυγμα, αλλά πιστεύω ότι, αν μείνω πολύ καιρό ακόμη εδώ, θα γίνω μια γριά στρίγκλα. Και θέλω τόσο πολύ να παραμείνω ένα πραγματικό παιδί!

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ ΒΡΑΔΥ 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Δεν ξέρω γιατί, αλλά παρατηρώ αδιάκοπα ότι μετά το όνειρό μου άλλαξα. Ονειρεύτηκα πάλι τον Πέτερ απόψε κι είδα για άλλη μια φορά τα διαπεραστικά του μάτια να με κοιτάζουν, αλλά το όνειρο αυτό δεν ήταν τόσο όμορφο και τόσο καθαρό όσο το προηγούμενο.

Ξέρεις ότι παλιότερα πάντα ζήλευα τη Μαργκότ σε σχέση με τον Μπαμπά. Σήμερα δεν έχει μείνει ίχνος απ' αυτή τη ζήλια. Ακόμα στενοχωριέμαι όταν ο Μπαμπάς είναι άδικος μαζί μου επειδή είναι εκνευρισμένος, αλλά σκέφτομαι: *Δεν μπορώ να σας κρατάω κακία επειδή είστε όπως είστε. Μιλάτε πολύ για τις σκέψεις των παιδιών και των νέων, αλλά δεν καταλαβαίνετε γρι! Θέλω κάτι περισσότερο από τα φιλιά του Μπαμπά κι από τα χάρδια του.*

Δεν είμαι φρικτή που ασχολούμαι συνέχεια με τον εαυτό μου; Εγώ, που θέλω να είμαι καλή και ευγενική, δεν πρέπει πρώτα απ' όλα να τους συγχωρήσω; Ωστόσο συγχωρώ τη Μαμά, αλλά δυσκολεύομαι να συγκρατηθώ όταν έχει σαρκαστική διάθεση και με κοροϊδεύει ασταμάτητα.

Το ξέρω, δεν είμαι καθόλου όπως θα 'πρεπε να είμαι. Θα γίνω άραγε ποτέ όπως πρέπει;

Άννα Φρανκ

Υ.Γ. Ο Μπαμπάς με ρώτησε αν σου μίλησα για το γλυκό. Για τα γενέθλια της Μαμάς, το προσωπικό του γραφείου τής έδωσε ένα πραγματικό γλυκό μόκα, όπως πριν από τον πόλεμο. Ήταν πραγματικά νοστιμότατο! Όμως αυτή την εποχή δεν υπάρχει καθόλου χώρος στις σκέψεις μου για τέτοια πράγματα.

ΣΑΒΒΑΤΟ 22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Μπορείς να μου πεις γιατί οι άνθρωποι κρύβουν τόσο ζηλότυπα

την πραγματική τους προσωπικότητα; Πώς συμβαίνει να κάνω πάντα κάτι άλλο από αυτό που θα 'πρεπε να κάνω; Γιατί οι άνθρωποι έχουν τόσο λίγη εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλον; Ξέρω, σίγουρα υπάρχει κάποια εξήγηση, αλλά καμιά φορά μού φαίνεται πολύ θλιβερό να μην μπορεί κανείς να βρει πουθενά, ακόμη κι ανάμεσα στους πιο κοντινούς του, κάποιον με τον οποίο να συνεννοείται, έστω κι ελάχιστα.

Έχω την εντύπωση ότι, από τότε που είδα το όνειρό μου, ωρίμασα περισσότερο κι έγινα ένα πολύ ολοκληρωμένο άτομο. Σίγουρα θα μείνεις άναυδη αν σου πω ότι ακόμη και τους Βαν Ντάαν τους βλέπω διαφορετικά. Ξαφνικά δεν σκέφτομαι πια τις συζητήσεις κι όλα τα υπόλοιπα από τη δική μας μόνο άποψη. Πώς μπόρεσα ν' αλλάξω σε τέτοιο βαθμό; Βλέπεις, σκέφτηκα ότι, αν η Μαμά ήταν διαφορετική, μια πραγματική mams, τότε θα ήταν εντελώς διαφορετικές και οι σχέσεις μας εδώ. Φυσικά είναι αλήθεια ότι και η κυρία Βαν Ντάαν κάθε άλλο παρά ευχάριστη είναι, ωστόσο σκέφτομαι ότι, αν η Μαμά δεν ήταν πάντα τόσο αδιάλλακτη στις ζωηρές συζητήσεις, θα μπορούσαμε να έχουμε αποφύγει τους μισούς καβγάδες μας. Και μάλιστα, η κυρία Βαν Ντάαν έχει μια καλή πλευρά: μπορεί κανείς να μιλήσει μαζί της. Παρά τον εγωισμό της, την απληστία της και την πονηριά της, εύκολα μπορεί να την κάνει κανείς ν' αναγνωρίσει τα λάθη της, αρκεί να μη θίξει τον εγωισμό της και να μην προκαλέσει τον δύστροπο χαρακτήρα της. Τ' αποτελέσματα της μεθόδου αυτής δεν παρατείνονται ως την επόμενη φορά αλλά, αν έχει κανείς υπομονή, μπορεί να την επαναλάβει για να δει μέχρι πού θα φτάσει. Όλα τα θέματα ανατροφής, οι ιστορίες με τα κακομαθημένα παιδιά, το φαγητό, όλα, απολύτως όλα, θα είχαν πάρει άλλη τροπή, αν ήμασταν ανοιχτοί και οι σχέσεις μας ήταν καλές, αντί να βλέπουμε μόνο την κακή πλευρά των πραγμάτων. Ξέρω ακριβώς τι θα πεις, Κίτι: «Μα, Άννα, εσύ τα λες αυτά; Εσύ, που αναγκάστηκες να υποστείς τόσο αυστηρά λόγια από τους πάνω, εσύ, που συνειδητοποιείς όλες τις αδικίες που έγιναν...» Κι όμως, ναι, εγώ τα λέω αυτά. Θα τα επανεξετάσω όλα, δίχως να σταματήσω στην παροιμία «κατά μάνα, κατά κύρη». Θ'

αναλύσω μόνη μου τους Βαν Ντάαν και θα ξεχωρίσω μόνη μου την αλήθεια από τις υπερβολές. Αν διακρίνω εγώ η ίδια ότι μας κοροϊδεύουν, θα μπορέσω τότε ν' ακολουθήσω την ίδια γραμμή με τον Μπαμπά και τη Μαμά, αλλιώς θα προσπαθήσω πρώτα να τους μιλήσω, κι αν δεν τα καταφέρω, θα υπερασπίζομαι δυνατά κι επίμονα τη γνώμη μου και την κρίση μου. Θ' αρπάξω κάθε ευκαιρία για να συζητήσω ανοιχτά με την Κυρία τις πολυάριθμες διαφορές μας, και δεν θα φοβηθώ να εκφράσω μια ουδέτερη γνώμη, ακόμη και αν με φωνάζουν Κυρία Ξερόλα.

Τα παράπονά μου ενάντια στην οικογένειά μου είμαι υποχρεωμένη να τα αποσιωπήσω, αλλά για μένα, αρχίζοντας από σήμερα, οι κατηγορίες ανήκουν στο παρελθόν, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πάψω ποτέ να τους υπερασπίζομαι ενάντια σε οποιονδήποτε. Ως τώρα πάντα πίστευα ακράδαντα ότι στους καβγάδες όλο το άδικο το είχαν οι άλλοι, αλλά σίγουρα ήμασταν κι εμείς υπεύθυνοι κατά ένα μεγάλο μέρος. Είχαμε δίκιο κατά βάθος, αλλά, παρ' όλα αυτά, θα περίμενε κανείς ότι τα λογικά άτομα (ανάμεσα στα οποία συγκαταλεγόμαστε κι εμείς!) θα ήξεραν καλύτερα πώς να συμπεριφέρονται στους άλλους ανθρώπους. Ελπίζω ν' απέκτησα λίγη απ' αυτή τη γνώση κι ότι θα βρω κάποτε την ευκαιρία να την εφαρμόσω σωστά.

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Μου συνέβη κάτι (δηλαδή δεν μπορούμε να πούμε ακριβώς «συνέβη») που ακόμη κι εγώ το βρίσκω εκπληκτικό.

Παλιότερα, στο σπίτι και στο σχολείο, μιλούσαμε για σεξουαλικά θέματα με μυστηριώδες ύφος ή σαν να ήταν κάτι το απωθητικό. Τις λέξεις που αναφέρονταν σ' αυτά τις προφέραμε χαμηλόφωνα, κι όταν κάποιος δεν ήταν ενημερωμένος, τον κοροϊδεύαμε. Αυτό

το έβρισκα πάντα γελοίο και σκεφτόμουν: Γιατί πρέπει πάντα οι άνθρωποι να μιλάνε γι' αυτά τα πράγματα με τόσο μυστηριώδη κι εκνευριστικό τρόπο; Αλλά καθώς ήταν αδύνατο ν' αλλάξει οτιδήποτε, κρατούσα το στόμα μου κλειστό όσο μπορούσα, και ζητούσα πληροφορίες από τις φίλες μου. Όταν είχα ήδη μάθει πολλά πράγματα, η Μαμά μου είπε μια μέρα: «Άννα, θα σου δώσω μια καλή συμβουλή, μη μιλάς ποτέ για τα πράγματα αυτά με τ' αγόρια και μην τους απαντάς αν θίξουν το θέμα!» Θυμάμαι ακριβώς την απάντησή μου: «Φυσικά δεν θα απαντήσω! Πώς σου ήρθε;» Και το θέμα έμεινε εκεί.

Στην αρχή της παρανομίας μας ο Μπαμπάς μου έλεγε συχνά πράγματα που θα προτιμούσα να είχα ακούσει από τη Μαμά και τελικά έμαθα τα υπόλοιπα από τα βιβλία ή τις συζητήσεις. Ο Πέτερ βαν Ντάαν ποτέ δεν ήταν στον τομέα αυτόν τόσο εκνευριστικός όσο οι συμμαθητές μου στο σχολείο – στην αρχή ίσως, σε σπάνιες περιπτώσεις, αλλά ποτέ δεν προσπάθησε να με κάνει να μιλήσω γι' αυτά. Η Κυρία μάς είχε πει μια φορά ότι ποτέ δεν είχε συζητήσει τα πράγματα αυτά με τον Πέτερ και, απ' ό,τι ήξερε, ούτε κι ο άντρας της. Προφανώς δεν ήξερε καν από πού πληροφορούνταν σχετικά με το θέμα ο Πέτερ ούτε και τι γινόριζε.

Χτες, ενώ η Μαργκότ, ο Πέτερ κι εγώ καθαρίζαμε τις πατάτες, η συζήτηση ήρθε στον Μόφι.

«Ακόμα δεν μάθαμε ποιο είναι το φύλο του Μόφι;» ρώτησα. «Φυσικά και ξέρουμε, είναι αρσενικό», απάντησε. Άρχισα να γελάω. «Ναι, βέβαια! Ένα αρσενικό που εγκυμονεί!» Ο Πέτερ κι η Μαργκότ γέλασαν κι εκείνοι μ' αυτή τη διασκεδαστική παρεξήγηση. Πραγματικά, πριν από δύο περίπου μήνες, ο Πέτερ είχε διαπιστώσει ότι ο Μόφι δεν θ' αργούσε ν' αποκτήσει γατάκια, η κοιλιά του είχε μεγαλώσει οφθαλμοφανώς. Ωστόσο αποδείχτηκε ότι το πρήξιμο προερχόταν απ' όλους τους μεξέδες που είχε κλέψει, τα γατάκια δεν μεγάλωσαν ούτε καν γεννήθηκαν. Ο Πέτερ δεν μπόρεσε να μην υπερασπιστεί τον εαυτό του. «Όχι», είπε, «μπορείς να έρθεις να δεις μαζί μου, μια φορά που έπαιζα μαζί του, είδα πολύ καθαρά ότι ήταν αρσενικό».

Δεν μπόρεσα να συγκρατήσω την περιέργειά μου και τον ακολούθησα στην αποθήκη. Ο Μόφι όμως δεν είχε ώρες υποδοχής του κοινού και στάθηκε αδύνατο να τον βρούμε. Περιμέναμε για λίγο, αρχίσαμε να κρυώνουμε και γυρίσαμε ξανά πάνω.

Αργότερα το απόγευμα τον άκουσα να κατεβαίνει για δεύτερη φορά. Συγκέντρωσα όλο μου το θάρρος για να διασχίσω μόνη το σιωπηλό σπίτι, και προσγειώθηκα στην αποθήκη. Πάνω στο τραπέζι που φτιάχνουν τα πακέτα βρισκόταν ο Μόφι κι έπαιξε με τον Πέτερ, που τον είχε βάλει πάνω στη ζυγαριά για να τον ζυγίσει. «Γεια σου, θέλεις να δεις;» Και δίχως να περιμένει, ανασήκωσε τον γάτο, τον γύρισε ανάσκελα, του κράτησε επιδέξια το κεφάλι και τα πόδια, και το μάθημα άρχισε: «Να τ' αρσενικά σεξουαλικά όργανα, αυτά είναι μερικές τρίχες, κι αυτό είναι ο ποπός του».

Ο γάτος έκανε πάλι μεταβολή και βρέθηκε όρθιος στα μικρά άσπρα πόδια του.

Αν οποιοδήποτε άλλο αγόρι μού είχε δείξει «τα αρσενικά γεννητικά όργανα», δεν θα μπορούσα να το ξανακοιτάξω. Αλλά ο Πέτερ συνέχισε να μιλάει με φυσικότητα γι' αυτό το τόσο «δύσκολο» θέμα, απέφυγε το παραμικρό δυσάρεστο υπονοούμενο και στο τέλος με καθησύχασε τόσο πολύ, που κατέληξα να το βρω κι εγώ φυσικό. Παίξαμε με τον Μόφι, διασκεδάσαμε, φλυαρήσαμε μαζί και τελικά διασχίσαμε την αποθήκη και κατευθυνθήκαμε χωρίς βιασύνη προς την πόρτα.

«Ήσουν μπροστά όταν ευνούχισαν τον Μούσι;»

«Ναι. Γίνεται πολύ γρήγορα. Φυσικά, ναρκώνουν το ζώο».

«Και του βγάζουν κάτι από κείνο το σημείο;»

«Όχι. Ο γιατρός απλώς στρίβει το όσχεο. Εξωτερικά δεν φαίνεται τίποτα».

Συγκέντρωσα το θάρρος μου, γιατί για μένα δεν ήταν τόσο «φυσικό» να το συζητάω.

«Πέτερ, η γερμανική λέξη Geschlechtsteil σημαίνει γεννητικά όργανα, έτσι δεν είναι; Όμως, για τα αρσενικά και τα θηλυκά πρέπει να υπάρχει διαφορετική ονομασία».

«Το ξέρω».

«Στα θηλυκά λέγεται “κόλπος”, απ’ ό,τι ξέρω, στ’ αρσενικά δεν ξέρω».

«Ωραία», είπα. «Όμως, στο κάτω κάτω, πώς μπορεί κανείς να ξέρει τις λέξεις αυτές; Τις περισσότερες φορές τις συναντάει τυχαία».

«Γιατί να περιμένεις; Εγώ ρωτάω. Οι γονείς μου ξέρουν περισσότερα από μένα, έχουν μεγαλύτερη πείρα».

Ήμασταν στη σκάλα και δεν ξανάνοιξα το στόμα μου.

Είναι αλήθεια, μ’ ένα κορίτσι ποτέ δεν θα το είχα συζητήσει με τέτοια φυσικότητα. Εξάλλου είμαι σίγουρη ότι η Μαμά είχε υπόψη της κάτι εντελώς διαφορετικό όταν μου είπε να φυλάγομαι από τ’ αγόρια.

Παρ’ όλα αυτά, δεν αισθανόμουν εντελώς φυσιολογικά όλη μέρα. Όταν ξαναθυμήθηκα τη συζήτησή μας, μου φάνηκε τελικά αλλόκοτη. Αλλά τουλάχιστον τώρα ξέρω περισσότερα πράγματα: υπάρχουν άλλοι νέοι, και μάλιστα του αντίθετου φύλου, που μπορούν να θίξουν το θέμα αυτό ελεύθερα, δίχως να κάνουν καλαμπούρια.

Ο Πέτερ κάνει άραγε πολλές ερωτήσεις στους γονείς του; Χτες το βράδυ έδειξε τον πραγματικό του εαυτό; Πώς θα το μάθω;

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Τώρα τελευταία έχω παθιαστεί με τους γενεαλογικούς πίνακες και τα γενεαλογικά δέντρα των βασιλικών οικογενειών κι έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, όταν αρχίσει κανείς τέτοιου είδους έρευνες, αναγκάζεται ν’ ανατρέχει διαρκώς στο παρελθόν και ανακαλύπτει όλο και πιο ενδιαφέροντα πράγματα.

Μολοντί μελετώ εξαιρετικά εντατικά και μπορώ να παρακολουθώ το Home Service στο αγγλικό ραδιόφωνο, εξακολουθώ να περνάω πολλές Κυριακές ξεδιαλέγοντας τους κινηματογραφικούς

αστέρες στη μεγάλη συλλογή μου, που έχει αποκτήσει σεβαστές διαστάσεις. Ο κύριος Κούχλερ μού δίνει μεγάλη χαρά κάθε Δευτέρα, φέροντάς μου το *Κινηματογράφος και Θέατρο*. Παρόλο που οι κάτοικοι του σπιτιού, που δεν είναι καθόλου κοσμικοί, το θεωρούν σπατάλη, εκπλήσσονται κάθε φορά με την ακρίβεια με την οποία μπορώ να δώσω τα ονόματα των ηθοποιών σ' ένα έργο που παίχτηκε πριν από έναν χρόνο. Η Μπεπ, που συχνά περνάει τις ελεύθερες μέρες της στον κινηματογράφο με τον φίλο της, μου αναγγέλλει το Σάββατο τον τίτλο του φιλμ που σκοπεύουν να δουν και της ξεφουρνίζω αμέσως τόσο τους ερμηνευτές των κύριων ρόλων όσο και τις κριτικές. Πριν από λίγο καιρό η Μανς είπτε ότι αργότερα δεν θα χρειαστεί να πηγαίνω στον κινηματογράφο, γιατί παίζω στα δάχτυλα την πλοκή, τους αστέρες και τις κριτικές όλων των έργων.

Αν τύχει να εμφανιστώ με καινούριο χτένισμα, όλοι με κοιτάζουν με αποδοκιμαστικό ύφος και μπορώ να είμαι σίγουρη ότι ένας απ' αυτούς θα με ρωτήσει ποια σταρ του κινηματογράφου καμαρώνει έτσι. Όταν τους απαντώ ότι πρόκειται για δική μου επινόηση, δεν με πιστεύουν απόλυτα. Όσο για το χτένισμα, δεν κρατάει πάνω από μισή ώρα. Έπειτα, έχοντας βαρεθεί τις αρνητικές τους κρίσεις, ορμάω στο λουτρό και σπεύδω να ξαναφτιάξω το συνηθισμένο μου χτένισμα με τις μπουκλες.

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα το πρωί αναρωτήθηκα μήπως αισθάνεσαι σαν αγελάδα, έτσι που σε υποχρεώνω συνεχώς ν' αναμασάς παλιές ιστορίες μέχρι να χορτάσεις από αυτή τη μονότονη τροφή και καταλήξεις να χασμουριέσαι και να εύχεσαι σιωπηλά να σου πει κάτι καινούριο η Άννα. Αλίμονο, ξέρω ότι αυτές οι παλιές ιστορίες σε κάνουν να βαριέσαι, αλλά φαντάσου πόσο πολύ μ' εκνευρίζει εμένα να

τις βλέπω να επανέρχονται διαρκώς στο προσκήνιο. Στο τραπέζι, όταν οι συζητήσεις δεν αναφέρονται στην πολιτική ή στο νόστιμο φαγητό, η Μαμά ή η Κυρία βγάζει από το ντουλάπι ιστορίες των νεανικών της χρόνων κι ο Ντούσελ φλυαρεί για την πλούσια γκαρνταρόμπα της γυναίκας του, τα όμορφα άλογα κούρσας, τις βάρκες που μπάζουν νερό, τ' αγόρια που ξέρουν κολύμπι από τα τέσσερα χρόνια τους, τις μυαλγίες και τους νευρικούς ασθενείς. Με άλλα λόγια, όποιο κι αν είναι το θέμα, όταν ο ένας από τους οχτώ μας ανοίγει το στόμα, οι άλλοι εφτά μπορούν να τελειώσουν την ιστορία που άρχισε. Το τέλος του κάθε αστείου το ξέρουν προκαταβολικά, κι εκείνος που διηγείται ένα ανέκδοτο είναι ο μόνος που γελάει μ' αυτό. Στις συζητήσεις στο τραπέζι ακούμε να εκθειάζουν ή να κατηγορούν τους διάφορους γαλατάδες, μπακάληδες και χασάπηδες των παλιών νοικοκυρών τόσο καιρό τώρα, που μου φαίνεται ότι, στο μεταξύ, θα πρέπει να έχουν ασπρίσει τα μαλλιά τους! Αδύνατο ένα πράγμα να μένει νέο ή φρέσκο όταν το συζητάνε στο Παράσπιτο.

Αλλά και πάλι, όλα αυτά θα ήταν υποφερτά, αν οι μεγάλοι δεν είχαν το χάρισμα να επαναλαμβάνουν δέκα φορές τις ιστορίες που μας λένε ο Κλάιμαν, ο Γιαν ή η Μίεπ και να τις διανθίζουν κάθε φορά με δικά τους ευρήματα, σε σημείο που συχνά να πρέπει να τσιμπηθώ κάτω από το τραπέζι, για να μην ξαναβάλω στον ίδιο δρόμο τον ενθουσιώδη αφηγητή. Τα μικρά παιδιά σαν την Άννα δεν επιτρέπεται να διορθώνουν τους μεγάλους με κανένα πρόσχημα, όποιες κι αν είναι οι γκάφες τους ή τα ψέματα ή οι επινοήσεις που σκάρωσαν από την αρχή ως το τέλος. Υπάρχει ένα θέμα που ο Κλάιμαν ή ο Γιαν θίγουν αρκετά συχνά: το να κρύβεται κανείς ή να περνάει στην παρανομία. Ξέρουν πολύ καλά ότι οτιδήποτε αφορά τους άλλους παρανόμους ή τα άτομα που κρύβονται μας ενδιαφέρει πάρα πολύ κι ότι συμμετέχουμε στις δυστυχίες των θυμάτων των συλλήψεων, όπως και στη χαρά των απελευθερωμένων φυλακισμένων. Η παρανομία και οι κρυφές έχουν γίνει τόσο οικεία θέματα, όσο κι η συνήθεια που είχαμε παλιότερα να βάζουμε τις παντόφλες του Μπαμπά μπροστά

στη σόμπα. Οργανώσεις, όπως η Ελεύθερη Ολλανδία, που φτιάχνουν ψεύτικες ταυτότητες, δανείζουν χρήματα στους παρανόμους, ελευθερώνουν διάφορα μέρη για να τα μετατρέψουν σε κρυψώνες και προσφέρουν δουλειά στους νεαρούς χριστιανούς που κρύβονται, υπάρχουν πάρα πολλές κι είναι εκπληκτικό να διαπιστώνει κανείς την ικανότητα για δουλειά, την ψυχική ευγένεια και την ανιδιοτέλεια των ατόμων αυτών, που είναι έτοιμα να χάσουν τη ζωή τους για να βοηθήσουν και να σώσουν τους άλλους. Οι προστάτες μας είναι το καλύτερο παράδειγμα, αυτοί που μας βοήθησαν ως τώρα να περάσουμε τους δύσκολους αυτούς καιρούς και θα καταλήξουν, το ελπίζω, να μας οδηγήσουν σώους και αβλαβείς στην άλλη όχθη, αλλιώς θ' αναγκαστούν κι αυτοί να υποστούν τη μοίρα όλων των καταζητούμενων. Ποτέ δεν ακούσαμε ούτε μια λέξη που να αναφέρεται στο βάρος που σίγουρα αντιπροσωπεύουμε γι' αυτούς, ποτέ κανένας τους δεν παραπονιέται ότι είμαστε υπερβολικά μεγάλη ευθύνη. Κάθε μέρα έρχονται όλοι πάνω, μιλάνε για δουλειές και για πολιτική με τους κυρίους, για τα τρόφιμα και τα βάσανα του πολέμου με τις κυρίες, για βιβλία κι εφημερίδες με τα παιδιά. Κάνουν ό,τι μπορούν για να έχουν ευχάριστο ύφος, φέρνουν λουλούδια και δώρα στα γενέθλια και τις γιορτές κι είναι πάντα και παντού διαθέσιμοι για μας. Να τι δεν πρέπει ποτέ να ξεχάσουμε: ότι μπορεί οι άλλοι να φέρονται σαν ήρωες στον πόλεμο ή να έρχονται αντιμέτωποι με τους Γερμανούς, όμως και οι προστάτες μας δείχνουν το ίδιο κουράγιο όταν μας φέρονται με τόσο κέφι και τόση αγάπη.

Κυκλοφορούν οι πιο τρομακτικές ιστορίες, κι ωστόσο τις περισσότερες φορές είναι αληθινές. Αυτή τη βδομάδα, για παράδειγμα, ο Κλάιμαν μάς είπε ότι στο Γκέλντρε συναντήθηκαν δύο ποδοσφαιρικές ομάδες, την πρώτη την αποτελούσαν αποκλειστικά παράνομοι και τη δεύτερη έντεκα χωροφύλακες. Στο Χίλβερσουμ μοιράζουν καινούρια δελτία και για να μπορέσουν να έχουν κι οι πολυάριθμοι παράνομοι το μερίδιό τους (δεν μπορεί κανείς να πάρει δελτία τροφίμων παρά μόνο αν παρουσιάσει την προσωπική του κάρτα ή αν πληρώσει 60 φιορίνια το ένα), οι υπάλληλοι που

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

είχαν αναλάβει τη διανομή κάλεσαν όλους τους παρανόμους των περιχώρων μια συγκεκριμένη ώρα, για να μπορέσουν να πάρουν την κάρτα τους από ένα ειδικό τραπέζι. Πρέπει βέβαια να προσέξει κανείς, ώστε αυτές οι ιστορίες να μη φτάσουν στ' αυτιά των γερμαναράδων.

Δική σου,
Άννα

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Έφτασε και πάλι η Κυριακή. Είναι αλήθεια ότι οι Κυριακές δεν μου φαίνονται τόσο τρομερές όσο στην αρχή, εξακολουθούν όμως να είναι πολύ βαρετές.

Δεν κατέβηκα ακόμα στην αποθήκη – ίσως προλάβω σε λίγο. Χτες το βράδυ κατέβηκα μόνη μέσα στο σκοτάδι· είχα κατέβει και δύο μέρες νωρίτερα με τον Μπαμπά. Αυτή τη φορά στεκόμουν στο πάνω μέρος της σκάλας, περνούσαν και ξαναπερνούσαν πολλά γερμανικά αεροπλάνα κι ένιωσα ότι ήμουν ένα απομονωμένο άτομο που δεν μπορούσε να βασιστεί σε κανέναν. Δεν φοβόμουν πια, σήκωσα τα μάτια στον ουρανό και αφέθηκα στον Θεό.

Νιώθω μια τρομερή ανάγκη να μείνω μόνη. Ο Μπαμπάς αντιλήφθηκε ότι δεν είμαι όπως συνήθως, αλλά δεν μπορώ να του πω τίποτα. «Αφήστε με ήσυχη, αφήστε με μόνη!» να τι θα ήθελα να φωνάζω αδιάκοπα. Ποιος ξέρει; Ίσως με αφήσουν περισσότερο μόνη απ' όσο θέλω!

Άννα Φρανκ

ΠΕΜΠΤΗ 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Κάθε μέρα η ελπίδα της απόβασης μεγαλώνει σ' όλη τη χώρα, κι

αν ήσουν εδώ σίγουρα θα εντυπωσιαζόσουν, όπως εγώ, απ' όλες τις προετοιμασίες· από την άλλη, θα μας κοροΐδευες βλέποντάς μας να κάνουμε έτσι, ίσως άνευ λόγου! Όλες οι εφημερίδες μόνο για την απόβαση μιλάνε και τρελαίνουν τους ανθρώπους, γιατί διαβάζει κανείς σ' αυτές: «Στην περίπτωση που οι Εγγλέζοι αποβιβαστούν εδώ, οι γερμανικές αρχές θ' αναγκαστούν να ενεργοποιήσουν όλα τα μέσα για να υπερασπιστούν τη χώρα – ακόμη και να την πλημμυρίσουν, αν χρειαστεί». Παράλληλα έχουν εκδοθεί χάρτες όπου είναι σημειωμένες οι περιοχές των Κάτω Χωρών τις οποίες μπορούν να πλημμυρίσουν. Καθώς μεγάλες περιοχές του Άμστερνταμ ανήκουν κι αυτές στις σημειωμένες περιοχές, η πρώτη μας έγνοια ήταν να μάθουμε τι πρέπει να κάνουμε αν το νερό φτάσει στο ένα μέτρο στους δρόμους.

Για την επίλυση του πολύπλοκου αυτού ζητήματος προσέκυψε πλήθος προτάσεων:

«Καθώς αποκλείεται να κυκλοφορήσει κανείς με ποδήλατο ή με τα πόδια, θα πρέπει ν' ανοίξει δρόμο στα στάσιμα νερά».

«Μη λέτε χαζομάρες, πρέπει να προσπαθήσουμε να κολυμπήσουμε, θα βάλουμε όλοι μια σκούφια μπάνιου κι ένα μαγικό και θα κολυμπάμε όσο μπορούμε κάτω από το νερό, για να μη δει κανείς ότι είμαστε Εβραίοι».

«Ό,τι θέλεις λες! Μου φαίνεται σαν να βλέπω κιόλας τις κυρίες να κολυμπάνε, με τους αρουραίους να τους δαγκώνουν τα πόδια». (Αντρική άποψη, φυσικά. Θα δούμε όμως ποιος θα φωνάζει πιο δυνατά!)

«Δεν θα μπορούμε πια να βγούμε από το σπίτι, η αποθήκη είναι τόσο ετοιμόρροπη που, αν πλημμυρίσει, σίγουρα θα καταρρεύσει».

«Όχι, όχι, ακούστε, ας αφήσουμε τ' αστεία κατά μέρος, θα φροντίσουμε να βρούμε μια βάρκα».

«Για να την κάνουμε τι; Έχω μια πολύ καλύτερη ιδέα: θα πάμε να βρούμε ο καθένας από ένα κιβώτιο λακτόζης από το μπροστινό πατάρι και θα κωπηλατήσουμε μ' ένα κουτάλι του γλυκού».

«Εγώ θα περπατάω σε ξυλοπόδαρα. Όταν ήμουν μικρός τα κατάφερα πολύ καλά».

«Ο Γιαν Γκισ δεν θα χρειαστεί τέτοιο πράγμα, θα πάρει τη γυναίκα του στην πλάτη του κι αυτά θα είναι τα ξυλοπόδαρα της Μίεπ».

Τώρα τα ξέρεις σχεδόν όλα, έτσι δεν είναι, Κιτ; Οι φλυαρίες αυτές είναι διασκεδαστικές, αλλά η πραγματικότητα κινδυνεύει ν' αποδειχτεί πολύ λιγότερο αστεία. Το δεύτερο θέμα που σχετίζεται με την απόβαση δεν άργησε να προκύψει. Τι θα κάνουμε αν οι Γερμανοί αποφασίσουν να εκκενώσουν το Άμστερνταμ;

«Να φύγουμε μαζί με όλους τους άλλους, να μεταμφιεστούμε όσο καλύτερα γίνεται».

«Δεν πρέπει να βγούμε με τίποτα στον δρόμο. Η μοναδική λύση είναι να μείνουμε εδώ! Οι Γερμανοί είναι ικανοί να σπρώχνουν τον πληθυσμό όλο και παραπέρα, μέχρι να καταλήξουν να πεθάνουν όλοι τους στη Γερμανία!»

«Ναι, βέβαια, θα μείνουμε εδώ, όπου είμαστε περισσότερο ασφαλείς. Θα προσπαθήσουμε να πείσουμε τον Κλάιμαν να έρθει να μείνει εδώ με την οικογένειά του. Θα καταφέρουμε να βρούμε έναν σάκο ξυλοβάμβακα και θα μπορούμε να κοιμόμαστε στο πάτωμα. Ας πούμε από τώρα στη Μίεπ και τον Κλάιμαν ν' αρχίσουν να φέρνουν κουβέρτες εδώ. Θα παραγγείλουμε κι άλλο στάρι, πέρα από τις εξήντα λίβρες που έχουμε ήδη. Θα παρακαλέσουμε τον Γιαν να φέρει ξερά χορταρικά, για την ώρα έχουμε εξήντα λίβρες φασόλια και δέκα λίβρες μπιζέλια. Δίχως να ξεχνάμε τα πενήντα κουτιά χορταρικών».

«Τι γίνεται με τα υπόλοιπα αποθέματά μας, Μαμά;»

«10 κουτιά ψάρι, 40 κουτιά γάλα, 10 κιλά γάλα σε σκόνη, 3 μπουκάλια λάδι, 4 κουτιά βούτυρο, 4 κονσέρβες κρέας, 2 κοφίνια φράουλες, 2 βάζα σμέουρα και φραγκοστάφυλα, 20 μπουκάλια ντομάτες, 10 λίβρες νιφάδες βρόμης, 8 λίβρες ρύζι· αυτά είναι όλα. Δεν είναι άσχημα, αλλά όταν σκεφτεί κανείς ότι πρέπει να ταΐσουμε και τους καλεσμένους κι ότι κάθε βδομάδα αντλούμε από τ' αποθέματα, καταλαβαίνει ότι είναι πολύ λιγότερα από όσα ακούγονται. Έχουμε αρκετό κάρβουνο και ξύλα, καθώς επίσης και κεριά. Ας αρχίσουμε να ράβουμε τσέπες κάτω από τα ρούχα μας για την περίπτωση που θα 'πρεπε να πάρουμε μαζί μας όλα μας

τα λεφτά. Να φτιάξουμε λίστες με όλα όσα πρέπει να πάρουμε κατά προτεραιότητα, σε περίπτωση φυγής. Ας αρχίσουμε να ετοιμάζουμε σακίδια».

«Την κατάλληλη στιγμή θα εγκαταστήσουμε δύο σκοπιές, τη μία στην μπροστινή σοφίτα και την άλλη στην πίσω. Αλλά σε τι θα μας χρησιμεύσουν όλα μας τα αποθέματα, αν δεν έχουμε νερό, γκάζι και ηλεκτρικό;»

«Θα πρέπει τότε να μαγειρεύουμε πάνω στη σόμπα. Να φιλτράρουμε νερό και να το βράζουμε. Θα καθαρίσουμε τις μεγάλες νταμιζάνες, για να το αποθηκεύσουμε εκεί. Αλλιώς, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους τρεις αποστειρωτές και μια λεκάνη σαν ντεπόζιτα για το νερό».

«Επίσης μας μένουν σε απόθεμα 230 λίβρες χειμωνιάτικες πατάτες, μέσα στο δωμάτιο με τα μπαχαρικά».

Ακούω αυτές τις φλυαρίες όλη μέρα, απόβαση εδώ, απόβαση εκεί, καβγάδες για την πείνα, τον θάνατο, τις βόμβες, τους πυροσβεστήρες, τους υπνόσακους, τις εβραϊκές ταυτότητες, τα ασφυξιογόνα αέρια κλπ. Τίποτα το ενθαρρυντικό.

Η ακόλουθη συζήτηση με τον Γιαν αποτελεί ένα τέλειο παράδειγμα για τις διαφορούμενες προειδοποιήσεις εκ μέρους των κυριών αυτών.

Το Παράσπιτο: «Φοβόμαστε μήπως οπισθοχωρώντας οι Γερμανοί πάρουν μαζί τους όλο τον πληθυσμό».

Γιαν: «Είναι αδύνατον, δεν έχουν αρκετά τρένα».

Το Παράσπιτο: «Τρένα; Γιατί, φαντάζεσαι ότι είναι υποχρεωμένοι να βάλουν τους πολίτες μέσα σε τρένα; Δεν υπάρχει περίπτωση, θα τους αναγκάσουν να μετακινηθούν με τα πόδια». (Per pedes apostolorum, όπως λέει πάντα ο Ντούσελ.)

Γιαν: «Δεν το πιστεύω, πάντοτε βλέπετε τα πράγματα κατάμαυρα. Τι συμφέρον θα είχαν να πάρουν μαζί τους όλο τον πληθυσμό;»

Το Παράσπιτο: «Δεν άκουσες τι είπε ο Γκέμπελς; “Αν χρειαστεί να οπισθοχωρήσουμε, θα κλείσουμε πίσω μας την πόρτα όλων των κατελιμμένων εδαφών!”»

Γιαν: «Έχουν πει κι ένα σωρό άλλα πράγματα».

Το Παράσπιτο: «Πιστεύεις ότι οι Γερμανοί είναι υπερβολικά ευγενικοί ή υπερβολικά άνθρωποι για να φερθούν έτσι; Σκέφτονται: Αν πρέπει να πεθάνουμε όλοι, να πεθάνουν κι όλοι αυτοί που έχουμε κάτω από την κυριαρχία μας».

Γιαν: «Μπορείτε να μου λέτε ό,τι θέλετε, είμαι πεπεισμένος ότι κάνετε λάθος».

Το Παράσπιτο: «Συνέχεια το ίδιο τροπάριο, κανένας δεν θέλει να δει τον κίνδυνο που παραμονεύει πριν τον χτυπήσει άμεσα».

Γιαν: «Δεν έχετε καμιά απόδειξη. Πάτε και βάζετε ιδέες με το μυαλό σας».

Το Παράσπιτο: «Ωστόσο το γευθήκαμε κι εμείς οι ίδιοι, πρώτα στη Γερμανία κι έπειτα εδώ. Και τι συμβαίνει τώρα στη Ρωσία;»

Γιαν: «Δεν μπορεί κανείς να βασιστεί στην περίπτωση των Εβραίων. Πιστεύω ότι κανείς δεν ξέρει τι συμβαίνει στη Ρωσία. Οι Εγγλέζοι κι οι Ρώσοι σίγουρα υπερβάλλουν, όπως κάνουν κι οι Γερμανοί, για λόγους προπαγάνδας».

Το Παράσπιτο: «Καθόλου. Το αγγλικό ραδιόφωνο πάντα έλεγε την αλήθεια. Κι αν πούμε ότι οι πληροφορίες παραποιούνται κατά ένα δέκα τοις εκατό. Αυτό δεν αλλάζει το γεγονός ότι στην Πολωνία και τη Ρωσία δεν διστάζουν να σκοτώνουν και να οδηγούν στους θαλάμους αερίων εκατομμύρια αθώα πρόσωπα».

Θα σε απαλλάξω από την εξιστόρηση των υπολοίπων συζητήσεών μας. Είμαι πολύ ήρεμη και δεν μ' ενδιαφέρει καθόλου όλη αυτή η αναστάτωση. Έχω φτάσει στο σημείο που μου είναι το ίδιο αδιάφορο αν θα πεθάνω ή αν θα ζήσω. Η γη θα συνεχίσει να γυρίζει και χωρίς εμένα. Έτσι κι αλλιώς, δεν μπορώ να κάνω τίποτα για να αλλάξω τα γεγονότα. Αφήνω τα πράγματα να συμβούν και περνάω τον καιρό μου μελετώντας κι ελπίζοντας ότι όλα θα έχουν αίσιο τέλος.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή μου Κίτι,

Δεν θα μπορούσα να σου πω πώς αισθάνομαι. Είναι φορές που θέλω ηρεμία και άλλες να διασκεδάσω λίγο. Εδώ χάσαμε τη συνήθεια να γελάμε, να γελάμε τόσο πολύ, που να μην μπορούμε άλλο. Σήμερα το πρωί ωστόσο ξέσπασα σε τρελά γέλια, ξέρεις, όπως τυχαίνει να μας πιάνουν καμιά φορά στο σχολείο. Η Μαργκότ κι εγώ διασκεδάσαμε πραγματικά σαν παιδιά.

Χτες είχαμε πάλι μια ιστορία με τη Μαμά. Η Μαργκότ, που είχε τυλιχτεί με τη μάλλινη κουβέρτα της, πετάχτηκε ξαφνικά από το κρεβάτι της κι άρχισε να ψάχνει προσεκτικά την κουβέρτα. Μέσα υπήρχε μια βελόνα! Η Μαμά είχε μπαλώσει την κουβέρτα. Ο Μπαμπάς κούνησε το κεφάλι μ' ένα ύφος που έλεγε πολλά και μίλησε για την αμέλεια της Μαμάς. Σε λίγο η Μαμά βγήκε από το λουτρό και της είπα έτσι, για να γελάσουμε: «Τελικά, είσαι πραγματική μπριά». Φυσικά ρώτησε γιατί και της είπαμε για τη βελόνα. Πήρε αμέσως την πιο εκνευρισμένη της έκφραση και μου είπε: «Μη μιλάς εσύ για αμέλεια! Όταν ράβεις, το πάτωμα είναι γεμάτο βελόνες. Και κοίτα, άφησες πάλι τη θήκη με τα ψαλιδάκια, ούτε κι αυτή τη βάζεις ποτέ στη θέση της!» Της απάντησα ότι δεν είχα χρησιμοποιήσει τη θήκη με τα ψαλιδάκια κι επενέβη η Μαργκότ, γιατί εκείνη ήταν η ένοχη. Η Μαμά συνέχισε να μιλάει για την αμέλειά μου, μέχρι που βαρέθηκα και της είπα μάλλον ξερά: «Εγώ ποτέ δεν μίλησα για αμέλεια, πάντα εγώ τ' ακούω για τους άλλους!» Η Μαμά σώπασε και σε λιγότερο από ένα λεπτό αναγκάστηκα να της δώσω ένα φιλί πριν κοιμηθώ. Ίσως το επεισόδιο να μην είχε σημασία, αλλά όλα μου δίνουν στα νεύρα.

Άννα Μαίρη Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Ο ήλιος λάμπει, ο ουρανός έχει ένα βαθυγάλαζο χρώμα, φυσάει

ένα γλυκό αεράκι κι έχω τόση όρεξη, τόση όρεξη για τα πάντα... Για συζήτηση, για ελευθερία, για φίλους, για μοναξιά. Έχω τόση όρεξη... να κλάψω! Μέσα μου έχω την εντύπωση ότι θα εκραγώ και ξέρω ότι θα ένιωθα ανακούφιση αν έκλαιγα, αλλά δεν μπορώ. Είμαι ανήσυχη, πηγαίνω από το ένα δωμάτιο στο άλλο, ανασαίνω λίγο αέρα στη χαραμάδα ενός κλειστού παραθύρου, αισθάνομαι την καρδιά μου να χτυπάει, σαν να μου έλεγε: «Κιανοποίησε επιτέλους την επιθυμία μου».

Πιστεύω ότι νιώθω μέσα μου την άνοιξη, το ζύπνημα της άνοιξης, το αισθάνομαι σε ολόκληρο το κορμί μου και μέσα στην ψυχή μου. Πρέπει να κρατηθώ για να φερθώ φυσιολογικά, βρίσκομαι σε μεγάλη σύγχυση, δεν ξέρω τι να διαβάσω, τι να γράψω, τι να κάνω. Ξέρω μόνο ότι επιθυμώ...

Δική σου,
Άννα

ΔΕΥΤΕΡΑ 14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Πολλά πράγματα άλλαξαν για μένα. Να ως προς τι: επιθυμούσα (κι ακόμα επιθυμώ), αλλά... ένα μικρό, πολύ μικρό μέρος των επιθυμιών μου πραγματοποιήθηκε ήδη.

Από την Κυριακή το πρωί παρατήρησα (θα είμαι ειλικρινής) προς μεγάλη μου χαρά ότι ο Πέτερ δεν σταματούσε να με κοιτάζει μ' έναν ορισμένο τρόπο· έναν τρόπο εντελώς διαφορετικό από τον συνηθισμένο, δεν ξέρω, δεν μπορώ να εξηγήσω πώς, αλλά ξαφνικά είχα την εντύπωση ότι δεν ήταν τόσο ερωτευμένος με τη Μαργκότ όσο πίστευα στην αρχή. Όλη τη μέρα επίτηδες δεν τον πολυκοίταζα, γιατί όταν το έκανα, πάντα μου ανταπέδιδε το βλέμμα και τότε, ναι, τότε ένιωθα μέσα μου μια γλυκιά αίσθηση, που ωστόσο απαγόρευα στον εαυτό μου να νιώσει πολύ συχνά.

Την Κυριακή το βράδυ ήταν όλοι μαζεμένοι γύρω από το ραδιόφωνο, εκτός από τον Πιμ κι εμένα, για ν' ακούσουν την «αθάνατη

μουσική των Γερμανών δασκάλων». Ο Ντούσελ γύριζε συνέχεια τα κουμπιά, πράγμα που εκνεύριζε τον Πέτερ και τους άλλους. Έπειτα από μισή ώρα συγκρατημένου εκνευρισμού ο Πέτερ, μάλλον θυμωμένος, του ζήτησε να σταματήσει να πασπατεύει το ραδιόφωνο. Ο Ντούσελ τού απάντησε με τον πιο ψηλομύτικο ύφος του: «Ξέρω τι κάνω!» Ο Πέτερ θύμωσε, απάντησε με αναιδεια, ο κύριος Βαν Ντάαν πήρε το μέρος του κι ο Ντούσελ αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Το θέμα σταμάτησε εκεί. Αυτή καθαυτή η αφορμή του επεισοδίου δεν ήταν εξαιρετικά σημαντική, αλλά φαίνεται ότι ο Πέτερ πήρε κατάκαρδα την υπόθεση. Πάντως σήμερα το πρωί, ενώ έφαχνα στο πατάρι μέσα στο κιβώτιο με τα βιβλία, ήρθε να με δει κι άρχισε να μου μιλάει για το θέμα. Ο Πέτερ κατάλαβε ότι σ' εμένα είχε βρει μια προσεκτική ακροάτρια και πήρε θάρρος.

«Ναι, και βλέπεις», είπε, «το σκέφτομαι πολύ πριν εκφραστώ, γιατί ξέρω εκ των προτέρων ότι θα τα κάνω θάλασσα. Αρχίζω να τραυλίζω, κοκκινίζω και μπερδεύω αυτά που ήθελα να πω, μέχρι τη στιγμή που αναγκάζομαι να σταματήσω, γιατί χάνω πια τα λόγια μου. Όπως χτες, για παράδειγμα, άλλα ήθελα να πω. Όταν όμως άρχισα έχασα τον ειρμό κι είναι φριχτό. Είχα άλλοτε μια κακή συνήθεια, που θα μ' άρεσε να εφάρμοζα και σήμερα. Όταν θύμωνα με κάποιον, αντί ν' ανταλλάξω επιχειρήματα μαζί του, τον έβαζα να δοκιμάσει τις γροθιές μου. Ξέρω καλά ότι αυτή η μέθοδος δεν με βοηθάει σε τίποτα και γι' αυτό σε θαυμάζω, εσύ τουλάχιστον δεν μπερδεύεις τα λόγια σου, λες στους ανθρώπους αυτά που έχεις να τους πεις και δεν τους αφήνεις να σου πάρουν καθόλου τον αέρα».

«Γελιέσαι τρομερά», απάντησα. «Στις περισσότερες περιπτώσεις λέω τα πράγματα εντελώς διαφορετικά απ' ό,τι είχα αποφασίσει αρχικά. Κι άλλωστε μιλάω υπερβολικά πολύ και για πολλή ώρα, κι αυτό είναι ένα ελάττωμα τουλάχιστον εξίσου σοβαρό».

«Πιθανό, αλλά έχεις τουλάχιστον το πλεονέκτημα ότι δεν τους αφήνεις ν' αντιληφθούν ότι έχεις φοβηθεί. Δεν χάνεις ούτε το χρώμα σου ούτε τη φόρμα σου».

Μέσα μου γελούσα άθελά μου με την τελευταία αυτή φράση,

αλλά ήθελα να τον κάνω να συνεχίσει να μιλάει για τον εαυτό του ελεύθερα. Δεν έδειξα πόσο διασκέδαζα, κάθισα στο πάτωμα πάνω σε ένα μαξιλάρι, σταύρωσα τα χέρια μου γύρω από τα λυγισμένα πόδια μου και τον κοίταξα προσεκτικά.

Έχω τρελαθεί από τη χαρά μου που βρήκα κάποιον άλλον μέσα σ' αυτό το σπίτι που έχει ακριβώς τις ίδιες κρίσεις οργής μ' εμένα. Ο Πέτερ ένιωθε ολοφάνερα ανακούφιση που μπορούσε να κριτικάρει τον Ντούσελ με τα πιο αυστηρά λόγια, δίχως να φοβάται ότι θα πήγαιναν να του τα επαναλάβουν με το νι και με το σίγμα. Κι εγώ ήμουν επίσης ευχαριστημένη, γιατί παρατήρησα μέσα μου μια δυνατή αίσθηση συννεοχής, που δεν είχα άλλοτε παρά μόνο με τις φίλες μου.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Το μικροεπεισόδιο με τον Ντούσελ είχε πολλές συνέπειες, κι αυτό εξαιτίας του ίδιου του ενδιαφερομένου.

Ο Ντούσελ ήρθε να βρει τη Μαμά τη Δευτέρα το βράδυ και με θριαμβευτικό ύφος τής διηγήθηκε ότι ο Πέτερ τον είχε ρωτήσει το ίδιο πρωί αν είχε κοιμηθεί καλά κι είχε προσθέσει ότι λυπόταν γι' αυτά που είχαν συμβεί την Κυριακή το βράδυ κι ότι δεν εννοούσε όσα τού είπε. Ο Ντούσελ τον είχε καθησυχάσει διαβεβαιώνοντάς τον ότι ούτε κι εκείνος δεν είχε πάρει τοις μετρητοίς όσα ειπώθηκαν. Έτσι, όλοι είχαν συμφιλιωθεί. Η Μαμά μού διηγήθηκε αυτό το επεισόδιο και κατά βάθος ξαφνιαστήκα που ο Πέτερ, που ήταν τόσο θυμωμένος με τον Ντούσελ, ταπεινώθηκε σε τέτοιο σημείο παρά τις διαβεβαιώσεις του.

Φυσικά, δεν παρέλειπα να βολιδοσκοπήσω τον Πέτερ σχετικά με αυτό το θέμα κι αμέσως μου είπε ότι ο Ντούσελ είχε πει ψέματα. Θα 'θελα να βλεπες το πρόσωπο του Πέτερ, η φωτογραφία του θα ήταν ανεκτίμητη, θυμός γι' αυτό το ψέμα, οργή, δισταγμός για την τακτική που έπρεπε να ακολουθήσει, αναστάτωση και πολλά

άλλα συναισθήματα διαδέχονταν γρήγορα το ένα το άλλο πάνω στο πρόσωπό του και μπορούσε κανείς να τα διαβάσει καθαρά.

Το βράδυ ο κύριος Βαν Ντάαν κι ο Πέτερ τα έβαλαν από την καλή στον Ντούσελ. Δεν θα πρέπει όμως να ήταν και πολύ σοβαρό, γιατί σήμερα ο Πέτερ έκανε οδοντιατρική θεραπεία. Στην πραγματικότητα θα προτιμούσαν να μη μιλιούνται.

ΤΕΤΑΡΤΗ 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Όλη τη μέρα δεν μιλήσαμε παρά μόνο για ν' ανταλλάξουμε μερικές λέξεις άνευ σημασίας. Έκανε πολύ κρύο για να πάμε στο πατάρι, κι άλλωστε ήταν τα γενέθλια της Μαργκότ.

Στις δώδεκα και μισή ήρθε να θαυμάσει τα δώρα κι έμεινε να φλυαρήσει πολύ περισσότερο απ' ό,τι χρειαζόταν ή απ' ό,τι θα έκανε άλλοτε. Αλλά το απόγευμα είχε την ευκαιρία του: επειδή ήθελα να περιποιηθώ τη Μαργκότ για μια φορά μέσα στη χρονιά, πήγα να πάρω τον καφέ κι έπειτα τις πατάτες. Μπήκα στο δωμάτιο του Πέτερ, αμέσως εκείνος πήρε τα χαρτιά από τη σκάλα και τον ρώτησα αν έπρεπε να ξανακλείσω την καταπακτή. «Ναι», απάντησε, «κλείσ' την και γυρίζοντας δεν έχεις παρά να χτυπήσεις και θα σου την ανοίξω ξανά».

Τον ευχαρίστησα, ανέβηκα στη σοφίτα και πέρασα δέκα ολόκληρα λεπτά ψάχνοντας τις πιο μικρές πατάτες στο μεγάλο βαρέλι. Στο τέλος με είχε πονέσει η πλάτη μου και κρύωνα. Βέβαια δεν χτύπησα, άνοιξα μόνη μου την καταπακτή, αλλά, παρ' όλα αυτά, ήρθε να με προϋπαντήσει και μου πήρε την κατσαρόλα από τα χέρια.

«Έφαξα πολύ, αλλά δεν βρήκα μικρότερες».

«Έφαξες μέσα στο μεγάλο βαρέλι;»

«Ναι, ναι, τις ανακάτεψα όλες πολύ καλά με τα χέρια μου».

Ενώ μιλούσα, είχα φτάσει στην άκρη της σκάλας κι αυτός επιθεωρούσε το περιεχόμενο της κατσαρόλας, που εξακολουθούσε να κρατάει στα χέρια του. «Ω, μα είναι πολύ καλές», είπε, κι όταν πήρα πίσω την κατσαρόλα, πρόσθεσε: «Τα συγχαρητήριά μου!».

Ταυτόχρονα με τύλιγε μ' ένα ζεστό και γλυκό βλέμμα, πράγμα που μ' έκανε να αισθάνομαι μια γλύκα και μια ζεστασιά μέσα μου. Έτσι, παρατήρησα στ' αλήθεια ότι ήθελε να μ' ευχαριστήσει και, καθώς δεν μπορούσε να ψάλει το εγκώμιό μου, έβαζε τις σκέψεις του στο βλέμμα του. Το καταλάβαινα καλά, ω, τόσο καλά, αισθανόμουν μεγάλη ευγνωμοσύνη! Ακόμη και τώρα αρκεί να ξαναθυμηθώ αυτά τα λόγια κι αυτό το βλέμμα για να νιώσω ευτυχισμένη! Όταν κατέβηκα ξανά κάτω, η Μαμά μού είπε ότι χρειαζόμασταν κι άλλες πατάτες, αυτή τη φορά για το βραδινό γεύμα. Προθυμοποιήθηκα ν' ανέβω ξανά στο πατάρι. Περνώντας πάλι από το δωμάτιο του Πέτερ, ζήτησα συγγνώμη που τον ξαναενοχλούσα. Σηκώθηκε, στάθηκε ανάμεσα στη σκάλα και τον τοίχο και μου άρπαξε το χέρι, ενώ είχα ήδη ανέβει μερικά σκαλιά, θέλοντας να με κρατήσει οπωσδήποτε: «Θα πάω εγώ, έτσι κι αλλιώς πρέπει ν' ανέβω!». Αλλά του απάντησα ότι πραγματικά δεν ήταν ανάγκη κι ότι αυτή τη φορά δεν χρειαζόταν να διαλέξω μικρές πατάτες. Πείστηκε και μου άφησε το χέρι. Όταν γύρισα, ήρθε να μου ανοίξει την καταπακτή και μου πήρε πάλι την καταρόλα από τα χέρια. Φτάνοντας στην πόρτα τον ρώτησα: «Τι κάνεις;» «Γαλλικά», απάντησε. Τον ρώτησα αν μπορούσα να ρίξω μια ματιά στα μαθήματά του, έπλυνα τα χέρια μου και κάθισα απέναντί του στο ντιβάνι.

Στην αρχή τού εξήγησα ορισμένες δυσκολίες των γαλλικών και σύντομα αρχίσαμε τη φλυαρία. Μου διηγήθηκε ότι αργότερα ήθελε να πάει στις Ολλανδικές Ινδίες και να ζήσει στις φυτείες. Μου μίλησε και για τη ζωή του στο σπίτι του, για τη μαύρη αγορά και με διαβεβαίωσε ότι ήταν ένας άχρηστος. Του απάντησα ότι είχε ένα μάλλον ανεπτυγμένο σύμπλεγμα κατωτερότητας. Μίλησε για τον πόλεμο, μου είπε ότι οι Ρώσοι κι οι Εγγλέζοι σίγουρα θ' άρχιζαν τον πόλεμο μεταξύ τους κι έπειτα μίλησε για τους Εβραίους. Θα το έβρισκε πολύ ευκολότερο να είναι χριστιανός ή να μπορούσε να γίνει χριστιανός μετά τον πόλεμο. Τον ρώτησα αν ήθελε να βαφτιστεί, αλλά ούτε κι αυτό το σκεφτόταν. Κατά βάθος δεν ήταν ικανός να έχει τα ίδια συναισθήματα με τους χριστιανούς, είπε,

αλλά μετά τον πόλεμο κανένας δεν θα ήξερε αν ήταν χριστιανός ή Εβραίος ούτε τι είδους όνομα είχε. Τη στιγμή εκείνη ένιωσα ένα τσίμπημα στην καρδιά, βρίσκω ότι είναι κρίμα που υπάρχει μέσα του ένα κατάλοιπο υποκρισίας.

Ο Πέτερ είπε επίσης: «Οι Εβραίοι πάντα ήταν ο περιούσιος λαός και πάντα θα είναι!»

Απάντησα: «Ελπίζω τουλάχιστον ότι για μια φορά θα είναι για το καλό τους!»

Αλλά, κατά τα άλλα, φλυαρήσαμε σαν αληθινοί φίλοι, μιλώντας για τον Μπαμπά, για τη γνώση των άλλων και για ένα σωρό άλλα πράγματα, ούτε κι εγώ θυμάμαι πια τι. Τον άφησα στις πέντε και τέταρτο, γιατί ήρθε η Μπεπ.

Το βράδυ είπα ακόμη κάτι που βρήκα όμορφο. Μιλούσαμε για μία σταρ του κινηματογράφου, της οποίας του είχα δώσει τη φωτογραφία που είναι κρεμασμένη στο δωμάτιό του τουλάχιστον εδώ κι ενάμιση χρόνο. Του άρεσε πολύ και του πρότεινα να του δώσω κι άλλες φωτογραφίες κινηματογραφικών αστέρων. «Όχι», απάντησε, «όχι, προτιμώ να σταματήσω εδώ, αυτή μου φτάνει, την κοιτάζω κάθε μέρα κι έχει γίνει φίλη μου!»

Τώρα καταλαβαίνω πολύ καλύτερα γιατί σφίγγει πάντα πάνω του τον Μούσι. Έχει κι αυτός ανάγκη από τρυφερότητα.

Άλλο ένα πράγμα που είπα και που ξέχασα να σημειώσω. Είπε: «Όχι, δεν φοβάμαι, παρά μόνο ό,τι έχει να κάνει με μένα, αλλά κι αυτό προσπαθώ να το ελέγξω».

Αυτή η έλλειψη αυτοπεποίθησης του Πέτερ είναι πραγματικά πολύ έντονη. Για παράδειγμα, πιστεύει πάντα ότι είναι πολύ χαζός, ενώ εμείς είμαστε πολύ έξυπνοι. Όταν τον βοηθάω στα γαλλικά, μ' ευχαριστεί πολλές φορές. Όμως μια μέρα θα του πω ορθά κοφτά: «Σταμάτα τις κουταμάρες, εσύ ξέρεις αγγλικά και γεωγραφία πολύ καλύτερα!»

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα το πρωί ήμουν πάνω κι είχα υποσχεθεί στην Κυρία να της διαβάσω μερικές από τις ιστορίες που είχα γράψει. Άρχισα με το *Όνειρο της Εύας*, που τη διασκέδασε πολύ, έπειτα διάβασα μερικά αποσπάσματα από τις *Ιστορίες του Παράσπιτου*, που την έκαναν να ξεσπάσει σε γέλια. Ο Πέτερ άκουγε κι εκείνος για λίγο (δηλαδή μόνο στο τέλος) και μου ζήτησε να πάω μια μέρα να τον βρω για να του διαβάσω κι άλλα. Σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να δοκιμάσω την τύχη μου, πήγα να φέρω το ημερολόγιό μου και του διάβασα το κομμάτι εκείνο που ο Κάντι και ο Χανς μιλούν σχετικά με τον Θεό. Δεν μπορώ να πω τι είδους εντύπωση του έκανε αυτό, είτε κάτι που δεν θυμάμαι πια, όχι σχετικά με την ποιότητα αλλά με την ίδια τη σκέψη. Του είπα ότι ήθελα μόνο να δείξω ότι δεν μου αρκούσε να γράφω αστεία πράγματα. Κούνησε το κεφάλι του κι έπειτα βγήκε από το δωμάτιο. Αναρωτιέμαι αν θα ξαναμιλήσει σχετικά μ' αυτό το θέμα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Κάθε φορά που ανεβαίνω εκεί πάνω, όποια στιγμή κι αν είναι, το κάνω πάντα με σκοπό να δω εκείνον. Έτσι, η ζωή μου εδώ βελτιώθηκε πραγματικά πολύ, γιατί ξαναβρήκε έναν σκοπό και υπάρχει κάτι που μου δίνει χαρά.

Τουλάχιστον, το αντικείμενο της φιλίας μου βρίσκεται πάντα κάτω από την ίδια στέγη και δεν έχω να φοβάμαι αντίζηλες (εκτός από τη Μαργκότ). Μη σκεφτείς με τίποτα ότι είμαι ερωτευμένη, γιατί δεν είναι αλήθεια, αλλά έχω διαρκώς την αίσθηση ότι ανάμεσα στον Πέτερ και σ' εμένα μπορεί ν' αναπτυχθεί κάτι όμορφο, ένα

είδος φιλίας, κάτι που εμπνέει εμπιστοσύνη. Όποτε μπορώ πάω να τον βρω, και δεν είναι πια όπως πριν, που δεν ήξερε πώς ακριβώς να μου φερθεί, αντίθετα, ακόμη κι όταν έχω βγει από το δωμάτιο, εξακολουθεί να μου μιλάει. Της Μαρμάς δεν της αρέσει ν' ανεβαίνω εκεί πάνω, λέει πάντα ότι ενοχλώ τον Πέτερ κι ότι θα 'πρεπε να τον αφήσω ήσυχο. Μα δεν καταλαβαίνει ότι διαθέτω κάποια διαίσθηση; Πάντα, όταν μπαίνω στο μικρό δωμάτιο, η Μαρμά μου ρίχνει ένα περιέργο βλέμμα. Όταν ξανακατεβαίνω, με ρωτάει πού ήμουν. Λυπάμαι που το λέω, αλλά στο τέλος θα καταλήξω να τη σιχαίνομαι.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Είναι και πάλι Σάββατο κι αυτό τα λέει όλα. Το πρωινό ήταν ήρεμο, ξόδεψα περίπου μία ώρα φτιάχνοντας κεφτεδάκια, πράγμα που μου επέτρεψε να μείνω πάνω, αλλά σ' «εκείνον» δεν μίλησα παρά μόνο για μια στιγμή.

Στις δύο και μισή, όταν ανέβηκαν όλοι, είτε για να διαβάσουν είτε για να κοιμηθούν, πήρα την κουβέρτα, αποσύρθηκα κάτω κι εγκαταστάθηκα στο γραφείο για να διαβάσω ή να γράψω. Δεν άντεξα πολλή ώρα, κατέρρευσα, άφησα το κεφάλι μου να πέσει στο χέρι μου και ξέσπασα σε λυγμούς. Τα δάκρυα έτρεχαν κι ένιωθα βαθιά δυστυχημένη. Μακάρι να είχε έρθει «εκείνος» να με παρηγορήσει.

Ήταν ήδη τέσσερις όταν ανέβηκα ξανά πάνω. Στις πέντε πήγα να φέρω πατάτες, με την καρδιά γεμάτη ελπίδα για μια καινούρια συνάντηση, αλλά ήμουν ακόμα μέσα στο λουτρό και χτενιζόμουν όταν κατέβηκε να δει τον Μόφι.

Ήθελα να βοηθήσω την Κυρία και πήγα να εγκατασταθώ πάνω με το βιβλίο μου, αλλά ξαφνικά ένιωσα τα δάκρυα ν' ανεβαίνουν ξανά στα μάτια μου και βιάστηκα να ξανακατέβω στην τουαλέτα, αρπάζοντας στο πέρασμά μου ένα καθρεφτάκι. Κι ενώ είχα τελειώ-

σει από ώρα, βρέθηκα να κάθομαι ντυμένη στην τουαλέτα, ενώ τα δάκρυνά μου άφηναν σκούρα σημάδια πάνω στην κόκκινη ποδιά μου κι ένιωθα μια βαθιά θλίψη.

Σκεφτόμουν περίπου: Ω, έτσι δεν θα συγκινήσω ποτέ τον Πέτερ, ίσως να μη με βρίσκει καθόλου συμπαθητική και να μη νιώθει καμιά απολύτως ανάγκη για εκμυστηρεύσεις! Ίσως να μη με σκέφτεται πια ποτέ, παρά μόνο επιπόλαια. Ω, θα πρέπει να συνεχίσω μόνη μου, δίχως έμπιστο φίλο και δίχως τον Πέτερ! Και σε λίγο, ίσως δίχως ελπίδα, δίχως παρηγοριά και δίχως κανενός είδους προσδοκία. Ω, μακάρι να μπορούσα να κρύψω το κεφάλι μου στον ώμο του και να μη νιώθω τόσο απελπιστικά μόνη κι εγκαταλειμμένη! Ποιος ξέρει, ίσως να μην ενδιαφέρεται καθόλου για μένα και να κοιτάζει τις άλλες με την ίδια γλύκα· κατά πάσα πιθανότητα το φαντάστηκα ότι ήταν για μένα. Ω Πέτερ, μακάρι να μπορούσες να με ακούσεις ή να με δεις, αλλά εγώ δεν θα μπορούσα ν' αντέξω την αλήθεια, που ίσως να είναι τόσο απογοητευτική.

Μια στιγμή αργότερα είχα ξαναβρεί την ελπίδα και ήμουν γεμάτη προσμονή, ενώ τα δάκρυα εξακολουθούσαν να κυλάνε μέσα μου.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Αυτό που στα σπίτια των άλλων ανθρώπων γίνεται τις καθημερινές, στο Παράσπιτο γίνεται την Κυριακή. Όταν οι άλλοι άνθρωποι βάζουν τα καλά τους ρούχα και κάνουν βόλτες στον ήλιο, εμείς εδώ ασχολούμαστε με το καθάρισμα, το σκούπισμα και το πλύσιμο.

Ώρα οχτώ: Παρόλο που οι άλλοι χουζουρεύουν, ο Ντούσελ σηκώνεται στις οχτώ. Πηγαίνει στο λουτρό, έπειτα κατεβαίνει, ανεβαίνει ξανά και κάνει την τουαλέτα του, που διαρκεί μια ολόκληρη ώρα.

Εννέα και μισή: Ανάβουμε τις σόμπες, βγάζουμε το καμουφλάζ κι ο Βαν Ντάαν πάει στο λουτρό. Μία από τις δοκιμασίες των κυριακά-

τικων πρωινών είναι ότι από το κρεβάτι μου έχω θέα την πλάτη του Ντούσελ, όταν κάνει την προσευχή του. Σε όλους θα κάνει εντύπωση αν πω ότι ένας Ντούσελ που προσεύχεται είναι ένα φριχτό θέαμα. Όχι ότι αρχίζει τα κλάματα ή ότι συγκινείται, όχι· αλλά έχει τη συνήθεια να τραμπαλίζεται επί ένα τέταρτο της ώρας –σωστά ακούσατε, ένα τέταρτο της ώρας–, σκύβοντας μια στις πατούσες και μια στις μύτες των ποδιών του. Προς τα πίσω, προς τα μπρος, προς τα πίσω, προς τα μπρος, τελειωμό δεν έχει, κι αν δεν κλείσω τα μάτια, σχεδόν με πιάνει ίλιγγος.

Δέκα και τέταρτο: Ο Βαν Ντάαν αρχίζει να σφυρίζει. Το λουτρό είναι ελεύθερο! Κάτω, σ' εμάς, τα πρώτα νυσταγμένα πρόσωπα ξεπροβάλλουν κάτω από τα σκεπάσματα. Έπειτα όλα συμβαίνουν γρήγορα, γρήγορα, γρήγορα. Η καθεμιά με τη σειρά της, η Μαργκότ κι εγώ, πηγαίνουμε να βοηθήσουμε στην μπουγάδα. Επειδή κάνει μάλλον κρύο κάτω, φοράμε παντελόνι κι ένα μαντίλι στο κεφάλι. Στο μεταξύ, ο Μπαμπάς είναι στο λουτρό. Στις έντεκα πηγαίνει η Μαργκότ με τη σειρά της (ή εγώ), κι όλοι είναι καθαροί.

Έντεκα και μισή: Πρόγευμα. Δεν θα καθυστερήσω μιλώντας για το θέμα αυτό, γιατί, έτσι κι αλλιώς, αρκετά συζητάμε για φαγητά.

Δώδεκα και τέταρτο: Ο καθένας από μας πηγαίνει να κάνει τη δουλειά που του αντιστοιχεί. Ο Μπαμπάς με ποδιά δεν αργεί να γονατίσει στο πάτωμα και να βουρτσίσει το χαλί τόσο δυνατά, που ολόκληρο το δωμάτιο τυλίγεται σ' ένα πυκνό σύννεφο σκόνης. Ο κύριος Ντούσελ στρώνει τα κρεβάτια (κάνοντας φυσικά λάθος), σφυρίζοντας πάντα το ίδιο κονσέρτο για βιολί του Μπετόβεν. Ακούμε τη Μαμά να σέρνει τα πόδια της στο πατάρι, όπου απλώνει τα ρούχα. Ο κύριος Βαν Ντάαν βάζει το καπέλο του κι εξαφανίζεται προς τις κάτω περιοχές, παρέα με τον Πέτερ και τον Μούσι, η Κυρία φοράει μια μεγάλη ποδιά, ένα μάλλινο μαύρο γιλέκο, γαλότσες, δένει ένα μεγάλο μάλλινο κόκκινο κασκόλ στο κεφάλι της, παίρνει μια στοίβα βρόμικα ασπρόρουχα παραμάσχαλα, κι ύστερα από έναν βαθιά μελετημένο χαιρετισμό πλύστρας κατεβαίνει για την μπουγάδα. Στο μεταξύ, η Μαργκότ κι εγώ πλένουμε τα πιάτα και τακτοποιούμε το δωμάτιο.

ΤΕΤΑΡΤΗ 23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Από χτες ο καιρός είναι υπέροχος κι αισθάνομαι αναζωογονημένη. Το γράψιμό μου, που είναι ό,τι πιο πολύτιμο έχω, προχωρεί καλά. Πηγαίνω σχεδόν κάθε πρωί στο πατάρι, για να βγάλω από τα πνευμόνια μου τον μπαγιάτικο αέρα της κάμαράς μου.

Σήμερα το πρωί, όταν ανέβηκα στο πατάρι, ο Πέτερ συγύριζε. Τελείωσε γρήγορα και, μόλις κάθισα κατάχαμα στην αγαπημένη μου θέση, ήρθε και κάθισε μαζί μου. Κοιτάξαμε κι οι δυο το υπέροχο γαλάζιο τ' ουρανού, τη γυμνή καστανιά, που στα κλαδιά της έλαμπαν μικρές σταγόνες, τους γλάρους και τ' άλλα πουλιά, που έμοιαζαν ασπμένα στον ήλιο, και όλα αυτά μας συγκινούσαν τόσο πολύ, που δεν μπορούσαμε να μιλήσουμε. Όρθιος εκείνος, στηριζόταν με το κεφάλι σ' ένα μεγάλο δοκάρι, κι εγώ καθιστή, οσφραινόμασταν τον αέρα, κοιτάξαμε έξω και νιώθαμε ότι ήταν κάτι που δεν έπρεπε να διακόψουμε με λόγια. Κοιτάξαμε πολλή ώρα έξω, κι όταν αυτός έφυγε για να κόψει ξύλα, είχα καταλάβει ότι είναι ένας πολύ ωραίος τύπος. Ανέβηκε τη σκάλα που οδηγεί στη σοφίτα. Τον ακολούθησα, κι όσο έκοβε ξύλα, δηλαδή για ένα τέταρτο, δεν ανταλλάξαμε ούτε μια λέξη. Αποκεί που καθόμουν τον κοίταζα, έκανε φανερές προσπάθειες για να κάνει καλά τη δουλειά του και να μου δείξει πόσο δυνατός ήταν. Αλλά κοίταζα κι από το ανοιχτό παράθυρο, ανακάλυπτα ένα μεγάλο μέρος του Άμστερνταμ, τις στέγες που άγγιζαν τον ορίζοντα, ο οποίος ήταν τόσο καθάριος και τόσο γαλανός, που δεν μπορούσες να διακρίνεις καλά τη γραμμή του.

Όσο κρατάει αυτό, σκεφτόμουν, κι όσο μπορώ να το χαρώ, αυτές τις ηλιαχτίδες, αυτόν τον ασυννέφιαστο ουρανό, μου είναι αδύνατο να είμαι λυπημένη.

Για όλους αυτούς που φοβούνται, που νιώθουν μοναχικοί ή δυστυχισμένοι, σίγουρα η καλύτερη γιατρεία είναι να βγουν, να πάνε κάπου που θα είναι εντελώς μόνοι, μόνοι με τον ουρανό, τη φύση και τον Θεό. Γιατί τότε και μόνο τότε νιώθει κανείς ότι όλα είναι

όπως πρέπει να είναι κι ότι ο Θεός θέλει να βλέπει τους ανθρώπους ευτυχισμένους στην απλή μα όμορφη φύση.

Όσο κρατήσει αυτό, και σίγουρα θα κρατήσει για πάντα, ξέρω ότι σε οποιαδήποτε περίπτωση θα υπάρχει μια παρηγοριά για κάθε λύπη. Και πιστεύω ακράδαντα ότι μέσα σ' όλη τη δυστυχία η φύση μπορεί να σβήσει πολλά βάσανα. Ω, ποιος ξέρει, ίσως να μη χρειαστεί να περιμένω πια πολύ καιρό για να μοιραστώ την αίσθηση ότι είμαι πλημμυρισμένη από ευτυχία με κάποιον που νιώθει τα ίδια πράγματα μ' εμένα.

Δική σου,
Άννα

Υ.Γ. Σκέψη (για τον Πέτερ).

Εδώ στερούμαστε ακόμα πολλά, πολλά πράγματα και για πολύ καιρό, και μου λείπουν κι εμένα όπως κι εσένα. Μη νομίζεις ότι μιλάω για υλικά αγαθά, γιατί απ' αυτά έχουμε άφθονα. Όχι, μιλάω για συναισθήματα. Λαχταράω όσο κι εσύ την ελευθερία και τον καθαρό αέρα, αλλά νομίζω ότι αποζημιωθήκαμε αρκετά γι' αυτές τις στερήσεις. Μιλάω για εσωτερική αποζημίωση. Σήμερα το πρωί, όταν στεκόμουν μπροστά στο παράθυρο κοιτάζοντας έξω, δηλαδή κοιτάζοντας τον Θεό και τη φύση κατάματα, ήμουν ευτυχισμένη, γνήσια και απλά ευτυχισμένη. Και, Πέτερ, όσο υπάρχει αυτή η εσωτερική ευτυχία, αυτή η ευτυχία που οφείλεται στη φύση, την υγεία και τόσα άλλα πράγματα, όσο την έχεις μέσα σου, πάντα θα αισθάνεσαι ευτυχισμένος. Τα πλούτη, τις τιμές, μπορεί κανείς να τα χάσει όλα, αλλά αυτή η ευτυχία στο βάθος της καρδιάς μόνο να κρυφτεί για λίγο μπορεί, και σίγουρα θα μας κάνει κάποτε ευτυχισμένους, όσο είμαστε ακόμα ζωντανοί.

Όταν είσαι μόνος και δυστυχισμένος ή όταν είσαι θλιμμένος, προσπάθησε κι εσύ να ανέβεις στη σοφίτα με τέτοιο ωραίο καιρό και να κοιτάξεις έξω. Όχι τις στέγες και τα σπίτια, αλλά τον ουρανό. Όσο θα μπορείς να κοιτάξεις τον ουρανό χωρίς φόβο, θα ξέρεις ότι μέσα σου είσαι αγνός κι ότι, παρά τις στενοχώριες, θα ξαναβρείς την ευτυχία.

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Από το πρωί ως το βράδυ δεν κάνω τίποτα άλλο (για να λέμε την αλήθεια) από το να σκέφτομαι τον Πέτερ. Κοιμάμαι με την εικόνα του μπροστά στα μάτια του, τον ονειρεύομαι, κι όταν ξυπνάω, με κοιτάζει ακόμα.

Έχω τη σαφή εντύπωση ότι οι διαφορές ανάμεσα στον Πέτερ και σ' εμένα είναι πολύ λιγότερες απ' ό,τι δείχνουν εξωτερικά και θα σου εξηγήσω το γιατί: και στους δυο μας, στον Πέτερ κι εμένα, μας λείπει μια μητέρα. Η δική του είναι πολύ επιπόλαιη, της αρέσει να φλερτάρει και δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τις σκέψεις του Πέτερ. Η δική μου ασχολείται πολύ μαζί μου, αλλά δεν έχει καθόλου τακτ, καμιά λεπτότητα στα αισθήματα, καμιά μπτρικική κατανόηση.

Ο Πέτερ κι εγώ αντιμετωπίζουμε και οι δυο δυσκολίες με τα εσωτερικά μας αισθήματα. Δεν έχουμε καθόλου αυτοπεποίθηση και κατά βάθος είμαστε υπερβολικά τρυφεροί και υπερβολικά μαλακοί για να μας μεταχειρίζονται έτσι σκληρά. Όποτε συμβαίνει αυτό, θέλω να δραπετεύσω ή να κρύψω τα αισθήματά μου. Αντί αυτού όμως, χύνω νερά παντού, χτυπάω τις κατσαρόλες και κάνω θόρυβο, με αποτέλεσμα να εύχονται όλοι να εξαφανιστώ. Εκείνος κλείνεται στον εαυτό του, δεν μιλάει σχεδόν καθόλου, μένει σιωπηλός, ονειροπολεί και κάνει προσπάθειες να κρυφτεί.

Αλλά πότε και πώς θα καταφέρουμε να βρούμε ο ένας τον άλλο;

Δεν ξέρω για πόσο καιρό ακόμα θα μπορώ να ελέγχω, με τη λογική, αυτή την επιθυμία.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Είναι κάτι που για μένα έχει γίνει εφιάλτης και τη νύχτα και τη

μέρα. Τον βλέπω συνέχεια –ή σχεδόν συνέχεια– και δεν μπορώ να τον πλησιάσω, δεν επιτρέπεται να δείξω τίποτα σε κανέναν, πρέπει να είμαι εύθυμη όταν μέσα μου αισθάνομαι μόνο απελπισία.

Ο Πέτερ Σιφ κι ο Πέτερ βαν Ντάαν ενώθηκαν σ' έναν και μοναδικό Πέτερ, που είναι καλός κι ευγενικός και τον οποίο έχω τρομερή ανάγκη. Η Μαμά είναι φρικτή, ο Μπαμπάς είναι καλός κι επομένως ακόμη πιο ανυπόφορος, η Μαργκότ είναι η πιο ανυπόφορη από όλους, γιατί θέλει να της φέρονται καλά, κι εγώ θέλω να μ' αφήσουν ήσυχη.

Ο Πέτερ δεν ήρθε να με βρει στο πατάρι, πήγε στη σοφίτα για να μαστορέψει λίγο με τα ξύλα. Με κάθε τρίξιμο και κάθε σφυριά, χανόταν ένα κομμάτι από το κουράγιο μου και γινόμουν ακόμη πιο θλιμμένη. Και πέρα μακριά κάποιιο καμπανάκι έπαιζε τη μελωδία: «Ίσιο το κορμί, ίσια την ψυχή!»

Είμαι συναισθηματική, το ξέρω. Είμαι απελτισμένη και παράλογη, το ξέρω κι αυτό. Ω, βοήθησέ με.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Τα προσωπικά μου προβλήματα πέρασαν σε δεύτερη μοίρα κι αυτό εξαιτίας... μιας διάρρηξης. Έχω γίνει μονότονη με τις διαρρήξεις, αλλά φταίω εγώ αν οι διαρρήκτες χαίρονται τόσο πολύ να τιμούν την Gies & Co. με την επίσκεψή τους; Η διάρρηξη αυτή είναι πολύ πιο πολύπλοκη από την προηγούμενη, του Ιουλίου του 1943.

Χτες το βράδυ, όταν ο κύριος Βαν Ντάαν κατέβηκε, όπως συνήθιζε, στις εφτά και μισή στο γραφείο του Κούχλερ, είδε ότι η ενδιαμέση τζαμένια πόρτα κι η πόρτα του γραφείου ήταν ανοικτές. Αυτό τον ξάφνιασε, αλλά συνέχισε τον δρόμο του κι η έκπληξή του μεγάλωσε όταν βρήκε ανοικτές τις πόρτες της ντουλάπας και μια απεριγραπτη ακαταστασία στο μπροστινό γραφείο. Αποδώ πέρα-

σε κλέφτης, σκέφτηκε αμέσως και, για να ξεκαθαρίσει το ζήτημα, κατέβηκε ως την εξώπορτα και ψηλάφισε την κλειδαριά ασφαλείας. Όλα ήταν κλειστά. *Αχ, φαίνεται πως η Μπεπ κι ο Πέτερ έδειξαν μεγάλη αμέλεια απόψε*, υπέθεσε τότε. Έμεινε για μια στιγμή στο γραφείο του Κούχλερ, έπειτα έσβησε τη λάμπα, ανέβηκε ξανά πάνω και δεν ξανασκέφτηκε τις μπροστινές πόρτες ούτε την ακαταστασία στο μπροστινό γραφείο.

Σήμερα το πρωί ο Πέτερ χτύπησε την πόρτα μας νωρίς και μας ανήγγειλε ένα νέο, όχι εξαιρετικά ευχάριστο: η εξώπορτα ήταν ορθάνοιχτη. Μας ανέφερε επίσης ότι η μηχανή προβολής κι ο καινούριος χαρτοφύλακας του Κούχλερ είχαν εξαφανιστεί από το ντουλάπι. Ο Πέτερ ανέλαβε να πάει να κλείσει την πόρτα, ο κύριος Βαν Ντάαν μάς μίλησε για τις διαπιστώσεις που είχε κάνει το περασμένο βράδυ κι ήμασταν όλοι πολύ ανήσυχοι.

Μόνο μία εξήγηση υπάρχει γι' αυτή την υπόθεση: ο κλέφτης έχει αντικλείδι της εξώπορτας, γιατί δεν φαινόταν να έχει παραβιαστεί. Θα πρέπει να ήρθε πολύ νωρίς το απόγευμα, να έκλεισε την πόρτα πίσω του και να τον αιφνιδίασε ο Βαν Ντάαν. Κρύφτηκε μέχρι που εκείνος έφυγε, κι έπειτα το 'σκασε με τη λεία του, αφήνοντας την πόρτα ανοιχτή από τη βιασύνη του.

Ποιος να έχει άραγε το κλειδί μας; Γιατί ο κλέφτης δεν πήγε στην αποθήκη; Ο ένοχος να είναι ένας από τους ίδιους μας τους υπαλλήλους και μήπως μας προδώσει τώρα που άκουσε κι ίσως μάλιστα είδε τον Βαν Ντάαν;

Είναι πραγματικά πολύ ανησυχητικό, γιατί δεν ξέρουμε αν ο διαρρήκτης θα ξαναπροσπαθήσει ν' ανοίξει την πόρτα μας κάποια άλλη φορά, εκτός κι αν φοβήθηκε τον άνθρωπο που τριγύριζε εδώ μέσα.

Δική σου,

Άννα

Υ.Γ. Αν μπορούσες να μας ξετρυπώσεις έναν καλό ντετέκτιβ, θα χαιρόμασταν πολύ. Απαραίτητη προϋπόθεση φυσικά είναι να μπορούμε να του έχουμε εμπιστοσύνη στο θέμα της παρανομίας.

ΠΕΜΠΤΗ 2 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Η Μαργκότ κι εγώ ήμασταν μαζί στο πατάρι, ωστόσο δεν μ' ευχαριστεί καθόλου να είμαι μαζί της όπως μ' ευχαριστεί να είμαι με τον Πέτερ (ή κάποιον άλλο). Ξέρω καλά, παρ' όλα αυτά, ότι για τα περισσότερα θέματα έχουμε τις ίδιες απόψεις.

Ενώ έπλενε τα πιάτα, η Μπεπ άρχισε να μιλάει για τη μελαγχολία της με τη Μαμά και την κυρία Βαν Ντάαν. Τι βοήθεια μπορεί να περιμένει απ' αυτές τις δύο; Η μπτέρα μας ειδικά, με την έλλειψη τακτ που τη διακρίνει, μάλλον κατάθλιψη θα σου προκαλούσε. Ξέρεις τι συμβουλή της έδωσε; Δεν είχε παρά να σκεφτεί όλους αυτούς τους ανθρώπους που πεθαίνουν στον κόσμο! Μα ποιος μπορεί να παρηγορηθεί με τη σκέψη της δυστυχίας όταν είναι κι ο ίδιος δυστυχισμένος; Δεν παρέλειπα να το πω κι η απάντηση ήταν φυσικά ότι είμαι ακόμα πολύ μικρή για να μιλάω για τέτοια πράγματα!

Τι νλίθιοι και χαζοί που είναι καμιά φορά οι μεγάλοι! Λες κι ο Πέτερ, η Μαργκότ, η Μπεπ κι εγώ δεν νιώθαμε όλοι το ίδιο πράγμα, για το οποίο μόνο ένα γιατρικό υπάρχει, η μπτρική αγάπη ή η αγάπη πολύ, πολύ καλών φίλων. Αλλά αυτές οι δύο μανάδες δεν μας καταλαβαίνουν καθόλου! Η κυρία Βαν Ντάαν ίσως λίγο καλύτερα από τη Μαμά. Ω, θα ήθελα τόσο πολύ να έλεγα κάτι σ' αυτή την καμμένη την Μπεπ, κάτι που ξέρω από την πείρα μου ότι παρηγορεί. Όμως ανακατεύτηκε ο Μπαμπάς στη συζήτηση και μ' έκανε πέρα με μεγάλη αγένεια. Τι κουτοί που είναι όλοι τους!

Μίλησα με τη Μαργκότ για τον Μπαμπά και τη Μαμά, είπαμε πόσο πολύ θα μπορούσαμε να διασκεδάσουμε εδώ, αν αυτοί οι δυο δεν ήταν τόσο εκνευριστικοί. Θα μπορούσαμε να οργανώνουμε βραδιές όπου ο καθένας θα μιλούσε με τη σειρά του για ένα θέμα. Αλλά εννοείται ότι εγώ δεν μπορώ να μιλήσω εδώ! Ο κύριος Βαν Ντάαν επιτίθεται, η Μαμά γίνεται δηκτική και δεν μπορεί να μιλήσει για τίποτα σε ήρεμο τόνο, ο Μπαμπάς δεν έχει καμιά όρεξη για τέτοιου είδους συζητήσεις ούτε κι ο κύριος Ντούσελ. Η Κυρία

πάντα ακούει κριτικές, σε σημείο που να γίνεται κατακόκκινη και να μην μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό της! Κι εμείς; Δεν έχουμε δικαίωμα να έχουμε μια γνώμη; Ναι, είναι τρομερά προοδευτικοί. Να μην έχουμε γνώμη! Μπορείς να πεις σε κάποιον «μη μιλάς», αλλά το να μην έχεις γνώμη είναι κάτι που δεν υπάρχει! Κανείς δεν μπορεί να απαγορεύσει σε κάποιον να έχει τη γνώμη του, όσο νέος κι αν είναι αυτός! Το μόνο που μπορεί να βοηθήσει την Μπεπ, τη Μαργκότ, τον Πέτερ κι εμένα είναι μια δυνατή και ανιδιοτελής αγάπη, μια αγάπη που κανένας μας όμως δεν βρίσκει εδώ μέσα. Και κανένας δεν μπορεί να μας καταλάβει, ιδίως αυτοί οι ηλίθιοι που παριστάνουν τους σοφούς, γιατί είμαστε πολύ πιο ευαίσθητοι και πολύ πιο προχωρημένοι απ' ό,τι θα περνούσε ποτέ από το μυαλό των ανθρώπων εδώ!

Η αγάπη, τι είναι η αγάπη; Νομίζω ότι η αγάπη είναι κάτι που στο βάθος δεν μπορεί να περιγράψει κανείς με λόγια. Η αγάπη είναι να καταλαβαίνεις κάποιον, να τον συμπαθείς, να μοιράζεσαι την ευτυχία και τη δυστυχία μαζί του. Κι η σωματική αγάπη αποτελεί μέρος της αργά ή γρήγορα. Έχεις μοιραστεί κάτι, έχεις δώσει κι έχεις πάρει, κι αυτό είτε είσαι παντρεμένος είτε όχι, είτε έχεις παιδί είτε όχι. Το να χάσεις την αγνότητά σου δεν έχει μεγάλη σημασία, αν είσαι σίγουρος ότι θα έχεις πλάι σου για την υπόλοιπη ζωή σου κάποιον που σε καταλαβαίνει και που δεν είσαι αναγκασμένος να μοιράζεσαι με κανέναν άλλο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Αυτή την εποχή η Μαμά γκρινιάζει με το παραμικρό. Είναι ολοφάνερο ότι ζηλεύει που συζητάω περισσότερο με την κυρία Βαν Ντάαν παρά μαζί της, αλλά καταλαβαίνεις ότι εμένα δεν μου καίγεται καρφί!

Σήμερα το απόγευμα σταμάτησα τον Πέτερ καθώς περνούσε δίπλα μου και μείναμε να συζητάμε τουλάχιστον για τρία τέταρτα της ώρας. Ο Πέτερ δυσκολευόταν πολύ να μου εκμυστηρευτεί τις

σκέψεις του, αλλά οι λέξεις τελικά ήρθαν, πολύ αργά. Δεν ήξερα στ' αλήθεια τι έπρεπε να κάνω, να κατέβω ή να μείνω εκεί πάνω μαζί του. Αλλά θα ήθελα τόσο πολύ να τον βοηθήσω!

Του διηγήθηκα την ιστορία της Μπετ επιμένοντας στην έλλειψη τακτ των δύο μπτέρων. Μου διηγήθηκε ότι οι γονείς του συνέχεια τσακώνονταν, για τα πολιτικά, για τα τσιγάρα και για ένα σωρό άλλα πράγματα. Όπως έχω ήδη πει, ο Πέτερ είναι πολύ δειλός, όμως άφησε να του ξεφύγει ότι πολύ θα ήθελε να μην ξαναδεί τους γονείς του για δυο χρόνια. «Ο πατέρας μου δεν είναι τόσο συμπαθητικός όσο φαίνεται», είπε, «αλλά στο θέμα των τσιγάρων η Μαμά έχει απόλυτο δίκιο!»

Του μίλησα κι εγώ για τη μπτέρα μου. Εκείνος όμως υπερασπίστηκε τον πατέρα μου, λέγοντας ότι είναι «τρομερός τύπος».

Σήμερα το βράδυ, τη στιγμή που κρεμούσα την ποδιά μου μετά το πλύσιμο των πιάτων, με φώναξε για να μου ζητήσει να μην πω κάτω ότι είχαν τσακωθεί ξανά και δεν μιλιούνταν. Του το υποσχέθηκα, αν και είχα ήδη μιλήσει για το θέμα αυτό στη Μαργκότ. Αλλά είμαι σίγουρη ότι η Μαργκότ θα κρατήσει το στόμα της κλειστό.

«Μα όχι, Πέτερ», είπα, «δεν έχεις να φοβηθείς τίποτα. Έχω μάθει πια να μην τα λέω όλα, δεν επαναλαμβάνω τίποτα απ' αυτά που μου λες».

Αυτό τον ευχαρίστησε. Του μίλησα επίσης για τα συνεχή κουτσομπολιά στο σπίτι μας και του είπα: «Φυσικά, η Μαργκότ έχει απόλυτο δίκιο να λέει ότι δεν κρατάω τον λόγο μου· γιατί βέβαια θέλω να σταματήσω να κακολογώ τους ανθρώπους, αλλά είναι πολύ απολαυστικό όταν πρόκειται για τον κύριο Ντούσελ».

«Αυτό είναι πολύ ευγενικό από μέρους σου», είπε. Είχε κοκκινίσει και με τη σειρά μου ένιωθα να τα 'χω σχεδόν χάσει μπροστά σ' αυτή τη φιλοφρόνηση, που έβγαινε μέσα από την καρδιά του. Μιλήσαμε κι άλλο για τους ανθρώπους, τους «πάνω» και τους «κάτω». Ο Πέτερ πραγματικά ξαφνιασθηκε μαθαίνοντας ότι δεν εκτιμούσαμε πάντα τους γονείς του. «Πέτερ», είπα, «ξέρεις ότι είμαι ειλικρινής. Γιατί να μη σου το έλεγα; Όλοι ξέρουμε τα ελαττώματά τους».

Πρόσθεσα: «Πέτερ, θα ήθελα τόσο να σε βοηθήσω, είναι δυνατό; Είσαι βουτηγμένος σ' όλες αυτές τις ιστορίες και, ακόμη κι αν δεν λες τίποτα, εγώ ξέρω καλά ότι τρώγεται».

«Ω, θα χαρώ να με βοηθήσεις».

«Ίσως θα ήταν καλύτερα να μιλήσεις στον Μπαμπά. Ούτε εκείνος επαναλαμβάνει τίποτα, μπορείς να του τα διηγηθείς όλα, να ξέρεις!»

«Ναι, είναι αληθινός φίλος».

«Τον αγαπάς πολύ, έτσι δεν είναι;»

Ο Πέτερ κούνησε το κεφάλι καταφατικά κι εγώ συνέχισα:

«Κι εκείνος σ' αγαπάει πολύ, ξέρεις!»

Μου έριξε ένα γρήγορο βλέμμα κοκκινίζοντας, ήταν πραγματικά συγκινητικό να βλέπει κανείς πόσο πολύ τον ευχαριστούσαν αυτές οι λίγες λέξεις.

«Νομίζεις;» ρώτησε.

«Ναι», είπα, «μπορεί να το συμπεράνει κανείς από τα λόγια που αφήνει να του ξεφύγουν πότε πότε!»

Τη στιγμή εκείνη ήρθε ο κύριος Βαν Ντάαν. Ο Πέτερ σίγουρα είναι κι αυτός «τρομερός τύπος», ακριβώς όπως ο Μπαμπάς!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Απόψε το βράδυ κοιτάζοντας τη φλόγα του κεριού, ένιωσα να ξαναγίνομαι ευτυχισμένη και ήρεμη. Στην πραγματικότητα μέσα σ' αυτό το κερί είναι η γιαγιά, κι η γιαγιά επίσης είναι εκείνη που με φυλάει και με προστατεύει και μου ξαναδίνει τη χαρά μου. Αλλά υπάρχει και κάποιος άλλος που κυριαρχεί στη διάθεσή μου κι αυτός είναι... ο Πέτερ. Σήμερα, όταν πήγα να φέρω πατάτες κι ήμουν ακόμα στη σκάλα με τη γεμάτη κατσαρόλα μου, με ρώτησε: «Τι έκανες το μεσημέρι;» Κάθισα στη σκάλα κι αρχίσαμε να μιλάμε.

Στις πέντε και τέταρτο –μια ώρα από τη στιγμή που είχα πάει να τις φέρω– οι πατάτες (που στο μεταξύ είχα αφήσει στο πάτωμα) έφταναν στον προορισμό τους. Ο Πέτερ δεν ξαναείπε λέξη για τους γονείς του, μιλήσαμε μόνο για βιβλία και για τον παλιό καιρό. Αχ, τι ζεστό βλέμμα έχει αυτό το αγόρι. Δεν θέλω και πολύ, νομίζω, για να τον ερωτητώ.

Το συγκεκριμένο θέμα τέθηκε απόψε. Μπήκα στο δωμάτιό του, αφού είχα καθαρίσει τις πατάτες, και παραπονέθηκα ότι ζεσταινόμενον.

«Μπορεί κανείς να καταλάβει τη θερμοκρασία απλώς κοιτάζοντάς μας, τη Μαργκότ κι εμένα. Όταν κάνει κρύο, είμαστε κάτασπρες, κι όταν κάνει ζέστη, είμαστε κατακόκκινες», είπα.

«Ερωτευμένη;» ρώτησε.

«Γιατί να είμαι ερωτευμένη;»

Η απάντησή μου ή μάλλον, για να μιλήσω πιο σωστά, η ερώτησή μου ήταν λίγο κουτή.

«Γιατί όχι!» είπε, και τη στιγμή εκείνη μας φώναξαν για το δείπνο.

Υπονοούσε άραγε κάτι μ' αυτή την ερώτηση; Σήμερα αποφάσισα επιτέλους να τον ρωτήσω μήπως η φλυαρία μου τον έκανε να βαριέται, εκείνος απάντησε μόνο: «Δεν μ' ενοχλεί, το ξέρεις!» Κατά πόσο αυτή η απάντηση οφείλεται στη δειλία του δεν μπορώ να κρίνω. Κίτι, μοιάζω μ' ερωτευμένη, που μόνο για τον αγαπημένο της μπορεί να μιλάει. Εξάλλου ο Πέτερ είναι πραγματικά αξιαγάπητος, είναι αλήθεια. Αλλά πότε να του το πω; Μόνο αν με αποκαλέσει κι εκείνος αγαπημένη του φυσικά. Όμως είμαι μια γατούλα, στην οποία πρέπει κανείς να φέρεται πολύ προσεκτικά, το ξέρω καλά. Κι εκείνος θέλει την ησυχία του, επομένως δεν έχω ιδέα πόσο του αρέσω. Οπωσδήποτε αρχίζουμε να γνωριζόμαστε λίγο καλύτερα· περιμένω με ανυπομονησία πότε θα μπορέσουμε να πούμε περισσότερα πράγματα. Αλλά, ποιος ξέρει, ίσως η στιγμή αυτή να έρθει πιο γρήγορα από ό,τι φαντάζομαι! Πολλές φορές τη μέρα μού ρίχνει ένα βλέμμα συννενοχής, του απαντάω κλείνοντας το μάτι κι είμαστε κι οι δύο ευτυχισμένοι. Πρέπει να είμαι

τρελή που μιλάω για την ευτυχία του, αλλά έχω την ακατανίκητη αίσθηση ότι σκέφτεται ακριβώς όπως εγώ!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπημένη μου Κίτι,

Το Σάββατο αυτό είναι το πρώτο εδώ και μήνες ολόκληρους που ήταν λιγότερο βαρετό, λιγότερο λυπητερό και λιγότερο μονότονο απ' όλα τα προηγούμενα. Αυτό οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στον Πέτερ.

Σήμερα το πρωί, μόλις είχα κρεμάσει την ποδιά μου, ο Μπαμπάς με ρώτησε αν ήθελα να μείνω για να μιλήσουμε λίγο γαλλικά κι εγώ συμφώνησα. Στην αρχή μιλήσαμε γαλλικά και του εξήγησα ορισμένα πράγματα. Στη συνέχεια κάναμε αγγλικά. Ο Μπαμπάς μου διάβασε Ντίκενς κι ήμουν πανευτυχής, γιατί καθόμουν στο κάθισμα του Μπαμπά, πλάι στον Πέτερ. Στις έντεκα παρά τέταρτο κατέβηκα κάτω. Και στις έντεκα και μισή, όταν ξανανέβηκα, εκείνος ήταν ήδη στη σκάλα και μου είπε ν' αφήσω ανοιχτή την καταπακτί. Μιλήσαμε ως τη μία παρά τέταρτο. Μόλις βρίσκει ευκαιρία, αν βγω από ένα δωμάτιο, για παράδειγμα, μετά το γεύμα, και δεν ακούει κανείς, λέει: «Γεια σου, Άννα, θα τα ξαναπούμε σε λίγο!»

Ω, είμαι τόσο ευτυχισμένη! Λες τελικά να έχει αρχίσει να μ' αγαπάει; Πάντως, είναι ένα συμπαθητικό αγόρι και πραγματικά μου αρέσει πολύ να του μιλάω.

Η Κυρία δεν έχει αντίρρηση για τις συζητήσεις μας, αλλά σήμερα ρώτησε για να μας πειράξει:

«Μπορώ να έχω εμπιστοσύνη σ' εσάς τους δύο εκεί πάνω;»

«Φυσικά», διαμαρτυρήθηκα, «με προσβάλλετε!»

Χαίρομαι από το πρωί ως το βράδυ βλέποντας τον Πέτερ.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Θα το ξεχνούσα! Σήμερα το βράδυ έπεσε πολύ χιόνι, αλλά τώρα σχεδόν δεν φαίνεται πια, έλιωσε όλο.

ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Δεν σου φαίνεται παράξενο που, από τότε που ο Πέτερ μου μίλησε για τις ιστορίες των γονιών του, νιώθω λίγο υπεύθυνη γι' αυτόν; Μου φαίνεται ότι οι καβγάδες αυτοί με αφορούν όσο κι εκείνον, ωστόσο δεν τολμώ να τους αναφέρω γιατί φοβάμαι μήπως τον δυσαρεστήσω. Δεν θα ήθελα να φανώ αδιάκριτη για τίποτα στον κόσμο.

Στο πρόσωπο του Πέτερ διαγράφεται πάντα ό,τι σκέφτεται, όπως συμβαίνει και μ' εμένα, και χτες το βράδυ εκνευρίστηκα ακούγοντας την Κυρία να λέει, με τον πιο κοροϊδευτικό τόνο της: «Ο στοχαστής!» Ο Πέτερ είχε γίνει κατακόκκινος κι εγώ κόντευα να εκραγώ.

Αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούν τέλος πάντων να κρατήσουν το στόμα τους κλειστό; Δεν ξέρεις πόσο θλιβερό είναι να βλέπεις τη μοναξιά του, δίχως να μπορείς να κάνεις τίποτα. Φαντάζομαι, σαν να την είχα νιώσει η ίδια, την απόγνωση που θα πρέπει να αισθάνεται μερικές φορές με τους καβγάδες ή με την έλλειψη αγάπης. Τον καμμένο τον Πέτερ, πόσο πολύ έχει ανάγκη από αγάπη!

Πόσο σκληρό ήταν να τον ακούει κανείς όταν με διαβεβαίωνε ότι δεν είχε ανάγκη από φίλους! Ω, πόσο λάθος κάνει! Νομίζω επίσης ότι δεν πιστεύει λέξη απ' όσα λέει. Αρπάζεται από τον ανδρισμό του, τη μοναξιά του και το προσωπείο της αδιαφορίας, για να μη βγει από τον ρόλο του και ποτέ, μα ποτέ να μη δείξει αυτό που αισθάνεται. Καμμένε Πέτερ, πόσο καιρό ακόμα θα μπορέσεις να κρατήσεις τον ρόλο αυτό; Τις υπεράνθρωπες αυτές προσπάθειες δεν θα τις ακολουθήσει μια τρομερή έκρηξη; Ω Πέτερ, μακάρι να μπορούσα να σε βοηθήσω αν μου το επέτρεπες! Μαζί οι δυο μας θα μπορούσαμε να διώξουμε τη μοναξιά μας!

Σκέφτομαι πολύ, αλλά δεν λέω πολλά πράγματα. Είμαι ευτυχισμένη όταν τον βλέπω, κι όταν ταυτόχρονα έχει και λιακάδα. Χτες, ενώ με έλουζαν, έκανα τρέλες, κι ωστόσο ήξερα πολύ καλά ότι ήταν στο διπλανό δωμάτιο. Δεν μπορούσα να κάνω αλλιώς. Όσο πιο ήρεμη και σοβαρή είμαι μέσα μου τόσο πιο θορυβώδης γίνομαι! Ποιος θα εκδηλωθεί πρώτος και θα τρυπήσει αυτόν τον θώρακα; Ευτυχώς πάντως που οι Βαν Ντάαν δεν έχουν κορίτσι, γιατί η κατάκτησή μου δεν θα ήταν τόσο δύσκολη, τόσο όμορφη και τόσο ευχάριστη, εφόσον δεν θα υπήρχε αυτή ακριβώς η έλξη του άλλου φύλου!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Ξέρεις ότι σου γράφω με κάθε ειλικρίνεια, γι' αυτό πρέπει να σου ομολογήσω ότι η ζωή μου περνάει με την προσμονή κάθε καινούριας συνάντησης. Ελπίζω συνεχώς ν' ανακαλύψω ότι κι αυτός με περιμένει με τον ίδιο τρόπο και πετάω από τη χαρά μου όταν παρατηρώ τις δειλές του προσπάθειες να με πλησιάσει. Κατά τη γνώμη μου, θα τα έδινε όλα για να μπορεί να εκφράζεται με την ευκολία που εκφράζομαι εγώ· δεν υποψιάζεται ότι αυτή η αδεξιότητα του είναι που με συγκινεί τόσο πολύ.

ΤΡΙΤΗ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Όταν σκέφτομαι σήμερα την άνετη ζωούλα μου του 1942, μου φαίνεται εξωπραγματική. Η ονειρική εκείνη ζωή ήταν η μοίρα μιας Άννας Φρανκ εντελώς διαφορετικής απ' αυτήν που ωρίμασε εδώ μέσα. Ναι, μια ονειρική ζωή, αυτό ακριβώς ήταν. Σε κάθε γωνιά πέντε θαυμαστές, καμιά εικοσαριά φιλενάδες, το χαϊδεμένο παιδί των περισσότερων καθηγητών, κακομαθημένη από τον Μπαμπά και τη Μαμά, καραμέλες με το τσουβάλι, αρκετά λεφτά, τι περισσότερο να επιθυμήσει κανείς; Σίγουρα θα με

ρωτήσεις πώς τα κατάφερα να τυλίγω όλους αυτούς τους ανθρώπους. Ο Πέτερ λέει ότι οφείλεται σε «φυσική γοητεία» αλλά δεν είναι αλήθεια. Όλοι οι καθηγητές έβρισκαν κάτι αστείο, διασκεδαστικό και πνευματώδες στις πονηρές μου απαντήσεις, τις χιουμοριστικές μου παρατηρήσεις, το γελαστό μου πρόσωπο και το κριτικό μου βλέμμα. Να τι ήμουν: μια λυσσασμένη κοκέτα, φιλάρεσκη και διασκεδαστική. Είχα μερικές καλές πλευρές, που μου εξασφάλιζαν κάποια δημοτικότητα, δηλαδή ευσυνειδησία, ειλικρίνεια και μεγαλοφυχία. Ποτέ δεν θ' αρνιόμουν σε οποιονδήποτε ν' αντιγράψει από μένα, μοίραζα αφειδώς τις καραμέλες μου και δεν ήμουν ψηλομύτα.

Μήπως τόσος θαυμασμός θα μ' έκανε τελικά υπεροπτική; Είμαι τυχερή που στη μέση, στο αποκορύφωμα του γλεντιού, ξαναγύρισα ξαφνικά στην πραγματικότητα και χρειάστηκα περισσότερο από έναν χρόνο για να συνηθίσω στην έλλειψη εκδηλώσεων θαυμασμού.

Πώς μ' έβλεπαν στο σχολείο; Ήμουν αυτή που έπαιρνε την πρωτοβουλία για τις φάρσες και τ' αστεία, πάντα έτοιμη για όλα, ποτέ κακοδιάθετη ή κλαψιάρρα. Δεν ήταν φυσικό που όλοι ήθελαν να με συνοδεύουν με το ποδήλατο ή να με περιπολούνται; Σήμερα, βλέπω αυτή την Άννα Φρανκ σαν ένα συμπαθητικό, διασκεδαστικό αλλά επιπόλαιο κορίτσι, που δεν έχει καμιά σχέση μαζί μου. Τι έλεγε ο Πέτερ σχετικά μ' εμένα; «Όποτε σ' έβλεπα, ήσουν πάντα περιστοιχισμένη από δύο ή περισσότερα αγόρια κι από ένα τσούρμο κορίτσια, πάντα γελούσες και πάντα ήσουν το επίκεντρο!»

Είχε δίκιο.

Τι μένει σήμερα από κείνη την Άννα Φρανκ; Βέβαια, δεν έχω χάσει ακόμα το γέλιο μου ούτε το χιούμορ μου, αλλά ξέρω να κριτικάρω εξίσου καλά, ή και καλύτερα, τους ανθρώπους, ξέρω να φλερτάρω όπως πριν κι επιπλέον να το κάνω με πνεύμα αν θέλω... Αυτό είναι το σημείο που με πληγώνει, θα ήθελα για ένα βράδυ, για μερικές μέρες, για μια βδομάδα, να παίξω ξανά αυτή την κωμωδία, γιατί η επιπόλαιη εκείνη ζωή μόνο κωμωδία μπορούσε να

είναι. Στο τέλος μιας τέτοιας βδομάδας θα είχα εξαντληθεί και θα ένιωθα βαθιά ευγνωμοσύνη για τον πρώτο τυχόντα που θα μου μιλούσε για κάποιο αξιόλογο θέμα. Δεν θέλω θαυμαστές αλλά φίλους, δεν θέλω να θαυμάζουν το ναζιάρικο χαμόγελό μου αλλά τη συμπεριφορά μου και τον χαρακτήρα μου. Ξέρω πολύ καλά ότι, σ' αυτή την περίπτωση, ο κύκλος μου θα ήταν πολύ μικρότερος. Αλλά τι σημασία έχει, αν κρατήσω κοντά μου μόνο μερικούς ειλικρινείς ανθρώπους;

Παρ' όλα αυτά, το 1942 δεν ήμουν απόλυτα ευτυχημένη, ήταν αδύνατο, ένιωθα συχνά εγκαταλειμμένη, αλλά καθώς ήμουν απασχολημένη από το πρωί ως το βράδυ, δεν το σκεφτόμουν και διασκέδαζα όσο μπορούσα.

Τώρα βλέπω την ίδια μου τη ζωή και παρατηρώ ότι μια περίοδος της έκλεισε οριστικά. Η εποχή του σχολείου, χωρίς έννοιες και χωρίς βάσανα, δεν θα ξανάρθει πια ποτέ. Στην πραγματικότητα δεν μου λείπει, ξεπέρασα αυτό το στάδιο, δεν μπορώ ν' αρκεστώ σε σαχλαμαρίσματα. Ένα μικρό μέρος του εαυτού μου εξακολούθει να διατηρεί τη σοβαρότητά του.

Βλέπω τη ζωή μου μέχρι την Πρωτοχρονιά του 1944, σαν μέσα από έναν αμείλικτο φακό: τότε που ήμασταν ακόμα στο σπίτι μας, την ηλιόλουστη εκείνη ζωή· έπειτα το 1942, την άφιξη εδώ, την απότομη αλλαγή, τους καβγάδες, τις κατηγορίες. Δεν μπορούσα να καταλάβω, τα γεγονότα με ξεπερνούσαν και το μόνο όπλο για να κρατήσω την ψυχραιμία μου ήταν η αυθάδεια. Έπειτα βλέπω το πρώτο μισό του 1943, τις κρίσεις δακρύων, τη μοναξιά, την αργή συνειδητοποίηση των ελαττωμάτων μου, που είναι τόσο μεγάλα και που μου φαίνονταν δυο φορές μεγαλύτερα. Τη μέρα ξεχνούσα τα προβλήματά μου μιλώντας, προσπαθούσα να φέρω τον Πιμ πιο κοντά μου, δεν τα κατάφερα, ξαναβρισκόμουν μόνη, αντιμέτωπη μ' έναν δύσκολο στόχο: να γίνω τέτοια, που να μην ξανακούσω ποτέ πια επιπλήξεις, γιατί μου προκαλούσαν κατάθλιψη και με βύθιζαν σε μια φρικτή απόγνωση.

Το δεύτερο μισό της χρονιάς ήταν κάπως καλύτερο. Μπήκα στην εφηβεία, με αντιμετώπιζαν περισσότερο σαν μεγάλο άνθρω-

πο. Άρχισα να σκέφτομαι, να γράφω παραμύθια και κατέληξα στο συμπέρασμα ότι δεν χρειαζόταν ν' ασχολούνται πια οι άλλοι μαζί μου. Δεν είχαν δικαίωμα να με τραβολογάνε δεξιά κι αριστερά σαν εκκρεμές. Σκόπευα να διορθωθώ μόνη μου, σύμφωνα με τη δική μου θέληση. Κατάλαβα ότι μπορώ να ζήσω χωρίς τη Μαμά ολοκληρωτικά και απόλυτα –οδυνηρή διαπίστωση– αλλά αυτό που με πλήγωσε ακόμη περισσότερο ήταν πως καταλάβαινα ότι ο Μπαμπάς δεν θα ήταν ποτέ ο έμπιστός μου. Δεν εμπιστευόμουν πια τίποτα σε κανέναν παρά μόνο στον ίδιο μου τον εαυτό. Μετά την Πρωτοχρονιά, δεύτερη μεγάλη αλλαγή, το όνειρό μου. Μέσω αυτού ανακάλυψα ότι έχω ανάγκη από ένα αγόρι· όχι μια φίλη αλλά έναν φίλο. Ανακάλυψα επίσης την ευτυχία που υπάρχει μέσα μου αλλά και το προσωπείο επιπολαιότητας και ευθυμίας. Μα κάπου κάπου βυθιζόμουν ξανά στη σιωπή. Τώρα ζω μόνο για τον Πέτερ, γιατί απ' αυτόν θα εξαρτηθεί, κατά ένα μεγάλο μέρος, το τι θ' απογίνω αποδώ και στο εξής!

Και το βράδυ, όταν ξαπλώνω και τελειώνω την προσευχή μου λέγοντας «σ' ευχαριστώ για ό,τι είναι καλό, αξιαγάπητο και όμορφο», τότε νιώθω να με πλημμυρίζει μια εσωτερική χαρά. Σκέφτομαι πως το «ό,τι είναι καλό» αφορά την παρανομία, την υγεία μου, όλο μου το είναι, το «ό,τι είναι αξιαγάπητο» αφορά τον Πέτερ και αυτό που είναι ακόμα μικρό και εύθραυστο και που κι οι δυο μας δεν τολμάμε ακόμα να το ονομάσουμε έρωτα, το μέλλον, την ευτυχία, ενώ το «ό,τι είναι όμορφο» αφορά τον κόσμο· τον κόσμο, τη φύση και τη μεγάλη ομορφιά των πάντων, όλων των ωραίων πραγμάτων μαζί. Τότε δεν σκέφτομαι τη δυστυχία, αλλά την ομορφιά που υπάρχει ακόμα. Εκεί βρίσκεται κατά ένα μεγάλο μέρος η διαφορά ανάμεσα στη Μαμά και σ' εμένα. Η συμβουλή που δίνει ενάντια στη μελαγχολία είναι: «Σκέψου όλη τη δυστυχία στον κόσμο και θεώρησε ότι είσαι ευτυχισμένη που δεν τη γνωρίζεις». Η δική μου συμβουλή είναι: «Βγες έξω, πήγαινε στους κάμπους, στη φύση και στον ήλιο, βγες και προσπάθησε να ξαναβρείς την ευτυχία μέσα σου. Σκέψου όλη την ομορφιά που μεγαλώνει μέσα σου και γύρω σου και γίνε ευτυχισμένη!»

Κατά τη γνώμη μου, η φράση της Μαρμάς δεν στέκει, γιατί τι πρέπει να κάνει κανείς όταν γνωρίζει κι ο ίδιος τη δυστυχία; Είναι χαμένος. Αντίθετα, βρίσκω ότι σε οποιαδήποτε λύπη υπάρχει κάτι όμορφο. Αν το κοιτάξεις, ξαφνιάζεσαι με την παρουσία μιας χαράς όλο και πιο μεγάλης και ξαναβρίσκεις μόνος σου την ισορροπία σου. Κι αυτός που είναι ευτυχισμένος θα κάνει και τους άλλους ευτυχισμένους, αυτός που έχει θάρρος κι εμπιστοσύνη ποτέ δεν θ' αφήσει τον εαυτό του να βυθιστεί στη δυστυχία.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Η Μαργκότ κι εγώ στείλαμε μερικά μπνυματάκια η μια στην άλλη, έτσι γι' αστείο φυσικά.

Άννα: «Αλλόκοτο, ε; Αυτά που συμβαίνουν τη νύχτα δεν τα ξαναθυμάμαι παρά μόνο πολύ αργότερα. Ορίστε, ξαφνικά θυμάμαι ότι ο κύριος Ντούσελ ροχάλιζε πολύ απόψε (τώρα είναι τρεις παρά τέταρτο, Τετάρτη απόγευμα, κι ο κύριος Ντούσελ πάλι ροχάλιζει και γι' αυτό το θυμήθηκα) κι ότι, όταν χρειάστηκε να πάω για τσίσα, έκανα επίτηδες λίγο περισσότερο θόρυβο, για να τον κάνω να σταματήσει τα ροχαλιπτά του».

Μαργκότ: «Τι είναι καλύτερα ν' ακούς, τα λαχανιάσματα ή το ροχαλιπτό;»

Άννα: «Καλύτερα το ροχαλιπτό, γιατί σταματάει όταν κάνω θόρυβο, δίχως το εν λόγω άτομο να ξυπνάει».

Αυτό που δεν έγραφα στη Μαργκότ, αλλά που θα ομολογήσω σ' εσένα, αγαπητή μου Κίτι, είναι ότι ονειρεύομαι πραγματικά πολύ τον Πέτερ. Προχτές το βράδυ ήμουν, λέει, εδώ, στην τραπεζαρία μας, πάνω σε πάγο, μαζί με το αγοράκι του παγοδρομίου Απόλλων, που έκανε πατινάζ με την αδερφή του με-το-αιώνια-γαλάζιο-φόρεμα-και-τα-αδύνατα-πόδια. Του συστήθηκα με πολλές τσιριμόνιες και το ρώτησα το όνομά του.

Λεγόταν Πέτερ. Στ' όνειρό μου αναρωτήθηκα πόσους Πέτερ γνώριζα τώρα!

Έπειτα ονειρεύτηκα ότι βρισκόμασταν στο μικρό δωμάτιο του Πέτερ αντικριστά, πλάι στη σκάλα. Κάτι του είπα, μου έδωσε ένα φιλί, αλλά απάντησε ότι δεν μ' αγαπούσε τόσο και ότι δεν θα 'πρεπε να φλερτάρω. Με ικετευτική και απελτισμένη φωνή είπα: «Δεν φλερτάρω, Πέτερ!»

Ευπνώντας ένιωσα ανακούφιση που ο Πέτερ δεν το είπε αυτό στην πραγματικότητα.

Απόψε και πάλι φιλιόμασταν, αλλά τα μάγουλα του Πέτερ ήταν πολύ απογοητευτικά, όχι τόσο απαλά όσο φαίνονται, αλλά σαν τα μάγουλα του Μπαμπά, δηλαδή μάγουλα ενός άντρα που ήδη ξυρίζεται.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Για σήμερα το πρωί ταιριάζει το ρητό: «Ενός κακού μύρια έπονται». Μόλις το ανέφερε ο Πέτερ. Θα σου διηγηθώ όλες μας τις στενοχώριες κι αυτές που ίσως κρέμονται ακόμα πάνω από τα κεφάλια μας.

Κατ' αρχάς, η Μίεπ είναι άρρωστη, κι αυτό είναι συνέπεια του γάμου του Χενκ και της Άαχγε, που παντρεύτηκαν χτες. Κρύωσε στη Βέστερκερκ, όπου έγινε η τελετή.

Δεύτερον, ο κύριος Κλάιμαν εξακολουθεί να μην έχει γυρίσει στη δουλειά μετά τη δεύτερη γαστροραγία του κι η Μπεπ είναι μόνη στο γραφείο.

Τρίτον, ένας κύριος, που δεν θα πω το όνομά του, συνελήφθη από την αστυνομία. Είναι πολύ σοβαρό, όχι μόνο γι' αυτόν τον άνθρωπο αλλά και για μας, γιατί περιμένουμε με μεγάλη ανυπομονησία πατάτες, βούτυρο και μαρμελάδα. Ο κύριος Μ. (ας τον πούμε έτσι) έχει πέντε παιδιά μικρότερα από δεκατριών χρόνων κι ένα έκτο «καθ' οδόν».

Χτες το βράδυ ζήσαμε και πάλι μια στιγμούλα τρόμου, όταν ξαφνικά κάποιος χτύπησε τον τοίχο δίπλα μας. Εκείνη την ώρα τρώγαμε. Η υπόλοιπη βραδιά πέρασε σε μια ατμόσφαιρα βαριά, γεμάτη νευρικότητα.

Τώρα τελευταία δεν έχω πια καθόλου όρεξη να σημειώνω τα γεγονότα εδώ. Με απασχολούν πολύ περισσότερο τα δικά μου ενδιαφέροντα. Μην με παρεξηγήσεις, γιατί βρίσκω φρικτή τη μοίρα του καμμένου και γενναίου εκείνου κυρίου Μ., αλλά, όπως και να 'χει, δεν υπάρχει πολύς χώρος γι' αυτόν στο ημερολόγιό μου.

Την Τρίτη, την Τετάρτη και την Πέμπτη, έμεινα μαζί με τον Πέτερ από τις τέσσερις και μισή ως τις πέντε και τέταρτο. Κάναμε γαλλικά και φλυαρήσαμε για διάφορα πράγματα. Περιμένω πραγματικά με χαρά αυτή την ώρα το απόγευμα, και το καλύτερο απ' όλα είναι ότι πιστεύω ότι και του Πέτερ τού αρέσει να πηγαίνω πάνω.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 11 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Τώρα τελευταία δεν μπορώ να σταθώ σε μια θέση, πηγαينوέρχομαι συνέχεια. Είμαι ευτυχισμένη που μιλάω στον Πέτερ, αλλά πάντα φοβάμαι ότι θα τον κάνω να βαρεθεί. Μου διηγήθηκε ορισμένα πράγματα για το παρελθόν, για τους γονείς του και για τον ίδιο. Μου φαίνονται πολύ λίγα κι αναρωτιέμαι κάθε πέντε λεπτά πώς γίνεται να θέλω να μάθω κι άλλα. Πριν μ' έβρισκε ανυπόφορη – και ήταν αμοιβαίο. Τώρα άλλαξα γνώμη, μήπως λοιπόν άλλαξε κι εκείνος; Πιστεύω ότι ναι, αλλά αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι θα 'πρεπε να γίνουμε καλοί φίλοι, παρόλο που αυτό εμένα θα με βοηθούσε ν' αντέξω πιο εύκολα την παράνομη ζωή. Αλλά θα ήταν καλύτερα να μην τρελαθώ, αρκετά απασχολεί τη σκέψη μου και δεν χρειάζεται να σε κάνω πληκτική σαν κι εμένα (γιατί εγώ βρίσκομαι πραγματικά σε πλήρη απάθεια).

ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Η κατάσταση γίνεται όλο και πιο τρελή. Από χτες ο Πέτερ δεν με κοιτάζει πια. Θα 'λεγε κανείς ότι τα 'χει βάλει μαζί μου, γι' αυτό τώρα κάνω ό,τι μπορώ για να μην τον κυνηγάω από πίσω και για να του μιλάω όσο το δυνατό λιγότερο, αλλά είναι πολύ δύσκολο! Τι είναι λοιπόν αυτό που τον κάνει ν' απομακρύνεται από μένα τη μια στιγμή και αμέσως μετά να έρχεται πάλι κοντά μου; Ίσως να βλέπω τα πράγματα πιο σκοτεινά από ό,τι είναι στην πραγματικότητα, ίσως να 'χει κι αυτός τα σκαμπανεβάσματά του, ίσως αύριο να πάνε όλα και πάλι καλά!

Το πιο δύσκολο όταν νιώθω άσχημα κι είμαι λυπημένη είναι να παριστάνω ότι δεν συμβαίνει τίποτα. Πρέπει να μιλάω, να είμαι εξυπηρετική, να κάθομαι παρέα με τους άλλους και κυρίως να έχω εύθυμο ύφος! Αυτό που μου λείπει περισσότερο είναι η φύση κι ένα μέρος όπου θα μπορούσα να μείνω μόνη όσο θέλω. Πιστεύω ότι τα μπερδεύω όλα, Κίτι, αλλά πρέπει να σου πω ότι βρίσκομαι σε πλήρη σύγχυση: από τη μια μεριά, η επιθυμία να είμαι μαζί του με τρελαίνει, δεν μπορώ καν να μπω στο δωμάτιο δίχως να τον κοιτάξω, κι από την άλλη, αναρωτιέμαι γιατί έχει τόση σημασία για μένα, γιατί δεν αρκώ εγώ η ίδια στον εαυτό μου, γιατί δεν μπορώ να ξαναβρω την ηρεμία μου!

Μέρα νύχτα, όσο είμαι ξύπνια, περνάω τον καιρό μου με το ν' αναρωτιέμαι: *Μήπως τον ενόχλησες; Μήπως ανεβαίνεις πολύ συχνά εκεί πάνω; Μήπως μιλάς πολύ συχνά για πράγματα σοβαρά, που εκείνος δεν μπορεί ακόμα να πλησιάσει; Ίσως να μη σε βρίσκει καθόλου συμπαθητική. Ίσως όλη αυτή η υπόθεση να μην ήταν παρά καρπός της φαντασίας σου. Τότε γιατί σου μίλησε τόσο πολύ για τον εαυτό του; Το μετανιώνει άραγε τώρα; Κι ένα σωρό άλλες ερωτήσεις.*

Χτες το απόγευμα, έπειτα από μια σειρά θλιβερών νέων από τον έξω κόσμο, ήμουν τόσο τσακισμένη, που ξάπλωσα στο ντιβάνι μου για να κοιμηθώ. Το μόνο που ήθελα ήταν να κοιμηθώ και να μη σκέφτομαι. Κοιμήθηκα ως τις τέσσερις, έπειτα αναγκάστηκα

να πάω στο δωμάτιό μας. Μου ήταν πολύ δύσκολο ν' απαντήσω σ' όλες τις ερωτήσεις της Μαρμάς και να σκαρφιστώ ένα παραμύθι για να δικαιολογήσω τον ύπνο μου στα μάτια του Μπαμπά. Σαν πρόσχημα είπα ότι είχα πονοκέφαλο, πράγμα που δεν ήταν ψέμα, αφού είχα έναν... εσωτερικό πονοκέφαλο.

Οι φυσιολογικοί άνθρωποι, οι φυσιολογικές κοπέλες, τα κορίτσια σαν κι εμένα, σίγουρα θα με θεωρούσαν τρελούτσικη με την ατέλειωτη γκρίνια μου, αλλά έτσι είμαι. Σ' εσένα λέω ό,τι έχω στην καρδιά μου, και την υπόλοιπη μέρα είμαι αυθάδης, εύθυμη και γενναία, όσο μπορεί κανείς να είναι, για ν' αποφύγω όλες τις ερωτήσεις και να μην εκνευριστώ με τον ίδιο μου τον εαυτό.

Η Μαργκότ είναι πολύ καλή και θα ήθελε να είναι η έμπιστή μου, ωστόσο δεν μπορώ να της τα πω όλα. Με παίρνει στα σοβαρά, υπερβολικά σοβαρά, και σκέφτεται πολλή ώρα την τρελή αδελφή της. Με κοιτάζει μ' ερωτηματικό ύφος σε κάθε μου λέξη κι αναρωτιέται διαρκώς: *Παίζει θέατρο ή εννοεί στ' αλήθεια αυτά που λέει;* Όλα αυτά, γιατί είμαστε διαρκώς μαζί και δεν θα μπορούσα να έχω την έμπιστή μου συνεχώς κοντά μου.

Πότε θα μπορέσω να βάλω σε τάξη τις σκέψεις μου; Πότε θα ξαναγυρίσουν μέσα μου η ηρεμία κι η γαλήνη;

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Ίσως το βρεις αστείο –εγώ πάντως καθόλου– να μάθεις τι θα φάμε σήμερα. Για την ώρα, επειδή η καθαρίστρια εργάζεται κάτω, βρίσκομαι στους Βαν Ντάαν, καθισμένη στο τραπέζι, που είναι σκεπασμένο με μουσαμά, κρατάω σφιχτά πάνω στο στόμα μου και τη μύτη μου ένα μαντίλι ραντισμένο με δυνατό άρωμα, ένα άρωμα από κείνα που είχαμε πριν βγούμε στην παρανομία. Αλλά δεν θα πρέπει να καταλαβαίνεις και πολλά πράγματα απ' αυτά που σου λέω, επομένως ας αρχίσουμε από την αρχή.

Επειδή αυτοί που μας προμήθευαν δελτία συνελήφθησαν, εκτός από τις πέντε «μαύρες» κάρτες τροφίμων δεν έχουμε ούτε δελτία ούτε λίπος. Καθώς η Μίεπ κι ο Κλάιμαν είναι πάλι άρρωστοι, η Μπεπ δεν μπορεί να βγει για ψώνια, κι επειδή η ατμόσφαιρα γενικά είναι σκυθρωπή, επηρεάζεται κι ο ανεφοδιασμός μας σε τρόφιμα. Από αύριο δεν θα έχουμε πια ούτε γραμμάριο λίπους, βουτύρου ή μαργαρίνης. Στο πρόγευμα δεν τρώμε πια τηγανητές πατάτες (προκειμένου να κάνουμε οικονομία στο ψωμί), αλλά νιφάδες βρόμης, κι αφού η Κυρία πιστεύει ότι πεθαίνουμε από την πείνα, αγοράσαμε συμπλήρωμα πλήρους γάλακτος. Το σημερινό γεύμα αποτελείται από βραστό κρέας με λάχανα από το βαρέλι. Σ' αυτό οφείλονται και τα προληπτικά μέτρα με το μαντίλι. Είναι απίστευτο το πόσο βρομάει το λάχανο, που πιθανό να είναι μερικών ετών! Η μυρωδιά που αιωρείται στο δωμάτιο είναι ένα μείγμα από χαλασμένα δαμάσκηνα, πικάντικη κονσέρβα και δέκα σάπια αυγά. Αηδία! Η σκέψη και μόνο ότι θα πρέπει να φάω αυτή τη βρομιά μου φέρνει αναγούλα!

Και για να συμπληρωθεί η ευτυχία μας, οι πατάτες «κόλλησαν» κάτι αρρώστιες τόσο αλλόκοτες, που ο ένας στους δύο κουβάδες καταλήγει μέσα στη σόμπα. Διασκεδάζουμε βαφτίζοντας τις διάφορες αρρώστιες και φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι ο καρκίνος, η ευλογία κι η ερυθρά εμφανίζονται το καθένα με τη σειρά του. Α, δεν είναι αστείο να πρέπει να ζει κανείς κρυμμένος αυτόν τον τέταρτο χρόνο του πολέμου. Άντε, να τελειώνουν όλες αυτές οι κουταμάρες!

Για να μιλήσουμε ειλικρινά, δεν θα με πολυένοιαζε για το φαγητό, αν κατά τα άλλα η ατμόσφαιρα ήταν λίγο πιο χαρούμενη. Αλλά αυτό ακριβώς είναι το πρόβλημα: η μονότονη αυτή ζωή έχει αρχίσει να μας κάνει όλους κακόκεφους. Ορίστε η γνώμη των πέντε ενήλικων παρανόμων για την τωρινή κατάσταση (τα παιδιά δεν επιτρέπεται να έχουν γνώμη και, τουλάχιστον αυτή τη φορά, εγώ συμμορφώθηκα με τις διαταγές).

Κυρία Βαν Ντάαν: *Εδώ και καιρό η δουλειά της πριγκίπισσας των φούρνων έπαιπε να μου αρέσει. Βαριέμαι να μένω καθιστή, δίχως να κάνω τίποτα. Επομένως ξανααγυρίζω στη μαγειρική, αλλά*

δεν μπορώ να μην γκρινιάζω. Δεν υπάρχει τρόπος να μαγειρέψει κανείς χωρίς λίπος, όλες αυτές οι άσχημες μυρωδιές μου φέρνουν αναγούλα. Και για τον κόπο μου, το μόνο που εισπράττω είναι αχαριστία και γκρινιές. Είμαι πάντα το θύμα όλου του κόσμου, όλα σ' εμένα τα ρίχνουν. Όσο για τα υπόλοιπα, είμαι της γνώμης ότι ο πόλεμος δεν κάνει μεγάλες προόδους, στο τέλος θα νικήσουν οι Γερμανοί. Φοβάμαι πάρα πολύ μήπως πεθάνω από την πείνα και βρίζω όλο τον κόσμο όταν είμαι κακοδιάθετη.

Κύριος Βαν Ντάαν: Θέλω να καπνίσω, να καπνίσω, να καπνίσω! Το φαγητό, τα πολιτικά, η διάθεση της Κέρλι, όλα γίνονται ανυπόφορα. Η Κέρλι είναι καλός άνθρωπος. Αν δεν έχω τίποτα να καπνίσω, αρρωσταίνω και τότε μου χρειάζεται κρέας, κι έτσι η ζωή μας είναι πολύ δύσκολη, τίποτα δεν μας ικανοποιεί και το αποτέλεσμα είναι σίγουρα ένας φοβερός καβγάς. Η ηλιθιότητα της καπμένης της Κέρλι είναι πραγματικά θλιβερή.

Κυρία Φρανκ: Δεν δίνω και μεγάλη σημασία στην τροφή, αλλά θα μου άρεσε πολύ μια μικρή φέτα ψωμί σίκαλης, γιατί πεθαίνω από την πείνα. Αν ήμουν η κυρία Βαν Ντάαν, θα είχα δώσει εδώ και καιρό ένα τέλος στην αδιάκοπη μανία του κυρίου για κάπνισμα. Αλλά αυτή τη στιγμή χρειάζομαι οπωσδήποτε ένα τσιγάρο, γιατί έχω εκνευριστεί. Οι Βαν Ντάαν είναι ανυπόφοροι άνθρωποι. Οι Εγγλέζοι κάνουν το ένα σφάλμα πίσω από το άλλο, αλλά ο πόλεμος προχωρεί. Νιώθω την ανάγκη να μιλήσω και πρέπει να θεωρώ ότι είμαι τυχερή που δεν βρίσκομαι στην Πολωνία.

Κύριος Φρανκ: Όλα πάνε καλά, δεν χρειαζόμαστε τίποτα. Ηρεμία, έχουμε χρόνο, φτάνει να μου δίνουν τις πατάτες μου και δεν λέω λέξη. Γρήγορα, ας βάλουμε λίγο από τη μερίδα μου στην άκρη για την Μπεπ. Η πολιτική προχωρεί θαυμάσια, είμαι απόλυτα αισιόδοξος!

Κύριος Ντούσελ: Πρέπει να κάνω την εργασία μου, να τα τελειώσω όλα στην ώρα τους. Η πολιτική προχωρεί «ντέλεια», είναι «αντίνατο» να μας πιάσουν. Εγώ, εγώ, εγώ...!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΕΜΠΤΗ 16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Πφ... ουφ, ορίστε, γλίτωσα για μια στιγμή από τις σκοτεινές προφητείες! Σήμερα το μόνο που ακούω είναι: αν γίνει αυτό ή το άλλο, τότε θα έχουμε αυτό ή εκείνο το πρόβλημα· κι αν αρρωστήσει και ο τάδε, θα είμαστε μόνοι στον κόσμο· κι αν... τότε... τέλος πάντων, ξέρεις τη συνέχεια. Τουλάχιστον, υποθέτω ότι τόσο καιρό τώρα εξουκειώθηκες αρκετά με τους κατοίκους του Παράσπιτου, ώστε να μπορείς να μαντεύεις τις συζητήσεις τους.

Οι αιτίες αυτών των «αν», «αν» είναι ότι ο κύριος Κούχλερ πήρε πρόσκληση για να πάει να οργώσει επί έξι μέρες, ότι η Μπεπ συναχώθηκε άσχημα και θα πρέπει, κατά πάσα πιθανότητα, να μείνει αύριο στο σπίτι της, ότι η Μίεπ δεν έχει συνέλθει ακόμα από τη γρίπη της, κι ότι Κλάιμαν έπαθε μια γαστρορραγία, που συνοδεύτηκε κι από απώλεια των αισθήσεων. Δηλαδή, μια πραγματική παρέλαση από συμφορές για μας!

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνει ο Κούχλερ, κατά τη γνώμη μας, είναι να πάει να δει έναν έμπιστο γιατρό, να βγάλει ένα καλό πιστοποιητικό και να το παρουσιάσει στο δημαρχείο του Χίλβερσουμ. Οι υπάλληλοι πήραν μια μέρα άδεια για αύριο. Επομένως η Μπεπ θα είναι μόνη της στο γραφείο. Αν ποτέ (ακόμη ένα «αν») η Μπεπ μείνει στο σπίτι της, η πόρτα θα παραμείνει κλειδωμένη και θα πρέπει να τηρήσουμε απόλυτη σιωπή για να μη μας ακούσουν από την Keg Company, κι ο Γιαν θα έρθει κάπως αργούτσικα να κάνει μια μικρή επίσκεψη μισής ώρας στους παρατημένους, θα παίξει δηλαδή κατά κάποιον τρόπο τον ρόλο του φύλακα του ζωολογικού κήπου.

Σήμερα το απόγευμα, για πρώτη φορά έπειτα από καιρό, ο Γιαν μάς έφερε νέα από τον έξω κόσμο. Αν μας έβλεπες μαζεμένους και τους οχτώ γύρω του, θα ορkiζόσουν ότι έβλεπες έναν πίνακα με θέμα: «Όταν διηγείται η γιαγιά». Μπροστά σ' αυτό το γεμάτο ενδιαφέρον κοινό, ήταν αστείρευτος και φυσικά μίλησε πρώτα για το φαγητό. Του μαγειρεύει η κυρία Πφ., μια φίλη της Μίεπ. Προ-

χτές ο Γιαν έφαγε καρότα με αρακά, χτες αναγκάστηκε να φάει ό,τι είχε απομείνει, σήμερα θα του φτιάξει αρακά από τον κήπο και αύριο θα του φτιάξει και τα υπόλοιπα καρότα.

Ρωτήσαμε ποιος ήταν ο γιατρός της Μίεπ. «Ο γιατρός;» ρώτησε ο Γιαν. «Τι να τον κάνουμε τον γιατρό; Του τηλεφώνησα στο σπίτι του σήμερα το πρωί. Στο τηλέφωνο βγήκε κάποιος σαν βοηθός, ζήτησα μια συνταγή για τη γρίπη και άκουσα να μου απαντάνε ότι μπορούσα να πάω να πάρω συνταγή το πρωί, ανάμεσα στις οχτώ και τις εννιά. Όταν κανείς έχει βαριά γρίπη, ο γιατρός έρχεται προσωπικά στο τηλέφωνο και λέει: “Βγάλτε τη γλώσσα, κάντε αααα. Χμ, ακούω, έχετε ερεθισμένο λαιμό. Θα σας γράψω μια συνταγή, μπορείτε να την πάτε στο φαρμακείο. Αντίο, κύριε”. Κι αυτό είναι όλο. Είναι μάλλον εύκολο να παρακολουθείς τους πελάτες σου αποκλειστικά από το τηλέφωνο. Αλλά δεν θα έπρεπε να κριτικάρω τους γιατρούς, στο κάτω κάτω όλοι μας δυο χέρια έχουμε μόνο, και την εποχή αυτή οι άρρωστοι είναι πολλοί κι οι γιατροί ελάχιστοι».

Ωστόσο γελάσαμε όλοι πολύ ακούγοντας τον Γιαν να μας διηγείται αυτή την τηλεφωνική συζήτηση. Φαντάζομαι πολύ καλά πώς θα είναι μια αίθουσα αναμονής σε ιατρείο αυτή την εποχή. Δεν θα κοιτάζουν πια αφ' υψηλού τους αρρώστους που είναι ασφαλισμένοι σε κάποιο ταμείο υγείας, αλλά εκείνους που δεν έχουν τίποτα σοβαρό, και θα σκέφτονται: Τι δουλειά έχει αυτός εδώ, μπρος, στην ουρά; Προτεραιότητα έχει ο αληθινός άρρωστος.

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Ο καιρός είναι υπέροχος, απεριγράπτα όμορφος· σίγουρα θ' αργήσω να ξαναγυρίσω στο πατάρι.

Τώρα κατάλαβα γιατί είμαι πολύ πιο ανήσυχη από τον Πέτερ. Εκείνος έχει ένα δικό του δωμάτιο, όπου εργάζεται, ονειροπολεί,

σκέπτεται και κοιμάται. Εμένα με πετάνε μια εδώ και μια εκεί. Δεν είμαι ποτέ μόνη στο δικό μου μισό του δωματίου, κι ωστόσο το θέλω τόσο πολύ. Κι αυτός είναι επίσης ο λόγος για τον οποίο καταφεύγω στο πατάρι. Εκεί πάνω, ή όταν είμαι μαζί σου, μπορώ να είμαι για μια στιγμή, μια μικρή στιγμή, ο εαυτός μου. Ωστόσο δεν θέλω να γκριλιάξω γι' αυτό που μου λείπει, αντίθετα θέλω να φανώ γενναία!

Κάτω δεν μπορούν ευτυχώς να υποπτευτούν τίποτα για τα προσωπικά μου συναισθήματα, πέρα από το ότι φέρομαι κάθε μέρα με ολοένα μεγαλύτερη ψυχρότητα και περιφρόνηση στη Μαμά, ότι κάνω λιγότερα χάρδια στον Μπαμπά κι ότι ακόμη και στη Μαργκότ δεν ξανοίγομαι πια για τίποτα, κρατάω το στόμα μου κλειστό. Πρώτα απ' όλα, πρέπει να διατηρήσω την εικόνα της σιγουριάς που αποπνέω· κανένας δεν πρέπει να μάθει ότι μέσα μου μαινεται ακόμα ο πόλεμος, ένας πόλεμος ανάμεσα στην επιθυμία μου και τη λογική μου. Μέχρι τώρα κερδίζει η δεύτερη, μήπως όμως η πρώτη αποδειχτεί πιο δυνατή; Καμιά φορά το φοβάμαι, συχνά όμως το εύχομαι!

Ω, είναι τόσο, τόσο δύσκολο να μην αφήνω ποτέ τον Πέτερ να καταλάβει τίποτα, αλλά ξέρω ότι αυτός πρέπει να κάνει το πρώτο βήμα. Είναι δύσκολο να θεωρήσω κάθε πρωί ότι όλες οι συζητήσεις κι όλες οι χειρονομίες που έζησα στα όνειρά μου δεν υπήρξαν ποτέ! Ναι, Κίτι, η Άννα είναι περίεργο κορίτσι, αλλά ζει και σε περίεργη εποχή και σε ακόμη πιο περίεργες συνθήκες.

Ωστόσο, νομίζω ότι είμαι τυχερή γιατί μπορώ τουλάχιστον να σημειώνω αυτά που νιώθω κι αυτά που σκέφτομαι, αλλιώς θ' ασφυκτιούσα.

Τι να σκέφτεται άραγε ο Πέτερ για όλα αυτά τα πράγματα; Φαντάζομαι συνέχεια ότι μια μέρα θα μπορέσω να το συζητήσω μαζί του. Θα πρέπει ωστόσο να έχει μαντέψει κάτι, γιατί είναι αδύνατο ν' αγαπάει την εξωτερική Άννα, αυτή που γνωρίζει ως τώρα! Πώς θα μπορούσε να νιώσει συμπάθεια για ένα τόσο φασαριόζικο κι ανήσυχο κορίτσι, αυτός που αγαπάει τόσο την ηρεμία και τη γαλήνη; Θα είναι άραγε ο πρώτος κι ο μόνος στον κόσμο που θα έχει κοιτάξει πέρα από το τσιμεντένιο προσωπίο μου; Θα καταφέρει σε λίγο να το διαπεράσει; Δεν υπάρχει μια παλιά παροιμία που

διαβεβαιώνει ότι ο έρωτας διαδέχεται συχνά τον οίκτο ή ότι ο ένας κι ο άλλος πηγαίνουν χέρι χέρι; Μήπως κάτι τέτοιο συμβαίνει και στη δική μου περίπτωση; Γιατί νιώθω τόσο οίκτο για κείνον όσο νιώθω συχνά και για μένα την ίδια! Πραγματικά, δεν ξέρω πώς να βρω τα κατάλληλα λόγια να του μιλήσω πρώτη και πώς θα τα βρει εκείνος, που δυσκολεύεται ακόμη περισσότερο να μιλήσει. Μακάρι να μπορούσα να του γράψω, θα ήξερα τουλάχιστον ότι ξέρει τι εννοούσα, γιατί προφορικά είναι τρομακτικά δύσκολο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 17 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου,

Τελικά όλα τακτοποιήθηκαν. Το συνάχι της Μπεπ δεν εξελίχτηκε σε γρίπη, μόνο σε βραχνάδα, κι ο κύριος Κούχλερ πήρε απαλλαγή από την εργασία, χάρη σε μια ιατρική βεβαίωση.

Ένας άνεμος ανακούφισης φυσάει στο Παράσπιτο. Εδώ όλα είναι και πάλι εντάξει! Μόνο τη Μαργκότ κι εμένα μας έχουν κουράσει λίγο οι γονείς μας. Μη με παρεξηγήσεις, εξακολουθώ ν' αγαπάω τον Μπαμπά, κι η Μαργκότ εξακολουθεί ν' αγαπάει τον Μπαμπά και τη Μαμά, αλλά όταν είναι κανείς στην ηλικία μας, θέλει να πάρει μερικές αποφάσεις μόνος του και νιώθει επίσης καμιά φορά την ανάγκη ν' απαλλαγεί από την κηδεμονία των γονιών του. Όταν ανεβαίνω πάνω, με ρωτάνε τι πάω να κάνω· δεν μου επιτρέπουν να πάρω αλάτι. Κάθε βράδυ στις οχτώ και τέταρτο η Μαμά πάντα ρωτάει μήπως είναι ώρα να γδυθώ· δεν μπορώ να διαβάσω ένα βιβλίο αν δεν έχει ελεγχθεί. Εδώ που τα λέμε, ο έλεγχος αυτός δεν είναι καθόλου αυστηρός, αλλά όλες αυτές οι παρατηρήσεις κι οι σκέψεις που συνοδεύουν τις αδιάκοπες αυτές ερωτήσεις, από το πρωί μέχρι το βράδυ, μας χτυπάνε στα νεύρα. Όμως δεν τους αρέσει καθόλου μια άλλη από τις ιδιαιτερότητες μου: το γεγονός ότι βαρέθηκα πια να μοιράζω όλη τη μέρα φιλία

εδώ και φιλάκια εκεί. Όλα αυτά τα γλυκανάλατα ονόματα που σκαρφίζονται εγώ τα βρίσκω χαζά· μου φαίνεται απδιαστική η αδυναμία του Μπαμπά στις ιστορίες με πορδές και τουαλέτες· κοντολογίς θα μου άρεσε να τους ξεφορτωθώ για λίγο κι αυτό είναι που δεν καταλαβαίνουν. Όχι ότι τους το είπαμε· φυσικά όχι, τι νόημα θα είχε, δεν θα καταλάβαιναν.

Μόλις χτες το βράδυ η Μαργκότ μου έλεγε: «Αυτό που πραγματικά μ' ενοχλεί είναι ότι αρκεί να πιάσεις το κεφάλι σου με το χέρι σου και ν' αναστενάξεις δυο φορές, για να σε ρωτήσουν μήπως πονάει το κεφάλι σου ή μήπως δεν νιώθεις καλά!» Για μας τις δυο είναι μεγάλο σοκ να διαπιστώνουμε ότι έχει σχεδόν εξαφανιστεί η ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και αρμονίας στην οικογένειά μας! Κι όμως, αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υποκρισία που βασιλεύει εδώ μέσα. Μ' αυτό εννοώ ότι για τα εξωτερικά πράγματα μας φέρονται σαν να είμαστε μικρά παιδιά, ενώ φαίνεται πως είμαστε πολύ πιο ώριμες από τις κοπέλες της ηλικίας μας για τα εσωτερικά πράγματα. Εγώ είμαι μόλις δεκατεσσάρων χρόνων, αλλά ξέρω πολύ καλά τι θέλω, ξέρω ποιος έχει δίκιο και ποιος έχει άδικο, έχω τη γνώμη μου, τις αρχές μου και, ακόμη κι αν αυτό φανεί παράξενο από μέρους ενός μικρού κοριτσιού, νιώθω πολύ περισσότερο ενήλικη παρά παιδί, νιώθω ότι δεν χρειάζεται να στηριχτώ σε κανέναν. Ξέρω ότι είμαι ικανή να συζητήσω καλύτερα από τη Μαμά, ξέρω ότι βλέπω πιο αντικειμενικά τα πράγματα, ξέρω ότι δεν υπερβάλω τόσο πολύ, ότι είμαι πιο περιποιημένη και πιο επιδέξια, κι επομένως –μπορείς να γελάσεις– νιώθω ότι σε πολλά πράγματα είμαι ανώτερή της. Αν αγαπάω κάποιον, πρέπει πρώτα απ' όλα να νιώθω γι' αυτόν σεβασμό και θαυμασμό, αλλά αυτές οι δύο προϋποθέσεις απουσιάζουν εντελώς από τα αισθήματά μου για τη Μαμά!

Όλα θα πήγαιναν καλά αν είχα τον Πέτερ, γιατί τον θαυμάζω σε πολλούς τομείς. Πρέπει να πω ότι είναι ένα αγόρι πολύ ευγενικό και πολύ όμορφο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Αγαπητή Κίτι,

Σε κανέναν στον κόσμο δεν έχω διηγηθεί περισσότερα πράγματα για τον εαυτό μου και τα συναισθήματά μου απ' ό,τι σ' εσένα, γιατί λοιπόν να μη σου μιλήσω λίγο και για σεξουαλικά θέματα;

Οι γονείς, οι άνθρωποι γενικά, αντιμετωπίζουν περιέργα αυτό το ζήτημα. Αντί να τα πουν όλα στις κόρες τους, όπως τα λένε στους γιους τους, από την ηλικία των δώδεκα ετών, βγάζουν τα παιδιά από το δωμάτιο όταν οι συζητήσεις στρέφονται σ' αυτά τα θέματα, και τα παιδιά δεν έχουν παρά να φροντίσουν να πάρουν τις πληροφορίες τους απ' όπου μπορούν. Στη συνέχεια, όταν οι γονείς αντιλαμβάνονται ότι, παρ' όλα αυτά, τα παιδιά έμαθαν μερικά πράγματα, νομίζουν ότι τα παιδιά ξέρουν περισσότερα ή λιγότερα απ' ό,τι στην πραγματικότητα. Γιατί δεν προσπαθούν τότε να επανορθώσουν ρωτώντας τι ακριβώς ξέρουν;

Υπάρχει ένα σημαντικό εμπόδιο για τους μεγάλους, αν και κατά τη δική μου γνώμη είναι εντελώς ασήμαντο: το γεγονός ότι νομίζουν πως τα παιδιά δεν θα θεωρούν πια τον γάμο, κατά τα φαινόμενα, σαν κάτι ιερό και απαραβίαστο αν ξέρουν ότι αυτό το απαραβίαστο στις περισσότερες περιπτώσεις είναι αέρας κοπανιστός. Όσο για μένα, δεν θεωρώ καθόλου κακό να έχει ένας άντρας λίγη πείρα όταν παντρεύεται, κι ο ίδιος ο γάμος δεν έχει καμιά σχέση με αυτό το πράγμα, σωστά;

Όταν ήμουν έντεκα χρόνων, με πληροφόρησαν για την ύπαρξη της περιόδου, αλλά ακόμα δεν ήξερα καθόλου από πού ερχόταν το υγρό αυτό ή τι σήμαινε. Όταν έγινα δωδεκάμισι χρόνων, έμαθα περισσότερα πράγματα χάρη στη Ζακ, που ήταν λιγότερο ανόητη από μένα. Αυτό που ένας άντρας και μια γυναίκα κάνουν μαζί μου το υπέδειξε το ένστικτό μου. Στην αρχή η σκέψη μου φαινόταν αλλόκοτη, αλλά όταν μου την επιβεβαίωσε η Ζακ, ήμουν περήφανη για τη διαίσθησή μου! Το ότι τα παιδιά δεν βγαίνουν από την κοιλιά, πάλι από τη Ζακ το έμαθα. Μου είπε: «Αποκεί που μπαίνει η πρώτη ύλη, βγαίνει το έτοιμο προϊόν!» Από ένα

μικρό εγχειρίδιο σεξουαλικής αγωγής ενημερωθήκαμε, η Ζακ κι εγώ, σχετικά με τον υμένα και με άλλες λεπτομέρειες. Ήξερα ήδη ότι μπορούσε κανείς ν' αποφύγει να κάνει παιδιά, αλλά η μέθοδος ήταν ακόμα μυστήριο για μένα. Όταν ήρθα εδώ, ο Μπαμπάς μου μίλησε για την ύπαρξη πορνών κλπ., αλλά σε τελική ανάλυση έχω ακόμα απορίες, για τις οποίες δεν έχω πάρει απάντηση. Όταν μια μητέρα δεν τα λέει όλα στα παιδιά της, πληροφορούνται διάφορα πράγματα εδώ κι εκεί, και σίγουρα αυτό είναι κακό!

Σήμερα είναι Σάββατο, αλλά για πρώτη φορά δεν είμαι ενοχλητική. Αυτό συμβαίνει γιατί ήμουν στο πατάρι με τον Πέτερ, έκλεισα τα μάτια κι άρχισα να ονειροπολώ. Ήταν υπέροχο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Χτες ήταν μια πολύ σημαντική μέρα για μένα. Μετά το γεύμα όλα κύλησαν φυσιολογικά. Στις πέντε πήγα να βράσω πατάτες κι η Μαμά μου έδωσε λίγο λουκάνικο για να το πάω στον Πέτερ. Στην αρχή δεν ήθελα, αλλά τελικά πήγα. Όμως εκείνος το αρνήθηκε κι ο λόγος ήταν ο καβγάς μας σχετικά με τη δυσπιστία. Ξαφνικά δεν κρατήθηκα, βούρκωσα και, δίχως να επιμεινώ άλλο, άφησα το πιατάκι κοντά στη Μαμά και πήγα στην τουαλέτα, για ν' αφήσω τη θλίψη μου να ξεσπάσει ελεύθερα. Στο σημείο που είχα φτάσει είχα αποφασίσει να διευκρινίσω το θέμα με τον Πέτερ. Πριν από το δείπνο ήμασταν στο δωμάτιό του κι οι τέσσερις, για να τον βοηθήσουμε να λύσει σταυρόλεξα, δεν μπορούσα λοιπόν να πω τίποτα, αλλά ακριβώς πριν καθίσουμε στο τραπέζι, του ψιθύρισα: «Θα κάνεις στενογραφία απόψε, Πέτερ;» «Όχι», απάντησε. «Τότε θα ήθελα να σου μιλήσω μετά». Και δέχτηκε.

Μετά το πλύσιμο των πιάτων πήγα λοιπόν στο δωμάτιό του και τον ρώτησα αν δεν είχε δεχτεί το λουκάνικο εξαιτίας του τελευταίου

μας καβγά. Αλλά ευτυχώς δεν ήταν αυτός ο λόγος, μόνο που δεν το έβρισκε σωστό να υποχωρήσει υπερβολικά γρήγορα. Ζεσταινόμενοι πολύ στο μεγάλο δωμάτιο κι ήμουν κόκκινη σαν αστακός. Έτσι, αφού πήγα στη Μαργκότ το νερό της, ανέβηκα ξανά πάνω για να πάρω λίγο αέρα. Από ευγένεια έμεινα στην αρχή στο παράθυρο των Βαν Ντάαν, αλλά δεν άργησα να πάω στο δωμάτιο του Πέτερ. Στεκόταν αριστερά από το ανοιχτό παράθυρο. Εγώ στάθηκα δεξιά και μιλήσαμε. Μου φαινόταν πολύ πιο εύκολο να μιλάμε κοντά στο ανοιχτό παράθυρο, στο μισοσκόταδο παρά στο φως, και νομίζω ότι κι ο Πέτερ συμφωνούσε.

Είπαμε τόσα πράγματα, ένα σωρό· δεν θα μπορούσα να τ' αναφέρω όλα, αλλά ήταν υπέροχα, ήταν το πιο ωραίο βράδυ που πέρασα ποτέ στο Παράσπιτο. Θα σου απαριθμήσω ωστόσο τα διάφορα θέματα που συζητήσαμε. Κατ' αρχάς, μιλήσαμε για τους καβγάδες και για τη ριζική αλλαγή της άποψής μου. Έπειτα, για την ολοένα μεγαλύτερη απομάκρυνσή μας από τους γονείς μας. Μίλησα στον Πέτερ για τη Μαμά και τον Μπαμπά, για τη Μαργκότ και για μένα. Σε κάποια στιγμή με ρώτησε:

«Εσείς καληνυχτίζετε μ' ένα φιλή;»

«Ένα φιλή; Ένα σωρό εννοείς. Εσύ όχι, νομίζω».

«Όχι, δεν έχω φιλήσει σχεδόν ποτέ κανέναν!»

«Ούτε καν για τα γενέθλιά σου;»

«Τότε, ναι, είναι αλήθεια».

Είπαμε ότι κι οι δυο μας δεν εμπιστευόμαστε πια τους γονείς μας. Ότι οι γονείς του αγαπιούνταν πολύ και θα ήθελαν να τους εμπιστευτείται, αλλά ότι εκείνος δεν ήθελε. Ότι εγώ αφήνω να ξεσπάσει ελεύθερα η θλίψη μου όταν ξαπλώνω, κι ότι εκείνος καταφεύγει στη σοφίτα για να βλαστημήσει. Ότι η Μαργκότ κι εγώ δεν γνωριζόμαστε στ' αλήθεια, παρά μόνο εδώ και λίγο καιρό, κι ότι σε τελική ανάλυση δεν λέμε η μια στην άλλη πολλά πράγματα, γιατί είμαστε πάντα μαζί. Τέλος, μιλήσαμε για τα πάντα, για την εμπιστοσύνη, για το συναίσθημα και για μας τους ίδιους. Ω, ήταν ακριβώς όπως φανταζόμουν ότι θα ήταν!

Έπειτα αρχίσαμε να μιλάμε για το 1942, είπαμε πόσο διαφο-

ρετικοί ήμασταν τότε. Δεν αναγνωρίζαμε ούτε ο ένας ούτε ο άλλος τους εαυτούς μας της περιόδου εκείνης. Πόσο δυσκολευόμασταν ν' ανεχτούμε ο ένας τον άλλο στην αρχή! Εκείνος μ' έβρισκε φασαρισία κι ενοχλητική, κι εγώ από τη μεριά μου δεν είχα αργήσει ν' αποφασίσω ότι εκείνος δεν παρουσίαζε κανένα ενδιαφέρον. Δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί δεν φλέρταρε, αλλά τώρα είμαι ευτυχισμένη γι' αυτό. Μίλησε επίσης για την ανάγκη που ένιωθε ν' απομονωθεί. Κι εγώ του είπα ότι ανάμεσα στον δικό μου θορυβώδη και πληθωρικό χαρακτήρα και τη δική του σιωπή δεν υπήρχε και τόσο μεγάλη διαφορά. Ότι κι εμένα μου αρέσει η ψυχία κι ότι δεν έχω τίποτα δικό μου εκτός από το ημερολόγιό μου, ότι όλοι έχουν όρεξη να με ξεφορτωθούν, με πρώτο πρώτο τον κύριο Ντούσελ, κι ότι δεν θέλω να περνάω τον καιρό μου δίπλα. Ότι εκείνος είναι τόσο ευτυχισμένος που οι γονείς μου έχουν παιδιά κι ότι εγώ είμαι ευτυχισμένη που εκείνος είναι εδώ. Ότι τώρα τον καταλαβαίνω, καταλαβαίνω την επιφυλακτικότητά του και τη σχέση του με τους γονείς του κι ότι θα ήθελα πολύ να τον βοηθήσω όταν τσακώνεται.

«Μα ήδη με βοηθάς αδιάκοπα!» απάντησε.

«Κάνοντας τι;» τον ρώτησα κατάπληκτη.

«Με την ευθυμία σου!»

Σίγουρα αυτό είναι το πιο όμορφο πράγμα που μου έχει πει. Πρόσθεσε ότι δεν τον ενοχλούσε καθόλου, όπως παλιότερα, να έρχομαι να τον βρίσκω, αντίθετα του άρεσε πολύ. Του διηγήθηκα ότι όλα τα τρυφερά παρατσούκλια του Μπαμπά και της Μαμάς δεν είχαν κανένα περιεχόμενο. Κι ότι δεν αρκεί ένα φιλάκι, εδώ κι εκεί, για να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης. Μιλήσαμε επίσης για την ανεξαρτησία μας, για το ημερολόγιό μου, για τη μοναξιά, για τη διαφορά ανάμεσα στο εσωτερικό και το επιφανειακό άτομο, που συναντιέται παντού στον κόσμο, για το προσωπείο μου και λοιπά.

Ήταν υπέροχο, σίγουρα άρχισε να μ' αγαπάει σαν σύντροφο και για την ώρα αυτό μου αρκεί. Δεν βρίσκω λόγια για να εκφράσω την ευγνωμοσύνη και την ευτυχία μου, και σε παρακαλώ να με συγχωρέσεις, Κίτι, γιατί το στιλ μου είναι πολύ χαμηλού επιπέδου

σήμερα. Το μόνο που έκανα ήταν να σημειώνω ό,τι μου 'ρχόταν στο μυαλό!

Τώρα έχω την αίσθηση ότι ο Πέτερ κι εγώ μοιραζόμαστε ένα μυστικό. Όταν μου ρίχνει εκείνο το βλέμμα, χαμογελώντας και κλείνοντας το μάτι, ένα μικρό φως ανάβει μέσα μου. Ελπίζω ότι αυτό θα διαρκέσει, ότι θα μπορέσουμε να περάσουμε μαζί πολλές, πολλές όμορφες ώρες.

Δική σου,
Η Άννα,
ευγνώμων κι ευτυχισμένη

ΔΕΥΤΕΡΑ 20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα το πρωί ο Πέτερ με ρώτησε αν θα ξαναρχόμουν το βράδυ, προσθέτοντας ότι δεν τον ενοχλούσα καθόλου κι ότι, αν στο δωμάτιό του υπήρχε χώρος για έναν, υπήρχε και για δύο. Απάντησα ότι δεν μπορούσα να πηγαίνω κάθε βράδυ, ότι κάτω δεν συμφωνούσαν, αλλά εκείνος έκρινε ότι δεν θα 'πρεπε να το λαμβάνω υπόψη μου. Του είπα τότε ότι θα ήθελα πολύ να πάω το Σάββατο το βράδυ και του ζήτησα να με ειδοποιεί ιδίως τις νύχτες με φεγγάρι. «Τότε, θα πάμε κάτω», είπε, «να δούμε το φεγγάρι». Συμφωνούσα απόλυτα, κατά βάθος δεν φοβάμαι τόσο πολύ τους κλέφτες.

Στο μεταξύ, μια σκιά έπεσε στην ευτυχία μου. Εδώ και καιρό υποψιάζομαι ότι ο Πέτερ αρέσει και στη Μαργκότ. Πόσο τον αγαπάει, το αγνοώ, αλλά η κατάσταση είναι αρκετά δυσάρεστη. Κάθε φορά που συναντάω τον Πέτερ την πληγώνω άθελά μου. Και το αστείο είναι ότι εκείνη δεν το δείχνει. Ξέρω ότι εγώ στη θέση της θα είχα βυθιστεί στην απελπισία από τη ζήλια μου, αλλά η Μαργκότ λέει μόνο ότι δεν πρέπει να τη λυπάμαι. «Είναι πολύ άσχημο που τώρα η παράξενη είσαι εσύ», πρόσθεσα. Απάντησε, με μια δόση πίκρας: «Έχω συνηθίσει».

Δεν τολμώ να το συζητήσω με τον Πέτερ. Αργότερα ίσως· για την ώρα έχουμε τόσα θέματα να εξαντλήσουμε ακόμα.

Χτες το βράδυ η Μαμά μου έδωσε ένα μικρό χαστούκι, το οποίο άξιζα, οφείλω να ομολογήσω. Δεν πρέπει να το παρακάνω με την αδιαφορία και την περιφρόνηση που νιώθω γι' αυτήν. Επομένως, πρέπει να προσπαθήσω ξανά, παρά τα όσα συμβαίνουν, να είμαι φιλική και να κρατάω την όποια κριτική για τον εαυτό μου!

Ούτε ο Πιμ είναι πια τόσο τρυφερός. Προσπαθεί να μη μου φέρεται λες και είμαι παιδί αλλά έχει παραγίνει ψυχρός. Θα δούμε τι αποτέλεσμα θα έχει αυτό! Αν δεν κάνω άλγεβρα, με φοβέρισε ότι δεν θα μου πληρώνει ιδιαίτερα μαθήματα μετά τον πόλεμο. Θα μπορούσα να περιμένω και να δω τι θα γίνει, αλλά δέχομαι να κάνω μια ακόμη προσπάθεια, με την προϋπόθεση να μου δώσουν ένα άλλο βιβλίο.

Αυτά είναι όλα για την ώρα. Το μόνο που κάνω πια είναι να κοιτάζω τον Πέτερ, κι αυτό με κάνει να αισθάνομαι γεμάτη!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Απόδειξη της καλοσύνης της Μαργκότ. Έλαβα αυτό σήμερα, 20 του Μάρτη 1944:

Άννα, όταν σου είπα χτες ότι δεν σε ζήλευα, ήμουν ειλικρινής μόνο κατά πενήντα τοις εκατό. Στην πραγματικότητα, δεν ζηλεύω ούτε σένα ούτε τον Πέτερ. Βρίσκω μόνο ότι είναι λίγο κρίμα για μένα να μην έχω βρει ακόμα κανέναν με τον οποίο θα μπορούσα να μιλήσω για τις σκέψεις μου και τα αισθήματά μου, και να μην έχω καμιά πιθανότητα να βρω κάποιον για την ώρα. Παρ' όλα αυτά, θα ευχόμουν με όλη μου την καρδιά και στους δυο σας να μπορέσετε να έχετε λίγο περισσότερη εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλον. Άλλωστε δεν έχετε πολλά πράγματα που για άλλους ανθρώπους θεωρούνται δεδομένα.

Από την άλλη, είμαι σίγουρη ότι εγώ δεν θα είχα προχωρήσει ποτέ τόσο πολύ με τον Πέτερ, γιατί έχω την αίσθηση

ότι θα 'πρεπε να έχω αποκτήσει μια κάποια οικειότητα με το άτομο με το οποίο θα ήθελα να μιλήσω για πολλά πράγματα. Θα 'πρεπε να αισθάνομαι ότι με καταλαβαίνει απόλυτα, δίχως να χρειάζεται να μιλήσω πολύ, αλλά, για να γίνει αυτό, θα έπρεπε να πιστεύω ότι είναι πνευματικά ανώτερός μου, κάτι που δεν ισχύει για τον Πέτερ. Όμως καταλαβαίνω ότι εσείς οι δύο έχετε έρθει πολύ κοντά.

Επομένως, δεν υπάρχει λόγος να κατηγορείς τον εαυτό σου ότι με αδικήσες κι ότι πήρες κάτι που ανήκε σ' εμένα· κάθε άλλο. Ο Πέτερ κι εσύ έχετε πολλά να κερδίσετε από τη φιλία σας.

Η απάντησή μου:

Αγαπητή Μαργκότ,

Βρήκα εξαιρετικά ευγενικό το γραμματάκι σου, αλλά δεν με κα-
θησύχασε τελείως και θα συνεχίσω ν' ανησυχώ.

Μια εμπιστοσύνη τόσο βαθιά όσο αυτή για την οποία μιλάς δεν υπάρχει για την ώρα ανάμεσα στον Πέτερ και σ' εμένα, αλλά σ' ένα ανοιχτό παράθυρο και μέσα στο σκοτάδι λέει κανείς περισσότερα πράγματα από ό,τι στο φως του ήλιου. Επίσης, εκφράζει κανείς πιο εύκολα τα αισθήματά του όταν τα ψιθυρίζει παρά όταν τα βροντοφωνάζει. Πιστεύω ότι τελικά άρχισες να νιώθεις για τον Πέτερ τη στοργή μιας αδελφής κι ότι επιθυμείς να τον βοηθήσεις, τουλάχιστον όσο κι εμένα. Ίσως να μπορέσεις να το κάνεις μια μέρα, αν και αυτό δεν είναι εμπιστοσύνη με την έννοια που εμείς την αντιλαμβανόμαστε. Γιατί πιστεύω ότι η εμπιστοσύνη πρέπει να είναι αμοιβαία. Πιστεύω επίσης ότι αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν μπορέσαμε ποτέ να έρθουμε πραγματικά κοντά ο Μπαμπάς κι εγώ. Ας αφήσουμε λοιπόν αυτό το θέμα κι ούτε κι εσύ να μου το αναφέρεις ξανά. Αν θέλεις ακόμα να με ρωτήσεις κάτι, κάν' το γραπτά, σε παρακαλώ, γιατί έτσι μπορώ να εκφράζομαι πολύ καλύτερα. Δεν

Ξέρεις πόσο πολύ σε θαυμάζω, ελπίζω μόνο ότι μια μέρα θα έχω λίγη από την καλοσύνη του Μπαμπά και τη δική σου, γιατί δεν βλέπω μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους δυο σας.

Δική σου,
Άννα

ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Να τι πήρα από τη Μαργκότ χτες το βράδυ:

Αγαπητή μου Άννα,

Μετά το χτεσινό σου σημειωματάκι είχα τη δυσάρεστη εντύπωση ότι νιώθεις τύψεις κάθε φορά που πηγαίνεις στο δωμάτιο του Πέτερ για να μελετήσεις ή για να κουβεντιάσεις. Πραγματικά, δεν υπάρχει λόγος για κάτι τέτοιο. Βαθιά μέσα μου πιστεύω ότι πρέπει κανείς ν' ανταποδίδει την εμπιστοσύνη που του δείχνουν, κι εγώ δεν θα ήμουν ικανή να το κάνω αυτό με τον Πέτερ. Ωστόσο, είναι αλήθεια, όπως έγραψες, ότι βλέπω τον Πέτερ κάπως σαν αδελφό, αλλά... έναν νεαρό αδελφό, κι ότι τα αισθήματά μας απλώνουν κεραίες το ένα στο άλλο για να φτάσουν, ίσως αργότερα ή ίσως ποτέ, σε μια στοργή από κείνες που υπάρχουν ανάμεσα σε αδελφό και αδελφή, αλλά απέχουμε ακόμα πολύ από κάτι τέτοιο. Επομένως, δεν χρειάζεται να με λυπάσαι, σε διαβεβαιώνω. Εκμεταλλεύσου όσο μπορείς τη συντροφιά που βρήκες.

Στο μεταξύ, η ιστορία γίνεται όλο και πιο όμορφη. Πιστεύω, Κίτι, ότι θα έχουμε ίσως εδώ, στο Παράσπιτο, έναν αληθινό μεγάλο έρωτα. Όλα αυτά τα καλαμπούρια για έναν γάμο με τον Πέτερ, αν μείνουμε ακόμα πολύ εδώ, δεν ήταν τόσο κουτά τελικά. Αλλά δεν σκέφτομαι να τον παντρευτώ, ξέρεις. Δεν ξέρω πώς θα είναι όταν μεγαλώσει, ούτε ξέρω αν κάποτε θ' αγαπηθούμε τόσο, ώστε να θέλουμε να παντρευτούμε. Ο Πέτερ μ' αγαπάει κι εκείνος, τώρα εί-

μαι σίγουρη, αλλά δεν έχω ιδέα με ποιον τρόπο μ' αγαπάει. Ψάχνει απλώς μια καλή φίλη, τον τραβάω σαν κοπέλα ή σαν αδελφή...; Δεν το έχω διευκρινίσει ακόμα. Όταν μου είπε ότι τον βοηθάω πάντα στους καθήκοντά του ανάμεσα στους γονείς του, τρελάθηκα από τη χαρά μου και είχα ήδη αρχίσει να πιστεύω στη φιλία του. Κι έπειτα, χτες τον ρώτησα τι θα έκανε αν υπήρχαν εδώ μια ντουζίνα Άννες, που θα έρχονταν συνέχεια να τον δουν, και απάντησε: «Αν ήταν όλες σαν εσένα, δεν θα πείραζε καθόλου, πίστεψέ με!» Με υποδέχεται πάντα με πολλή χαρά και πιστεύω ότι πραγματικά του αρέσει που τον πλησιάζω. Στο μεταξύ, μελετάει γαλλικά με μεγάλο ζήλο, ακόμα και το βράδυ στο κρεβάτι του, ως τις δέκα και τέταρτο.

Ω, όταν ξανασκεφτομαι το Σάββατο το βράδυ, τα λόγια μας, τις φωνές μας, τότε για πρώτη φορά είμαι ευχαριστημένη με τον εαυτό μου. Εννοώ ότι τώρα θα ξανάλεγα τα ίδια πράγματα αντί να τ' αλλάξω όλα, όπως συμβαίνει συνήθως. Είναι τόσο όμορφος όταν χαμογελάει ή όταν κοιτάζει σιωπηλός ίσια μπροστά, είναι τόσο ευγενικός και καλός και όμορφος. Κατά τη γνώμη μου, η μεγαλύτερή του έκπληξη σε σχέση μ' εμένα ήταν η στιγμή που αντιλήφθηκε πως δεν είμαι καθόλου η επιπόλαιη, κοσμική Άννα, αλλά ένας άνθρωπος ονειροπόλος, όπως εκείνος, και με τόσα προβλήματα όσα κι αυτός!

Χτες το βράδυ, μετά το πλύσιμο των πιάτων, ήμουν σίγουρη ότι θα μου ζητούσε να μείνω πάνω. Αλλά δεν συνέβη τίποτα. Έφυγα, εκείνος κατέβηκε να φωνάξει τον Ντούσελ για ν' ακούσουν ραδιόφωνο, χασομέρησε πολύ στο λουτρό, αλλά επειδή ο Ντούσελ αργούσε να έρθει, ανέβηκε ξανά πάνω. Τριγύριζε σαν λιοντάρι στο κλουβί του μέσα στο δωμάτιό του και ξάπλωσε πολύ νωρίς. Όλο το βράδυ ήμουν τόσο αναστατωμένη, που πήγαινα συνέχεια στο λουτρό, έριχνα κρύο νερό στο πρόσωπό μου, διάβαζα λίγο, άρχιζα πάλι να ονειροπολώ, κοίταζα το ρολόι και περιμένα, περιμένα ακούγοντάς τον. Έπεσα νωρίς στο κρεβάτι μου, αλλά πεθαμένη από την κούραση. Απόψε θα κάνω ένα μπάνιο και... αύριο;

Είναι ακόμα τόσο μακριά!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Η απάντησή μου:

Αγαπητή Μαργκότ,

Το καλύτερο, κατά τη γνώμη μου, είναι να περιμένουμε την εξέλιξη των γεγονότων. Ανάμεσα στον Πέτερ και σ' εμένα η απόφαση δεν θ' αργήσει να παρθεί: ή θα ξαναγίνουμε όπως πριν ή θα προκύψει κάτι άλλο. Το τι θα γίνει τότε δεν μπορώ να το ξέρω. Για το θέμα αυτό δεν μπορώ να κάνω καμία πρόβλεψη.

Ένα μόνο είναι σίγουρο: αν ο Πέτερ κι εγώ συνδεθούμε με φιλία, θα του πω ότι κι εσύ τον αγαπάς πολύ κι ότι είσαι πρόθυμη να τον βοηθήσεις, αν χρειαστεί. Σίγουρα δεν θα συμφωνείς να του μιλήσω σχετικά, αλλά αυτή τη φορά δεν μ' ενδιαφέρει. Τι σκέφτεται ο Πέτερ για σένα, το αγνωώ, αλλά είμαι αποφασισμένη να τον ρωτήσω. Αυτό δεν θα κάνει κακό, κάθε άλλο! Μπορείς να έρχεσαι στο πατάρι ή αλλού, όπου κι αν είμαστε, δεν μας ενοχλείς, γιατί υπάρχει ανάμεσά μας μια σιωπηλή συμφωνία, νομίζω. Αν μιλάμε, το κάνουμε το βράδυ μέσα στο σκοτάδι.

Μην το βάζεις κάτω. Το ίδιο κάνω κι εγώ, ακόμη κι αν δεν είναι πάντα εύκολο, η ώρα σου θα έρθει ίσως πιο γρήγορα απ' ό,τι φαντάζεσαι!

Δική σου,
Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 23 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Εδώ τα πράγματα σιγά σιγά επανέρχονται στη φυσιολογική τους κατάσταση. Οι άνθρωποι που μας προμηθεύουν με δελτία βγήκαν από τη φυλακή... ευτυχώς!

Η Μίεπ ξανάρθε από χτες. Σήμερα ήταν η σειρά του άντρα της να χωθεί κάτω από τις κουβέρτες. Ρίγη και πυρετός, συμπτώματα γρίπης πολύ γνωστά. Η Μπεπ πάει καλύτερα, έχει μόνο έναν επίμονο βήχα· ο Κλάιμαν θα πρέπει να μείνει στο σπίτι του πολύ καιρό ακόμη.

Χτες έριξαν ένα αεροπλάνο εδώ κοντά. Οι επιβάτες πρόλαβαν να πηδήξουν με αλεξίπτωτο. Το σκάφος έπεσε σ' ένα σχολείο όπου δεν υπήρχαν παιδιά. Το αποτέλεσμα ήταν μια μικρή πυρκαγιά και μερικοί νεκροί. Οι Γερμανοί πυροβολούσαν σαν τρελοί τους αεροπόρους που κατέβαιναν με το αλεξίπτωτο, ενώ οι κάτοικοι του Άμστερνταμ που παρακολουθούσαν το θέαμα άφριζαν από τη λύσσα τους μπροστά σε μια τόσο άνανδρη πράξη. Εμείς, εννοώ οι κυρίες, τρομάξαμε πολύ. Μπρρρ, δεν υπάρχει τίποτα πιο φοριχτό απ' αυτούς τους πυροβολισμούς. Τώρα ας μιλήσουμε για μένα.

Όταν πήγα να βρω τον Πέτερ χτες, καταλήξαμε –ούτε θυμάμαι πώς– να μιλάμε για σεξουαλικά θέματα. Εδώ και καιρό είχα υποσχεθεί στον εαυτό μου να του κάνω μερικές ερωτήσεις. Ξέρει τα πάντα. Όταν του είπα ότι η Μαργκότ κι εγώ δεν ήμασταν σχεδόν καθόλου ενημερωμένες, ξαφνιάστηκε. Του είπα πολλά για τη Μαργκότ κι εμένα, για τον Μπαμπά και τη Μαμά, πράγματα που τώρα τελευταία δεν τολμάω ούτε να ρωτήσω. Πρότεινε να με πληροφορήσει και το εκμεταλλεύτηκα αρκετά. Μου έμαθε τη λειτουργία των αντισυλληπτικών μέσων και τον ρώτησα, πολύ τολμηρά, πώς τα αγόρια αντιλαμβάνονται ότι έχουν μεγαλώσει. Έπρεπε να σκεφτεί καλά το συγκεκριμένο θέμα, κι έτσι μου υποσχέθηκε να μου απαντήσει το βράδυ. Ανάμεσα σε άλλα, του διηγήθηκα την ιστορία της Ζακ, προσθέτοντας ότι οι κοπέλες είναι ανυπεράσπιστες μπροστά σε τόσο δυνατά αγόρια. «Από μένα πάντως δεν έχεις να φοβηθείς τίποτα», είπε.

Όταν γύρισα το βράδυ, μιλήσαμε πάλι για διάφορα πράγματα και μου απάντησε σχετικά με τ' αγόρια. Ένωσα κάποια αμήχανα, αλλά, παρ' όλα αυτά, ήταν ευχάριστο να το συζητάω μαζί του. Κι αυτός κι εγώ δεν πιστεύαμε ότι είμαστε ικανοί να μιλήσουμε για τόσο προσωπικά θέματα μ' ένα άλλο αγόρι ή ένα άλλο κορίτσι. Τώρα τα ξέρω όλα, νομίζω. Μου μίλησε πολύ για τα «Präsentiv»¹⁸, όπως τα είπε στα γερμανικά.

Το βράδυ στο λουτρό, η Μαργκότ κι εγώ μιλήσαμε για τον Μπραμ και τον Τρέες, δύο φίλους της!

18. Είναι τα προφυλακτικά.

Σήμερα το πρωί με περίμενε μια πολύ άσχημη έκπληξη. Μετά το πρόγευμα ο Πέτερ μού έκανε νόημα να τον ακολουθήσω πάνω: «Μου την έσκασες!» είπε. «Άκουσα τι λέγατε χτες στο λουτρό η Μαργκότ κι εσύ. Νομίζω ότι ήθελες πρώτα να μάθεις τι ήξερε ο Πέτερ για να γελάσετε μετά εις βάρος του».

Είχα μείνει άφωνη. Έκανα ό,τι μπορούσα για να του βγάλω από το μυαλό αυτή τη σκανδαλώδη ιδέα. Καταλαβαίνω τόσο καλά σε ποια κατάσταση θα πρέπει να βρισκόταν, μα δεν υπάρχει καμιά αλήθεια σ' όλα αυτά! «Ω όχι, Πέτερ», είπα. «Πώς θα μπορούσα να είμαι τόσο κακιά; Υποσχέθηκα να κρατήσω το στόμα μου κλειστό και θα το κάνω. Να παίζω θέατρο κι ύστερα να φέρομαι τόσο άσχημα; Όχι, Πέτερ, δεν το βρίσκω καθόλου αστείο κάτι τέτοιο. Δεν θα ήταν σωστό. Δεν είπα τίποτα, ειλικρινά! Με πιστεύεις;»

Με διαβεβαίωσε ότι με πίστευε, αλλά μάλλον πρέπει να του το ξαναπώ. Η ιστορία αυτή στριφογυρίζει στο μυαλό μου όλη μέρα. Ευτυχώς, μου είπε αμέσως τι τον απασχολούσε. Το φαντάζεσαι να είχε κρατήσει μέσα του μια τόσο άσχημη ιδέα για μένα; Είναι τόσο γλυκός!

Αποδώ και πέρα πρέπει να του τα λέω όλα!

Δική σου,
Άννα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή μου Κίτι,

Αυτή την εποχή πηγαίνω συχνά πάνω το βράδυ να μυρίσω λίγο καθαρό αέρα στο δωμάτιο του Πέτερ. Καταλήγεις πολύ πιο γρήγορα σε σοβαρές συζητήσεις σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο, παρά όταν σου γαργαλάει ο ήλιος το πρόσωπο. Είναι πολύ ευχάριστο να κάθομαι εκεί πάνω, σε μια καρέκλα δίπλα του, και να κοιτάζω έξω. Οι Βαν Ντάαν κι ο Ντούσελ κάνουν ηλίθια καλαμπούρια κάθε φορά που εξαφανίζομαι στο δωμάτιό του. «Annes zweite Heimat¹⁹», λένε, ή:

19. «Το δεύτερο σπίτι της Άννας». Στα γερμανικά στο κείμενο.

«Είναι σωστό οι κύριοι να δέχονται τόσο αργά, μέσα στο σκοτάδι, την επίσκεψη πολύ νέων κοριτσιών;» Ο Πέτερ επιδεικνύει μια εκπληκτική ετοιμότητα μπροστά στις παρατηρήσεις αυτές, που θεωρούνται πνευματώδεις. Αλλά κι η αγαπητή μου Μαμά δείχνει αρκετή περιέργεια και θα ήθελε να μάθει τα θέματα των συζητήσεών μας, αν βαθιά μέσα της δεν φοβόταν ότι θα αρνηθώ να της απαντήσω. Ο Πέτερ λέει ότι οι μεγάλοι απλώς μας ζηλεύουν, γιατί είμαστε νέοι και δεν μας ενδιαφέρουν οι σπόντες. Καμιά φορά έρχεται να με βρει κάτω, αλλά είναι μάλλον οδυνηρό, γιατί παρά τις προφυλάξεις του γίνεται κόκκινος σαν παπαρούνα και χάνει τα λόγια του. Χαίρομαι που εγώ δεν κοκκινίζω ποτέ. Έχω την εντύπωση ότι είναι ένα από τα πιο δυσάρεστα συναισθήματα.

Η μοναδική μου έννοια είναι η Μαργκότ, που μένει τόσο μόνη όση ώρα εγώ είμαι πάνω με τον Πέτερ, αλλά δεν θέλει ούτε να το ακούσει.

Ακούω ένα σωρό πράγματα για την ξαφνική μας φιλία κι ούτε ξέρω πόσες φορές η συζήτηση στο τραπέζι στράφηκε ήδη στο θέμα ενός γάμου στο Παράσπιτο, αν ο πόλεμος συνεχιστεί ακόμη πέντε χρόνια. Αλλά τι μας ενδιαφέρουν όλες αυτές οι αποσιείες των γονιών; Όχι και πολύ πάντως, είναι όλοι τόσο κουτοί. Μήπως οι γονείς μου ξέχασαν τα δικά τους νιάτα; Πιθανό, αφού μας παίρνουν πάντα στα σοβαρά όταν αστειευόμαστε, και γελάνε μαζί μας όταν μιλάμε σοβαρά.

Δεν ξέρω καθόλου πώς θα εξελιχθεί η κατάσταση κι ακόμη περισσότερο αν θα έχουμε πάντα κάτι να λέμε ο ένας στον άλλο. Αλλά αν συνεχίσουμε να βλεπόμαστε, θα μπορούμε να μένουμε ο ένας με τον άλλο δίχως να μιλάμε. Αν βέβαια οι γέροι εκεί πάνω φέρονται πιο φυσιολογικά. Σίγουρα αντιδρούν επειδή δεν τους αρέσει και πολύ να με βλέπουν. Οπωσδήποτε ο Πέτερ κι εγώ δεν σκοπεύουμε να τους διηγηθούμε τις συζητήσεις μας. Το φαντάζεσαι να ήξεραν ότι θίγουμε θέματα τόσο προσωπικά; Θα ήθελα να τον ρωτήσω αν ξέρει πώς είναι το σώμα μιας κοπέλας χαμηλά. Νομίζω ότι τα αγόρια δεν είναι τόσο πολύπλοκα όσο τα κορίτσια. Στις φωτογραφίες γυμνών αντρών βλέπει κανείς καλά πώς είναι

φτιαγμένοι, όχι όμως κι οι γυναίκες. Σ' αυτές τα σεξουαλικά όργανα, ή δεν ξέρω πώς ακριβώς λέγεται αυτό, βρίσκονται πολύ περισσότερο ανάμεσα στα πόδια. Σίγουρα δεν θα πρέπει να 'χει δει ποτέ μια κοπέλα από τόσο κοντά και, για να πούμε την αλήθεια, ούτε κι εγώ. Φυσικά, είναι πολύ πιο εύκολο με τα αγόρια. Μα πώς θα μπορούσα να του περιγράψω τα όργανα, γιατί έμαθα, απ' ό,τι μου είπε, ότι δεν έχει μια ακριβή εικόνα του θέματος. Μιλούσε για τη «μπτρική σπή», αλλά αυτή βρίσκεται στο εσωτερικό, δεν φαίνεται. Τα πράγματα είναι, παρ' όλα αυτά, πολύ καλά οργανωμένα σ' εμάς. Πριν γίνω έντεκα ή δώδεκα χρόνων, δεν ήξερα ότι υπήρχαν και τα μικρά χείλη, δεν φαινόταν καθόλου. Και το πιο ωραίο είναι ότι νόμιζα ότι τα ούρα έβγαιναν από την κλειτορίδα.

Όταν ρώτησα μια φορά τη Μαμά σε τι χρησίμευε αυτό το εξόγκωμα, μου είπε ότι δεν ήξερε. Καθόλου παράξενο, οι αντιδράσεις της ήταν πάντα ηλίθιες!

Αλλά για να επανέλθουμε στο θέμα μας, πώς να περιγράψω τη διάταξη των οργάνων χωρίς να μπορώ να φέρω ένα παράδειγμα; Κι αν δοκίμαζα να δω; Ορίστε λοιπόν.

Μπροστά, όταν είσαι όρθια, δεν βλέπεις παρά μόνο τρίχες. Ανάμεσα στα πόδια υπάρχουν κάτι σαν μαξιλαράκια, μαλακά, σκεπασμένα κι αυτά με τρίχες, που ακουμπάνε το ένα το άλλο όταν στέκεσαι όρθια, και τότε κανείς δεν μπορεί να δει τι υπάρχει στο εσωτερικό. Όταν κάθεται χωρίζουν, και μέσα είναι πολύ κόκκινο, άσχημο και κρεατένιο. Στο πάνω μέρος, ανάμεσα στα μεγάλα χείλη, ψηλά, το δέρμα κάνει μια πτυχή που, αν παρατηρήσεις καλύτερα, είναι σαν μικρή τσεπούλα, αυτή είναι η κλειτορίδα. Έπειτα υπάρχουν τα μικρά χείλη, αγγίζουν κι αυτά το ένα το άλλο και σχηματίζουν κάτι σαν πτυχή. Όταν ανοίγουν, βρίσκει κανείς στο εσωτερικό ένα μικρό κομμάτι σάρκας, όχι μεγαλύτερο από την άκρη του αντίχειρά μου. Το πάνω μέρος του κομματιού αυτού είναι πορώδες, έχει διάφορες τρύπες κι από εκεί βγαίνουν τα ούρα. Το κάτω μέρος φαίνεται να είναι μόνο δέρμα, κι ωστόσο εκεί βρίσκεται ο κόλπος. Το δέρμα σχηματίζει πτυχές που τον κρύβουν τελείως, δυσκολεύεται πολύ κανείς για να τον ξετρυπώσει. Η

τρύπα από κάτω είναι τόσο μικρή, που ειλικρινά δυσκολεύομαι να φανταστώ πώς μπορεί να μπει εκεί ένας άντρας κι ακόμη περισσότερο πώς μπορεί να βγει αποκεί ένα ολόκληρο παιδί. Ίσα ίσα που χωράει να βάλεις το δείκτη σου στην τρύπα αυτή, και πάλι όχι χωρίς να πονέσεις. Αυτό είναι όλο, κι όμως παίζει τόσο μεγάλο ρόλο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Όταν αλλάξεις εσύ ο ίδιος, δεν το αντιλαμβάνεσαι πριν αλλάξεις. Εγώ άλλαξα, και μάλιστα σε βάθος, απόλυτα και σε όλα. Οι γνώμες μου, οι ιδέες μου, η κριτική μου ματιά, η εξωτερική μου εμφάνιση, οι εσωτερικές μου αναζητήσεις, όλα άλλαξαν, και μάλιστα προς το καλύτερο, αυτό μπορώ να το διαβεβαιώσω άφοβα, γιατί είναι αλήθεια.

Σου περιέγραφα ήδη μια φορά πόσο δύσκολο ήταν για μένα να περάσω, όταν έφτασα εδώ, από την εύκολη ζωή ενός χαϊδεμένου παιδιού στη σκληρή πραγματικότητα των επιπλήξεων και των μεγάλων. Αλλά ο Μπαμπάς κι η Μαμά ευθύνονται κατά ένα μεγάλο μέρος για όλα αυτά που αναγκάστηκα ν' ανεχτώ. Στο σπίτι άφηναν σ' εμένα αυτή την ευχαρίστηση κι ήταν πολύ καλά, αλλά εδώ δεν θα 'πρεπε να μ' ερεθίζουν από πάνω και να μου δείχνουν μόνο τη δική τους άποψη για τα πράγματα σε όλους τους καβγάδες τους και σε όλα τους τα κουτσομπολιά. Πέρασε καιρός μέχρι να καταλάβω ότι στους καβγάδες τους είχαν ο καθένας δικίο κατά πενήντα τοις εκατό. Αλλά τώρα ξέρω πόσα λάθη έγιναν εδώ, τόσο από τους μεγάλους όσο κι από τους νέους.

Το μεγαλύτερο σφάλμα του Μπαμπά και της Μαμάς απέναντι στους Βαν Ντάαν είναι ότι δεν τους μιλάνε ποτέ ειλικρινά και φιλικά (ακόμη κι αν η φιλία αυτή είναι ίσως λίγο προσποιητή). Θέλω, πρώτα απ' όλα, να διατηρήσω την ηρεμία εδώ μέσα και ν'

αποφεύγω τους καβγάδες ή τα κουτσομπολιά. Με τον Μπαμπά και τη Μαργκότ δεν είναι δύσκολο, με τη Μαμά όμως είναι, γι' αυτό είναι καλό να με μαλώνει κι εκείνη καμιά φορά. Είναι εύκολο να κερδίσει κανείς τον κύριο Βαν Ντάαν δίνοντάς του δίκιο, ακούγοντάς τον σιωπηλά και χωρίς να μιλάει πολύ, και κυρίως απαντώντας μ' ένα αστείο σε κάθε δικό του αστείο και σε κάθε δυσνόητη πονηριά του. Όσο για την Κυρία, τη γοπετεύει κανείς μιλώντας ειλικρινά και υποχωρώντας στα πάντα. Πρέπει να πούμε ότι παραδέχεται ανοιχτά τα ελαττώματά της, που είναι εξαιρετικά πολυάριθμα. Ξέρω πολύ καλά ότι έχει λιγότερο κακή γνώμη για μένα απ' ό,τι στην αρχή κι αυτό οφείλεται μόνο στην ειλικρίνειά μου και στη συνήθειά μου να λέω κατάμουτρα ακόμη και τα λιγότερο κολακευτικά πράγματα. Θέλω να είμαι ειλικρινής και βρίσκω ότι έτσι κερδίζει κανείς πολύ περισσότερα πράγματα – επιπλέον, νιώθει πολύ καλύτερα.

Χτες η Κυρία μού μιλούσε για το ρύζι που δώσαμε στους Κλάιμαν: «Δώσαμε, δώσαμε, δώσαμε και ξαναδώσαμε, κι έπειτα έφτασε μια στιγμή που είπα: “Φτάνει πια”. Ο Κλάιμαν μπορεί να βρει μόνος του ρύζι αν κάνει τον κόπο, γιατί πρέπει να χαλάσουμε εμείς όλα μας τα αποθέματα; Όλοι εμείς εδώ τα έχουμε τόση ανάγκη όση κι εκείνοι», είπε η Κυρία. «Όχι, κυρία», απάντησα, «δεν συμφωνώ μαζί σας. Ο κύριος Κλάιμαν σίγουρα μπορεί να βρει ρύζι, αλλά του είναι δυσάρεστο ν' ασχολείται μ' αυτό. Δεν είναι δική μας δουλειά να κριτικάρουμε τους ανθρώπους που μας βοηθάνε. Πρέπει να τους δίνουμε ό,τι δεν μας είναι απαραίτητο, ενώ εκείνοι το έχουν ανάγκη. Δεν κερδίζουμε τίποτα μ' ένα πιατάκι ρύζι παραπάνω τη βδομάδα. Αντί γι' αυτό μπορούμε να φάμε ξερά λαχανικά!»

Η Κυρία δεν συμεριζόταν αυτή την άποψη, αλλά είπε ότι, ακόμη κι αν δεν συμφωνούσε, ήταν πρόθυμη να υποχωρήσει. Αυτό ήταν κάτι εντελώς διαφορετικό. Ωραία, προτιμώ να σταματήσω. Άλλοτε ξέρω ποια είναι η θέση μου, άλλοτε αμφιβάλλω ακόμα, αλλά θα τα καταφέρω! Είναι σίγουρο! Κυρίως γιατί τώρα έχω ένα στήριγμα, γιατί ο Πέτερ με βοηθάει να ξεχνάω πολλές κακές στιγ-

μές. Δεν ξέρω καθόλου πόσο μ' αγαπάει κι αν θα καταλήξουμε ποτέ να φιληθούμε. Οπωσδήποτε, δεν θέλω να εξωθήσω την κατάσταση. Στον Μπαμπά είπα ότι επισκεπτόμουν συχνά τον Πέτερ και τον ρώτησα αν συμφωνούσε. Φυσικά συμφωνούσε!

Στον Πέτερ μιλάω πολύ πιο εύκολα για πράγματα που αλλιώς δεν εκμυστηρεύομαι ποτέ. Έτσι, του είπα ότι αργότερα θέλω πολύ να γράψω κι ότι, ακόμη κι αν δεν γίνω ποτέ συγγραφέας, δεν θα παραμελήσω ποτέ το γράφιμο, παράλληλα με τη δουλειά μου ή τις δραστηριότητές μου.

Δεν είμαι πλούσια σε λεφτά ή υλικά αγαθά, δεν είμαι όμορφη ούτε έξυπνη ούτε φίνα, αλλά είμαι ευτυχισμένη και θα παραμείνω ευτυχισμένη! Έχω χαρούμενο χαρακτήρα, αγαπάω τους ανθρώπους, δεν είμαι καχύποπτη και θέλω να τους βλέπω όλους ευτυχισμένους μαζί μου.

Η αγαπημένη σου,
Άννα Μ. Φρανκ

*Τίποτα δεν μου 'φερε και πάλι η μέρα,
κι όλα σκοτεινίασαν ξανά!*

(Οι στίχοι αυτοί χρονολογούνται από πολλές βδομάδες, δεν μετράνε πια, αλλά τους σημειώνω γιατί γράφω στίχους τόσο σπάνια.)

ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Η πολιτική θα 'πρεπε ν' αποτελεί ένα πολύ μεγάλο κεφάλαιο της γραπτής ιστορίας της παρανομίας μας, αλλά επειδή εμένα προσωπικά το θέμα δεν με απασχολεί ιδιαίτερα, την παραμελώ αρκετά συχνά. Γι' αυτό σήμερα, κατ' εξαίρεση, θ' αφιερώσω ένα ολόκληρο γραπτό στην πολιτική.

Σίγουρα υπάρχουν ένα σωρό διαφορετικές απόψεις πάνω στο θέμα και δεν είναι καθόλου παράξενο που σε εποχή πολέμου η

πολιτική είναι στο επίκεντρο των συζητήσεων, όμως... το να καβγαδίζουμε τόσο πολύ γι' αυτό το θέμα είναι απλώς πλίθιο! Μπορούν να βάζουν στοιχήματα, να γελάνε, να βρίζουν, να γκρινιάζουν, να κάνουν ό,τι θέλουν, φτάνει να βράζουν στο ζουμί τους και κυρίως να μην τσακώνονται, γιατί τότε, τις περισσότερες φορές, οι συνέπειες είναι λιγότερο ευτυχείς. Οι άνθρωποι που έρχονται απεξω φέρνουν πολλά ψεύτικα νέα. Το ραδιόφωνό μας, αντίθετα, ποτέ δεν είπτε ψέματα μέχρι τώρα. Ο Γιαν, η Μίεπ, ο Κλάιμαν, η Μπεπ κι ο Κούχλερ άλλοτε ελπίζουν κι άλλοτε όχι – ο Γιαν ίσως λιγότερο από τους άλλους.

Εδώ, στο Παράσπιτο, οι ελπίδες σχετικά με τα πολιτικά είναι πάντα οι ίδιες. Όταν γίνονται οι αναρίθμητες συζητήσεις για την απόβαση, τους βομβαρδισμούς, τους λόγους κλπ., ακούγονται εξίσου αναρίθμητα επιφωνήματα, όπως: «Είναι αμπίστευτο, Τεέ μου, Τεέ μου. Αν αρχίσει τώρα, πόσο θα διαρκέσει! Όλα πάνε πολύ καλά, τέλεια, υπέροχα!»

Οι αισιόδοξοι κι οι απαισιόδοξοι – και να μην ξεχνάμε και τους ρεαλιστές– εκφράζουν τη γνώμη τους με ανεξάντλητη όρεξη και, όπως και για όλα τ' άλλα, ο καθένας νομίζει ότι είναι ο μόνος που έχει δίκιο. Μια κάποια κυρία εκνευρίζεται με την απεριόριστη εμπιστοσύνη του άντρα της προς τους Εγγλέζους, ένας κάποιος κύριος τα βάζει με την κυρία του εξαιτίας των περιφρονητικών της σκέψεων για το αγαπημένο του έθνος. Από νωρίς το πρωί μέχρι αργά το βράδυ, και το πιο ωραίο είναι ότι ποτέ δεν βαριούνται! Ανακάλυψα κάτι που λειτουργεί σαν πυροκροτητής, είναι σαν να τσιμπάς κάποιον με μια βελόνα για να τον κάνεις να πεταχτεί. Η τεχνική μου λειτουργεί ακριβώς με τον ίδιο τρόπο. Στρέφεις τη συζήτηση στην πολιτική, μια ερώτηση, μια λέξη, μια φράση αρκεί, κι όλη η οικογένεια αμέσως περνάει στη δράση!

Σαν να μην έφταναν τα δελτία της Βέρμαχτ και του BBC, εδώ και πολύ καιρό υπάρχει μια «Luftlagemeldung»²⁰. Κοντολογίς υπέροχο, αλλά επίσης (η άλλη όψη του νομίσματος) συχνά απογοητευτικό. Οι Εγγλέζοι χρησιμοποιούν τα εναέρια όπλα τους συνέχεια.

20. Ραδιοφωνική εκπομπή που ενημέρωνε για τις αεροπορικές επιδρομές.

Η επιμονή αυτή μόνο με τα γερμανικά ψέματα μπορεί να συγκριθεί, που κι αυτά μας τα ξεφουρνίζουν συνέχεια! Έτσι, το ραδιόφωνο είναι ήδη αναμμένο από τις οχτώ το πρωί (αλλιώς στις εννιά) κι ακούμε όλες τις ώρες, ως τις εννιά, δέκα ή ακόμη κι έντεκα το βράδυ. Αυτή είναι η πιο ωραία απόδειξη ότι οι μεγάλοι έχουν υπομονή κι ένα μυαλό στο οποίο δύσκολα μπορεί να φτάσει κανείς (ορισμένοι φυσικά, δεν θέλω να προσβάλω κανέναν). Θα έπρεπε να μας αρκεί μια εκπομπή ή δύο το πολύ για όλη τη μέρα. Αλλά αυτοί οι ηλίθιοι... Τέλος πάντων, τα έχω ήδη πει όλα.

Arbeiter program²¹, Ράδιο Οράγγη, Φρανκ Φίλιπς ή την Αυτής Μεγαλειότητα τη Βιλχεμίνα, όλα τ' ακούνε, και ακούνε πειθήνια και δίχως διάκριση. Αν δεν τρώνε ή δεν κοιμούνται, τότε είναι καθισμένοι μπροστά στο ραδιόφωνο και μιλάνε για το φαγητό, τον ύπνο και την πολιτική. Ω, είναι πολύ βαρετό πια αλλά είναι το μόνο που μου μένει να κάνω προκειμένου να μην καταλήξω να γίνω γριά καρακάξα! Βέβαια, με τόσους γέρους δίπλα μας, δεν θα ήταν και τόσο κακή ιδέα τελικά.

Για να σου δώσω ένα παράδειγμα, η ομιλία του τόσο αγαπητού μας Ουίνστον Τσόρτσιλ είναι ιδανική.

Εννιά η ώρα, Κυριακή βράδυ. Κρατάμε ζεστό το τσάι πάνω στο τραπέζι, οι καλεσμένοι μπαίνουν στο δωμάτιο. Ο Ντούσελ εγκαθίσταται αριστερά από το ραδιόφωνο, ο Κύριος μπροστά, ο Πέτερ δίπλα. Η Μαμά κοντά στον Κύριο, η Κυρία από πίσω. Η Μαργκότ κι εγώ στο βάθος κι ο Πιμ στο τραπέζι. Διαπιστώνω ότι δεν περιγράφω πολύ καθαρά τις θέσεις μας, αλλά σε τελική ανάλυση δεν έχουν και τόσο μεγάλη σημασία. Οι κύριοι καπνίζουν σαν φουγάρα, ο Πέτερ συγκεντρώνεται τόσο πολύ για ν' ακούσει καλύτερα, που κλείνουν τα μάτια του, η Μαμά φοράει ένα μακρύ σκούρο νεγκλιζέ κι η Κυρία τρέμει εξαιτίας των αεροπλάνων που, δίχως να νοιάζονται καθόλου για την ομιλία, κατευθύνονται αποφασιστικά προς το Έσεν. Ο Μπαμπάς ρουφάει το τσάι του, η Μαργκότ κι εγώ είμαστε αδελφικά ενωμένες από τον κοιμισμένο Μούσι, που έχει ξαπλωθεί σε δύο διαφορετικά γόνατα.

21. Πρόγραμμα των εργατών.

Η Μαργκότ φοράει μπιγκουτί στα μαλλιά της, εγώ έχω ντυθεί για ύπνο μ' ένα νυχτικό υπερβολικά μικρό, υπερβολικά κοντό και υπερβολικά στενό.

Η ατμόσφαιρα φαίνεται –και αυτή τη φορά είναι– ζεστή, ευχάριστη και ειρηνική, ωστόσο περιμένω με αγωνία τις αντιδράσεις στην ομιλία. Δυσκολεύονται να συγκρατηθούν, ανυπομονούν περιμένοντας τον επόμενο καβγά. Ψιτ, ψιτ, σαν γάτος που προσπαθεί να παρασύρει ένα ποντίκι έξω από την τρύπα του, τσιγκλάνε ο ένας τον άλλο, μέχρι να προκαλέσουν τον καβγά.

Δική σου,
Άννα

ΤΡΙΤΗ 28 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Όσο κι αν έχω να γράφω πολλά ακόμη για τα πολιτικά, έχω κι ένα σωρό άλλα νέα να σου διηγηθώ. Πρώτον, η Μαμά μου απαγόρευσε ν' ανεβαίνω εκεί πάνω, γιατί, κατά τη γνώμη της, η κυρία Βαν Ντάαν ζηλεύει. Δεύτερον, ο Πέτερ κάλεσε τη Μαργκότ ν' ανεβαίνει πάνω μαζί μου. Δεν ξέρω κατά πόσο το θέλει ή αν το πρότεινε απλώς από ευγένεια. Τρίτον, πήγα να ρωτήσω τον Μπαμπά αν πιστεύει ότι πρέπει να υπολογίζω τη ζήλια της κυρίας Βαν Ντάαν και μου είπε όχι. Και τι να κάνω εγώ; Η Μαμά θύμωσε, μου απαγορεύει ν' ανέβω πάνω, θέλει ν' αρχίσω να μελετάω πάλι εδώ, με τον Ντούσελ – ίσως ζηλεύει κι εκείνη. Ο Μπαμπάς συμφωνεί να παραχωρήσει στον Πέτερ κι εμένα τις λίγες αυτές ώρες και δεν βλέπει τίποτα το κακό, αφού τα πάμε τόσο καλά. Η Μαργκότ αγαπάει κι εκείνη τον Πέτερ, αλλά έχει την εντύπωση ότι τρεις δεν συζητάνε τόσο καλά όσο δύο.

Κατά τ' άλλα, η Μαμά πιστεύει ότι ο Πέτερ είναι ερωτευμένος μαζί μου. Για να είμαι ειλικρινής, θα ήθελα να είναι αλήθεια. Έτσι θα ήταν πολύ πιο εύκολο να γνωρίσουμε ο ένας τον άλλο. Επιπλέον εκείνη λέει ότι ο Πέτερ με κοιτάζει ασταμάτητα. Είναι

αλήθεια ότι κλείνουμε συχνά το μάτι ο ένας στον άλλο. Και τι φταίω εγώ αν εκείνος θέλει να θαυμάζει τα λακκάκια στα μάγουλά μου;

Βρίσκομαι σε πολύ δύσκολη θέση. Η Μαμά είναι εναντίον μου κι εγώ εναντίον της. Ο Μπαμπάς κάνει πως δεν βλέπει αυτή τη σιωπηλή πάλη. Η Μαμά στενοχωριέται γιατί με αγαπάει ακόμα, αλλά εγώ δεν στενοχωριέμαι καθόλου γιατί δεν της έχω πια καμία εμπιστοσύνη. Κι ο Πέτερ... Δεν θέλω να χάσω τον Πέτερ. Είναι τόσο γλυκός και τον θαυμάζω τόσο πολύ. Όλα θα μπορούσαν να γίνουν τόσο όμορφα ανάμεσά μας... Γιατί πρέπει οι γέροι να χώνουν τη μύτη τους στις υποθέσεις μας;

Συνηθίζω ευτυχώς να κρύβω τα αισθήματά μου, κι εξάλλου καταφέρνω πολύ καλά να μην αφήνω να φανεί ότι είμαι τρελή για εκείνον. Θα εκδηλωθεί άραγε ποτέ; Θα νιώσω ποτέ το μάγουλό του όπως το μάγουλο του Πέτελ στο όνειρό μου; Ω, Πέτερ και Πέτελ, είσαι ένα και το αυτό πρόσωπο! Αυτοί δεν καταλαβαίνουν τι μας τραβάει τόσο πολύ τον έναν προς τον άλλο. Ω, πότε θα καταφέρουμε επιτέλους να νικήσουμε τις δυσκολίες και πόσο ωραίο είναι να τις νικάει κανείς, γιατί το τέλος γίνεται έτσι ακόμη πιο όμορφο. Όταν είναι ξαπλωμένος, με το κεφάλι του στα χέρια του και τα μάτια κλειστά, είναι ακόμα παιδί· όταν παίζει με τον Μούσι ή μιλάει γι' αυτόν, είναι τρυφερός· όταν κουβαλάει πατάτες ή άλλα βαριά πράγματα, τότε είναι δυνατός· όταν πάει να κοιτάξει τη στιγμή των βομβαρδισμών ή να εξακριβώσει μέσα στο σκοτάδι αν έχουν μπει κλέφτες, είναι γενναίος· κι όταν είναι αδέξιος, ακριβώς τότε, είναι συγκινητικός. Προτιμώ να μου εξηγήσει εκείνος από το να πρέπει εγώ να του μάθω κάτι. Θα ήθελα πολύ να είναι καλύτερος από μένα σχεδόν σε όλους τους τομείς!

Δεν μου καίγεται καρφί για όλες αυτές τις Μαμάδες. Ω, μακάρι να μπορούσε να εκδηλωθεί.

Ο Μπαμπάς λέει πάντα ότι κάνω νάζια, αλλά δεν είναι αλήθεια, είμαι απλώς φιλάρεσκη. Δεν έχω ακούσει πολλούς ανθρώπους να μου λένε ότι με βρίσκουν χαριτωμένη. Πέρα από τον Σ.Ν., που είπε ότι ήμουν πολύ χαριτωμένη όταν χαμογελούσα. Χτες ωστόσο ο Πέ-

τερ μού έκανε μια ειλικρινή φιλοφρόνηση και θα σου πω περίπου τη συζήτησή μας, έτσι, από ευχαρίστηση. Ο Πέτερ μού έλεγε πολύ συχνά: «Χαμογέλα να σε δω!» Αυτό μου έκανε εντύπωση και χτες το βράδυ τον ρώτησα:

«Μα γιατί πρέπει να χαμογελάω συνέχεια;»

«Γιατί είναι χαριτωμένο. Έτσι κάνουν λακκάκια τα μάγουλά σου. Αλήθεια, πώς γίνεται;»

«Έτσι γεννήθηκα. Έχω ένα λακκάκι και στο σαγόνι. Είναι το μόνο ωραίο πράγμα που έχω».

«Όχι, αυτό δεν είναι αλήθεια!»

«Ναι, ξέρω πολύ καλά ότι δεν είμαι όμορφη κοπέλα. Ποτέ δεν ήμουν και ποτέ δεν θα είμαι!»

«Δεν συμφωνώ καθόλου μαζί σου, εγώ σε βρίσκω όμορφη».

«Δεν είναι αλήθεια».

«Αφού σου το λέω. Μπορείς να με πιστέψεις!» Τότε, φυσικά, είπα κι εγώ το ίδιο πράγμα γι' αυτόν.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 29 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Χτες το βράδυ ο υπουργός Μπολκεστάιν είπε στο Ράδιο Οράγγη ότι μετά τον πόλεμο θα συγκέντρωναν μια συλλογή από ημερολόγια και γράμματα σχετικά με τον πόλεμο. Φυσικά, όλοι όρμησαν στο ημερολόγιό μου.

Σκέψου πόσο ενδιαφέρον θα ήταν αν δημοσίευα ένα μυθιστόρημα σχετικά με το Παράσπιτο. Από τον τίτλο²² και μόνο οι άνθρωποι θα φαντάζονταν ότι πρόκειται για αστυνομικό μυθιστόρημα. Όχι, σοβαρά, καμιά δεκαριά χρόνια μετά τον πόλεμο οι άνθρωποι

22. Ο πρωτότυπος τίτλος στα ολλανδικά ήταν *Het Achterhuis*, που σημαίνει κάτι σαν «Το Πίσω Σπίτι», από όπου προέκυψε η ελληνική εκδοχή το «Παράσπιτο».

σίγουρα θα παραξενευτούν αν ακούσουν πώς ζούσαμε εμείς οι Εβραίοι, πώς τρεφόμασταν και πώς συζητούσαμε εδώ. Ακόμη κι αν σου μιλάω πολύ για μας, δεν ξέρεις παρά ελάχιστα πράγματα για τη ζωή μας. Δεν σου έχω μιλήσει για την αγωνία που νιώθουν οι κυρίες όταν γίνονται βομβαρδισμοί. Για παράδειγμα, όταν την Κυριακή 350 αγγλικά αεροσκάφη έριξαν πεντακόσιες χιλιάδες κιλά βόμβες πάνω από το Ιζμούιντεν, πώς άρχισαν τότε να τρέμουν τα σπίτια σαν στάχια στον άνεμο, ή για τον αριθμό των επιδημιών που κάνουν θραύση εδώ. Για όλα αυτά τα πράγματα δεν ξέρεις τίποτα κι αν έπρεπε να σου τα διηγηθώ όλα με τις πιο μικρές λεπτομέρειες, όλη μέρα δεν θα έκανα τίποτα άλλο από το να σου τα περιγράψω. Οι άνθρωποι κάνουν ουρά για να προμηθευτούν χορταρικά κι ό,τι άλλο μπορείς να φανταστείς, οι γιατροί δεν μπορούν να επισκεφθούν τους ασθενείς τους γιατί τους κλέβουν τα οχήματά τους όπου και αν βρεθούν, οι διαρρήξεις κι οι κλοπές είναι αμέτρητες, σε τέτοιο σημείο, που καταλήγει κανείς να αναρωτιέται τι έχει τσιμπήσει τους Ολλανδούς κι έγιναν κλέφτες έτσι ξαφνικά. Μικρά παιδιά, οχτώ κι έντεκα χρόνων, σπάνε τα παράθυρα των διαμερισμάτων για να κλέψουν ό,τι βρουν μπροστά τους. Κανένας δεν τολμάει ν' αφήσει το σπίτι του για πέντε λεπτά γιατί, όταν φεύγει, μαζί μ' αυτόν φεύγει και το περιεχόμενο του διαμερισμάτος του. Κάθε μέρα στην εφημερίδα δημοσιεύονται αγγελίες που υπόσχονται αμοιβές για την επιστροφή γραφομηχανών, περσικών χαλιών, ηλεκτρικών ρολογιών, υφασμάτων κλπ. Διαλύουν τα ηλεκτρικά ρολόγια, ξεβιδώνουν τα τηλέφωνα από τους θαλάμους ως και το τελευταίο καλώδιο.

Το ηθικό του πληθυσμού δεν μπορεί να είναι καλό, όλοι πεινάνε, οι βδομαδιάτικες μερίδες αρκούν ίσα ίσα για δυο μέρες, εκτός από κείνη του υποκατάστατου του καφέ. Η απόβαση καθυστερεί, οι άντρες αναγκάζονται να φύγουν για τη Γερμανία, τα παιδιά αρρωσταίνουν ή δεν τρέφονται καλά, όλοι κυκλοφορούν με λιωμένα ρούχα και παπούτσια. Μια σόλα στοιχίζει 7,5 φιορίνια στη μαύρη αγορά, κι επιπλέον οι περισσότεροι τσαγκάρηδες δεν δέχονται πια πελάτες ή, κι αν δεχτούν, πρέπει να περιμένει κανείς τέσσερις

μήνες μέχρι να ετοιμαστούν τα παπούτσια, αν δεν εξαφανιστούν στο μεταξύ. Σε όλα αυτά ένα είναι το καλό: τα σαμποτάζ ενάντια στις αρχές δεν παύουν να πολλαπλασιάζονται, ως αντίδραση σε όλο και χειρότερα είδη διατροφής και σε μέτρα που πλήττουν όλο και πιο σκληρά τον πληθυσμό. Όλες οι υπηρεσίες τροφοδοσίας, η αστυνομία, οι υπάλληλοι ή βοηθάνε τους συμπατριώτες τους ή αλλιώς τους καταγγέλλουν, προκαλώντας έτσι τη φυλάκισή τους. Ευτυχώς, δεν υπάρχει παρά ένα μικρό ποσοστό Ολλανδών πολιτών από την κακή πλευρά.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σκέψου, κάνει ακόμα αρκετό κρύο, αλλά οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν πια κάρβουνο εδώ κι έναν μήνα... Χάλια, έτσι; Γενικά το ηθικό ανέβηκε σχετικά με το ρωσικό μέτωπο, γιατί τα νέα είναι φανταστικά. Δεν μιλάω συχνά για πολιτικά, θα πρέπει ωστόσο να σε πληροφορήσω για την τωρινή τους θέση: έχουν φτάσει στα σύνορα με την Πολωνία και, από την πλευρά της Ρουμανίας, στην όχθη του Προύθου.

Βρίσκονται πολύ κοντά στην Οδησσό, έχουν περικυκλώσει το Τερνοπόλ. Εδώ, κάθε βράδυ περιμένουν ένα ανακοινωθέν από τον Στάλιν.

Στη Μόσχα ρίχνουν τόσους τιμπτικούς κανονιοβολισμούς, που κάθε μέρα θα πρέπει να σείεται ολόκληρη η πόλη. Δεν ξέρω αν το κάνουν επειδή το βρίσκουν διασκεδαστικό να παριστάνουν ότι ο πόλεμος έφτασε έξω από την πόρτα τους ή γιατί δεν έχουν άλλο τρόπο να εκφράσουν τη χαρά τους!

Την Ουγγαρία την έχουν καταλάβει τα γερμανικά στρατεύματα. Ένα εκατομμύριο Εβραίοι είναι ακόμα εκεί· τώρα σίγουρα θα πάθουν κι αυτοί τα ίδια!

Εδώ τίποτα το ιδιαίτερο. Σήμερα είναι τα γενέθλια του κυρίου Βαν Ντάαν. Πήρε δώρο δύο πακέτα καπνό, καφέ για ένα μόνο φλιτζάνι –η γυναίκα του τον είχε βάλει κατά μέρος– ένα παντς με λεμόνι από τον Κούχλερ, σαρδέλες από τη Μίεπ, κολόνια από μας, δύο κλαδιά κρίνα και τουλίπες. Να μην ξεχάσω και μια τάρτα φραμπουάζ, λίγο σκληρή εξαιτίας της κακής ποιότητας του αλευριού και της απουσίας βουτύρου, αλλά, παρ' όλα αυτά, νόστιμη.

Τα κουτσομπολιά σχετικά με τον Πέτερ κι εμένα ηρέμησαν λίγο. Θα έρθει να με πάρει απόψε, ευγενικό από μέρους του, έτσι; Γιατί στην πραγματικότητα δεν του αρέσει να το κάνει.

Είμαστε εξαιρετικοί φίλοι, είμαστε πολύ συχνά μαζί και συζητάμε για όλα τα θέματα που μπορείς να φανταστείς. Το βρίσκω αληθινά ευχάριστο που δεν χρειάζεται να φυλάγομαι, όπως θα συνέβαινε με άλλα αγόρια, όταν θίγουμε λεπτά θέματα. Μιλούσαμε, για παράδειγμα, για το αίμα, κι έτσι, φυσικά, καταλήξαμε στην περίοδο. Μας βρίσκει γενναίες, εμάς τις γυναίκες, που μπορούμε κι αντέχουμε μια απώλεια αίματος. Ακόμη κι εμένα με βρίσκει γενναία. Γιατί; Αναρωτιέμαι.

Η ζωή μου εδώ βελτιώθηκε σαφέστατα. Ο Θεός δεν μ' εγκατέλειψε και δεν θα μ' εγκαταλείψει.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Κι όμως όλα είναι ακόμα τόσο δύσκολα, καταλαβαίνεις σίγουρα τι εννοώ, έτσι; Βιάζομαι τόσο πολύ να μου δώσει ένα φιλί, το φιλί αυτό που τόσο αργεί να 'ρθει. Με θεωρεί άραγε ακόμα φίλη, δεν είμαι κάτι παραπάνω;

Ξέρεις –και το ξέρω κι εγώ– ότι είμαι δυνατή, ότι είμαι ικανή ν' αντιμετωπίσω μόνη μου τις περισσότερες στενοχώριες μου, ποτέ δεν συνήθισα να τις μοιράζομαι με κάποιον άλλο, ποτέ δεν αρπά-

χτηκα από μια μητέρα, αλλά τώρα θα ήθελα τόσο ν' ακουμπήσω το κεφάλι μου στον ώμο του και απλώς να νιώσω ήρεμη.

Δεν μπορώ –και ποτέ δεν θα μπορέσω– να ξεχάσω το όνειρό μου με το μάγουλο του Πέτερ πάνω στο δικό μου, όταν όλα ήταν μόνο ευτυχία! Δεν το θέλει άραγε κι εκείνος; Μήπως είναι, απλώς, υπερβολικά δειλός για να ομολογήσει τον έρωτά του; Γιατί θέλει τόσο συχνά να βρίσκομαι κοντά του; Ω, γιατί δεν μιλάει; Πρέπει να σταματήσω, πρέπει να διατηρήσω την ηρεμία μου, θα ξαναβρώ το κουράγιο μου και με λίγη υπομονή θα συμβούν τελικά αυτά που περιμένω, αλλά –κι αυτό είναι το χειρότερο– μοιάζει σαν να τον κυνηγάω εγώ· εγώ ανεβαίνω πάντα πάνω, ποτέ δεν κατεβαίνει εκείνος να με δει. Όμως αυτή η κατάσταση οφείλεται στα δωμάτια και καταλαβαίνει το πρόβλημα. Ναι, σίγουρα θα πρέπει να καταλαβαίνει περισσότερα πράγματα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Σε απόλυτη αντίθεση με τις συνήθειές μου, θα σου μιλήσω λεπτομερώς για το φαγητό, γιατί όχι μόνο στο Παράσπιτο αλλά και σε ολόκληρες τις Κάτω Χώρες, σε ολόκληρη την Ευρώπη κι ακόμη παραπέρα, ο παράγοντας αυτός έχει γίνει πρωταρχικός και πολύ πολύπλοκος. Τους είκοσι εφτά μήνες που περάσαμε εδώ, διασχίσαμε έναν πολύ μεγάλο αριθμό «περιόδων τροφής» και θα σου εξηγήσω αμέσως τι σημαίνει αυτό. Λέγοντας «περιόδους τροφής», εννοώ περιόδους όπου δεν μπορείς να φας παρά ένα μόνο πιάτο ή ένα μόνο λαχανικό. Για ένα διάστημα δεν είχαμε τίποτα άλλο να φάμε εκτός από αντίδια. Αντίδια με χόμα, αντίδια χωρίς χόμα, αντίδια με πουρέ πατάτας, αντίδια και πουρέ πατάτας κατσαρόλας. Έπειτα ακολούθησε το σπανάκι, μετά τα γογγύλια, τα αγγούρια, οι ντομάτες, τα λάχανα κλπ.

Δεν είναι στ' αλήθεια καθόλου ευχάριστο να τρως μόνο λάχανο, μεσπμέρι βράδυ, για παράδειγμα, αλλά είσαι πρόθυμος να κάνεις πολλά πράγματα όταν πεινάς. Την εποχή αυτή βρισκόμαστε σε ιδανική περίοδο, γιατί δεν έχουμε πια κανένα πράσινο χορταρικό. Για το γεύμα, το μενού της εβδομάδας αποτελείται από κόκκινα φασόλια, μπιζελόσουπα, πατατο-αλευροκεφτέδες, γογγύλια ή σάπια καρότα, κι έπειτα πάλι κόκκινα φασόλια. Τρώμε πατάτες σε όλα τα γεύματα, ξεκινώντας από το πρόγευμα, εξαιτίας της έλλειψης ψωμιού, αλλά στο γεύμα είναι κάπως λιγότερο τηγανισμένες. Για να φτιάξουμε σούπα χρησιμοποιούμε φασόλια κόκκινα και άσπρα, πατάτες, γαρνιτούρα σε φακελάκια, ζωμό κοτόπουλου σε φακελάκια, φασόλια κόκκινα σε φακελάκια. Βρίσκουμε φασόλια κόκκινα μέσα σε όλα τα φαγητά, ακόμη και μέσα στο ψωμί. Το βράδυ τρώμε πάντα πατάτες με κάτι που μοιάζει με ζωμό κρέατος, και ευτυχώς που μας έχουν περισσέψει παντζάρια σαλάτα. Πρέπει επίσης να σου μιλήσω για τους αλευροκεφτέδες. Τους φτιάχνουμε με «κυβερνητικό» αλεύρι, νερό και μαγιά. Είναι τόσο σκληροί, που μένει κανείς με την εντύπωση ότι έχει πέτρες στο στομάχι, αλλά τέλος πάντων!

Η μεγάλη μας ατραξιόν είναι μια μικρή φέτα πατέ συκωτιού κάθε βδομάδα, και μαρμελάδα πάνω σε ξερό ψωμί. Αλλά είμαστε ακόμα ζωντανοί και συχνά όλα αυτά είναι ακόμη και νόστιμα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Για ένα μεγάλο διάστημα δεν ήξερα πια γιατί συνέχιζα να μελετάω. Το τέλος του πολέμου φαίνεται τόσο μακρινό, σαν ψεύτικο, σαν ένα πολύ όμορφο παραμύθι. Αν ο πόλεμος δεν έχει ακόμα τελειώσει τον Σεπτέμβριο, δεν θα ξαναπάω σχολείο, γιατί δεν θέλω να είμαι δύο χρόνια πίσω.

Οι μέρες ήταν γεμάτες από Πέτερ, αποκλειστικά από Πέτερ, όνειρα και σκέψεις, ως το Σάββατο το βράδυ που αφέθηκα εντελώς· ήταν φριχτό. Μέσα στο δωμάτιο του Πέτερ το μόνο που έκανα ήταν να συγκρατώ τα δάκρυά μου. Αργότερα άρχισα να γελάω σαν τρελή με τους Βαν Ντάαν. Τη στιγμή του παντς με λεμόνι ήμουν χαρούμενη κι εύθυμη, αλλά μόλις έμεινα μόνη, ένιωσα ότι έπρεπε ν' ανακουφιστώ κλαίγοντας. Με το νυχτικό μου, αφέθηκα να γλιστρήσω καταγής και στην αρχή συγκεντρώθηκα σε μια μεγάλη προσευχή. Έπειτα, με το κεφάλι στα χέρια και τα γόνατα μαζεμένα, έκλαψα κουλουριασμένη στο γυμνό πάτωμα. Ένας δυνατός λυγμός με ξανάφερε στην πραγματικότητα του δωματίου μου και συγκράτησα τα δάκρυά μου, γιατί δεν έπρεπε να με ακούσουν δίπλα.

Μετά προσπάθησα να ξαναπάρω θάρρος. Το μόνο που έλεγα ήταν: «Πρέπει, πρέπει, πρέπει...» Σκυμμένη σ' αυτή την ασυνήθιστη θέση, έπεσα στην άκρη του κρεβατιού και συνέχισα να χτυπιέμαι, και λίγο μετά τις έντεκα ξάπλωσα στο κρεβάτι. Είχαν τελειώσει όλα! Και τώρα τέλειωσε οριστικά, πρέπει να μελετήσω για να μη μείνω πλίθια, για να προοδεύσω, για να γίνω δημοσιογράφος, γιατί αυτό είναι που θέλω! Ξέρω ότι μπορώ να γράψω, μερικά από τα παραμύθια μου είναι καλά, οι περιγραφές του Παράσπιτου χιουμοριστικές, πολλά πράγματα στο ημερολόγιό μου είναι ζωντανά, αλλά... αν έχω πραγματικά ταλέντο, θα φανεί αργότερα.

Το *Όνειρο της Εύας* είναι το καλύτερο παραμύθι μου και το πιο απίστευτο είναι πως πραγματικά δεν ξέρω πού τα βρίσκω. Στη *Ζωή της Κάντι* υπάρχουν πολλά καλά πράγματα, αλλά το σύνολο δεν λέει τίποτα. Ο καλύτερος και ο πιο αυστηρός από τους κριτές μου εδώ είμαι εγώ η ίδια· εγώ ξέρω τι είναι καλά ή άσχημα γραμμένο. Όταν δεν γράφει κανείς, δεν μπορεί να καταλάβει πόσο ευχάριστο είναι. Παλιότερα, πάντα λυπόμουν που ήμουν εντελώς ανίκανη να ζωγραφίσω, αλλά τώρα είμαι πολύ ευχαριστημένη που ξέρω τουλάχιστον να γράφω. Κι αν δεν έχω ταλέντο για να γράψω σε εφημερίδες ή για να γράψω βιβλία, τότε

θα μπορώ τουλάχιστον να γράφω για τον εαυτό μου. Αλλά θέλω να προχωρήσω κι άλλο, δεν μπορώ να με φανταστώ να ζω μια ζωή σαν της Μαμάς, της κυρίας Βαν Ντάαν κι όλων των γυναικών που κάνουν τη δουλειά τους κι έπειτα τις ξεχνάνε όλοι. Θα πρέπει να έχω κάτι στο οποίο να μπορώ ν' αφοσιωθώ πέρα από τον άντρα μου και τα παιδιά μου! Ναι, δεν θέλω, σαν τους περισσότερους ανθρώπους, να έχω ζήσει για το τίποτα, θέλω να είμαι χρήσιμη ή ευχάριστη στους ανθρώπους που ζουν γύρω μου και που ωστόσο δεν με γνωρίζουν. Θέλω να συνεχίσω να ζω ακόμα και μετά τον θάνατό μου. Και γι' αυτό ευγνωμονώ τόσο το Θεό που μου έδωσε μια δυνατότητα ν' αναπτυχθώ και να γράφω κι επομένως να εκφράσω όλα όσα υπάρχουν μέσα μου!

Όταν γράφω τα ξεφορτώνομαι όλα, η λύπη μου εξαφανίζεται, το κουράγιο μου ξαναγεννιέται! Αλλά, να η κύρια ερώτηση: θα μπορέσω άραγε ποτέ να γράφω κάτι μεγάλο, θα γίνω ποτέ δημοσιογράφος και συγγραφέας;

Το ελπίζω τόσο, γιατί γράφοντας μπορώ να τα εκφράσω όλα, τις σκέψεις μου, τα ιδανικά μου και τους καρπούς της φαντασίας μου.

Πάει πολύς καιρός που δεν δούλεψα τη *Ζωή της Κάντι*. Μέσα στο μυαλό μου ξέρω ακριβώς τη συνέχεια της ιστορίας, αλλά δεν κυλάει σωστά. Ίσως να μην τελειώσω ποτέ και τα πάντα να καταλήξουν στο καλάθι των αχρήστων ή στη σόμπα. Είναι μια πολύ δυσάρεστη σκέψη, αλλά σκέφτομαι ότι στα δεκατέσσερα και με τόσο μικρή πείρα δεν μπορεί κανείς βέβαια να γράφει φιλοσοφία. Πρέπει λοιπόν να επιμείνω, να ξαναβρώ το θάρρος μου, τελικά θα τα καταφέρω, γιατί το να γράφω είναι αυτό που θέλω!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΕΜΠΤΗ 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Με ρώτησες ποια είναι τα χόμπι και τα ενδιαφέροντά μου και θα

σου απαντήσω, αλλά σε προειδοποιώ, έχω ένα σωρό, οπότε μην εκπλαγείς.

Κατ' αρχάς: το γράψιμο, αλλά στην πραγματικότητα αυτό δεν το λογαριάζω σαν χόμπι. Νούμερο δύο: Τα γενεαλογικά δέντρα. Ψάχνω τα γενεαλογικά δέντρα των βασιλικών οικογενειών της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ισπανίας, της Αγγλίας, της Αυστρίας, της Ρωσίας, των σκανδιναβικών χωρών και της Ολλανδίας, σε όλες τις εφημερίδες, τα βιβλία και τα έγγραφα. Ξέρω ήδη πολλά πράγματα για πολλές από τις βασιλικές οικογένειες, και μάλιστα εδώ και πολύ καιρό κρατάω σημειώσεις απ' όλες τις βιογραφίες ή τα ιστορικά βιβλία που διαβάζω. Κι επιπλέον αντιγράφω πολλά κομμάτια ιστορίας.

Έτσι φτάνουμε στο τρίτο μου χόμπι, την ιστορία. Ο Μπαμπάς μου έχει ήδη αγοράσει πολλά βιβλία σχετικά. Πραγματικά βιάζομαι να έρθει η μέρα που θα μπορώ να ξεκοκαλίζω όλα τα βιβλία της δημοτικής βιβλιοθήκης.

Στην τέταρτη θέση, έρχεται η μυθολογία της Ελλάδας και της Ρώμης. Κι εδώ, έχω διάφορα βιβλία σχετικά με το θέμα αυτό. Τις εννέα Μούσες ή τους επτά έρωτες του Δία μπορώ να σου τ' απαριθμήσω χωρίς πρόβλημα. Τις γυναίκες του Ηρακλή τις παίζω στα δάχτυλα.

Οι άλλες μου μανίες είναι οι σταρ του κινηματογράφου κι οι οικογενειακές φωτογραφίες.

Τρελαίνομαι για το διάβασμα και τα βιβλία. Μ' ενδιαφέρει πολύ η ιστορία της τέχνης, ιδιαίτερα οι συγγραφείς, οι ποιητές και οι ζωγράφοι. Όσο για τους μουσικούς, ίσως αυτοί να ακολουθήσουν στη συνέχεια. Νιώθω σίγουρα αντιπάθεια για την άλγεβρα, τη γεωμετρία και την αριθμητική. Γενικά μαθαίνω όλη τη σχολική ύλη με ευχαρίστηση, αλλά κυρίως την ιστορία!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Το κεφάλι μου γυρίζει, πραγματικά δεν ξέρω από πού ν' αρχίσω. Η

Πέμπτη (τελευταία φορά που σου έγραφα) πέρασε φυσιολογικά, την Παρασκευή –ήταν Μεγάλη Παρασκευή– το απόγευμα παίξαμε ένα επιτραπέζιο, όπως εξάλλου και το Σάββατο το απόγευμα. Οι μέρες αυτές πέρασαν πολύ γρήγορα. Το Σάββατο, γύρω στις δύο, άρχισαν να πέφτουν πυροβολισμοί αδιάκοπα. Ταχυβόλα κατά τους κυρίους. Έπειτα ξαφνικά απόλυτη ηρεμία.

Την Κυριακή το απόγευμα, έπειτα από πρόσκλησή μου, ο Πέτερ ήρθε να με δει στις τέσσερις και μισή. Στις πέντε και τέταρτο ανεβήκαμε στο μπροστινό πατάρι, όπου μείναμε ως τις έξι. Από τις έξι ως τις επτά και τέταρτο, το ραδιόφωνο είχε μια όμορφη συναυλία με έργα Μότσαρτ. *Η Μικρή Νυχτερινή Μουσική* μού άρεσε περισσότερο απ' όλα. Μέσα στο δωμάτιο σχεδόν δεν καταφέρνω ν' ακούσω, γιατί όταν ακούω ωραία μουσική αναστατώνομαι.

Την Κυριακή το βράδυ ο Πέτερ δεν μπόρεσε να κάνει μπάνιο, γιατί η σκάφη, γεμάτη με ασπρόρουχα, ήταν στην κάτω κουζίνα. Έτσι, γύρω στις οχτώ, ανεβήκαμε κι οι δύο στο μπροστινό πατάρι και, για να μπορέσουμε να καθίσουμε άνετα, πήρα το μοναδικό μαξιλάρι που υπήρχε στο δωμάτιό μας. Καθίσαμε πάνω σ' ένα κιβώτιο. Το κιβώτιο και το μαξιλάρι ήταν πολύ στενά, ήμασταν στριμωγμένοι πλάι πλάι, χρησιμοποιούσαμε τ' άλλα κιβώτια για να ακουμπάμε. Επιπλέον, μας έκανε συντροφιά ο Μούσι, επομένως είχαμε κάποιον να... μας προσέχει. Ξαφνικά, στις εννέα παρά τέταρτο, ο κύριος Βαν Ντάαν σφύριξε και ρώτησε αν είχαμε ένα μαξιλάρι του κυρίου Ντούσελ. Πεταχτήκαμε πάνω για να κατέβουμε με το μαξιλάρι, τον γάτο και τον Βαν Ντάαν. Απ' αυτό το μαξιλάρι ξεκίνησαν όλες μας οι στενοχώριες. Ο Ντούσελ είχε θυμώσει, γιατί είχαμε πάρει το μαξιλάρι του και φοβόταν μη βρει ψείρες. Έκανε ολόκληρη ιστορία για το βρομομαξιλάρι αυτό. Για να εκδικηθούμε τον απαίσιο χαρακτήρα του, ο Πέτερ κι εγώ κρύψαμε δύο σκληρές βούρτσες στο κρεβάτι του, τις οποίες αναγκαστήκαμε να ξαναπάρουμε, γιατί ξαναγύρισε στο δωμάτιο. Διασκεδάσαμε αρκετά με τη διακοπή αυτή. Αλλά η χαρά μας δεν επρόκειτο να κρατήσει πολύ. Στις εννέα και μισή ο Πέτερ χτύπησε απαλά την πόρτα και ρώτησε τον Μπαμπά αν μπορού-

σε μια στιγμή να έρθει να τον βοηθήσει με μια περίπλοκη φράση στ' αγγλικά. «Είναι ύποπτο», είπα στη Μαργκότ, «βρήκε ένα πρόσχημα, είναι ολοφάνερο από τον τόνο των κυρίων. Εμένα σαν διάρρηξη μου φαίνεται!»

Η υπόθεσή μου αποδείχτηκε σωστή, είχαν κάνει διάρρηξη στην αποθήκη. Σε χρόνο μηδέν ο Μπαμπάς, ο Βαν Ντάαν κι ο Πέτερ ήταν κάτω, η Μαργκότ, η Μαμά, η Κυρία κι εγώ περιμέναμε.

Τέσσερις γυναίκες που αγωνιούν νιώθουν την ανάγκη να μιλήσουν, αυτό συνέβαινε και μ' εμάς, όταν ξαφνικά ακούσαμε ένα χτύπημα κάτω κι έπειτα απόλυτη ησυχία. Το ρολόι χτύπησε δέκα παρά τέταρτο. Το χρώμα είχε φύγει από τα πρόσωπά μας, αλλά ήμασταν ακόμα ήρεμες παρόλο τον φόβο μας. Μα τι έκαναν λοιπόν οι κύριοι; Τι ήταν αυτό το χτύπημα; Μήπως πάλευαν με τους διαρρηκτές; Καμιά μας δεν έκανε πια ερωτήσεις. Περιμέναμε.

Δέκα η ώρα: Βήματα στις σκάλες, ο Μπαμπάς μπήκε στο δωμάτιο, χλομός και νευρικός, μαζί με τον κύριο Βαν Ντάαν. «Σβήστε τα φώτα, ανεβείτε αθόρυβα πάνω, πιστεύουμε ότι θα έρθει η αστυνομία!»

Δεν προλαβαίναμε ν' ανησυχήσουμε, σβήσαμε τα φώτα, πήρα στα γρήγορα ένα σακάκι κι ήμασταν ήδη πάνω. «Λοιπόν, τι συνέβη, πείτε μας γρήγορα». Αλλά δεν υπήρχε κανείς για να μας πει, οι κύριοι είχαν ήδη κατέβει ξανά κάτω. Δεν ξαναγύρισαν και οι τέσσερις παρά μόνο στις δέκα και δέκα. Οι δύο από αυτούς στήθηκαν μπροστά στο παράθυρο του Πέτερ. Η πόρτα που βλέπει στο πλατύσκαλο ήταν κλειστή κι η πόρτα-βιβλιοθήκη κλειστή κι αυτή. Σκεπάσαμε το πορτατίφ μ' ένα πουλόβερ, έπειτα μας διηγήθηκαν τα εξής:

Ο Πέτερ ήταν στο πλατύσκαλο όταν άκουσε δύο δυνατά χτυπήματα. Κατέβηκε κι είδε ότι έλειπε μια μεγάλη σανίδα στο αριστερό φύλλο της πόρτας της αποθήκης. Ανέβηκε τρέχοντας πάνω, ειδοποίησε τα μέλη της οικογένειας που ήταν ικανά ν' αμυνθούν, έπειτα κατέβηκαν κάτω κι οι τέσσερις. Οι διαρρηκτές ήταν εκεί όταν μπήκαν στην αποθήκη. Αυθόρμητα ο Βαν Ντάαν φώναξε: «Αστυνομία!» Βιαστικά βήματα ακούστηκαν έξω, οι διαρρηκτές

το είχαν βάλει στα πόδια. Για να μην παρατηρήσει η αστυνομία την τρύπα, έβαλαν ξανά τη σανίδα στη θέση της, αλλά μια κλοτσιά απέξω την έριξε πάλι κάτω. Οι κύριοι είχαν σαστίσει με την τόση τόλμη. Ο Βαν Ντάαν κι ο Πέτερ ένωσαν ότι τους ερχόταν να κάνουν φόνο, ο Βαν Ντάαν χτύπησε δυνατά το πάτωμα με το τσεκούρι και ξανάγινε σιωπή. Ξανάβαλαν τη σανίδα μπροστά στην τρύπα. Όμως, ένα ζευγάρι έξω φώτισε ξανά την αποθήκη μ' έναν πολύ ισχυρό φακό τσέπης. «Διάβολε!» ψιθύρισε ένας από τους κυρίους... Τώρα περνούσε από τον ρόλο του αστυνομικού στον ρόλο του διαρρήκτη. Ανέβηκαν κι οι τρεις τρέχοντας πάνω. Ο Βαν Ντάαν κι ο Ντούσελ πήραν τα βιβλία του τελευταίου, ο Πέτερ άνοιξε τις πόρτες και τα παράθυρα της κουζίνας και του ιδιαίτερου γραφείου, έριξε το τηλέφωνο κάτω και παίρνοντας τη σκάφη βρέθηκαν κι οι τέσσερις πίσω από τις πόρτες της κρυψώνας.

Τέλος πρώτου μέρους.

Προφανώς, το ζευγάρι με τον φακό είχε ειδοποιήσει την αστυνομία. Ήταν Κυριακή βράδυ, το βράδυ της ημέρας του Πάσχα, την άλλη ημέρα δεν θα ερχόταν κανένας στο γραφείο, επομένως κανένας δεν μπορούσε να κάνει τίποτα πριν από την Τρίτη το πρωί. Φαντάσου δύο νύχτες και μια μέρα να ζούμε μέσα στην αγωνία! Δεν σκεφτόμασταν τίποτα, μέναμε καθισμένοι εκεί, στο απόλυτο σκοτάδι, γιατί η Κυρία από τον φόβο της είχε ξεβιδώσει εντελώς τον γλόμπο. Μιλούσαμε ψιθυριστά. Σε κάθε τρίξιμο άκουγε κανείς «σουτ, σουτ». Δέκα και μισή, έντεκα, ούτε ένας ήχος. Ο καθένας με τη σειρά του, ο Μπαμπάς κι ο Βαν Ντάαν ήρθαν να μας δουν. Έπειτα, στις έντεκα και τέταρτο, θόρυβοι κάτω. Σ' εμάς, άκουγε κανείς καθαρά όλη την οικογένεια ν' αναπνέει, κατά τ' άλλα μέναμε ακίνητοι. Βήματα στο σπίτι, στο ιδιαίτερο γραφείο, στην κουζίνα, έπειτα... στη σκάλα μας! Όλοι κρατούσαν την αναπνοή τους, οχτώ καρδιές χτυπούσαν σαν τρελές, βήματα στη σκάλα μας, έπειτα τραντάγματα στην πόρτα-βιβλιοθήκη. Απερίγραπτη στιγμή. «Χαθήκαμε!» είπα εγώ και μας έβλεπα να μας παίρνει και τους οχτώ την ίδια εκείνη νύχτα η Γκεστάπο.

Τραντάγματα στην πόρτα-βιβλιοθήκη, δύο φορές, έπειτα ένα

κουτί έπεσε, τα βήματα απομακρύνθηκαν, για την ώρα είχαμε σωθεί! Ανατριχιάσαμε όλοι, ακούγαμε δόντια να χτυπάνε χωρίς να μπορούμε να προσδιορίσουμε από πού, κανένας δεν μιλούσε πια, μείναμε καθισμένοι έτσι ως τις έντεκα και μισή.

Δεν άκουγε κανείς πια τίποτα μέσα στο σπίτι, αλλά το φως ήταν αναμμένο στο πλατύσκαλό μας, ακριβώς μπροστά στη βιβλιοθήκη. Η βιβλιοθήκη μας είχε φανεί μυστηριώδης; Ή η αστυνομία είχε ξεχάσει να σβήσει το φως; Οι γλώσσες λύθηκαν, όλοι είχαν φύγει, εκτός ίσως από έναν φύλακα μπροστά στην πόρτα.

Τότε κάναμε τρία πράγματα, φοβηθήκαμε, αρχίσαμε να τρέμουμε και, τρίτον, πήγαμε στην τουαλέτα. Οι κουβάδες ήταν στο πατάρι, μόνο το μεταλλικό καλάθι των αχρήστων του Πέτερ μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε. Ο Βαν Ντάαν πήγε πρώτος, έπειτα ο Μπαμπάς. Η Μαμά αισθανόταν πολύ άβολα. Ο Μπαμπάς πήγε το καλάθι στο δωμάτιο, όπου η Μαργκότ, η Κυρία κι εγώ το χρησιμοποιήσαμε με μεγάλη μας χαρά. Τελικά το αποφάσισε κι η Μαμά. Κάθε φορά το άτομο ζητούσε χαρτί, ευτυχώς εγώ είχα αρκετό στην τσέπη μου. Το καλάθι βρομούσε, όλοι μιλούσαν ψιθυριστά κι ήμασταν κουρασμένοι. Ήταν μεσάνυχτα. «Ξαπλώστε κάτω και κοιμηθείτε!» Μας έδωσαν στην καθεμιά, τη Μαργκότ κι εμένα, από ένα μαξιλάρι και μια κουβέρτα. Η Μαργκότ ξάπλωσε κοντά στην ντουλάπα με τις προμήθειες, εγώ ανάμεσα στα πόδια του τραπεζιού. Κοντά στο πάτωμα η βρόμα δεν ήταν και τόσο έντονη, αλλά, παρ' όλα αυτά, η Κυρία πήγε νυχοπατώντας να φέρει λίγη σκόνη χλωρίου, ένα κουρέλι πάνω στο καλάθι λιγότευε κάπως τη βρόμα.

Φλυαρίες, ψιθυριοι, φόβος, βρόμα, πορδές και κάποιος μόνιμα στο καλάθι, άντε να κοιμηθείς. Στις δύο και μισή ήμουν πολύ εξαντλημένη κι ως τις τρεις και μισή δεν άκουγα πια τίποτα. Ξύπνησα όταν η Κυρία ξαπλώθηκε με το κεφάλι της στα πόδια μου.

«Σας παρακαλώ, δώστε μου κάτι να φορέσω», ζήτησα. Μου έδωσαν, αλλά μη με ρωτάς τι: ένα μάλλινο παντελόνι για να βάλω πάνω από την πιτζάμα μου, το κόκκινο πουλόβερ και τη μαύρη φούστα, άσπρα καλτσάκια και μακριές τρύπιες κάλτσες από

πάνω. Έπειτα η Κυρία ξαναπήρε τη θέση της στην καρέκλα κι ο Κύριος ήρθε να ξαπλώσει στα πόδια μου. Από τις τρεις και μισή άρχισα να σκέφτομαι. Έτρεμα ακόμα τόσο πολύ, που ο Βαν Ντάαν δεν μπορούσε να κοιμηθεί. Ετοιμαζόμουν για την επιστροφή της αστυνομίας. «Λοιπόν, θα πρέπει να τους πούμε γιατί κρυβόμαστε. Αν είναι καλοί Ολλανδοί, όλα θα πάνε καλά. Αν είναι φιλοναζιστές, θα πρέπει να εξαγοράσουμε τη σιωπή τους!»

«Εξαφάνισε τουλάχιστον το ραδιόφωνο!» αναστέναξε η Κυρία.

«Ναι, μέσα στον φούρνο», απάντησε ο κύριος, «αν βρουν εμάς, ας βρουν και το ραδιόφωνο!»

«Τότε, θα βρουν και το ημερολόγιο της Άννας», ανακατεύτηκε ο Μπαμπάς.

«Δεν έχουμε παρά να το κάψουμε», πρότεινε η πιο τρομοκρατημένη από μας.

Αυτή η στιγμή κι η στιγμή που η αστυνομία τράνταξε τη βιβλιοθήκη μου προκάλεσαν τη μεγαλύτερη αγωνία. Όχι το ημερολόγιό μου! Αν κάψουν το ημερολόγιό μου, ας κάψουν κι εμένα! Ο Μπαμπάς δεν απάντησε ευτυχώς!

Δεν είναι καθόλου ενδιαφέρον να μεταφέρω όλες τις συζητήσεις που θυμάμαι. Μιλήσαμε τόσο πολύ, παρηγόρησα την Κυρία που φοβόταν. Μιλούσαμε για φυγή και για ανακρίσεις της Γκεστάπο, σκεφτόμασταν να χρησιμοποιήσουμε το τηλέφωνο και προσπαθούσαμε να διατηρήσουμε την ψυχραιμία μας.

«Τώρα θα πρέπει να φερθούμε σαν στρατιώτες, Κυρία. Αν χρειαστεί να θυσιάσουμε, σύμφωνοι, αλλά για τη βασίλισσα και την πατρίδα, για την ελευθερία, την αλήθεια και τη δικαιοσύνη, όπως μας επαναλαμβάνουν συνέχεια στο Ράδιο Οράγγη. Το μόνο τραγικό είναι ότι θα τους παρασύρουμε όλους στη δυστυχία μας!»

Έπειτα από μια ώρα ο κύριος Βαν Ντάαν άλλαξε πάλι θέση με τη γυναίκα του, ο Μπαμπάς ήρθε κοντά μου. Οι κύριοι κάπνιζαν αδιάκοπα, κάπου κάπου ένας βαθύς αναστεναγμός, έπειτα πιπί στα γρήγορα κι όλα ξανάρχιζαν από την αρχή. Τέσσερις η ώρα, πέντε η ώρα, πεντέμισι. Σηκώθηκα για ν' αφουγκραστώ τους θορύβους μαζί με τον Πέτερ. Καθόμασταν τόσο κοντά, που νιώθαμε

τα κορμιά μας να τρέμουν, κάπου κάπου ανταλλάξαμε μια λέξη κι αφουγκραζόμασταν με το αυτί τεντωμένο.

Μέσα στο δωμάτιο έβγαλαν το καμουφλάζ κι ετοίμασαν έναν γραπτό κατάλογο όσων έπρεπε να συζητήσουν στο τηλέφωνο με τον Κλάιμαν. Πραγματικά, σκόπευαν να τηλεφωνήσουν στον Κλάιμαν στις εφτά για να έρθει κάποιος εδώ. Ο κίνδυνος να τους ακούσει ο φύλακας που στεκόταν μπροστά στην πόρτα ή στην αποθήκη ήταν μεγάλος, αλλά ο κίνδυνος μιας επιστροφής της αστυνομίας ακόμη μεγαλύτερος.

Αν και εσωκλείω τον κατάλογο, θα τον αντιγράψω για μεγαλύτερη σαφήνεια:

Διάρρηξη: ήρθε η αστυνομία ως την περιστρεφόμενη βιβλιοθήκη, όχι παραπέρα. Κάποιος διέκοψε προφανώς τους διαρρήκτες, παραβίασαν την πόρτα της αποθήκης κι έφυγαν από τον κήπο. Η εξώπορτα είναι αμπαρωμένη, ο Κούχλερ σίγουρα έφυγε από τη δεύτερη πόρτα.

Οι γραφομηχανές κι οι αριθμομηχανές είναι ασφαλείς στο μαύρο ντουλάπι του ιδιαίτερου γραφείου.

Επιπλέον, εσώρουχα της Μίεπ ή της Μπεπ βρίσκονται στη σκάφη μέσα στην κουζίνα.

Μόνο η Μπεπ κι ο Κούχλερ έχουν κλειδί της δεύτερης πόρτας, ίσως να έχει σπάσει η κλειδαριά.

Να προσπαθήσουν να ειδοποιήσουν τον Γιαν, να βρουν το κλειδί και να ρίξουν μια ματιά στο γραφείο. Πρέπει επίσης να ταΐσουν τον γάτο.

Όλα έγιναν χωρίς πρόβλημα, τηλεφωνήσαμε στον Κλάιμαν, βγάλαμε τις μπάρες, κρύψαμε τη γραφομηχανή στο χρηματοκιβώτιο. Ύστερα καθίσαμε στο τραπέζι και περιμέναμε τον Γιαν ή την αστυνομία. Ο Πέτερ είχε αποκοιμηθεί, ο κύριος Βαν Ντάαν κι εγώ ήμασταν ξαπλωμένοι στο πάτωμα, όταν ακούσαμε ηχηρά βήματα κάτω. Σηκώθηκα σιγά. «Είναι ο Γιαν!»

«Όχι, όχι, είναι η αστυνομία!» έλεγαν όλοι οι άλλοι. Χτύπησαν από τη μεριά μας, η Μίεπ σφύριξε. Για την κυρία Βαν Ντάαν αυτό

παραίταν, γλομή σαν πεθαμένη κι εξουθενωμένη, είχε σωριαστεί στην καρέκλα της, κι αν η ένταση κρατούσε άλλο ένα λεπτό, σίγουρα θα είχε λιποθυμήσει. Όταν ο Γιαν κι η Μίεπ μπήκαν μέσα, το δωμάτιό μας παρουσίαζε ένα υπέροχο θέαμα, το τραπέζι και μόνο άξιζε τον κόπο να φωτογραφηθεί. Πάνω του υπήρχαν ένα περιοδικό Κινηματογράφος και Θέατρο ανοιχτό σε μια σελίδα που έδειχνε χορεύτριες, δύο βάζα μαρμελάδα, μισό κι ένα τέταρτο από σάντουιτς, πηκτίνη, ένας καθρέφτης, μια χτένα, σπύριτα, στάχτη, τσιγάρα, καπνός, ένα τασάκι, βιβλία, μια κιλότα, ένας φακός, η χτένα της Κυρίας, χαρτί τουαλέτας κ.λπ. Φυσικά, υποδεχθήκαμε τον Γιαν και τη Μίεπ με κραυγές χαράς και δάκρυα. Ο Γιαν έκλεισε την τρύπα με λευκό ξύλο και δεν άργησε να φύγει μαζί με τη Μίεπ για να δηλώσει τη διάρρηξη στην αστυνομία. Εξάλλου η Μίεπ είχε βρει κάτω από την πόρτα του μαγαζιού ένα σημείωμα του Σλέεχερς, του νυχτοφύλακα, που είχε εντοπίσει την ανοιχτή τρύπα κι είχε ειδοποιήσει την αστυνομία, ο Γιαν θα πήγαινε να τον δει κι αυτόν.

Επομένως, δεν είχαμε παρά μόνο μισή ώρα για να συγυριστούμε. Ποτέ δεν είδα να γίνονται τόσες μεταμορφώσεις σε τόσο λίγο χρόνο όσες εκείνη τη μισή ώρα. Η Μαργκότ κι εγώ τακτοποιήσαμε τα κρεβάτια κάτω, πήγαμε στην τουαλέτα βουρτσίσαμε τα δόντια μας, πλύναμε τα χέρια μας και χτενιστήκαμε. Έπειτα τακτοποίησα λίγο ακόμη στο δωμάτιο κι ανέβηκα ξανά πάνω. Είχαν ήδη αδειάσει το τραπέζι, πήραμε λίγο νερό και βάλουμε να φτιάξουμε καφέ και τσάι, βράσαμε γάλα και στρώσαμε τραπέζι για τον καφέ. Ο Μπαμπάς κι ο Πέτερ άδειασαν τα καθίσια από τα τσίσα και τα κακά ξεπλένοντάς τα με ζεστό νερό και σκόνη χλωρίου. Το μεγαλύτερο ξεχείλιζε κι ήταν τόσο βαρύ, που δυσκολεύτηκαν να το σηκώσουν. Και σαν να μην έφτανε αυτό, είχε τέτοια διαρροή, που χρειάστηκε να το μεταφέρουν με έναν κουβά.

Στις έντεκα ξαναβρεθήκαμε με τον Γιαν γύρω από το τραπέζι και σιγά σιγά το σπίτι απέκτησε ξανά τη φιλόξενη όψη του.

Η εκδοχή του Γιαν ήταν η εξής:

«Στο σπίτι των Σλέεχερς η γυναίκα του μου είπε –ο κύριος κοι-

μόταν- ότι κάνοντας έναν γύρο κατά μήκος των καναλιών, ο κύριος είχε ανακαλύψει την τρύπα και μαζί με έναν αστυνόμο που είχε πάει να φέρει είχε επιθεωρήσει το ακίνητο».

Ο κύριος Σλέεχερς είναι ιδιωτικός νυχτοφύλακας και περνάει κάθε βράδυ με το ποδήλατο κατά μήκος των καναλιών με τους δυο του σκύλους. Ο κύριος θα ερχόταν την Τρίτη να δει τον Κούχλερ και να του διηγηθεί τα υπόλοιπα. Στο τμήμα δεν είχαν μάθει ακόμα για τη διάρρηξη, αλλά αμέσως το σημείωσαν για να έρθουν κι εκείνοι την Τρίτη και να κάνουν μια διαπίστωση. Γυρίζοντας ο Γιαν πέρασε κατά τύχη μπροστά από του κυρίου Βαν Χούβεν, που μας προμηθεύει πατάτες, και του είπε ότι είχε γίνει διάρρηξη.

«Το ξέρω», είπε ο Βαν Χούβεν με αδιάφορο ύφος, «πέρασα χτες το βράδυ μπροστά από το ακίνητό σας με τη γυναίκα μου και είδα μια τρύπα στην πόρτα. Η γυναίκα μου ήθελε να απομακρυνθεί, αλλά εγώ έριξα μια ματιά (με τον φακό) και τη στιγμή εκείνη θα πρέπει να το βάλαν στα πόδια οι διαρρήκτες. Για μεγαλύτερη ασφάλεια δεν φώναξα την αστυνομία, στην περίπτωσή σας προτιμώ να μην ανακατεύομαι, δεν ξέρω τίποτα, αλλά νομίζω ότι μαντεύω». Ο Γιαν τον ευχαρίστησε και συνέχισε τον δρόμο του. Ο Βαν Χούβεν σίγουρα θα πρέπει να υποπτεύεται ότι είμαστε εδώ, γιατί πάντα φέρνει τις πατάτες μετά τις δώδεκα και μισή κι όχι μετά τη μία και μισή. Τι ωραίος τύπος!

Όταν ο Γιαν έφυγε και τελειώσαμε το πλύσιμο των πιάτων ήταν μία η ώρα. Πήγαμε όλοι να κοιμηθούμε. Στις τρεις παρά τέταρτο ξύπνησα και είδα ότι ο κύριος Ντούσελ είχε ήδη εξαφανιστεί. Εντελώς τυχαία, με νυσταγμένο ύφος, συνάντησα στο λουτρό τον Πέτερ, που μόλις είχε κατέβει. Δώσαμε ραντεβού κάτω. Φρεσκάρισα το πρόσωπό μου και κατέβηκα κάτω.

«Ύστερα απ' όλα αυτά, έχεις το κουράγιο να έρθεις στο μπροστινό πατάρι;» με ρώτησε. Είπα πως ναι, πήρα το μαξιλάρι μου τυλιγμένο σε ένα κομμάτι ύφασμα και πήγαμε στο μπροστινό πατάρι. Ο καιρός ήταν υπέροχος και σε λίγο οι σειρήνες άρχισαν να ουρλιάζουν - εμείς μείναμε εκεί που βρισκόμασταν. Ο Πέτερ πέρασε το μπράτσο του γύρω από τον ώμο μου, πέρασα κι εγώ το

μπράτσο μου γύρω από τον ώμο του, περιμέναμε υπομονετικά, αγκαλιασμένοι, μέχρι που ήρθε η Μαργκότ να μας φωνάξει στις τέσσερις για τον καφέ.

Φάγαμε το ψωμί μας, ήπιαμε τη λεμονάδα μας και είπαμε αστεία, επομένως είχαμε ξαναβρεί το πητικό μας. Κατά τ' άλλα, όλα έγιναν όπως συνήθως, ευχαρίστησα τον Πέτερ το βράδυ, γιατί ήταν ο πιο γενναίος απ' όλους.

Κανένας από μας δεν είχε ξαναπεράσει ποτέ τόσο μεγάλο κίνδυνο όσο εκείνη τη νύχτα. Ο Θεός πραγματικά μας προστάτευε. Για σκέψου... η αστυνομία τράνταξε τη βιβλιοθήκη μας, ακριβώς μπροστά ήταν αναμμένο το φως κι εμάς δεν μας αντιλήφθηκαν. «Χαθήκαμε!» είπα σιγανά τη στιγμή εκείνη, αλλά να 'μαστε και πάλι σώοι και αβλαβείς.

Αν γίνει η απόβαση με τις βόμβες της, ο καθένας θα μπορεί να προστατευτεί μόνος του, αλλά τώρα ανησυχούσαμε γι' αυτούς τους καλούς, αθώους χριστιανούς. «Σωθήκαμε, σώστε μας ξανά!» να το μόνο που μπορούμε να πούμε.

Το επεισόδιο αυτό προκάλεσε πολλές αλλαγές. Πλέον ο Ντούσελ εγκαθίσταται το βράδυ στο λουτρό, ο Πέτερ πηγαίνει να επιθεωρήσει το σπίτι στις οχτώμισι και στις εννιάμισι, δεν μπορούμε πια ν' ανοίξουμε το παράθυρο του Πέτερ, γιατί ο τύπος από την Keg είδε το παράθυρο ανοιχτό, δεν μπορούμε πια να τραβήξουμε νερό μετά τις εννιάμισι το βράδυ. Ο κύριος Σλέεχερ προσλήφθηκε ως νυχτοφύλακας. Σήμερα το βράδυ θα έρθει ένας παράνομος μαραγκός, που από τα λευκά κρεβάτια μας που είχαμε στη Φρανκφούρτη θα φτιάξει κάτι για να μας οχυρώσει. Τώρα στο Παράσπιτο συζητάμε όλα τα υπέρ και τα κατά. Ο Κούχλερ μάς επέτληξε για την απροσεξία μας, ο Γιαν είπε κι εκείνος ότι δεν έπρεπε να κατεβαίνουμε ποτέ. Τώρα πρέπει να μάθουμε αν ο Σλέεχερ είναι άνθρωπος εμπιστοσύνης, αν τα σκυλιά θ' αρχίσουν να γαβγίζουν όταν ακούνε κάποιον πίσω από την πόρτα, πώς να οχυρωνόμαστε, κι ένα σωρό άλλα πράγματα.

Όλο αυτό μας επανέφερε απότομα στην πραγματικότητα: είμαστε αλυσοδεμένοι Εβραίοι, αλυσοδεμένοι σ' ένα μόνο μέρος, δίχως

δικαιώματα και με χιλιάδες υποχρεώσεις. Εμείς οι Εβραίοι δεν πρέπει ποτέ ν' ακούμε την καρδιά μας, πρέπει να είμαστε θαρραλέοι και δυνατοί, πρέπει να υπομένουμε όλες τις δυσάρεστες καταστάσεις δίχως να διαμαρτυρόμαστε, πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε και να συνεχίσουμε να έχουμε εμπιστοσύνη στον Θεό. Μια μέρα ο φοριχτός αυτός πόλεμος θα τελειώσει επιτέλους, μια μέρα θα μπορούμε να είμαστε ανθρώπινα όντα κι όχι μόνο Εβραίοι!

Ποιος το επέβαλε αυτό; Ποιος μας έκανε εμάς, τους Εβραίους, μια εξαίρεση ανάμεσα σε όλους τους λαούς; Ποιος μας έκανε να υποφέρουμε τόσο μέχρι τώρα; Ο Θεός μάς έπλασε έτσι, αλλά ο Θεός επίσης θα μας ανυψώσει. Αν αντέξουμε όλη αυτή την αθλιότητα κι αν εξακολουθούν να υπάρχουν Εβραίοι, τότε οι Εβραίοι θα πάνε να είναι καταραμένοι και θα γίνουν υποδείγματα. Και ποιος ξέρει, ίσως η πίστη μας διδάξει στον κόσμο και σ' όλους τους λαούς ποιο είναι το καλό. Άραγε γι' αυτόν και μόνο τον λόγο πρέπει να υποφέρουμε; Δεν θα μπορέσουμε ποτέ να γίνουμε αποκλειστικά Ολλανδοί ή αποκλειστικά Άγγλοι· σ' όποια χώρα κι αν ζούμε θα παραμείνουμε πάντα Εβραίοι, κι επιπλέον πρέπει να παραμείνουμε πάντα Εβραίοι, αλλά και θέλουμε να παραμείνουμε. Κουράγιο! Ας συνεχίσουμε να συνειδητοποιούμε το καθήκον μας και ας μην παραπονιόμαστε· θα έρθει το τέλος, ο Θεός ποτέ δεν εγκατέλειψε τον λαό μας. Στο πέρασμα των αιώνων οι Εβραίοι επιβίωσαν, αναγκάστηκαν να υποφέρουν, αλλά στο πέρασμα των αιώνων έγιναν δυνατοί· οι αδύνατοι ξεχωρίζουν κι οι δυνατοί θα επιζήσουν και δεν θα πεθάνουν ποτέ!

Εκείνη τη νύχτα κατάλαβα ότι θα πέθαινα, περίμενα την αστυνομία, ήμουν έτοιμη, έτοιμη όπως οι στρατιώτες στο πεδίο της μάχης. Ήθελα να πεθάνω για την πατρίδα, αλλά τώρα, τώρα που είμαι πάλι σώα και αβλαβής, τώρα η πρώτη μου επιθυμία μετά τον πόλεμο είναι να γίνω Ολλανδέζα!

Αγαπώ τους Ολλανδούς, αγαπώ τη χώρα μας, αγαπώ τη γλώσσα και θέλω να εργαστώ εδώ. Κι ακόμη κι αν χρειαστεί να γράψω στη βασίλισσα, δεν θα λυγίσω αν δεν πετύχω τον σκοπό μου!

Ανεξαρτητοποιούμαι όλο και περισσότερο από τους γονείς μου.

Παρόλο που είμαι μικρή ακόμα, έχω μεγαλύτερη όρεξη για τη ζωή και μια πιο σίγουρη και πιο αγνή αίσθηση για τη δικαιοσύνη από τη Μαμά. Ξέρω τι θέλω, έχω έναν σκοπό, έχω μια γνώμη, έχω μια πίστη κι έναν έρωτα. Αφήστε με να είμαι ο εαυτός μου, τότε είμαι ευτυχισμένη. Ξέρω ότι είμαι γυναίκα, μια γυναίκα με εσωτερική δύναμη και θάρρος! Αν ο Θεός μ' αφήσει να ζήσω, θα προχωρήσω πολύ περισσότερο απ' όσο προχώρησε ποτέ η Μαμά, δεν θα μείνω ασήμαντη, θα εργαστώ στον κόσμο και για τους ανθρώπους!

Και σήμερα ξέρω ότι το θάρρος κι η χαρά είναι απολύτως απαραίτητα!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Η ατμόσφαιρα εδώ είναι ακόμα πολύ φορτισμένη. Ο Πιμ βράζει, η Κυρία είναι στο κρεβάτι με συνάχι και γκρινιάζει, ο Κύριος έχει γίνει κατακίτρινος από τα τσιγάρα, ο Ντούσελ, που θυσίασε ένα μεγάλο μέρος της άνεσής του, μας το θυμίζει συνεχώς με διάφορες παρατηρήσεις κλπ. Άλλωστε πρέπει να πούμε ότι αυτή την εποχή μάς κυνηγάει η ατυχία. Οι τουαλέτες έχουν διαρροή κι η βρύση έχει χαλάσει. Χάρη στις πολυάριθμες επαφές μας, θα επισκευαστούν και τα δύο γρήγορα.

Συχνά είμαι συναισθηματική, όπως ξέρεις, αλλά συνήθως υπάρχει λόγος γι' αυτό. Όταν ο Πέτερ κι εγώ, μέσα σε μια φοβερή ακαταστασία και σκόνη, καθόμαστε αγκαλιασμένοι σ' ένα σκληρό ξύλινο κιβώτιο κι εκείνος παίζει με μια μπούκλα μου, όταν έξω τα πουλιά κελαηδάνε, όταν βλέπουμε τα δέντρα να βγάζουν φύλλα, όταν ο ήλιος σε τραβάει προς τα έξω, όταν ο ουρανός είναι τόσο γαλάζιος, ω, τότε θέλω τόσο πολλά πράγματα!

Εδώ δεν βλέπεις παρά μόνο συνοφρωμένα και γκρινιαρικά πρόσωπα, δεν ακούς παρά μόνο συγκρατημένους αναστεναγμούς και

παράπονα, θα ληγες ότι ξαφνικά ζούμε μια αφόρητη κατάσταση. Αν είναι σε τέτοιο σημείο αφόρητη, φταίμε εμείς. Εδώ, στο Παράστιτο, κανένας δεν δίνει το καλό παράδειγμα. Ο καθένας πρέπει να τα βγάλει πέρα μόνος του με τα σκαμπανεβάσματα της διάθεσής του.

«Άντε να τελειώνουμε», να τι ακούμε κάθε μέρα!

Η δουλειά μου, η ελπίδα μου, ο έρωτάς μου, το κουράγιο μου, να τι μου δίνει δύναμη και θάρρος! Είμαι σίγουρη, Κιτ, ότι μου 'χει στρίψει λιγάκι σήμερα, ωστόσο δεν ξέρω γιατί. Είναι όλα μπερδεμένα, δίχως κανέναν ειρμό, και καμιά φορά αμφιβάλλω σοβαρά ότι θα ενδιαφερθεί κανείς ποτέ για τις φλυαρίες μου. *Οι Εκμυστηρεύσεις Ενός Ασχημόπαπου* θα είναι ο τίτλος όλων αυτών των αποησιών. Οι κύριοι Μπολκεστάιν²³ και Γκερμπράντι σίγουρα δεν θα βρουν πολύ ενδιαφέρον το δικό μου ημερολόγιο.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

«Το ένα κακό διαδέχεται το άλλο. Πότε επιτέλους θα τελειώσουν όλα αυτά;»

Είναι πραγματικά άξιο λόγου, σκέψου λίγο τι μας συνέβη και πάλι: ο Πέτερ ξέχασε να βγάλει τον σύρτη από την πόρτα. Κατά συνέπεια ο Κούχλερ κι οι άνθρωποι της αποθήκης δεν μπόρεσαν να μπουν μέσα. Ο Κούχλερ αναγκάστηκε να πάει από την Κεγ και να σπάσει το τζάμι της κουζίνας για να μπει. Τα παράθυρά μας ήταν ανοιχτά και το είδαν κι αυτό από την Κεγ. Αραγε τι να λένε εκεί για όλα αυτά; Κι ο Βαν Μάαρεν; Ο Κούχλερ είναι έξαλλος. Από τη μια τον κατηγορούμε που δεν επισκευάζει τις πόρτες, κι από την άλλη κάνουμε μια τόσο μεγάλη αποησία! Μπορώ να σου

23. Ο Γκέριτ Μπολκενστάιν ήταν ο υπουργός Παιδείας και ο Πιέτερ Γκερμπράντι ο πρωθυπουργός της εξόριστης ολλανδικής κυβέρνησης στο Λονδίνο.

πω ότι ο Πέτερ είναι σε κακή κατάσταση. Όταν η Μαμά είπε στο τραπέζι ότι τον Πέτερ λυπόταν περισσότερο απ' όλους, παραλίγο να βάλει τα κλάματα. Αλλά όλοι έχουμε ευθύνη, γιατί σχεδόν κάθε μέρα αναρωτιόμαστε αν βγάλαμε τον σύρτη κι ο κύριος Βαν Ντάαν το ρωτάει κι αυτός σχεδόν πάντα. Ίσως μπορέσω να τον παρηγορήσω σε λίγη ώρα· θα ήθελα τόσο πολύ να τον βοηθήσω λίγο!

Ορίστε μερικές ακόμη εκμυστηρεύσεις σχετικά με τη ζωή στο Παράσπιτο αυτές τις τελευταίες εβδομάδες:

Το περασμένο Σάββατο ο Μόφι αρρώστησε ξαφνικά, δεν κουνιόταν καθόλου και του έτρεχαν τα σάλια. Αμέσως η Μίεπ τον άρπαξε, τον τύλιξε μ' ένα κουρέλι, τον έχωσε στο δίχτυ και τον πήγε στο νοσοκομείο των σκύλων και των γάτων. Ο κτηνίατρος του έγγραψε μια συνταγή, γιατί ο Μόφι είχε πρόβλημα στα έντερα. Ο Πέτερ τού έδωσε το φάρμακο πολλές φορές, αλλά έπειτα ο Μόφι δεν ξαναεμφανίστηκε, γύριζε έξω μέρα νύχτα (πήγε να βρει την αρραβωνιαστικιά του, χωρίς αμφιβολία). Τώρα όμως η μουσούδα του είναι πρησμένη, κι όταν τον πιάνουμε, σκούζει. Μάλλον θα 'φαγε καμιά κλοτσιά κάπου που θα πήγε κάτι να σουφρώσει. Ο Μούσι ήταν βραχνιασμένος για μερικές μέρες. Ακριβώς τη στιγμή που ετοιμαζόμασταν να τον στείλουμε κι αυτόν στον κτηνίατρο, να που μισογιατρεύτηκε.

Αυτόν τον καιρό αφήνουμε το παράθυρο της σοφίτας μας μισάνοιχτο ακόμη και τη νύχτα. Ο Πέτερ κι εγώ μένουμε συχνά εκεί πάνω το βράδυ.

Χάρη σ' ένα διάλυμα και λίγη λαδομπογιά, η τουαλέτα μας θα μπορέσει να επισκευαστεί γρήγορα. Επίσης αντικαταστάθηκε η σπασμένη βρύση.

Η υγεία του κυρίου Κλάιμαν ευτυχώς βελτιώνεται. Σε λίγο θα πάει να δει έναν ειδικό. Μακάρι να μη χρειαστεί να του κάνουν εγχείριση στο στομάχι. Αυτόν τον μήνα είχαμε οχτώ δελτία τροφίμων. Δυστυχώς το πρώτο δεκαπενθήμερο βρήκαμε μόνο ξερά λαχανικά αντί για νιφάδες βρόμης ή πλιγούρι.

Η λιχουδιά μας αυτή την εποχή είναι το πικαλίλι. Όταν πέσει σε άσχημη στιγμή, βρίσκεις μόνο αγγούρια και λίγη μουστάρδα. Τα πράσινα λαχανικά έχουν εξαφανιστεί. Σαλάτα, σαλάτα και τίποτα

άλλο. Τα γεύματά μας τώρα πια αποτελούνται μόνο από πατάτες και ζωμό κρέατος σε κύβους.

Οι Ρώσοι ελέγχουν περισσότερη από τη μισή Κριμαία. Οι Άγλοι σταμάτησαν στο Κασίνο. Τώρα πια μόνο στο Δυτικό Μέτωπο μπορούμε να βασιζόμαστε. Πολυάριθμοι βομβαρδισμοί και απίστευτα μαζικοί. Στη Χάγη το Γενικό Πολιτικό Ολλανδικό Επιτελείο υπέστη επίθεση από ένα βομβαρδιστικό. Όλοι οι Ολλανδοί θα έχουν καινούριες κάρτες.

Αρκετά για σήμερα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΚΥΡΙΑΚΗ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Να θυμάσαι τη χτεσινή μέρα, γιατί είναι ορόσημο στη ζωή μου. Δεν είναι σημαντικό για μια κοπέλα να πάρει το πρώτο της φιλί; Ε, λοιπόν, και για μένα είναι εξίσου σημαντικό. Το φιλί του Μπραμ στο δεξί μου μάγουλο δεν μετράει, ούτε εξάλλου και το φιλί του κυρίου Βάουντστρα στο δεξί μου χέρι. Πώς πήρα τόσο ξαφνικά αυτό το φιλί, θα σου το διηγηθώ.

Χτες το βράδυ, κατά τις οχτώ, καθόμουν με τον Πέτερ στο ντιβάνι του. Δεν άργησε να περάσει το μπράτσο του γύρω από τον ώμο μου (καθώς ήταν Σάββατο δεν φορούσε τη γαλάζια του φόρμα). «Ας μετακινηθούμε λίγο», είπα εγώ, «για να μη χτυπάω το κεφάλι μου στη μικρή βιβλιοθήκη». Γλίστρησε σχεδόν ως τη γωνία, κι εγώ πέρασα το μπράτσο μου κάτω από το δικό του, πίσω από την πλάτη του και πάνω στο πλευρό του και παραλίγο να με πνίξει, έτσι όπως αγκάλιαζε τους ώμους μου με το μπράτσο του. Δεν ήταν η πρώτη φορά που καθόμασταν έτσι, αλλά ποτέ δεν ήμασταν τόσο κοντά ο ένας στον άλλο όσο χτες το βράδυ. Μ' έσφιγγε δυνατά πάνω του, το αριστερό μου στήθος άγγιζε τον θώρακά του, η καρδιά μου χτυπούσε ήδη, αλλά δεν είχαμε τελειώσει. Δεν ησύχασε παρά μόνο

όταν ακούμπησα το κεφάλι μου στον ώμο του, με το δικό του από πάνω. Όταν ανασηκώθηκα, έπειτα από πέντε λεπτά περιήπου, πήρε γρήγορα το κεφάλι μου στα χέρια του και το ξανάβαλε πάνω στον ώμο του. Ω, ήταν τόσο όμορφο, δεν μπορούσα να μιλήσω, το απολάμβανα τόσο πολύ. Χάιδευε κάπως αδέξια το μάγουλό μου και το μπράτσο μου, έπαιζε με τις μπούκλες μου και την περισσότερη ώρα τα κεφάλια μας ήταν κολλημένα το ένα πάνω στο άλλο.

Αυτό που ένιωθα εκείνη την στιγμή δεν μπορώ να σου το περιγράψω. Κίτι, ήμουν υπερβολικά ευτυχισμένη – το ίδιο κι εκείνος, νομίζω.

Στις οχτώ και μισή σηκωθήκαμε. Ο Πέτερ φόρεσε τ' αθλητικά του παπούτσια για να κάνει λιγότερο θόρυβο στη δεύτερη επιθεώρησή του μέσα στο κτίριο, κι εγώ στεκόμουν δίπλα του. Πώς βρήκα τη σωστή κίνηση δεν ξέρω αλλά, πριν κατέβω, μου έδωσε ένα φιλή μέσα από τα μαλλιά μου, μισό στο αριστερό μάγουλο, μισό στο αυτί. Κατέβηκα τρέχοντας, δίχως να γυρίσω, και περιμένω με μεγάλη ανυπομονησία τη σημερινή ημέρα. Κυριακή πρωί, λίγο πριν από τις έντεκα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Νομίζεις ότι ο Μπαμπάς κι η Μαμά θα ενέκριναν να φιλάω ένα αγόρι σ' ένα ντιβάνι – ένα αγόρι δεκαεφτάμισι χρόνων με μια κοπέλα σχεδόν δεκαπέντε χρόνων; Για να πούμε την αλήθεια, πιστεύω πως όχι, αλλά στο θέμα αυτό μόνο στον εαυτό μου μπορώ να έχω εμπιστοσύνη. Αισθάνομαι τόσο ήρεμη, τόσο ασφαλής εκεί στην αγκαλιά του να ονειροπολώ, είναι τόσο ερεθιστικό να νιώθω το μάγουλό του πάνω στο δικό μου, είναι τόσο υπέροχο να ξέρω ότι κάποιος με περιμένει. Αλλά –γιατί υπάρχει ένα «αλλά»– ο Πέτερ θα θελήσει άραγε να σταματήσει εκεί; Φυσικά, δεν ξέχασα την υπόσχεσή του, αλλά είναι αγόρι!

Ξέρω καλά ότι βιάζομαι πολύ, δεν έχω καν κλείσει τα δεκαπέντε και μια τέτοια ανεξαρτησία δεν είναι εύκολο να την καταλάβουν οι άλλοι άνθρωποι. Είμαι σχεδόν σίγουρη ότι η Μαργκότ δεν θα έδινε ποτέ ένα φιλή σ' ένα αγόρι, αν δεν υπήρχε προοπτική αρραβώνα ή γάμου, αλλά ούτε ο Πέτερ ούτε εγώ έχουμε τέτοια σχέδια. Κι η Μαμά σίγουρα δεν άγγιξε κανέναν άλλον άντρα πριν γνωρίσει τον Μπαμπά. Τι θα 'λεγαν οι φίλες μου ή η Ζακ, αν ήξεραν ότι ο Πέτερ με κράτησε στην αγκαλιά του, με την καρδιά μου πάνω στο στήθος του, με το κεφάλι μου πάνω στον ώμο του, το κεφάλι του και το πρόσωπό του πάνω στο δικό μου!

Ω, Άννα, τι ντροπή! Αλλά όχι, δεν βλέπω τίποτα το ντροπιαστικό. Είμαστε κλεισμένοι εδώ, αποκομμένοι από τον κόσμο, ζούμε μέσα στην αγωνία και την ανησυχία, ιδιαίτερα τώρα τελευταία, γιατί να μείνουμε χωρισμένοι ο ένας από τον άλλο εμείς που αγαπιόμαστε! Γιατί να μη φιληθούμε σε τέτοιους καιρούς; Γιατί να περιμένουμε να φτάσουμε στη σωστή ηλικία; Γιατί να θέτουμε πολλές ερωτήσεις στους εαυτούς μας;

Ανέλαβα εγώ η ίδια να προσέχω τον εαυτό μου, εκείνος δεν θα ήθελε ποτέ να μου προξενήσει καμιά λύπη ή στενοχώρια. Γιατί, κάτω από τέτοιες συνθήκες, να μη φερθώ όπως μου υπαγορεύει η καρδιά μου και να μας κάνω και τους δύο ευτυχισμένους; Ωστόσο πιστεύω, Κίτι, ότι καταλαβαίνεις λίγο τις αμφιβολίες μου, νομίζω ότι η ειλικρίνειά μου ξεσηκώνεται ενάντια στις υποκρισίες. Νομίζεις ότι έχω καθήκον να πω στον Μπαμπά αυτό που κάνω; Νομίζεις ότι το μυστικό μας πρέπει να φτάσει στ' αυτιά ενός τρίτου; Ένα μεγάλο μέρος της απόλαυσης θα χανόταν, αλλά θα ένιωθα άραγε μεγαλύτερη ηρεμία μέσα μου; Θα το συζητήσω μαζί του.

Ναι, θέλω να του μιλήσω πάλι για ένα σωρό πράγματα, γιατί δεν βλέπω τι νόημα έχει ν' αρκούμαι στα χάδια του. Το να πούμε ο ένας στον άλλο τις σκέψεις μας προϋποθέτει μεγάλη εμπιστοσύνη, αλλά έτσι θα αισθανόμαστε κι οι δυο πιο δυνατοί!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Χτες το πρωί ήμασταν άλλη μια φορά επί ποδός πολέμου στις έξι η ώρα, γιατί όλη η οικογένεια πάλι νόμιζε ότι είχε ακούσει θορύβους διάρρηξης. Το θύμα, αυτή τη φορά, μάλλον ήταν ένας από τους γείτονές μας. Όταν ελέγξαμε τις πόρτες μας στις εφτά, ήταν ερμητικά κλεισμένες – ευτυχώς!

ΤΡΙΤΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Εδώ όλα πάνε καλά. Χτες το βράδυ ήρθε ξανά ο μαραγκός και άρχισε να βιδώνει σιδερένιες πλάκες πάνω στα φύλλα της πόρτας.

Ο Μπαμπάς μόλις είπε ότι είναι σχεδόν σίγουρος ότι θα γίνουν εκτεταμένες επιχειρήσεις πριν από τις 20 Μαΐου, τόσο στη Ρωσία και την Ιταλία όσο και στη Δύση. Εγώ δυσκολεύομαι όλο και περισσότερο να μας φανταστώ απελευθερωμένους από την τωρινή μας κατάσταση.

Χτες ο Πέτερ κι εγώ μπορέσαμε επιτέλους να συζητήσουμε, πράγμα που αναβάλλαμε τουλάχιστον δέκα μέρες τώρα. Του εξήγησα τα πάντα σχετικά με τις κοπέλες και δεν φοβήθηκα να μπω σε πολύ προσωπικές λεπτομέρειες. Μου φάνηκε μάλλον διασκεδαστικό όταν ανακάλυψα ότι πίστευε πως στις εικονογραφήσεις απλώς παρέλειπαν να απεικονίσουν το άνοιγμα στο γυναικείο σώμα. Επομένως, δεν μπορούσε να φανταστεί ότι βρισκόταν στ' αλήθεια ανάμεσα στα πόδια. Η βραδιά τέλειωσε μ' ένα αμοιβαίο φιλί, λίγο στην άκρη του στόματος· ήταν πραγματικά μια υπέροχη αίσθηση!

Ίσως, παρ' όλα αυτά, ν' ανέβω μια μέρα εκεί πάνω παίρνοντας μαζί μου το βιβλίο με τις όμορφες φράσεις, για να εμβαθύνω επιτέλους λίγο τα πράγματα. Δεν μου αρκεί το ότι κάθε μέρα βρισκόμαστε ο ένας στην αγκαλιά του άλλου και θα μου άρεσε πολύ αν σκεφτόταν το ίδιο κι εκείνος.

Μετά τον άστατο χειμώνα μας έχουμε μια υπέροχη άνοιξη, ο Απρίλης είναι πραγματικά θαυμάσιος, δεν κάνει ούτε πολλή ζέστη ούτε πολύ κρύο, μόνο μια μικρή μπόρα κάπου κάπου. Η καστανιά

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

μας είναι ήδη αρκετά πράσινη και βλέπει μάλιστα κανείς εδώ κι εκεί να ξεμυτίζουν ήδη μικρά τσαμπιά από μπουμπούκια.

Το Σάββατο η Μπεπ μάς έφερε τέσσερα μπουκέτα λουλούδια, τρία με νάρκισσους κι ένα με υάκινθους – αυτό το τελευταίο για μένα.

Ο κύριος Κούχλερ μάς φέρνει όλο και περισσότερες εφημερίδες. Πρέπει να κάνω άλγεβρα, αντίο.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

«Geliebter Schatz»²⁴,

(Είναι ο τίτλος μιας ταινίας, με την Ντόριτ Κρέισλερ, την Ίντα Βιστ και τον Χάραλντ Πάουλσεν!)

Υπάρχει τίποτα πιο όμορφο στον κόσμο από το να στέκεσαι μπροστά σ' ένα ανοιχτό παράθυρο, να βυθίζεις το βλέμμα σου στη φύση, ν' ακούς τα πουλιά να κελαhdάνε, να νιώθεις τον ήλιο στο μάγουλό σου και να κρατάς ένα γλυκό αγόρι στην αγκαλιά σου;

Νιώθω τόση γαλήνη, τόση ασφάλεια όταν με κρατάει στην αγκαλιά του, όταν ξέρω ότι είναι δίπλα μου, δίχως ωστόσο να μιλάω καθόλου. Δεν μπορεί να είναι κακό αυτό, γιατί μου κάνει τόσο καλό αυτή η γαλήνη. Ω, μακάρι να μη μας ενοχλούσαν ποτέ αυτές τις στιγμές, ούτε καν ο Μούσι!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Χτες το απόγευμα ήμουν στο κρεβάτι γιατί είχα πονόλαιμο, αλλά

24. «Γλυκιά μου αγαπημένη»

επειδή βαρέθηκα από το πρώτο κιόλας απόγευμα και δεν είχα πυρετό, σηκώθηκα σήμερα. Σήμερα εξάλλου ο πονόλαιμος έχει σχεδόν *verschwunden*²⁵.

Όπως ήδη θ' ανακάλυψες μόνη σου, ο Φύρερ μας έκλεισε χτες τα πενήντα πέντε. Σήμερα η Βασιλική της Υψηλότητας, η πριγκίπισσα Ελισάβετ, έκλεισε τα δεκαοχτώ. Το BBC πληροφορήθηκε ότι δεν θεωρείται ακόμα ενήλικη, όπως συμβαίνει συνήθως με τις πριγκίπισσες. Αναρωτηθήκαμε ήδη με ποιον πριγκίπισα θα παντρεύουν αυτή την καλλονή, αλλά δεν μπορέσαμε να βρούμε κανέναν που να της ταιριάζει. Ίσως η αδερφή της, η πριγκίπισσα Μαργαρίτα, μπορέσει να πάρει τον διάδοχο Μποντουέν του Βελγίου!

Εδώ περνάμε από τη μια στενοχώρια στην άλλη. Μόλις ενισχύσαμε τις εξόπορτες, ο Βαν Μάαρεν άρχισε πάλι να εκδηλώνεται. Κατά πάσα πιθανότητα, έκλειψε σπόρους πατάτας και τώρα θέλει να ρίξει το φταίξιμο στην Μπεπ. Το Παράσπιτο βρίσκεται άλλη μια φορά σε εξέγερση. Όπως καταλαβαίνεις, η Μπεπ είναι έξαλλη. Ίσως ο Κούχλερ να θέσει αυτό το παραστρατημένο άτομο υπό επιτήρηση. Σήμερα το πρωί ήταν εδώ ο κύριος από την Μπετοβενστράατ που θα έκανε την εκτίμηση. Συμφωνεί να δώσει 400.000 φιορίνια για το ταμείο μας, οι άλλες προσφορές μάς φαίνονται πολύ χαμηλές. Σκοπεύω να ρωτήσω στο περιοδικό *The Prince* αν θέλουν να δημοσιεύσουν ένα από τα παραμύθια μου, φυσικά με ψευδώνυμο. Όμως, επειδή μέχρι τώρα τα παραμύθια μου είναι αρκετά μεγάλα, δεν πιστεύω ότι έχω και πολλές πιθανότητες επιτυχίας. Θα τα ξαναπούμε, *darling*.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Εδώ και δέκα μέρες περίπου ο Ντούσελ σταμάτησε και πάλι να

25. Εξαφανιστεί.

μιλάει στον Βαν Ντάαν, κι αυτό γιατί μετά τη διάρρηξη πήραμε ένα σωρό καινούρια μέτρα ασφαλείας. Όπως σου είπα ήδη, το ένα από αυτά ήταν ότι δεν επιτρέπεται να κατεβαίνει κάτω το βράδυ. Κάθε βράδυ, στις εννιάμισι, ο Πέτερ κάνει την τελευταία επιθεώρηση μαζί με τον κύριο Βαν Ντάαν κι έπειτα δεν επιτρέπεται να κατέβει κάτω κανένας. Μετά τις οχτώ το βράδυ δεν επιτρέπεται να τραβάμε το καζανάκι στις τουαλέτες, ούτε καν το πρωί στις οχτώ. Το πρωί τα παράθυρα δεν ανοίγουν παρά μόνο όταν ανάψει το φως στο γραφείο του Κούχλερ, και το βράδυ δεν υπάρχει πια περίπτωση να βάλουμε σφήνες για ν' αφήσουμε το παράθυρο μισάνοιχτο. Αυτό το τελευταίο είναι που προκάλεσε τον θυμό του Ντούσελ. Ισχυρίζεται ότι ο Βαν Ντάαν τού έβαλε τις φωνές, αλλά υπεύθυνος είναι ο ίδιος. Είπε ότι θα προτιμούσε να μη φάει παρά να του λείπει ο καθαρός αέρας και πρέπει οπωσδήποτε να βρούμε έναν τρόπο ν' ανοίξουμε τα παράθυρα.

«Ε, λοιπόν, θα μιλήσω εγώ σχετικά στον κύριο Κούχλερ», μου είπε. Απάντησα ότι αυτά τα πράγματα δεν τα αποφασίζαμε ποτέ με τον κύριο Κούχλερ αλλά από κοινού. «Ναι, όλα γίνονται πίσω από την πλάτη μου εδώ, θα το κουβεντιάσω με τον πατέρα σου». Το Σάββατο το απόγευμα και την Κυριακή δεν του επιτράπηκε να εγκατασταθεί στο γραφείο του Κούχλερ, γιατί αν ερχόταν ο επιστάτης από την Keg, θα μπορούσε να τον ακούσει. Παρ' όλα αυτά, ο Ντούσελ έσπευσε να ξαναπάει εκεί. Ο Βαν Ντάαν έγινε έξαλλος από τον θυμό κι ο Μπαμπιάς κατέβηκε να του το πει. Φυσικά, σκάρωσε πάλι κι εγώ δεν ξέρω τι ιστορία, αλλά αυτή τη φορά το κόλπο δεν έπιασε, ούτε καν με τον Μπαμπιά. Ο Μπαμπιάς τού μιλάει κι αυτός όσο το δυνατό λιγότερο τώρα πια, γιατί ο Ντούσελ τον προσέβαλε, με ποιον τρόπο δεν ξέρω ούτε εγώ ούτε κανένας άλλος, αλλά θα πρέπει να είναι σοβαρό.

Και την επόμενη εβδομάδα είναι τα γενέθλια του ελεεινού αυτού τύπου. Το να γιορτάζει τα γενέθλιά του, να μην ανοίγει το στόμα, να κρατάει μούτρα και να πάρει δώρα, πάνε αυτά μαζί;

Η υγεία του κυρίου Βόσκουιλ παρουσιάζει ραγδαία επιδείνωση. Ήδη εδώ και δέκα μέρες έχει σχεδόν σαράντα πυρετό. Ο για-

τρός κρίνει την κατάσταση του απελπιστική, πιστεύουν ότι ο καρκίνος έκανε μετάσταση στον πνεύμονα. Τον καημένο! Θα θέλαμε τόσο να τον βοηθήσουμε, αλλά στην περίπτωση αυτή μόνο ο Θεός μπορεί να τον βοηθήσει.

Έγραφα ένα όμορφο παραμύθι, λέγεται Μπούρι ο Εξερευνητής, κι οι τρεις ακροατές μου το βρήκαν πολύ καλό.

Εξακολουθώ να έχω πολύ συνάχι και κόλλησα και τη Μαργκότ και τον Μπαμπά και τη Μαμά. Φτάνει να μην το αρπάξει κι ο Πέτερ. Επέμεινε να τον φιλήσω και με αποκάλεσε Ελ Ντοράντο του – πού στο καλό το βρήκε πάλι αυτό, ο ανόητος! Αλλά είναι, έτσι κι αλλιώς, αξιολάτρευτος.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΕΜΠΤΗ 27 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σήμερα το πρωί η Κυρία ήταν κακοδιάθετη. Το μόνο που έκανε ήταν να γκρινιάζει, πρώτα γιατί είχε συνάχι, γιατί δεν είχε καραμέλες, γιατί είχε βαρεθεί να φυσάει συνέχεια τη μύτη της. Έπειτα για τον ήλιο που δεν λάμπει. Για την απόβαση που δεν γίνεται. Γιατί δεν μπορεί να κοιτάξει από το παράθυρο κλπ. Μας έκανε να γελάσουμε μέχρι δακρύων και δεν θα πρέπει να ήταν και τόσο άσχημα, γιατί άρχισε κι η ίδια να γελάει μαζί μας.

Η συνταγή μας για τις πατάτες ογκρατέν, τροποποιημένη όπως ακολουθεί επειδή δεν υπάρχουν κρεμμύδια:

Παίρνετε καθαρισμένες πατάτες, τις περνάτε από τον μύλο για τα λαχανικά, προσθέτετε λίγο ξερό αλεύρι δελτίου και αλάτι. Αλείφετε τις κατσαρόλες ή τα ταψιά με παραφίνη ή στεαρίνη και ψήνετε τη ζύμη αυτή επί δυόμισι ώρες. Την τρώτε με σάπια κομπόστα από φρούλες, (Κρεμμύδια δεν υπάρχουν, όπως δεν υπάρχει λίπος για τη φόρμα ούτε για τη ζύμη!)

Αυτή την περίοδο διαβάζω το Αυτοκράτορας Κάρολος Κουί-

ντος, που έγραψε ένας καθηγητής του Πανεπιστημίου του Γκέτινγκεν. Ο άνθρωπος αυτός δούλεψε επί σαράντα χρόνια πάνω σ' αυτό το βιβλίο. Σε πέντε μέρες διάβασα πενήντα σελίδες – είναι αδύνατο να διαβάσει κανείς περισσότερο. Το βιβλίο έχει 598 σελίδες – μπορείς να υπολογίσεις πόσο καιρό θα χρειαστώ για να το διαβάσω, δίχως να λογαριάσουμε τον δεύτερο τόμο! Αλλά... πολύ ενδιαφέρον!

Είναι τρελό για πόσα πράγματα μπορεί ν' ακούσεις να μιλάει μέσα σε μια μέρα μια μαθήτρια, ας πούμε εγώ, για παράδειγμα. Πρώτα, μετέφρασα από τα ολλανδικά στ' αγγλικά ένα κομμάτι από την τελευταία ναυμαχία του Νέλσονα. Έπειτα, μελέτησα τη συνέχεια του πολέμου της Νορβηγίας (1700-1721), με τον Μεγάλο Πέτρο, τον Κάρολο ΙΒ΄, τον Αύγουστο τον Ισχυρό, τον Στανισλάβ Λετσίνσκι, τον Μαζέπα, τον Φον Γκερτς, το Βρανδεμβούργο, τη δυτική Πομερανία, την ανατολική Πομερανία και τη Δανία, συν τις απαραίτητες ημερομηνίες. Στη συνέχεια, προσγειώθηκα στη Βραζιλία, διάβασα σχετικά με τον καπνό στην Μπάχια, την υπεραφθονία καφέ, το 1,5 εκατομμύριο κατοίκους του Ρίο ντε Ζανέιρο, του Περναμπούκο και του Σάο Πάουλο, δίχως να ξεχνάμε τον Αμαζόνιο. Για τους νέγρους, τους μιγάδες, τους λευκούς, κι επιπλέον το 50% των αναλφάβητων και τη μαλάρια. Καθώς μου έμενε ακόμη λίγος καιρός, διάβασα στα γρήγορα ένα γενεαλογικό δέντρο: Ιωάννης ο Πρεσβύτερος, Γουλιέλμος Λουδοβίκος, Ερνέστος Καζιμίρ Α΄, Ερρίκος Καζιμίρ Α΄, ως τη μικρή Μαγκρίτ Φρανσίσκα (που γεννήθηκε το 1943 στην Οτάβα).

Μεσημέρι: στο πατάρι, η εκμάθηση συνεχίζεται με τους προκαθήμενους, τους ιερείς, τους πάστορες, τους πάπες και... ουφ! ως τη μία η ώρα.

Μετά τις δύο το καημένο το παιδί (χμ! χμ!) είχε στρωθεί ξανά στη δουλειά. Ήταν η σειρά των πιθήκων με τη μεγάλη μουσούδα και τη στενή μουσούδα. Λοιπόν, Κίτι, πες μου: πόσα δάχτυλα έχει ένας ιπποπόταμος; Έπειτα, ακολουθεί η Βίβλος, με την Κιβωτό του Νώε, τον Σημ, τον Χαμ και τον Ιαφέθ. Στη συνέχεια, ο Κάρολος Κουίντος. Στου Πέτερ, Ο Συνταγματάρχης, στ' αγγλικά, του Θακε-

ρεί. Απαγγελία γαλλικών λέξεων, κι έπειτα σύγκριση του Μιμισιππί με τον Μιζούρι!

Αρκετά για σήμερα, αντίο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Ποτέ δεν ξέχασα το όνειρό μου με τον Πέτερ Σιφ (βλέπε αρχές Γενάρη). Όταν το σκέφτομαι, νιώθω ακόμα το μάγουλό του πάνω στο δικό μου, μ' εκείνη την υπέροχη αίσθηση που τα έκανε όλα να φαίνονται τόσο καλά. Με τον Πέτερ, τον εδώ, είχα επίσης μερικές φορές αυτή την αίσθηση, αλλά ποτέ τόσο έντονα, ως τη στιγμή που... Καθόμασταν μαζί χτες το βράδυ, όπως συνήθως στο ντιβάνι, αγκαλιασμένοι, και τότε ξαφνικά η συνηθισμένη Άννα εξαφανίστηκε κι αντικαταστάθηκε από τη δεύτερη Άννα, αυτή που δεν είναι ούτε πληθωρική ούτε διασκεδαστική, αλλά που θέλει μόνο ν' αγαπήσει και να είναι τρυφερή. Ήμουν κολλημένη πάνω του κι ένιωθα τη συγκίνηση να φουντώνει μέσα μου. Τα δάκρυα ξεπήδησαν από τα μάτια μου, από το αριστερό μου μάτι το δάκρυ έπεσε πάνω στη φόρμα του, από το δεξί κύλησε κατά μήκος της μύτης μου στο κενό, κι έπειτα κι αυτό στη φόρμα του. Λες να το αντιλήφθηκε; Καμιά χειρονομία δεν έδειξε κάτι τέτοιο. Να ένιωθε άραγε το ίδιο μ' εμένα; Δεν είπε σχεδόν τίποτα. Να υποπτεύεται ότι υπάρχουν δύο Άννες μπροστά του; Ένα σωρό ερωτήσεις χωρίς απάντηση.

Στις οχτώμισι σηκώθηκα, πήγα στο παράθυρο – εκεί αποχαιρετιόμαστε πάντα. Έπρεμα ακόμα, ήμουν ακόμα η Άννα νούμερο δύο. Με πλησίασε, πέρασα τα χέρια μου γύρω από το λαιμό του και του έδωσα ένα φιλί στο αριστερό του μάγουλο, ετοιμαζόμουν να κάνω το ίδιο και στο δεξί, όταν το στόμα του συνάντησε το δικό μου και τα πιέσαμε το ένα πάνω στο άλλο. Νιώθοντας ίλιγγο, σφιγγόμασταν ο ένας πάνω στον άλλο, ξανά και ξανά, για να μη σταματήσουμε ποτέ, ω!

Ο Πέτερ έχει ανάγκη από τρυφερότητα, για πρώτη φορά στη ζωή του ανακάλυψε μια κοπέλα, για πρώτη φορά είδε ότι και τα κορίτσια που είναι τα μεγαλύτερα πειραχτήρια έχουν κι αυτά έναν εσωτερικό κόσμο και μια καρδιά κι ότι αλλάζουν μόλις βρίσκονται μόνα μαζί σου. Για πρώτη φορά στη ζωή του έδωσε τη φιλία του και δόθηκε κι ο ίδιος. Ποτέ μέχρι τώρα δεν είχε φίλο ή φίλη. Τώρα βρήκαμε ο ένας τον άλλο. Ούτε εγώ τον γνώριζα, ούτε εγώ είχα ποτέ κάποιον να εμπιστεύομαι, και να πού καταλήξαμε...

Κι ορίστε πάλι αυτή η ερώτηση που δεν μ' εγκαταλείπει: Είναι σωστό; Είναι σωστό να υποχωρήσω έτσι γρήγορα, να είμαι έτσι παθιασμένη, να νιώθω τόσο πάθος και τόσους πόθους, όσο κι ο ίδιος ο Πέτερ; Έχω το δικαίωμα εγώ, ένα κορίτσι, ν' αφήνομαι έτσι;

Μόνο μία απάντηση ξέρω: «Το θέλω τόσο πολύ... Εδώ και πολύ καιρό νιώθω τόσο μόνη και βρήκα επιτέλους μια παρηγοριά!»

Το πρωί είμαστε φυσιολογικοί, το απόγευμα το ίδιο, εκτός από κάποιες στιγμές, αλλά το βράδυ ο πόθος που έχει συσσωρευτεί μέσα στη μέρα, η ευτυχία κι η υπέροχη αίσθηση απ' όλες τις προηγούμενες φορές επικρατούν ξανά, και δεν σκεφτόμαστε πια παρά ο ένας τον άλλο. Κάθε βράδυ, μετά το τελευταίο φιλή, θα ήθελα να το βάλω στα πόδια τρέχοντας, να μην τον κοιτάζω πια βαθιά μέσα στα μάτια, να φύγω, να φύγω, στο σκοτάδι κι ολομόναχη! Και τι με περιμένει όταν έχω κατέβει δεκατέσσερα σκαλιά; Το γυμνό φως, ερωτήσεις εδώ και γέλια εκεί. Πρέπει να φέρομαι φυσιολογικά και να μην αφήνω να φανεί τίποτα. Η καρδιά μου είναι ακόμα υπερβολικά τρυφερή για να διώξει αμέσως ένα σοκ σαν το χτεσινό, η Άννα η γλυκιά έρχεται υπερβολικά σπάνια, κι ακριβώς γι' αυτό δεν μ' αφήνει να τη διώξω αμέσως. Ο Πέτερ με άγγιξε πιο βαθιά απ' ό,τι με είχαν αγγίξει ποτέ στη ζωή μου, με εξαίρεση στο όνειρό μου! Ο Πέτερ με άρπαξε και με αναστάτωσε εσωτερικά· δεν είναι φυσιολογικό για οποιοδήποτε ανθρώπινο ον να νιώσει έπειτα την ανάγκη κάποιου ηρεμίας, για να ξαναβάλει σε τάξη τις σκέψεις του; Ω, Πέτερ, τι μου έκανες; Τι περιμένεις από μένα; Πού μας οδηγεί αυτό; Ω, τώρα καταλαβαίνω την Μπεπ, τώρα, τώρα που περνάω τα ίδια, τώρα καταλαβαίνω τις αμφιβολίες της. Αν ήμουν

μεγαλύτερη κι ήθελε να με παντρευτεί, τι θ' απαντούσα; Άννα, να είσαι ειλικρινής! Δεν θα μπορούσες να τον παντρευτείς, αλλά να τον παρατήσεις είναι τόσο δύσκολο. Ο Πέτερ δεν έχει ακόμα χαρακτήρα, δεν έχει θέληση, δεν έχει κουράγιο και δύναμη. Είναι ακόμα ένα παιδί, όχι πολύ μεγαλύτερο από μένα. Βαθιά μέσα του δεν ψάχνει παρά τη γαλήνη και την ευτυχία. Είμαι στ' αλήθεια μόνο δεκατεσσάρων χρόνων; Δεν είμαι παρά μόνο μια χαζή μαθητριά; Είμαι πραγματικά ακόμα τόσο άπειρη στα πάντα; Έχω μεγαλύτερη πείρα από τους άλλους, έχω ζήσει κάτι που κανείς, ή σχεδόν κανείς, δεν γνωρίζει στην ηλικία μου.

Φοβάμαι τον ίδιο μου τον εαυτό, φοβάμαι ότι παρασυρμένη από τον πόθο θα εγκαταλειφθώ υπερβολικά γρήγορα. Τι θα γίνει αργότερα με άλλα αγόρια; Ω, είναι δύσκολο να διαλέξει κανείς ανάμεσα στη φωνή της καρδιάς και τη φωνή της λογικής. Η καθημέριά πρέπει να μιλήσει στην ώρα της, αλλά είμαι πράγματι σίγουρη ότι διάλεξα σωστά αυτή την ώρα;

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 2 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Το Σάββατο το βράδυ ρώτησα τον Πέτερ αν πιστεύει ότι πρέπει να μιλήσω για μας στον Μπαμπά. Αφού το συζητήσαμε λίγο, είπε ότι πρέπει. Χάρηκα γιατί αυτό δείχνει την ποιότητα των αισθημάτων του. Μόλις κατέβηκα ξανά κάτω, πήγα να φέρω νερό με τον Μπαμπά. Ήμασταν ακόμα στη σκάλα όταν του είπα: «Μπαμπά, είμαι σίγουρη ότι καταλαβαίνεις πως, όταν ο Πέτερ κι εγώ είμαστε μαζί, δεν καθόμαστε ο ένας ένα μέτρο μακριά από τον άλλον. Είναι κακό αυτό, νομίζεις;» Ο Μπαμπάς δεν απάντησε αμέσως. Ύστερα είπε: «Όχι, δεν το βρίσκω κακό αυτό, αλλά εδώ, σ' αυτόν τον περιορισμένο χώρο, πρέπει να είσαι προσεκτική, Άννα». Πρόσθεσε και κάτι άλλο στο ίδιο πνεύμα κι έπειτα ανεβήκαμε πάλι πάνω.

Την Κυριακή το πρωί με φώναξε και μου είπε: «Άννα, σκέφτηκα άλλη μια φορά το θέμα (είχα ήδη αρχίσει να φοβάμαι!). Εδώ, στο Παράσπιτο, δεν είναι και τόσο καλό. Για να είμαι ειλικρινής, πιστευα ότι είστε απλώς φίλοι. Ο Πέτερ είναι ερωτευμένος;»

«Όχι, φυσικά», απάντησα.

«Λοιπόν, ξέρεις ότι σας καταλαβαίνω πολύ καλά, αλλά πρέπει να κρατήσεις τις αποστάσεις σου. Μην πηγαίνεις πολύ συχνά εκεί πάνω και μην τον ενθαρρύνεις περισσότερο απ' ό,τι χρειάζεται. Στις υποθέσεις αυτές ο άντρας είναι πάντα το ενεργό στοιχείο, η γυναίκα μπορεί να τον συγκρατήσει. Έξω, όταν είναι κανείς ελεύθερος, είναι εντελώς διαφορετικά: Βλέπεις κι άλλα αγόρια ή κι άλλα κορίτσια, μπορείς να βγεις, να κάνεις σπορ κι ό,τι άλλο θέλεις, αλλά εδώ, αν είστε πολύ συχνά μαζί και θέλεις να φύγεις, δεν μπορείς, βλέπεστε συνέχεια, και μάλιστα ασταμάτητα. Να είσαι προσεκτική, Άννα, και μην παίρνεις πολύ στα σοβαρά την υπόθεση!»

«Δεν το κάνω, Μπαμπά, αλλά ο Πέτερ είναι σωστά αναθρεμμένος, είναι πολύ ευγενικό αγόρι!»

«Ναι, αλλά έχει αδύνατο χαρακτήρα. Μπορεί εύκολα να τον επηρεάσει κανείς προς τη σωστή κατεύθυνση αλλά και προς τη λάθος. Ελπίζω, για χάρη του, ότι θα νικήσει το καλό, γιατί είναι από καλή πάστα!»

Συνεχίσαμε να μιλάμε για λίγο και συμφωνήσαμε ότι θα του μιλούσε κι ο Μπαμπάς. Την Κυριακή το απόγευμα, στο μπροστινό πατάρι, με ρώτησε:

«Λοιπόν, Άννα, μίλησες στον πατέρα σου;»

«Ναι», απάντησα, «θα σου τα πω. Ο Μπαμπάς δεν το βρίσκει κακό, αλλά λέει ότι εδώ που είμαστε τόσο πολύ στριμωγμένοι θα μπορούσαν εύκολα να υπάρξουν συγκρούσεις».

«Ωστόσο είχαμε συμφωνήσει να μην τσακωθούμε, κι εγώ σκοπεύω να κρατήσω την υπόσχεσή μου».

«Κι εγώ το ίδιο, Πέτερ, αλλά ο Μπαμπάς δεν το ήξερε αυτό. Πιστευε ότι είμαστε απλοί φίλοι, πιστεύεις ότι μπορούμε να είμαστε φίλοι;»

«Εγώ ναι. Εσύ;»

«Κι εγώ το ίδιο. Είπα επίσης στον Μπαμπά ότι σου έχω εμπιστοσύνη. Σου έχω εμπιστοσύνη, Πέτερ, τόσο απόλυτα όσο και στον Μπαμπά, και πιστεύω ότι είσαι άξιος της εμπιστοσύνης αυτής, έτσι δεν είναι;»

«Το ελπίζω». (Ήταν σαστισμένος και κατακόκκινος.)

«Πιστεύω σ' εσένα, Πέτερ», συνέχισα. «Πιστεύω ότι έχεις καλό χαρακτήρα κι ότι θα βρεις τον δρόμο σου στη ζωή».

Στη συνέχεια μιλήσαμε για άλλα πράγματα, έπειτα του είπα πάλι: «Αν βγούμε αποδώ μέσα, ξέρω καλά ότι δεν θ' ασχοληθείς άλλο μαζί μου!» Θύμωσε. «Δεν είναι αλήθεια, Άννα. Όχι, όχι, δεν έχεις το δικαίωμα να σκέφτεσαι έτσι για μένα!» Τη στιγμή εκείνη μας φώναξαν.

Ο Μπαμπάς τού μίλησε, μου το είπε τη Δευτέρα.

«Ο πατέρας σου πιστεύει ότι αυτή η συντροφικότητα θα μπορούσε να καταλήξει σε έρωτα, αλλά απάντησα ότι φρενάρουμε ο ένας τον άλλον».

Ο Μπαμπάς θέλει να πηγαίνω λιγότερο συχνά εκεί πάνω το βράδυ, αλλά εγώ δεν συμφωνώ, όχι μόνο γιατί μου αρέσει να είμαι με τον Πέτερ, αλλά είπα ότι του είχα εμπιστοσύνη, και θέλω να του αποδείξω και τη δική μου εμπιστοσύνη. Δεν θα μπορούσα ποτέ να το κάνω αν μένω κάτω από δυσπιστία.

Όχι, ανεβαίνω!

Στο μεταξύ, η υπόθεση του Ντούσελ τακτοποιήθηκε. Το Σάββατο το βράδυ, στο τραπέζι, ζήτησε συγγνώμη με ωραίες ολλανδικές φράσεις. Ο Βαν Ντάαν ξαναβρήκε αμέσως την ευγένειά του, ο Ντούσελ σίγουρα πέρασε όλη τη μέρα μαθαίνοντας το μάθημά του.

Η Κυριακή, ημέρα των γενεθλίων του, πέρασε ήσυχα. Του κάναμε δώρο ένα μπουκάλι καλό κρασί του 1919, οι Βαν Ντάαν (που αυτήν τη φορά μπορούσαν να δώσουν το δώρο τους) ένα μπουκάλι πικαλίλι κι ένα μικρό πακέτο ξυραφάκια, ο Κούχλερ ένα δοχείο σιρόπι λεμόνι (για να φτιάξει λεμονάδα), η Μίεπ ένα βιβλίο, τον Μικρό Μάρτιν, και η Μπεπ ένα μικρό φυτό. Κέρασε τον καθένα μας από ένα αυγό.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

As αρχίσουμε με τα νέα της εβδομάδας!

Δεν συζητάμε πολιτικά θέματα αυτό το διάστημα, δεν υπάρχει τίποτα, αλλά πραγματικά τίποτα, οφείλω να σημειώσω. Τελικά άρχισα να πιστεύω κι εγώ ότι θα γίνει η απόβαση. Δεν μπορούν ν' αφήσουν τους Ρώσους να τα βγάλουν πέρα ολομόναχοι, εξάλλου ούτε αυτοί κάνουν τίποτα για την ώρα.

Ο κύριος Κλάιμαν άρχισε πάλι να έρχεται κάθε πρωί στο γραφείο. Mas έδωσε ένα καινούριο ελατήριο για το ντιβάνι του Πέτερ κι ο Πέτερ θα πρέπει τώρα ν' αρχίσει να το φτιάχνει. Δεν έχει καθόλου όρεξη να το κάνει, πράγμα που το καταλαβαίνω. Ο Κλάιμαν μας έδωσε επίσης και σκόνη για τις ψείρες. Σου έχω πει ότι ο Μόφι μας δεν είναι πια εδώ; Εξαφανίστηκε χωρίς ν' αφήσει κανένα ίχνος από την περασμένη Πέμπτη. Θα πρέπει να είναι εδώ και καιρό στον παράδεισο των γάτων, ενώ κάποιος πεινασμένος ίσως απόλαυσε ένα πιάτο φαί. Ίσως μια πλούσια κοπέλα να φτιάξει ένα κατελάκι με τη γούνα του. Ο Πέτερ έχει στενοχωρηθεί πολύ μ' αυτή την υπόθεση.

Εδώ και δεκαπέντε μέρες παίρνουμε το πρωινό μας το Σάββατο στις έντεκα και μισή το πρωί. Πρέπει λοιπόν ν' ακούμαστε σ' ένα φλιτζάνι νιφάδες βρόμης. Από αύριο θα γίνεται το ίδιο κάθε μέρα προκειμένου να κάνουμε οικονομία σ' ένα γεύμα. Εξακολουθεί να είναι δύσκολο να βρεθούν πράσινα λαχανικά. Το μεσημέρι βράσαμε να φάμε σάπια σαλάτα. Σαλάτα (ωμή ή βραστή) και σπανάκι, δεν υπάρχει τίποτα άλλο. Όλα αυτά συνοδευμένα από σάπιες πατάτες, ένας συνδυασμός όνειρο! Εδώ και δύο μήνες δεν μου είχε έρθει περίοδος, επιτέλους μου ήρθε από την Κυριακή. Παρά τον πόνο και τις μικροενοχλήσεις, είμαι ευχαριστημένη που δεν άργησε περισσότερο.

Όπως υποψιάζεσαι, συχνά αναρωτιόμαστε με απελπισία: «Σε τι ωφελεί, ω, σε τι ωφελεί αυτός ο πόλεμος; Γιατί οι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν ειρηνικά; Γιατί πρέπει να καταστρέφουν τα

πάντα;» Τα ερωτήματα είναι κατανοητά, αλλά κανείς μέχρι τώρα δεν έχει βρει ικανοποιητικές απαντήσεις. Γιατί φτιάχνουν στην Αγγλία αεροπλάνα όλο και πιο μεγάλα, βόμβες όλο και πιο βαριές και ταυτόχρονα ατομικά υπόστεγα για την αναδόμηση; Γιατί ξοδεύουν κάθε μέρα εκατομμύρια για τον πόλεμο κι ούτε δεκάρα για την ιατρική, για τους καλλιτέχνες, για τους φτωχούς; Γιατί οι άνθρωποι πρέπει να υποφέρουν από την πείνα, ενώ σε τόσα άλλα μέρη του κόσμου τα άφθονα τρόφιμα σαπίζουν επιτόπου; Ω, γιατί οι άνθρωποι είναι τόσο ανόητοι; Ποτέ δεν θα με πείσουν ότι τον πόλεμο τον προκαλούν μόνο οι μεγάλοι άντρες, οι κυβερνώντες κι οι καπιταλιστές. Όχι, και στους ασήμαντους ανθρώπους αρέσει εξίσου να πολεμάνε, αλλιώς οι λαοί θα είχαν εξεγερθεί εδώ και καιρό εναντίον του πολέμου. Οι άνθρωποι έχουν απλώς την ανάγκη να καταστρέφουν, την ανάγκη να χτυπάνε μέχρι θανάτου, να δολοφονούν και να μεθάνε από βία, κι όσο ολόκληρη η ανθρωπότητα, ανεξαιρέτως, δεν υφίσταται μια μεγάλη μεταμόρφωση, ο πόλεμος θα μαίνεται. Ό,τι έχει φτιαχτεί, καλλιεργηθεί, ό,τι έχει αναπτυχθεί θα καταστραφεί και θα εξαφανιστεί, για να ξαναρχίσουν στη συνέχεια από την αρχή!

Συχνά νιώθω καταβεβλημένη αλλά ποτέ απελπισμένη, αντιμετωπίζω την παρανομία μας σαν μια επικίνδυνη περιπέτεια, ρομαντική και ενδιαφέρουσα. Στο ημερολόγιό μου αντιμετωπίζω την κάθε στέρηση σαν πηγή διασκέδασης. Είναι επειδή υποσχέθηκα στον εαυτό μου να ζήσω διαφορετικά από τις άλλες κοπέλες και αργότερα διαφορετικά από τις συνηθισμένες νοικοκυρές. Αυτό είναι μια καλή αρχή για μια ενδιαφέρουσα ζωή κι είναι ο λόγος, ο μοναδικός λόγος, για τον οποίο τις πιο επικίνδυνες στιγμές δεν μπορώ να μη γελάω με το γελοίο της κατάστασης.

Είμαι νέα κι έχω ακόμα πολλά προσόντα κλεισμένα μέσα μου. Είμαι νέα και δυνατή και ζω αυτή τη μεγάλη περιπέτεια. Είμαι ακόμα απόλυτα βυθισμένη μέσα της και δεν θέλω να περνάω τις μέρες μου γκρινιάζοντας που δεν μπορώ να διασκεδάσω! Έχω πολλά πλεονεκτήματα, χαρούμενο χαρακτήρα, ευθυμία και δύναμη. Κάθε μέρα νιώθω ότι αναπτύσσομαι εσωτερικά, νιώθω την

απελευθέρωση να πλησιάζει, την ομορφιά της φύσης, την καλοσύνη των ανθρώπων του περιβάλλοντός μου, νιώθω πόσο ενδιαφέρουσα και διασκεδαστική είναι αυτή η περιπέτεια!

Γιατί λοιπόν ν' απελπίζομαι;

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή μου Κίτι,

Ο Μπαμπάς είναι απογοητευμένος από εμένα· πίστευε ότι μετά τη συζήτησή μας την Κυριακή θα σταματούσα μόνη μου ν' ανεβαίνω πάνω κάθε βράδυ. Δεν θέλει ν' ακούσει λέξη γι' αυτά «τα χαϊδολογήματα». Δεν ανέχτηκα αυτή τη λέξη, ήταν ήδη αρκετά δύσκολο να μιλήσω γι' αυτό, γιατί πρέπει να με στενοχωρεί κι από πάνω; Θα του μιλήσω σήμερα. Η Μαργκότ μου έδωσε μια καλή συμβουλή. Να περίπου τι σκοπεύω να του πω:

«Πιστεύω, Μπαμπά, ότι περιμένεις μια εξήγηση από μένα και θα σου τη δώσω. Σε απογοήτευσα, περιμένεις να είμαι πιο συγκρατημένη, σίγουρα θα θέλεις να είμαι όπως πρέπει να είναι μια κοπέλα δεκατεσσάρων χρόνων, αλλά στο σημείο αυτό κάνεις λάθος!

»Από τότε που ήρθαμε εδώ, από τον Ιούλιο του 1942, μέχρι πριν από μερικές βδομάδες, πραγματικά η ζωή μου δεν ήταν εύκολη. Αν ήξερες πόσο έκλαιγα το βράδυ, πόσο απελπισμένη και δυστυχημένη ήμουν, πόσο μόνη ένιωθα, τότε θα καταλάβαινες την επιθυμία μου ν' ανεβαίνω πάνω! Δεν κατάφερα από τη μια μέρα στην άλλη να νιώσω αρκετά δυνατή, ώστε να μπορώ να ζήσω δίχως μπτέρα και δίχως στήριγμα απ' οποιονδήποτε. Μου στοίχισε πολύ, πολλές εσωτερικές μάχες και δάκρυα, για ν' αποκτήσω την ανεξαρτησία που έχω σήμερα. Μπορείς να γελάς και να μη με πιστεύεις. Αδιαφορώ. Ξέρω ότι είμαι ένα αυτόνομο άτομο και δεν αισθάνομαι καμιά ευθύνη απέναντί σας. Αν σου τα είπα όλα, το

έκανα μόνο επειδή φοβόμουν ότι αλλιώς θα μ' έβρισκες ανειλικρινή, αλλά δεν έχω να δώσω λογαριασμό για τις πράξεις μου παρά μόνο στον εαυτό μου.

»Όταν είχα προβλήματα, όλοι –μαζί κι εσύ– κλείσατε τα μάτια σας και βουλώσατε τ' αυτιά σας. Δεν με βοήθησες· αντίθετα, το μόνο που εισέπραξα ήταν προειδοποιήσεις να μην είμαι τόσο θορυβώδης. Δεν ήμουν θορυβώδης παρά μόνο για να μην είμαι συνέχεια λυπημένη. Ήμουν πληθωρική για να μην ακούω διαρκώς αυτή την εσωτερική φωνή. Έπαιζα θέατρο επί ενάμιση χρόνο, κάθε μέρα· δεν παραπονέθηκα, δεν εκδηλώθηκα· όχι, τίποτα απ' όλα αυτά. Και τώρα... Τώρα σταμάτησα να παλεύω. Θριάμβευσα! Είμαι ανεξάρτητη στο σώμα και στο πνεύμα, δεν χρειάζομαι πια μπτέρα, όλος αυτός ο αγώνας μού έδωσε δύναμη! Και τώρα, τώρα που κέρδισα, που ξέρω ότι ο αγώνας τελείωσε, τώρα θέλω να συνεχίσω τον δρόμο μου μόνη μου, τον δρόμο που θεωρώ σωστό. Δεν μπορείς και δεν πρέπει να θεωρείς ότι είμαι δεκατεσσάρων χρόνων. Όλες αυτές οι δοκιμασίες μ' έκαναν να ωριμάσω. Δεν θα μετανιώσω για τις πράξεις μου, θα φερθώ όπως νομίζω ότι μπορώ να το κάνω!

»Δεν μπορείς να με απομακρύνεις αποκεί πάνω με το καλό. Ή θα μου τα απαγορεύσεις όλα ή θα μου δείξεις εμπιστοσύνη. Λοιπόν άσε με ήσυχη!»

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 6 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Χτες, πριν από το φαγητό, έχωσα το γράμμα που είχα γράψει προς τον Μπαμπά στην τσέπη του. Σύμφωνα με τη Μαργκότ, αφού το διάβασε, ήταν αναστατωμένος όλο το βράδυ. (Εγώ ήμουν πάνω κι έπλενα τα πιάτα.) Καημένε Πιμ, θα 'πρεπε να είχα προβλέψει την εντύπωση που θα έκανε η επιστολή αυτή! Είναι τόσο

ευαίσθητος! Αμέσως είπα στον Πέτερ να μη ρωτήσει τίποτα και να μην πει λέξη. Ο Πιμ δεν μου ξαναμίλησε για την υπόθεση – μήπως απλώς το αναβάλλει;

Εδώ όλα πάνε και πάλι λίγο καλύτερα. Αυτά που ο Γιαν, ο Κούχλερ κι ο Κλάιμαν μας λένε για τις τιμές και τους ανθρώπους έξω είναι σχεδόν απίστευτα: μισή λίβρα τσάι στοιχίζει 350 φιορίνια, μισή λίβρα καφέ 80 φιορίνια. Το βούτυρο 35 φιορίνια η λίβρα, ένα αυγό 1,45 φιορίνια, πληρώνουν τα βουλγάρικα τσιγάρα 14 φιορίνια τα εκατό γραμμάρια! Όλοι πουλάνε και αγοράζουν στη μαύρη αγορά· ο παραμικρός κλητήρας έχει κάτι να σου προτείνει. Ο υπάλληλος του φούρναρή μας μας δίνει μετάξι για μαντάρισμα, 0,90 φιορίνια για ένα τόσο δα μασουράκι, ο γαλατάς βρίσκει παράνομα δελτία τροφίμων, ένα γραφείο κηδειών πουλάει τυρί. Κάνουν διαρρήξεις, δολοφονούν και κλέβουν κάθε μέρα. Οι αστυνομικοί κι οι νυχτοφύλακες δεν μένουν πίσω και τα καταφέρνουν εξίσου καλά με τους επαγγελματίες κλέφτες. Όλοι θέλουν να βάλουν κάτι στο χέρι και, καθώς απαγορεύονται οι αυξήσεις των μισθών, οι άνθρωποι αναγκάζονται να καταφύγουν στο λαθρεμπόριο. Η αστυνομία ανηλίκων κάνει συνέχεια έρευνες: Κοπέλες δεκαπέντε, δεκάξι, δεκαεφτά, δεκαοχτώ ετών και παραπάνω εξαφανίζονται καθημερινά.

Θα προσπαθήσω να τελειώσω το παραμύθι της Ελέν, της νεράιδας. Για να γελάσουμε, θα μπορούσα να το χαρίσω στον Μπαμπά για τα γενέθλιά του, δωρίζοντάς του όλα τα πνευματικά δικαιώματα.

Στο επανιδείν. (Στην πραγματικότητα αυτή δεν είναι η σωστή φράση, στις γερμανικές εκπομπές του αγγλικού ραδιόφωνου λένε: *auf wiederhoren*²⁶, εγώ που γράφω θα πρέπει να λέω στο επαναγράφειν!)

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

26. Επί λέξει, «εις το επανακούειν»

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΩΙ 7 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Ο Μπαμπάς κι εγώ, χτες το απόγευμα, είχαμε μια μεγάλη συζήτηση, έκλαψα πολύ και το ίδιο κι εκείνος. Ξέρεις τι μου είπε, Κίτι; «Έχω πάρει πολλά γράμματα στη ζωή μου, αλλά κανένα δεν με πλήγωσε τόσο όσο αυτό! Εσύ, Άννα, που πήρες τόση αγάπη από τους γονείς σου, γονείς που είναι πάντα στη διάθεσή σου, που πάντα σε υπερασπίστηκαν, σε κάθε περίπτωση, εσύ λες ότι δεν νιώθεις καμιά ευθύνη! Εσύ νιώθεις ότι σε προσβάλαμε και σ' εγκαταλείψαμε. Όχι, Άννα, μας αδικείς. Ίσως να μην είχες τέτοια πρόθεση, αλλά έτσι όπως το διατύπωσες, αυτό το συμπέρασμα βγαίνει. Όχι, Άννα, δεν μας αξίζει αυτή η αντιμετώπιση!»

Ω, αισθάνθηκα απαίσια. Αυτό είναι το χειρότερο που έκανα στη ζωή μου. Ήθελα μόνο να δημιουργήσω εντυπώσεις με τα δάκρυα και τα κλάματά μου, να παραστήσω τη μεγάλη, για να τον κάνω να με αντιμετωπίσει με σεβασμό. Σίγουρα πέρασα μεγάλες στενοχώριες κι όλα όσα έγραφα για τη Μαμά είναι αλήθεια, αλλά να κατηγορήσω έτσι τον καλό Πιμ, αυτόν που πάντα έκανε και κάνει τα πάντα για μένα, όχι, ήταν υπερβολικά μοχθηρό. Είναι πολύ καλό το ότι έπεσα από το δυσπρόσιτο ύψος μου, το ότι ράγισε λίγο η περηφάνια μου, γιατί και πάλι είχα αποκτήσει μεγάλη έπαρση. Αυτό που κάνει η δεσποινίδα Άννα απέχει ακόμα πολύ από το να είναι πάντα σωστό! Κάποιος που προκαλεί τέτοια λύπη σε κάποιον άλλο, ενώ ισχυρίζεται ότι τον αγαπάει, κι επιπλέον το κάνει επίτηδες, βρίσκεται ακόμα χαμηλά, πολύ χαμηλά!

Κι αυτό που με κάνει να ντρέπομαι περισσότερο είναι ο τρόπος που με συγχώρησε ο Μπαμπάς. Θα πετάξει το γράμμα μου στη σόμπα κι είναι τόσο καλός μαζί μου τώρα, που θα 'λεγε κανείς ότι εκείνος ήταν που φέρθηκε άσχημα. Λοιπόν, Άννα, έχεις ακόμα πολλά να μάθεις. Είναι λοιπόν ώρα να αρχίσεις, αντί να μειώνεις τους άλλους με την ανωτερότητά σου και να τους κατηγορείς! Πέρασα μεγάλες στενοχώριες, αλλά και ποιος δεν έχει περάσει στη ηλικία μου; Έπαιξα πολύ θέατρο, αλλά ούτε καν το συνειδητο-

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

ποιούσα. Ένωθα μόνη, αλλά δεν ήμουν σχεδόν ποτέ απελπισμένη. Όπως ο Μπαμπάς, που κάποια στιγμή βγήκε στον δρόμο μ' ένα μαχαίρι για να δώσει ένα τέλος, όχι, ποτέ δεν προχώρησα τόσο πολύ. Θα 'πρεπε να ντρέπομαι πολύ και όντως ντρέπομαι. Δεν μπορώ να σβήσω αυτό που έγινε, αλλά μπορώ ν' αποφύγω καινούρια σφάλματα. Θέλω να ξαναρχίσω από το μηδέν και σίγουρα δεν θα είναι δύσκολο αφού τώρα έχω τον Πέτερ. Αφού υπάρχει αυτός να με υποστηρίζει, μπορώ να το κάνω! Δεν είμαι πια μόνη, μ' αγαπάει, τον αγαπάω, έχω τα βιβλία μου, το βιβλίο που γράφω και το ημερολόγιό μου, δεν είμαι υπερβολικά άσχημη, είμαι από τη φύση μου χαρούμενη και θέλω ν' αποκτήσω έναν καλό χαρακτήρα!

Ναι, Άννα, καλά κατάλαβες ότι το γράμμα σου ήταν υπερβολικά σκληρό κι ότι δεν ήταν αληθινό, αλλά εξακολουθούσες να καμαρώνεις γι' αυτό. Το μόνο που έχω να κάνω είναι να έχω ξανά ως πρότυπο τον Μπαμπά, και θα βελτιωθώ.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ 8 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σου έχω μιλήσει ποτέ για την οικογένειά μας; Πιστεύω πως όχι, γι' αυτό θα ξεκινήσω. Ο Μπαμπάς γεννήθηκε στη Φρανκφούρτη από πάμπλουτους γονείς. Ο Μίχαελ Φρανκ είχε τράπεζα, πράγμα που του επέτρεψε να γίνει εκατομμυριούχος, κι η Αλίς Στερν είχε πολύ αριστοκρατικούς και πλούσιους γονείς. Στα νιάτα του ο Μίχαελ Φρανκ δεν ήταν καθόλου πλούσιος, αλλά οπωσδήποτε ανέβηκε κοινωνικά. Στα δικά του νιάτα ο Μπαμπάς έζησε πραγματική ζωή πλουσιόπαιδου: κάθε βδομάδα δεξιώσεις, χοροί, γιορτές, ωραίες κοπέλες, βάλς, δείπνα κλπ. Όλα αυτά τα λεφτά εξανεμίστηκαν μετά τον θάνατο του παππού. Μετά τον παγκόσμιο πόλεμο και τον πληθωρισμό δεν έμενε πια τίποτα. Ωστόσο, ως τον πόλεμο, είχαμε ακόμα αρκετά πλούσιους συγγενείς. Έτσι, ο Μπαμπάς πήρε μια

πρώτης τάξεως μόρφωση, και χτες γέλασε σαν τρελός, γιατί στα πενήντα πέντε του χρόνια ήταν η πρώτη φορά στη ζωή του που έξυνε το τηγάκι στο τραπέζι.

Η Μαμά δεν ήταν τόσο πλούσια, αλλά, παρ' όλα αυτά, ήταν ευκατάστατη και γι' αυτό μπορώ ν' ακούω με το στόμα ανοιχτό τις αφηγήσεις της για αρραβώνες με διακόσιους πενήντα καλεσμένους, ιδιωτικούς χορούς και δείπνα.

Πλούσιοι δεν μπορούμε να πούμε ότι είμαστε με κανέναν τρόπο, αλλά έχω ελπίδες για μετά τον πόλεμο. Σε διαβεβαιώνω ότι δεν ονειρεύομαι μια απλή ζωούλα, όπως η Μαμά και η Μαργκότ. Θα ήθελα να περάσω έναν χρόνο στο Παρίσι κι έναν χρόνο στο Λονδίνο, για να μάθω τη γλώσσα και να μελετήσω την ιστορία της τέχνης. Σύγκρινε τώρα αυτό με τη Μαργκότ, που θέλει να γίνει βρεφοκόμος στην Παλαιστίνη!

Επίσης ονειρεύομαι ωραία ρούχα κι ενδιαφέροντες ανθρώπους, θέλω να δω λίγο τον κόσμο και να ζήσω μερικές εμπειρίες, σου το 'χω πει πολλές φορές – ε και λίγα λεφτά σίγουρα δεν κάνουν κακό!

Η Μίεπ μάς περιέγραψε σήμερα το πρωί τους αρραβώνες της ξαδέρφης της, στους οποίους πήγε το Σάββατο. Οι γονείς της εν λόγω ξαδέρφης είναι πλούσιοι, όπως και του αρραβωνιαστικού της. Η Μίεπ μάς έκανε να μας τρέχουν τα σάλια, περιγράφοντάς μας το γεύμα που τους παρέθεσαν: ζωμός λαχανικών με κομματάκια κρέας, τυρί, ψωμάκια με κρέας, ορντέβρ με αυγά και ροσμπίφ, ψωμάκια με τυρί, μοσχοβίτικο γλυκό κρασί και τσιγάρα, όλα κατά βούληση. Η Μίεπ ήπια δέκα ποτήρια λικέρ και κάπνισε δέκα τσιγάρα, και μου παριστάνει την αντιαλκοολική! Αν η Μίεπ ήπια τόσο, αναρωτιέται κανείς πόσο να ήπια ο άντρας της! Φυσικά, μέθυσαν και οι δύο λιγάκι σ' αυτή τη γιορτή. Ήταν εκεί και δύο πράκτορες από το εγκληματολογικό της αστυνομίας, που πήραν φωτογραφίες του ζευγαριού. Καταλαβαίνεις ότι η Μίεπ δεν μπορεί να ξεχάσει ούτε μια στιγμή την τύχη των παρανόμων από το γεγονός ότι αμέσως ζήτησε το όνομα και τη διεύθυνση των αστυνομικών αυτών, για την περίπτωση που θα συνέβαινε κάτι και θα χρειαζόμασταν τη βοήθειά τους.

Μας έκανε τόσο πολύ να μας τρέχουν τα σάλια, εμάς που για πρόγευμα είχαμε φάει μόνο δυο κουταλιές νιφάδες βρόμης και που η κοιλιά μας γουργούριζε από την πείνα, εμάς που, μέρα με τη μέρα, δεν τρώμε παρά μισοβρασμένο σπανάκι (για τις βιταμίνες!) και σάπιες πατάτες, εμάς που δεν αποθηκεύουμε στα άδεια μας στομάχια παρά μόνο σαλάτα, βραστή σαλάτα, σπανάκι, σπανάκι και πάλι σπανάκι. Ίσως καταλήξουμε μια μέρα να γίνουμε δυνατοί σαν τον Ποπάι, μόνο που δεν βλέπω πολλά τέτοια σημάδια! Αν η Μίεπ μάς είχε πάρει μαζί της σ' αυτούς τους αρραβώνες, δεν θα έμεναν καθόλου ψωμάκια για τους άλλους καλεσμένους. Αν είχαμε πάει σ' αυτή τη γιορτή, σίγουρα θα τα είχαμε λεηλατήσει όλα και δεν θα είχαμε αφήσει ούτε τα έπιπλα στη θέση τους! Μπορώ να σου πω ότι ρουφούσαμε τα λόγια της Μίεπ, ότι την είχαμε περιστοιχίσει λες και ποτέ στη ζωή μας δεν είχαμε ακούσει να μιλάνε για ωραία πράγματα ή για κομψούς ανθρώπους! Ορίστε λοιπόν οι εγγονές του περίφημου εκατομμυριούχου! Σίγουρα συμβαίνουν περιέργα πράγματα στον κόσμο!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 9 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Το παραμύθι με την Έλεν, τη νεράιδα, τέλειωσε. Το αντέγραψα σε όμορφο επιστολόχαρτο, το διακόσμησα με κόκκινο μελάνι κι έραψα τα φύλλα του. Το σύνολο έχει αρκετά καλή εμφάνιση, αλλά αναρωτιέμαι μήπως είναι κάπως μικρό. Η Μαργκότ κι η Μαμά συνέταξαν η καθεμιά από ένα ποίημα γενεθλίων.

Ο κύριος Κούχλερ ανέβηκε σήμερα το απόγευμα για να μας αναγγείλει ότι από τη Δευτέρα η κυρία Μπροξ θέλει να έρχεται εδώ κάθε απόγευμα στις δύο να παίρνει τον καφέ της. Το φαντάζεσαι; Κανένας δεν θα μπορεί πια ν' ανεβαίνει, δεν θα μπορούν πια να μας φέρουν πατάτες, η Μπεπ δεν θα έχει να φάει, δεν

θα μπορούμε να πηγαίνουμε στην τουαλέτα, δεν θα επιτρέπεται να κουνηθούμε κι ένα σωρό άλλες αναποδιές! Κάναμε διάφορες προτάσεις για να την αποθαρρύνουμε. Ο Βαν Ντάαν σκέφτηκε ότι ένα καλό καθαρτικό στον καφέ της ίσως ν' αρκούσε. «Α, όχι», απάντησε ο Κλάιμαν, «οτιδήποτε εκτός απ' αυτό. Δεν θα μπορούσαμε πια να την κάνουμε να βγει από την Καλλιόπη!»

Τρανταχτά γέλια. «Την Καλλιόπη;» ρώτησε η Κυρία. «Τι θα πει αυτό;» Ακολούθησε η εξήγηση. «Και μπορώ να χρησιμοποιώ συνέχεια αυτή τη λέξη;» ρώτησε τότε με αφέλεια. «Για φαντάσου», έσκασε στα γέλια η Μπεπ, «αν ρωτούσατε στο Μπάγιενκορφ που είναι η Καλλιόπη, ούτε καν θα καταλάβαιναν τι τους λέτε!» Ο Ντούσελ τώρα εγκαθίσταται «στην Καλλιόπη» –για να διατηρήσουμε την έκφραση– ακριβώς στις δώδεκα και μισή. Σήμερα το απόγευμα με μεγάλη γενναιότητα πήρα ένα κομμάτι ροζ χαρτί κι έγγραφα πάνω «ωράριο απασχόλησης της τουαλέτας από τον κύριο Ντούσελ»:

Το πρωί εφτά και τέταρτο με εφτά και μισή

Το απόγευμα από τη μία και μετά,
στη συνέχεια κατά βούληση!

Στερέωσα το σημείωμα αυτό στην πράσινη πόρτα της τουαλέτας ενώ ήταν ακόμα μέσα. Θα μπορούσα να είχα προσθέσει: «Οποιαδήποτε παράβαση του νόμου αυτού θα τιμωρηθεί με φυλάκιση!» Γιατί η τουαλέτα μας κλείνει κι από μέσα κι απέξω.

Τελευταίο ανέκδοτο του Βαν Ντάαν:

Εμπνευσμένο από τα μαθήματά του στη Βίβλο για τον Αδάμ και την Εύα, ένα δεκατριάχρονο αγόρι ρωτάει τον πατέρα του: «Πες μου, Μπαμπά, πώς ακριβώς γεννήθηκα;» «Να σου πω», απαντάει ο πατέρας του, «ο πελαργός σε ψάρεψε στη θάλασσα, σε άφησε στο κρεβάτι δίπλα στη Μαμά και την τσίμπησε πολύ δυνατά στο πόδι. Αυτό της προκάλεσε αιμορραγία και χρειάστηκε να μένει ξαπλωμένη περισσότερο από μια βδομάδα».

Για να μάθει περισσότερες λεπτομέρειες, το αγόρι κάνει την ίδια ερώτηση στη μητέρα του. «Πες μου, Μαμά», ρωτάει, «πώς γεννήθηκες εσύ και πώς γεννήθηκα κι εγώ;»

Η μητέρα του του διηγείται ακριβώς την ίδια ιστορία κι έπειτα απ' αυτό το αγόρι, για να πάρει την τελική απάντηση στο θέμα αυτό, πηγαίνει και στον παππού του. «Πες μου, παππού, πώς γεννήθηκαν εσύ και πώς γεννήθηκε η κόρη σου;» Και για τρίτη φορά ακούει την ίδια ιστορία.

Το βράδυ γράφει στο ημερολόγιό του: «Αφού συγκέντρωσα πολύ ακριβείς πληροφορίες, είμαι υποχρεωμένος να παρατηρήσω ότι στην οικογένειά μας δεν υπήρξαν καθόλου σεξουαλικές σχέσεις επί τρεις γενιές!»

Ακόμα δεν έχω μελετήσει κι είναι ήδη τρεις η ώρα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Καθώς σου μίλησα ήδη για την καινούρια καθαρίστρια, θέλω απλώς να προσθέσω ότι αυτή η κυρία είναι παντρεμένη, εξήντα χρόνων και βαρήκον! Πολύ συμπαθητική, αν λάβει κανείς υπόψη του τους πιθανούς θορύβους που θα μπορούσαν να κάνουν οχτώ παράνομοι.

Ω, Κιτ, έχει τόσο ωραίο καιρό, μακάρι να μπορούσα να βγω!

ΤΕΤΑΡΤΗ 10 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Χτες το απόγευμα ήμασταν στο πατάρι και κάναμε γαλλικά, όταν άκουσα ξαφνικά πίσω μου νερό να τρέχει. Ρώτησα τον Πέτερ τι ήταν αυτός ο θόρυβος, αλλά, δίχως καν να μου απαντήσει, έτρεξε στη σοφίτα όπου βρισκόταν η εστία της καταστροφής και χωρίς τσιριμόνιες ξανάβαλε στη σωστή θέση τον Μούσι, ο οποίος περιφρονώντας το κουτί του, που ήταν υπερβολικά υγρό, είχε σταθεί ακριβώς πλάι. Ακολούθησε μεγάλη φασαρία κι ο Μούσι, που στο μεταξύ είχε τελειώσει το κατούρημα, κατρακύλησε από τις σκάλες.

Για να βρει λίγη άνεση που να του θυμίζει το κουτί του, ο Μούσι

είχε εγκατασταθεί πάνω σ' έναν μικρό σωρό από ροκανίδια πάνω από μια χαραμάδα στο πορώδες πάτωμα της σοφίτας. Η λίμνη διέσχισε αμέσως το ταβάνι ανάμεσα στη σοφίτα και το πατάρι και δυστυχώς έσταξε ακριβώς πάνω στο βαρέλι με τις πατάτες μας και λίγο στο πλάι. Το ταβάνι έσταξε και, καθώς το πάτωμα του παταριού έχει κι αυτό τρύπες, διάφορες κίτρινες σταγόνες διέσχισαν το ταβάνι του δωματίου κι έπεσαν ανάμεσα σε μια στοίβα κάλτσες κι ένα βιβλίο που ήταν τοποθετημένο πάνω στο τραπέζι.

Ήμουν διπλωμένη στα δύο από τα γέλια· η σκηνή ήταν υπερβολικά αστεία, πρέπει να το ομολογήσω: ο Μούσι κουλουριασμένος κάτω από μια καρέκλα, ο Πέτερ να προσπαθεί να καθαρίσει με νερό, σκόνη χλωρίου και σφουγγαρίστρα κι ο Βαν Ντάαν να προσπαθεί να ηρεμήσει τα πνεύματα. Το ατύχημα επανορθώθηκε, αλλά είναι γνωστό ότι τα τσίσα των γάτων βρομάνε φριχτά κι οι πατάτες το απέδειξαν περίτρανα χτες, καθώς και τα ξύλα που κατέβασε ο Μπαμπάς μ' έναν κουβά για να τα κάψει. Καμμένη Μούσι! Πώς κατάλαβες ότι δεν βρίσκουμε πια τύρφη για το κουτί σου;

Άννα

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Νέα κωμική σκηνή:

Ο Πέτερ επρόκειτο να κόψει τα μαλλιά του. Τον ρόλο της κομμώτριας θα έπαιζε, όπως συνήθως, η μητέρα του. Στις εφτά και είκοσι πέντε ο Πέτερ εξαφανίστηκε στο δωμάτιό του, στις εφτά και μισή ακριβώς βγήκε τσίτσιδος, με εξαίρεση ένα γαλάζιο μαγιό και τ' αθλητικά του παπούτσια.

«Έρχεσαι;» ρώτησε τη μητέρα του.

«Ναι, αλλά ψάχνω το ψαλίδι!»

Ο Πέτερ τη βοήθησε να ψάξει κι άρχισε να σκαλίζει άτσαλα στο συρταράκι της τουαλέτας της κυρίας. «Σταμάτα να μου τ' ανακατεύεις όλα, Πέτερ», γκρίνιαξε εκείνη. Δεν κατάλαβα την

απάντηση του Πέτερ, οπωσδήποτε θα πρέπει να ήταν αναιδής, γιατί η Κυρία τού έδωσε ένα χτυπηματάκι στο μπράτσο, εκείνος της το ανταπέδωσε, τον χτύπησε με όλη της τη δύναμη κι ο Πέτερ τράβηξε το μπράτσο του κάνοντας μια κωμική γκριμάτσα. «Άντε, έλα, κυρά μου!»

Η Κυρία έμεινε ακίνητη εκεί, ο Πέτερ την άρπαξε από τους καρπούς και την έσυρε σε όλο το δωμάτιο, η Κυρία έκλαιγε, γελούσε, βλαστημούσε και χοροσπηδούσε αλλά μάταια, ο Πέτερ παρέσυρε την αιχμάλωτή του ως την άκρη της σκάλας του παταριού, όπου αναγκάστηκε να την αφήσει. Η Κυρία γύρισε στο δωμάτιο και σωριάστηκε σε μια καρέκλα βγάζοντας έναν βαθύ αναστεναγμό.

«Die Entführung der Mutter»,²⁷ είπα για αστείο.

«Ναι, αλλά με πόνεσε».

Πήγα να δω και δρόσισα με λίγο νερό τους φλογισμένους και κόκκινους καρπούς της. Ο Πέτερ, πάντα στην άκρη της σκάλας, άρχισε πάλι ν' ανυπομονεί και γύρισε στο δωμάτιο κρατώντας στο χέρι τη ζώνη του σαν θηριοδαμαστής. Αλλά η Κυρία δεν τον ακολούθησε, έμεινε καθισμένη μπροστά στην τουαλέτα ψάχνοντας ένα μαντίλι. «Πρέπει πρώτα να μου ζητήσεις συγγνώμη!» «Ωραία, καλά, σου ζητώ συγγνώμη, αλλιώς θα χάσουμε κι άλλο χρόνο!» Άθελά της, η Κυρία έβαλε τα γέλια, σηκώθηκε και κατευθύνθηκε προς την πόρτα. Εκεί αισθάνθηκε την υποχρέωση να μας δώσει πρώτα κάποιες εξηγήσεις. (Εμείς, δηλαδή ο Μπαμπάς, η Μαμά κι εγώ, εκείνη την ώρα πλέναμε τα πιάτα.)

«Στο σπίτι, δεν ήταν έτσι», είπε. «Θα του έδινα ένα χαστούκι, που θα κατρακυλούσε ολόκληρη τη σκάλα(!). Ποτέ δεν ήταν έτσι αυθάδης. Δεν είναι η πρώτη φορά που του άξιζε ένα μπερντάκι ξύλο. Αλλά με τη μοντέρνα διαπαιδαγώγηση, έτσι γίνονται τα σημερινά παιδιά. Εγώ δεν θ' άρπαζα έτσι τη μητέρα μου. Έτσι φερόσασταν εσείς στη δική σας μητέρα, κύριε Φρανκ;» Ήταν αναστατωμένη, περπατούσε πάνω κάτω, έκανε ένα σωρό ερωτήσεις, έλεγε ένα σωρό πράγματα και στο μεταξύ εξακολουθούσε να μην ανεβαίνει πάνω. Τελικά εξαφανίστηκε.

27. Η απαγωγή της μητέρας.

Πριν περάσουν καλά καλά πέντε λεπτά, κατρακύλησε ξανά τη σκάλα, με τα μάγουλα φουσκωμένα, πέταξε την ποδιά της, κι όταν τη ρώτησα αν είχε κιόλας τελειώσει, απάντησε ότι κατέβαινε για μια στιγμή. Ύστερα κατρακύλησε σαν σίφουνας όλα τα πατώματα, κατά πάσα πιθανότητα για να πέσει στην αγκαλιά του Πούτι της.

Δεν ξανα ανέβηκε ως τις οχτώ. Τη συνόδευε ο άντρας της. Πήγαν να φέρουν τον Πέτερ από τη σοφίτα, του τα 'ψαλαν για τα καλά, μερικές βρисиές – ανάγωγε, άχρηστε, αγενή, κακό παράδειγμα, η Άννα είναι, η Μαργκότ κάνει, δεν έπιασα περισσότερα.

Σήμερα, κατά πάσα πιθανότητα, τα έχουν ξαναφτιάξει!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Την Τρίτη και την Τετάρτη το βράδυ η αγαπημένη μας βασίλισσα μίλησε. Κάνει διακοπές για να μπορέσει να ξαναγυρίσει στις Κάτω Χώρες με ανανεωμένες δυνάμεις. Είπε πράγματα όπως: «Σε λίγο, όταν γυρίσω, γρήγορη απελευθέρωση, ηρωισμός και βαριές δοκιμασίες».

Την ομιλία της ακολούθησε μια ομιλία του Γκερμπράντι. Ο άνθρωπος αυτός έχει παιδική φωνούλα και ψευδίζει τόσο πολύ, που η Μαμά άθελά της έκανε «ω». Ένας πάστορας, που η φωνή του μοιάζει με του κυρίου Έντελ, έκλεισε τη βραδιά παρακαλώντας τον Θεό να προστατεύει τους Εβραίους, τους ανθρώπους που βρίσκονται στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, στις φυλακές και στη Γερμανία.

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Καθώς ξέχασα πάνω ολόκληρη την «εργαλειοθήκη» μου και κατά συνέπεια το στιλό μου, και δεν θέλω να τους ενοχλήσω όσο κοιμούνται (δυόμισι ώρες), θα πρέπει ν' αρκεστείς αυτή τη φορά σ' ένα γράμμα γραμμένο με μολύβι.

Είμαι πνιγμένη στη δουλειά αυτή την εποχή, κι όσο παράξενο κι αν φαίνεται, δεν έχω τον χρόνο να τα προλάβω όλα. Θέλεις να σου περιγράψω με δυο λόγια όλα όσα έχω να κάνω; Λοιπόν, μέχρι αύριο πρέπει να τελειώσω τον πρώτο τόμο της ιστορίας της ζωής του Γαλιλαίου, γιατί πρέπει να επιστραφεί στη βιβλιοθήκη. Τον άρχισα χτες, έχω φτάσει στη σελίδα 220 κι έχει 320 σελίδες, επομένως θα καταφέρω να το τελειώσω. Την επόμενη βδομάδα πρέπει να διαβάσω το *Η Παλαιστίνη στο Σταυροδρόμι* και τον δεύτερο τόμο του Γαλιλαίου. Επιπλέον, τέλειωσα χτες το πρώτο μέρος της βιογραφίας του αυτοκράτορα Κάρολου Κούντου και πρέπει οπωσδήποτε να καθαρογράψω τις σημειώσεις και τα γενεαλογικά δέντρα, που ήταν άφθονα στο βιβλίο αυτό. Στη συνέχεια, έχω τρεις σελίδες γεμάτες ξένες λέξεις που έχω βρει σε διάφορα βιβλία, τις οποίες πρέπει να σημειώσω και να μάθω. Το νούμερο τέσσερα είναι ότι όλοι μου οι κινηματογραφικοί αστέρες είναι σε μια απερίγραπτη ακαταστασία και το μόνο που ζητάνε είναι να τους τακτοποιήσω, αλλά, καθώς μια τέτοια τακτοποίηση θα χρειαζόταν πολλές μέρες κι η καθηγήτρια Άννα, όπως σου είπα, έχει φοφήσει από τη δουλειά, το χάος θα παραμείνει χάος. Κι έπειτα, ο Θησέας, ο Οιδίποδας, ο Πηλέας, ο Ορφέας, ο Ιάσοντας κι ο Ηρακλής περιμένουν κι αυτοί να ξαναμπούν σε τάξη, γιατί ορισμένα από τα κατορθώματά τους έχουν μπερδευτεί μέσα στο μυαλό μου σαν τις πολύχρωμες κλωστές σ' ένα φουστάνι, ο Μύρωνας κι ο Φειδίας πρέπει κι εκείνοι να τακτοποιηθούν οπωσδήποτε, για να μην ξεφύγουν από το πλαίσιό τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τον Επταετή Πόλεμο όπως και με τον Εννεαετή, για παράδειγμα. Έτσι όπως τα μελετώ τα μπερδεύω όλα. Αλλά και με τη μνήμη που έχω τι θες να κάνω! Φαντάσου τι θα γίνει στα ογδόντα μου!

Α, άλλο: η Βίβλος... Πόσος καιρός θα χρειαστεί ακόμη πριν φτάσω στην ιστορία της Σωσάνας στο λουτρό; Και τι εννοούν όταν λένε για τα Σόδομα και τα Γόμορρα; Ω, υπάρχουν ακόμα τόσο πολλά πράγματα που πρέπει να ρωτήσω και να μάθω. Και τη Liselotte von der Pfalz²⁸ στο μεταξύ την παράτησα εντελώς.

28. Η παλατινή πριγκίπισσα Ελίζαμπεθ Σάρλοτ.

Κίτι, βλέπεις πόσο πολλή δουλειά έχω;

Κάτι άλλο τώρα. Ξέρεις από καιρό ότι η μεγαλύτερή μου επιθυμία είναι να γίνω μια μέρα δημοσιογράφος κι αργότερα διάσημη συγγραφέας. Αν θα πραγματοποιήσω ποτέ αυτές τις μεγαλειώδεις ιδέες (ή αυτή την τρελή φιλοδοξία!), θα μας το δείξει το μέλλον, αλλά ως τώρα δεν μου λείπουν τα θέματα. Μετά τον πόλεμο θέλω οπωσδήποτε να δημοσιεύσω ένα βιβλίο που θα το λένε *Το Παράσπιτο*. Δεν μένει παρά να δούμε αν θα τα καταφέρω, αλλά το ημερολόγιό μου μπορεί να μου φανεί χρήσιμο.

Πρέπει επίσης να τελειώσω τη Ζωή της Κάντι. Σκέφτηκα τη συνέχεια της ιστορίας ως εξής: Η Κάντι, μετά τη θεραπεία της στο σανατόριο, γυρίζει πίσω και συνεχίζει την αλληλογραφία της με τον Χανς. Είμαστε στο 1941. Δεν αργεί ν' ανακαλύψει ότι ο Χανς έχει συμπάθειες που τον παρασύρουν προς τους NSB και, καθώς η Κάντι συγκινείται από τη μοίρα των Εβραίων και της φίλης της Μαριάννας, απομακρύνονται κάπως ο ένας απ' τον άλλον. Τα ξαναβρίσκουν αλλά χωρίζουν οριστικά και ο Χανς βρίσκει άλλη φίλη. Η Κάντι νιώθει να τσακίζεται, αλλά, για να έχει τουλάχιστον μια καλή δουλειά, θέλει να γίνει νοσοκόμα. Ακολουθώντας τη συμβουλή φίλων του πατέρα της πηγαίνει στην Ελβετία, για να βρει μια θέση νοσοκόμας σ' ένα σανατόριο για φθισικούς. Στις πρώτες διακοπές της πάει στη λίμνη του Κόμο, όπου συναντάει τυχαία τον Χανς. Εκείνος της λέει ότι παντρεύτηκε πριν από δύο χρόνια μ' εκείνη που αντικατέστησε την Κάντι, αλλά ότι η γυναίκα του αυτοκτόνησε σε μια κρίση νευρασθένειας. Μόνο πλάι στη γυναίκα του είχε συνειδητοποιήσει πόσο πολύ είχε αγαπήσει τη μικρή Κάντι κι αυτή τη φορά ζητάει το χέρι της. Η Κάντι αρνείται, μόλο που εξακολουθεί να τον αγαπάει άθελά της, αλλά τη συγκρατεί ο εγωισμός της. Ο Χανς φεύγει και πολλά χρόνια αργότερα η Κάντι μαθαίνει ότι γύρισε στην Αγγλία, όπου η υγεία του δεν είναι και πολύ καλή.

Από την πλευρά της, η Κάντι παντρεύεται στα είκοσι επτά της χρόνια με έναν πλούσιο επαρχιώτη, τον Σίμον. Τον αγαπάει πολύ, όχι όμως όσο τον Χανς. Κάνει δύο κόρες κι έναν γιο, τη Λίλιαν, την

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

Ιουδήθ και τον Νίκο. Ο Σίμον κι εκείνη είναι ευτυχισμένοι μαζί, αλλά η Κάντι εξακολουθεί να σκέφτεται τον Χανς, μέχρι που ένα βράδυ τον βλέπει στο όνειρό της και τον αποχαιρετά.

Δεν είναι μια συναισθηματική αποσσία, γιατί συμπεριέλαβα το ρομάντζο της ζωής του Μπαμπά.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΣΑΒΒΑΤΟ 13 ΜΑΪΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Χτες ήταν τα γενέθλια του Μπαμπά και η δέκατη ένατη επέτειος του γάμου του με τη Μαμά. Επίσης, ήταν μία από τις μέρες που δεν έρχεται η καθαρίστρια κι ο ήλιος έλαμπε όπως δεν έχει λάμψει ποτέ το 1944. Η καστανιά μας έχει ανθίσει ολόκληρη. Από πάνω μέχρι κάτω είναι γεμάτη φύλλα και πολύ πιο όμορφη από πέρσι.

Ο Κλάιμαν έκανε δώρο στον Μπαμπά μια βιογραφία του Λινναίου, ο Κούχλερ κι εκείνος ένα βιβλίο για τη φύση, ο Ντούσελ *Τα Κανάλια του Άμστερνταμ*, ο Βαν Ντάαν ένα πολύ όμορφο κουτί, διακοσμημένο σαν από τον καλύτερο διακοσμητή, που περιείχε τρία αυγά, ένα μπουκάλι μπίρα, ένα γιαούρτι και μια πράσινη γραβάτα. Το δικό μας δώρο, ένα βάζο μελάσα, φαινόταν λίγο φτωχικό σε σύγκριση με τα υπόλοιπα. Τα τριαντάφυλλά μου αναδίδουν ένα εξαίσιο άρωμα, σε αντίθεση με τα κόκκινα γαρίφαλα της Μίεπ και της Μπεπ. Μπορεί κανείς να πει ότι τον παραχαϊδέψαμε.

Ο Σίμονς μάς έστειλε πενήντα νοστιμότατα πτι φουρ! Εξάλλου ο Μπαμπάς μάς κέρασε κέικ, μπίρες για τους κυρίους και τις κυρίες, και γιαούρτι. Όλα ήταν υπέροχα.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 16 ΜΑΪΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Έτσι για αλλαγή (μιας και είχα πολύ καιρό να το κάνω αυτό), θα σου αναφέρω μια μικρή συζήτηση που έγινε χτες το βράδυ ανάμεσα στον Κύριο και την Κυρία.

Κυρία: «Εδώ και τόσο καιρό οι Γερμανοί σίγουρα ενίσχυσαν στο μάζιμουμ το τείχος του Ατλαντικού. Οπωσδήποτε θα κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους για ν' αντισταθούν στους Άγγλους. Είναι στ' αλήθεια εκπληκτική η δύναμη που έχουν οι Γερμανοί!»

Κύριος: «Ω, ναι, απίστευτο!»

Κυρία: «Ναι, ναι!»

Κύριος: «Πάω στοίχημα ότι οι Γερμανοί θα κερδίσουν τελικά τον πόλεμο, ε, τόσο δυνατοί που είναι».

Κυρία: «Δεν αποκλείεται, δεν έχω ακόμα πειστεί για το αντίθετο».

Κύριος: «Προτιμώ να μην απαντήσω».

Κυρία: «Κι όμως απαντάς, δεν μπορείς ν' αντισταθείς».

Κύριος: «Καθόλου, οι απαντήσεις μου περιορίζονται στο ελάχιστο».

Κυρία: «Παρ' όλα αυτά, απαντάς και πρέπει πάντα να έχεις δίκιο! Αλλά οι προβλέψεις σου ποτέ δεν βγαίνουν αληθινές!»

Κύριος: «Μέχρι τώρα οι προβλέψεις μου βγήκαν αληθινές».

Κυρία: «Δεν είναι αλήθεια. Η απόβαση θα είχε γίνει πέρσι, οι Φινλανδοί θα είχαν ήδη ειρήνη, η εκστρατεία της Ιταλίας θα είχε τελειώσει τον χειμώνα, οι Ρώσοι θα είχαν πάρει τη Λεμβέργη... Όχι, δεν έχω καθόλου εμπιστοσύνη στις προβλέψεις σου».

Ο Κύριος (σπκώνεται): «Θα το βουλώσεις, επιτέλους; Θα σου δείξω εγώ ποιος έχει δίκιο. Δεν κουράστηκες πια να μου πηγαίνεις κόντρα; Βαρέθηκα τη μουρμούρα σου. Περίμενε και μια μέρα θα μετανιώσεις γι' αυτά που λες!»

Τέλος πρώτης πράξης.

Πραγματικά, με είχαν πιάσει κάτι τρελά γέλια, τη Μαμά το ίδιο, κι ο Πέτερ δάγκωνε κι αυτός τα χείλια του. Ω, αυτοί οι ηλίθιοι με-

γάλοι δεν κοιτάζουν καλύτερα να διορθωθούν οι ίδιοι πριν κάνουν τόσες επιπλήξεις στα παιδιά!

Από την Παρασκευή ανοίγουμε και πάλι τα παράθυρα το βράδυ.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Τα κέντρα ενδιαφέροντος της οικογένειας του Παράσπιτου.

(Συστηματική καταγραφή των θεμάτων μελέτης και ανάγνωσης.)

Κύριος Βαν Ντάαν: Δεν μαθαίνει τίποτα. Ψάχνει συχνά πληροφορίες στην Εγκυκλοπαίδεια Κνάουρ. Του αρέσει να διαβάζει ιστορικά μυθιστορήματα, βιβλία ιατρικής, συγκλονιστικές και ασήμαντες ερωτικές ιστορίες.

Κυρία Βαν Ντάαν: Μαθαίνει αγγλικά με μαθήματα δι' αλληλογραφίας, της αρέσει να διαβάζει μυθιστορηματικές βιογραφίες και μερικά μυθιστορήματα.

Κύριος Φρανκ: Μαθαίνει αγγλικά (Ντίκενς!), επιπλέον λίγα λατινικά, δεν διαβάζει ποτέ μυθιστορήματα, αλλά του αρέσουν οι σοβαρές και στεγνές περιγραφές απόμων και χωρών.

Κυρία Φρανκ: Μαθαίνει αγγλικά με μαθήματα δι' αλληλογραφίας, διαβάζει απ' όλα, εκτός από αστυνομικά μυθιστορήματα.

Κύριος Ντούσελ: Μαθαίνει αγγλικά, ισπανικά και ολλανδικά, χωρίς εμφανή αποτελέσματα. Διαβάζει απ' όλα, συμφωνεί με τη γνώμη της πλειονότητας.

Πέτερ βαν Ντάαν: Μαθαίνει αγγλικά, γαλλικά (δι' αλληλογραφίας), ολλανδική στενογραφία, αγγλική στενογραφία, γερμανική στενογραφία, αγγλική εμπορική αλληλογραφία, ξυλογλυπτική, πολιτική οικονομία και καμιά φορά αριθμητική. Διαβάζει λίγο. Καμιά φορά γεωγραφία.

Μαργκότ Φρανκ: Μαθαίνει αγγλικά, γαλλικά, λατινικά με μαθήματα δι' αλληλογραφίας, αγγλική στενογραφία, γερμανική στενογραφία, ολλανδική στενογραφία, μηχανική, γωνιομετρία, στερεομετρία, φυσική, χημεία, άλγεβρα, γεωμετρία, αγγλική φιλολογία,

γαλλική φιλολογία, γερμανική φιλολογία, ολλανδική φιλολογία, λογιστικά, γεωγραφία, σύγχρονη ιστορία, βιολογία, οικονομία, διαβάζει απ' όλα, ιδιαίτερα ό,τι έχει σχέση με τη θρησκεία και την ιατρική.

Άννα Φρανκ: Μαθαίνει αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ολλανδική στενογραφία, γεωμετρία, άλγεβρα, ιστορία, γεωγραφία, ιστορία της τέχνης, μυθολογία, βιολογία, ιστορία της Βίβλου, ολλανδική λογοτεχνία, της αρέσει πολύ να διαβάζει βιογραφίες, στεγνές και συναρπαστικές, ιστορικά βιβλία (μυθιστορήματα και ανάγνωση για χαλάρωση καμιά φορά).

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 19 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Χτες ήμουν πολύ άρρωστη. Εμετοί (ποιος; η Άννα!), πονοκέφαλο, πονόκοιλο, ό,τι κακό μπορείς να φανταστείς! Σήμερα πάω καλύτερα, πεινάω πολύ, αλλά προτιμώ να μην αγγίξω τα κόκκινα φασόλια που θα φάμε.

Όλα πάνε καλά ανάμεσα στον Πέτερ και σ' εμένα. Το καημένο το παιδί έχει ακόμη μεγαλύτερη ανάγκη από τρυφερότητα απ' ό,τι εγώ. Κοκκινίζει ακόμα κάθε φορά που τον φιλάω για να τον καληνυχτίσω και ζητιανεύει απλώς ένα δεύτερο φιλί. Μήπως είμαι μόνο ένα καλό υποκατάστατο του Μόφι; Δεν με πειράζει αυτό, είναι τόσο ευτυχισμένος που ξέρει ότι κάποιος τον αγαπάει. Μετά τη δύσκολη κατάκτησή μου, αρχίζω να βλέπω λίγο πιο ψύχραιμα την κατάσταση, αλλά μη νομίζεις ότι δεν τον αγαπάω πια. Ο Πέτερ είναι γλυκούλης, αλλά έκλεισα πάλι γρήγορα τον μυστικό μου κήπο. Αν θέλει να σπάσει και πάλι την κλειδαριά, θα χρειαστεί έναν πιο ισχυρό λοστό!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Αγαπητή Κίτι,

Χτες κατέβηκα από τη σοφίτα και μόλις μπήκα στο δωμάτιο είδα το όμορφο βάζο με τα γαρίφαλα πεσμένο κάτω, τη Μαμά γονατιστή να σφουγγαρίζει και τη Μαργκότ να ψαρεύει τα χαρτιά μου από το πάτωμα. «Τι συνέβη;» ρώτησα φοβισμένη και, δίχως να περιμένω την απάντησή τους, διαπίστωνα από μακριά τις ζημιές. Ο φάκελός μου με τα γενεαλογικά δέντρα, τα τετράδιά μου, τα βιβλία μου, όλα ήταν μουσκεμένα. Ήμουν έτοιμη να βάλω τα κλάματα κι ήμουν τόσο αναστατωμένη, που άρχισα να μιλάω γερμανικά. Δεν θυμάμαι πια καθόλου τι έλεγα, αλλά η Μαργκότ είπε ότι είπα κάτι σαν *unubersichtbarer Schaden, schrecklich, entsetzlich, nie zu ersetzen*²⁹ κι άλλα ακόμη. Ο Μπαμπάς ξέσπασε σε γέλια, η Μαμά κι η Μαργκότ τον μιμήθηκαν, αλλά εμένα μου ῥχόταν να κλαίω που πήγαινε χαμένη όλη αυτή η δουλειά που είχα κάνει κι όλες οι λεπτομερείς σημειώσεις που είχα κρατήσει.

Όταν το κοίταξα καλύτερα, το *unubersichtbarer Schade* δεν ήταν και τόσο τραγικό. Στο πατάρι έβαλα προσεκτικά σε τάξη τα χαρτιά που είχαν κολλήσει το ένα με το άλλο και τα χώρισα. Στη συνέχεια τα κρέμασα από σπάγγους, το ένα πλάι στο άλλο, για να στεγνώσουν. Ήταν ένα αστείο θέαμα και άθελά μου γελούσα, η Μαρία των Μεδίκων πλάι στον Κάρολο Κούντο, ο Γουλιέλμος της Οράγγης πλάι στη Μαρία Αντουανέτα.

«Τι *Rassenschande*³⁰» γέλασε ο κύριος Βαν Ντάαν.

Αφού εμπιστευτήκα στον Πέτερ τη φροντίδα των χαρτιών μου, κατέβηκα ξανά κάτω.

«Ποια είναι τα βιβλία που δεν θα μπορέσουμε να σώσουμε;» ρώτησα τη Μαργκότ, που επιθεωρούσε τον θησαυρό των βιβλίων μου. «Την άλγεβρα», είπε. Πλησίασα γρήγορα, αλλά κι αυτή δυστυχώς δεν ήταν ιδιαίτερα κατεστραμμένη. Θα ήθελα να είχε πέσει μέσα στο βάζο, ποτέ δεν μίσησα τόσο ένα βιβλίο όσο αυτό της

29. Τεράστια ζημιά, τρομερή, τρομακτική, ανεπανόρθωτη.

30. Φυλετική ιεροσυλία.

άλγεβρας. Στην πρώτη σελίδα διαβάζει κανείς τουλάχιστον είκοσι ονόματα κοριτσιών που το είχαν πριν από μένα, είναι παλιό, κίτρινισμένο, γεμάτο μουντζούρες, σβησίματα και διορθώσεις. Μια μέρα, αν δεν κρατηθώ, θα σκίσω αυτή την απδία σε μικρά κομματάκια!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ, 22 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Στις 20 του Μάη ο Μπαμπάς έχασε τα πέντε μπουκάλια γιαιούρτι που είχε βάλει στοίχημα με την κυρία Βαν Ντάαν.

Πραγματικά, η απόβαση δεν έγινε ακόμα, μπορώ να σε διαβεβαιώσω άφοβα ότι σ' όλο το Άμστερνταμ, σ' όλες τις Κάτω Χώρες και σ' ολόκληρη τη δυτική ακτή της Ευρώπης ως την Ισπανία, η απόβαση είναι μέρα νύχτα πηγή συζητήσεων, διαπληκτισμών, στοιχημάτων και... ελπίδας.

Η ένταση φτάνει σε σημείο παροξυσμού: αυτοί που εμείς τους θεωρούμε «καλούς» Ολλανδούς δεν έχουν πια όλοι τους εμπιστοσύνη στους Άγγλους. Η μπλόφα των Άγγλων απέχει πολύ από το να θεωρείται, απ' όλο τον κόσμο, τακτική που χαρακτηρίζεται από μαεστρία, όχι! Τώρα ο κόσμος θέλει επιτέλους να δει πράξεις· μεγάλες, ηρωικές πράξεις.

Κανένας δεν βλέπει πέρα από τη μύτη του, κανένας δεν αντιλαμβάνεται ότι οι Άγγλοι πρέπει να πολεμήσουν για τους εαυτούς τους και για την ίδια τους τη χώρα, όλοι θεωρούν ότι είναι υποχρεωμένοι να σώσουν την Ολλανδία όσο πιο γρήγορα και καλύτερα γίνεται. Ποιες είναι, λοιπόν, οι υποχρεώσεις των Άγγλων; Τι έκαναν οι Ολλανδοί για ν' αξίζουν τη μεγαλόψυχη βοήθεια που με τόση βεβαιότητα περιμένουν; Όχι, σίγουρα οι Ολλανδοί κάνουν πραγματικά λάθος. Παρά την μπλόφα τους, οι Άγγλοι δεν φέρθηκαν χειρότερα απ' όλες τις άλλες μικρές ή μεγάλες χώρες

που σήμερα είναι κατεχόμενες. Οι Άγγλοι σίγουρα δεν θα μας ζητήσουν συγγνώμη. Κοιμούνταν ενώ η Γερμανία οπλιζόταν, αλλά κι όλες οι άλλες χώρες, οι χώρες που γειτόνευαν με τη Γερμανία, κοιμούνταν κι εκείνες. Η πολιτική της στρουθοκαμήλου δεν οδηγεί πουθενά. Η Αγγλία κι ο υπόλοιπος κόσμος το αντιλήφθηκαν, και κάθε χώρα πρέπει τώρα να πληρώσει το τίμημα· η Αγγλία το ίδιο βαριά όσο και οι άλλες.

Καμιά χώρα δεν είναι έτοιμη να θυσιάσει τους ανθρώπους της για το τίποτα, και κυρίως όχι για το συμφέρον των άλλων. Και η Αγγλία δεν ξεφεύγει από τον κανόνα. Η απόβαση, η απελευθέρωση κι η ελευθερία θα έρθουν μια μέρα, ωστόσο η Αγγλία είναι εκείνη που μπορεί ν' αποφασίσει τη στιγμή κι όχι τα κατεχόμενα εδάφη, ακόμη και όλα μαζί.

Προς μεγάλη μας λύπη και προς μεγάλη μας απελπισία, μάθαμε ότι τα αισθήματα πολλών ανθρώπων απέναντι σ' εμάς τους Εβραίους έχουν υποστεί βαθύ πλήγμα. Ακούσαμε να λένε ότι ο αντισημιτισμός έχει επεκταθεί σε κύκλους για τους οποίους παλιότερα κάτι τέτοιο ήταν αδιανόητο. Το γεγονός αυτό μας σοκάρισε βαθιά και τους οχτώ. Η αιτία για το μίσος αυτό ενάντια στους Εβραίους είναι κατανοητή, καμιά φορά ακόμη και ανθρώπινη, αλλά δεν είναι σωστή. Οι χριστιανοί προσάπτουν στους Εβραίους ότι λένε υπερβολικά πολλά πράγματα στους Γερμανούς, ότι προδίδουν τους προστάτες τους, ότι από δικό τους λάθος πολλοί χριστιανοί υφίστανται τρομακτικά αντίποινα. Όλα αυτά είναι αλήθεια. Αλλά, όπως και για καθετί, οι χριστιανοί πρέπει επίσης να σκεφτούν και το αντίστροφο: εκείνοι θα φέρονταν άραγε διαφορετικά αν ήταν στη θέση μας; Ένας άνθρωπος, είτε Εβραίος είτε χριστιανός είναι, μπορεί να κρατήσει το στόμα του κλειστό όταν έρθει αντιμέτωπος με τα μέσα που χρησιμοποιούν οι Γερμανοί; Όλοι ξέρουν ότι είναι σχεδόν αδύνατο, γιατί λοιπόν να απαιτούν το αδύνατο από τους Εβραίους;

Ανάμεσα στους αντιστασιακούς ψιθυρίζεται ότι στους Γερμανοεβραίους που μετανάστευσαν στις Κάτω Χώρες και βρίσκονται

τώρα στην Πολωνία δεν θα επιτραπεί να γυρίσουν στις Κάτω Χώρες –είχαν εκεί δικαίωμα ασύλου– αλλά θα πρέπει να γυρίσουν στη Γερμανία όταν θα φύγει ο Χίτλερ.

Όταν ακούει κανείς παρόμοια πράγματα, δεν είναι λογικό ν' αναρωτηθεί τι νόημα έχει αυτός ο μεγάλος και οδυνηρός πόλεμος; Ωστόσο συνέχεια μας λένε ότι παλεύουμε όλοι μαζί για την ελευθερία, την αλήθεια και τη δικαιοσύνη! Κι αρκεί να εμφανιστεί μια διχόνοια στη διάρκεια μιας μάχης, για να θεωρηθούν και πάλι οι Εβραίοι κατώτεροι από τους άλλους! Πόσο θλιβερό, πραγματικά θλιβερό είναι να διαπιστώνει κανείς ότι για πολλαπλή φορά επαληθεύεται το παλιό ρητό: ένας χριστιανός είναι ο μόνος υπεύθυνος για τις πράξεις του, ένας Εβραίος επιβαρύνει όλους τους άλλους Εβραίους με τις συνέπειες των πράξεών του. Ειλικρινά, δεν καταφέρνω να καταλάβω πώς υπάρχουν Ολλανδοί, άνθρωποι που ανήκουν σ' αυτόν τον τόσο καλό, τόσο τίμιο και τόσο δίκαιο λαό, που έχουν μια τέτοια άποψη για μας, μια τέτοια άποψη για τον λαό που δίχως άλλο είναι ο πιο καταπιεσμένος, ο πιο δυστυχισμένος κι ο πιο αξιολύπητος σ' όλη τη γη. Ένα πράγμα ελπίζω μόνο, ότι αυτό το μίσος για τους Εβραίους θα είναι προσωρινό, ότι οι Ολλανδοί τελικά θ' αποδείξουν ποιοι είναι, ότι το αίσθημα της δικαιοσύνης δεν θα εξασθενήσει ούτε σήμερα ούτε ποτέ σ' αυτούς, γιατί αυτό είναι άδικο! Κι αν αυτή η φρίκη αποδειχτεί αληθινή, η μικρή χούφτα από Εβραίους που μένουν στις Κάτω Χώρες θα φύγει. Κι εμείς επίσης θα μαζέψουμε τα μπογαλάκια μας, θα συνεχίσουμε τον δρόμο μας και θα εγκαταλείψουμε την όμορφη αυτή χώρα, που τόσο μεγαλόψυχα μας πρόσφερε μια στέγη και που τώρα μας γυρίζει την πλάτη.

Αγαπώ τις Κάτω Χώρες, κάποτε ήλπιζα ότι θα γίνουν η πατρίδα που εγώ πια δεν έχω, το ελπίζω ακόμα!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΕΜΠΤΗ 25 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Η Μπεπ αρραβωνιάστηκε! Το νέο από μόνο του δεν αποτέλεσε έκπληξη, ακόμη κι αν κανένας από μας δεν χαίρεται γι' αυτό. Ο Μπέρτους σίγουρα είναι ένας άντρας στον οποίο μπορεί κανείς να στηριχτεί, καλός και γυμνασμένος, αλλά η Μπεπ δεν τον αγαπάει και, κατά τη γνώμη μου, ο λόγος αυτός αρκεί για να τη συμβουλέψει κανείς να μην παντρευτεί. Η Μπεπ καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για ν' ανέβει κοινωνικά κι ο Μπέρτους την τραβάει προς τα κάτω. Είναι ένας εργάτης που δεν ενδιαφέρεται για τίποτα και δεν φιλοδοξεί να φτάσει κάπου, γι' αυτό δεν πιστεύω ότι η Μπεπ μπορεί να είναι ευτυχισμένη μαζί του. Καταλαβαίνει κανείς γιατί η Μπεπ είχε δώσει τέλος σ' αυτήν την όχι πολύ ικανοποιητική σχέση. Εδώ και τέσσερις βδομάδες είχε διακόψει πάλι μαζί του, αλλά επειδή ένιωθε όλο και πιο δυστυχισμένη, του έγραψε ένα γράμμα επανασύνδεσης κι ορίστε τώρα που αρραβωνιάστηκε.

Ένα σωρό παράγοντες έπαιξαν τον ρόλο τους στους αρραβώνες αυτούς. Πρώτον, η αρρώστια του πατέρα της, που συμπαθεί πολύ τον Μπέρτους, δεύτερον, είναι η μεγαλύτερη απ' όλες τις κόρες Βόσκουιλ κι η μητέρα της την πειράζει που έχει μείνει ανύπαντρη, τρίτον, η Μπεπ μόλις έκλεισε τα είκοσι τέσσερα κι αυτό την απασχολεί πολύ.

Η Μαμά είπε ότι θα ήταν καλύτερα αν η Μπεπ ζούσε πρώτα για λίγο μαζί του. Δεν ξέρω... Λυπάμαι την Μπεπ και καταλαβαίνω ότι ένιωθε τόσο μόνη. Για γάμο, όπως και να 'χει, δεν τίθεται θέμα πριν από το τέλος του πολέμου, αφού ο Μπέρτους είναι στην παρανομία, ή μάλλον αποφεύγει την αναγκαστική εργασία, κι επιπλέον ούτε ο ένας ούτε ο άλλος έχουν λεφτά στην άκρη ούτε καμιά προίκα. Τι θλιβερή προοπτική για την Μπεπ, στην οποία ευχόμαστε όλοι τόση ευτυχία! Ελπίζω ότι ο Μπέρτους θα επηρεαστεί από την Μπεπ και θ' αλλάξει ή ότι η Μπεπ θα βρει άλλο σύζυγο, έναν καλό άνθρωπο που να την εκτιμάει όπως πρέπει!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΜΕΡΑ

Κάθε μέρα κάτι καινούριο. Σήμερα το πρωί συνελήφθη ο κύριος Βαν Χούβεν. Έκρυβε δύο Εβραίους στο σπίτι του. Είναι σκληρό πλήγμα για μας, γιατί όχι μόνο οι φτωχοί αυτοί Εβραίοι βρίσκονται στο χείλος του γκρεμού, αλλά γιατί είναι φριχτό για τον κύριο Βαν Χούβεν. Εδώ ο κόσμος έχει γυρίσει ανάποδα, στέλνουν τους πιο ευυπόληπτους ανθρώπους σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, σε φυλακές, στην απομόνωση, και τα ρεμάλια κυριαρχούν στους νέους ή τους γέρους, τους φτωχούς ή τους πλούσιους. Άλλοι συλλαμβάνονται επειδή είναι μαυραγορίτες, άλλοι επειδή κρύβουν Εβραίους ή άλλους παρανόμους, κανένας δεν ξέρει τι του ξημερώνει αν δεν είναι μέλος του NSB.

Και για μας ο κύριος Βαν Χούβεν είναι μεγάλη απώλεια. Η Μπεπ δεν θέλει και δεν πρέπει να κουβαλάει τόσο πολλές πατάτες. Δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να τρώμε λιγότερο. Το πώς θα τα καταφέρουμε θα σου το πω, αλλά αυτό δεν θα διευκολύνει καθόλου την κατάσταση. Η Μαμά λέει ότι δεν θα τρώμε πια καθόλου πρόγευμα το πρωί, ότι θα τρώμε νιφάδες βρόμης και ψωμί το μεσημέρι, τηγανπτές πατάτες το βράδυ και πιθανόν, μία ή δύο φορές τη βδομάδα, λαχανικά ή σαλάτα. Δεν θα έχουμε τίποτα άλλο.

Θα πεινάσουμε, αλλά τίποτα δεν είναι χειρότερο από το να σε ανακαλύψουν.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 26 ΜΑΪΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Επιτέλους βρήκα χρόνο να καθίσω ήσυχα στο μικρό μου τραπέζι, μπροστά στο μισάνοιχτο παράθυρο, και να σου τα διηγηθώ όλα – όλα.

Είχα μίνες να αισθανθώ τόσο δυστυχισμένη, ακόμη και μετά τη διάρρηξη δεν ήμουν τσακισμένη –σωματικά και πνευματικά– σε

τέτοιο σημείο. Από τη μια ο κύριος Βαν Χούβεν, το πρόβλημα των Εβραίων, το οποίο συζητάμε διεξοδικά σ' όλο το σπίτι, η απόβαση που δεν γίνεται, η κακή διατροφή, η ένταση, η αποθάρρυνση γύρω μας κι η απογοήτευση σε σχέση με τον Πέτερ, από την άλλη οι αρραβώνες της Μπεπ, η γιορτή της Πεντηκοστής, τα λουλούδια, τα γενέθλια του Κούχλερ, τα γλυκά, οι ιστορίες των τραγουδιστών, των φιλμ και των κοντσέρτων. Το χάσμα, αυτό το πελώριο χάσμα είναι πάντα παρόν. Τη μια μέρα γελάμε με το κωμικό της υπόθεσης, αλλά την επόμενη και πολλές άλλες μέρες φοβόμαστε· η αγωνία, η ένταση κι η απόγνωση είναι ζωγραφισμένες στο πρόσωπό μας. Η Μίεπ κι ο Κούχλερ σπκάνουν το μεγαλύτερο μέρος του βάρους που αντιπροσωπεύουμε εμείς, όπως κι όλοι οι παράνομοι· η Μίεπ στη δουλειά της κι ο Κούχλερ γιατί καμιά φορά δυσκολεύεται ν' αντέξει την κολοσσιαία ευθύνη της επιβίωσης και των οχτώ μας και προσπαθεί τόσο πολύ να ελέγξει τα νεύρα του και την αγωνία του, που δεν μπορεί σχεδόν να μιλήσει. Ο Κλάιμαν κι η Μπεπ μάς φροντίζουν πολύ κι αυτοί, και μάλιστα πολύ καλά, αλλά συμβαίνει να ξεχνάνε το Παράσπιτο, ακόμη κι αν είναι μόνο για μερικές ώρες, μία μέρα, ίσως και δύο. Έχουν τις δικές τους έγνοιες: ο Κλάιμαν ανησυχεί για την υγεία του, η Μπεπ για τους αρραβώνες της, που η προοπτική τους δεν είναι και πολύ ευχάριστη, και πέρα από τις έγνοιες αυτές έχουν τις εξόδους τους, τις προσκλήσεις τους, ολόκληρη τη ζωή των φυσιολογικών ανθρώπων. Γι' αυτούς η ένταση εξαφανίζεται καμιά φορά, ακόμη κι αν είναι μόνο για μια σύντομη στιγμή· για μας δεν εξαφανίζεται ποτέ, κι αυτό συμβαίνει εδώ και δύο χρόνια. Πόσο καιρό θα συνεχίσει να μας επηρεάζει έτσι ασφυκτικά, όλο και πιο αποπνικτικά;

Οι σωλήνες αποχέτευσης είναι ακόμα βουλωμένοι. Δεν μπορούμε να ανοίξουμε τη βρύση παρά μόνο σταγόνα σταγόνα, δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε την τουαλέτα ή, αλλιώς, πρέπει να παίρνουμε τη βούρτσα. Το βρόμικο νερό το βάζουμε μέσα σ' έναν μεγάλο κουβά από ψαμμίτη. Σήμερα θα τα βολέψουμε, αλλά τι θα κάνουμε αν ο υδραυλικός δεν τα καταφέρει μόνος του; Οι δημοτικές υπηρεσίες δεν μπορούν να έρθουν πριν από την Τρίτη.

Η Μίεπ μάς έστειλε ένα κέικ με σταφίδες με την ευχή «Χαρούμενη Πεντηκοστή». Θα 'λεγε κανείς ότι σχεδόν μας κοροϊδεύει: η διάθεσή μας κι οι αγωνίες μας κάθε άλλο παρά «χαρούμενες» είναι.

Φοβόμαστε ακόμη περισσότερο μετά τα νέα σχετικά με τον κύριο Βαν Χούβεν, και πάλι ακούμε συνέχεια «σουτ» απ' όλες τις πλευρές. Όλα γίνονται πιο σιωπηλά. Η αστυνομία παραβίασε την πόρτα κάτω, κι έτσι ούτε εμείς είμαστε πια προστατευμένοι! Αν κι εμάς μια μέρα... Όχι, δεν επιτρέπεται να τελειώσω αυτή τη φράση. Δεν μπορώ ωστόσο ν' αποφύγω αυτό το ερώτημα σήμερα. Αντίθετα αυτός ο φόβος που ήδη έζησα ξαναγυρίζει στο μυαλό μου σε όλη του τη φρίκη.

Αναγκάστηκα να πάω ολομόναχη στην τουαλέτα στις οχτώ σήμερα το βράδυ. Δεν υπήρχε κανένας κάτω, άκουγαν όλοι ραδιόφωνο. Θέλησα ν' αποδείξω το θάρρος μου, αλλά ήταν δύσκολο. Εδώ πάνω νιώθω πάντα περισσότερο ασφαλής απ' ό,τι σ' αυτό το μεγάλο σιωπηλό σπίτι, με μοναδική συντροφιά τους πινητούς και μυστηριώδεις θορύβους από ψηλά και τα κλάξον από τον δρόμο. Τρέμω όταν δεν προχωρώ αρκετά γρήγορα ή όταν σκέφτομαι την κατάσταση για μια στιγμή.

Η Μίεπ είναι πολύ πιο καλή και μεγαλόψυχη μαζί μας από τότε που συζήτησε με τον Μπαμπά. Αλλά δεν σου το είπα ακόμα. Η Μίεπ ήρθε ένα απόγευμα και με κατακόκκινο πρόσωπο ρώτησε στα καλά καθούμενα τον Μπαμπά αν πιστεύαμε ότι είχαν κολλήσει κι αυτοί αντισημιτισμό. Ο Μπαμπάς έπεσε από τα σύννεφα κι έκανε τα πάντα για να της βγάλει αυτή την ιδέα από το μυαλό, αλλά οι υποψίες της Μίεπ δεν εξαφανίστηκαν εντελώς. Μας φέρνουν περισσότερα πράγματα, ενδιαφέρονται περισσότερο για τις δυσκολίες μας, ακόμη κι αν δεν επιτρέπεται με κανέναν τρόπο να τους ενοχλούμε μ' αυτά τα πράγματα. Ω, είναι πραγματικά καλοί άνθρωποι!

Αναρωτιέμαι αδιάκοπα αν θα ήταν καλύτερα για μας να μην κρυβόμαστε, αν είχαμε πεθάνει σήμερα, για να μην αναγκαζόμαστε ν' ανεχόμαστε όλη αυτή την αθλιότητα, και κυρίως για να γλιτώσουμε τους άλλους. Αλλά αυτή η σκέψη μάς κάνει όλους να τρέ-

μου. Αγαπάμε ακόμα τη ζωή, δεν έχουμε ξεχάσει ακόμα τη φωνή της φύσης, διατηρούμε ακόμα ελπίδες – ελπίδες για τα πάντα.

Αρκεί να συμβεί κάτι γρήγορα, ακόμη και πυροβολισμοί αν χρειαστεί, δεν θα μας τσακίσουν περισσότερο απ' αυτή την ανησυχία. Αρκεί να έρθει το τέλος, ακόμη κι αν είναι δύσκολο, τουλάχιστον να μάθουμε αν επιτέλους θα κερδίσουμε ή θα πεθάνουμε.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΕΤΑΡΤΗ 31 ΜΑΪΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Το Σάββατο, την Κυριακή, τη Δευτέρα και την Τρίτη έκανε τόση ζέστη, που δεν κατάφερα να κρατήσω στιλό στο χέρι, γι' αυτό μου ήταν αδύνατο να σου γράψω. Την Παρασκευή οι σωλήνες αποχέτευσης ήταν βουλωμένοι. Το Σάββατο τους επισκεύασαν, η κυρία Κλάιμαν ήρθε να μας δει το απόγευμα και μας διηγήθηκε ένα σωρό πράγματα για τη Γιόπι, όπως ότι είναι μαζί με τη Ζακ βαν Μάαρσεν σε μια λέσχη χόκεϊ. Την Κυριακή η Μπεπ ήρθε να δει μήπως έχει γίνει καμιά διάρρηξη κι έμεινε για το πρόγευμα. Τη Δευτέρα (Δευτέρα της Πεντηκοστής) ο κύριος Γκίς έπαιξε τον ρόλο του φύλακα των παρανόμων και την Τρίτη μπορέσαμε επιτέλους ν' ανοίξουμε τα παράθυρα. Σπάνια έχουμε δει τόσο ωραίο και ζεστό καιρό. Θα μπορούσαμε μάλιστα να πούμε χωρίς υπερβολή ότι κάνει ακόμη και καύσωνα για τέτοια εποχή. Η ζέστη εδώ στο Παράσπιτο είναι ανυπόφορη. Για να σου δώσω μια ιδέα για τις μουρμούρες που ακούγονται, θα σου περιγράψω με συντομία τις μέρες της ζέστης.

Σάββατο: «Τι υπέροχος καιρός», λέγαμε όλοι το πρωί. Κι έπειτα, το απόγευμα, όταν έπρεπε να μείνουν κλειστά όλα τα παράθυρα: «Μακάρι να έκανε κάπως λιγότερη ζέστη!»

Κυριακή: «Αυτή η ζέστη είναι ανυπόφορη, το βούτυρο λιώνει, δεν υπάρχει ούτε μια δροσερή γωνιά σ' όλο το σπίτι, το ψωμί ξεραίνεται, το γάλα κόβει, αδύνατο ν' ανοίξεις έστω κι ένα παρά-

θυρο, εμείς, οι φτωχοί παρίες, σκάμε εδώ ενώ οι άλλοι άνθρωποι έχουν πάει διακοπές για την Πεντηκοστή», έλεγε η Κυρία.

Δευτέρα: «Με πονάνε τα πόδια μου, δεν έχω ελαφριά ρούχα, είναι αδύνατο να πλύνω τα πιάτα με τέτοια ζέστη», γκρίνια από το πρωί ως το βράδυ. Ήταν απαίσιο. Εξακολουθώ να μην ανέχομαι τη ζέστη, χαίρομαι που σήμερα ο άνεμος φυσάει δυνατά κι ωστόσο έχει ήλιο.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

«Όποιος πάει στο πατάρι πρέπει να εξοπλιστεί με μια μεγάλη ομπρέλα, κατά προτίμηση αντρική!» Αυτό για να προστατευτεί από τις βροχές που έρχονται αποκεί πάνω. Υπάρχει ωστόσο ένα ρητό που λέει: «Πάνω από τα σύννεφα ο ουρανός είναι πάντα γαλάζιος». Αλλά οπωσδήποτε αυτό δεν ισχύει σε καιρό πολέμου (οι πυροβολισμοί) και για τους παρανόμους (το κουτί του γάτου). Πραγματικά, κατά κάποιον τρόπο ο Μούσι απέκτησε τη συνήθεια να κάνει την ανάγκη του πάνω σε εφημερίδες ή σε μια χαραμάδα του πατώματος κι έτσι έχουμε λόγους ν' ανησυχούμε όχι μόνο για τις διαρροές, αλλά ακόμη περισσότερο για τη φριχτή δυσοσμία. Όταν ξέρουμε επιπλέον ότι ο καινούριος Μόουρτιε του μαγαζιού υποφέρει από την ίδια αρρώστια, οποιοσδήποτε είχε να εκπαιδεύσει έναν γάτο μπορεί πολύ καλά να φανταστεί το είδος της βρόμας που πλανιέται στο κτίριό μας, πέρα από τη μυρωδιά του πιπεριού και του θυμαριού.

Κατά τ' άλλα, έχω μια αποκλειστική πατέντα για τους πυροβολισμούς: σε περίπτωση βίαιων εκπυρσοκροτήσεων, ορμάς προς την πιο κοντινή ξύλινη σκάλα, κατεβαίνεις και ανεβαίνεις ξανά τη σκάλα και φροντίζεις επαναλαμβάνοντας την κίνηση αυτή να πέσεις μαλακά τουλάχιστον μια φορά. Με τις γρατσουνιές, τον θό-

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

ρουβο που κάνουν τα βήματα, καθώς και την πτώση, είσαι τόσο απασχολημένος, που δεν ακούς τους πυροβολισμούς ούτε τους σκέφτεσαι. Η υπογράφουσα εφάρμοσε την ιδεώδη αυτή μέθοδο με απόλυτη επιτυχία!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΔΕΥΤΕΡΑ 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Καινούριες δυσκολίες στο Παράσπιτο: Διένεξη ανάμεσα στον Ντούσελ και τους Φρανκ σχετικά με τη μοιρασιά του βουτύρου. Συνθηκολόγηση του Ντούσελ. Μεγάλη φιλία ανάμεσα στην κυρία Βαν Ντάαν και τον τελευταίο, φλερτ, φιλία και φιλικά χαμόγελα. Ο Ντούσελ αρχίζει να νιώθει την ανάγκη μιας γυναίκας. Οι Βαν Ντάαν δεν θέλουν να ετοιμάσουν κέικ για τα γενέθλια του Κούχλερ, επειδή δεν φτιάχνουμε για εμάς στο Παράσπιτο. Τι μικροψυχία! Πάνω, φριχτή ατμόσφαιρα. Η Κυρία είναι συναχωμένη. Τσακώσαμε τον Ντούσελ με χάπια μαγιάς της μπίρας, ενώ εμείς δεν έχουμε τίποτα.

Κατάληψη της Ρώμης από την 5η στρατιά, ούτε λεηλάτησαν ούτε βομβάρδισαν την πόλη. Τι προπαγάνδα για τον Χίτλερ!

Ελάχιστα λαχανικά και πατάτες, μουχλιασμένο ψωμί. Ο Τσιλιβήθρας (το όνομα του καινούριου γάτου στο μαγαζί) δεν αντέχει το πιπέρι. Νομίζει ότι το κουτί του είναι κρεβάτι και το χαρτί περιτυλίγματος τουαλέτα. Αδύνατον να τον κρατήσουμε.

Καιρός άσχημος. Συνεχείς βομβαρδισμοί στο Πα-ντε-Καλέ και τη δυτική ακτή της Γαλλίας. Είναι αδύνατο να χαλάσει κανείς δολάρια, ακόμη περισσότερο χρυσάφι. Το μαύρο κιβώτιο με τα λεφτά έχει σχεδόν αδειάσει. Με τι θα ζήσουμε τον επόμενο μήνα;

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

«This is D-day», ανακοίνωσε το αγγλέζικο ραδιόφωνο το μεσημέρι, και πραγματικά this is the day, η απόβαση άρχισε.

Σήμερα το πρωί, στις οχτώ, οι Άγγλοι ανήγγειλαν: σημαντικό βομβαρδισμοί στο Καλέ, τη Βουλώνη, τη Χάβρη και το Χερβούργο, καθώς επίσης και στο Πα-ντε-Καλέ (όπως συνήθως). Επιπλέον μέτρα ασφαλείας για τα κατεχόμενα εδάφη: όσοι κατοικούν έως τριάντα πέντε χιλιόμετρα από την παραλία πρέπει να περιμένουν βομβαρδισμούς. Οι Άγγλοι θα προσπαθήσουν να ρίξουν προκηρύξεις μια ώρα πριν από την επίθεση.

Σύμφωνα με τις γερμανικές ειδήσεις, Άγγλοι αλεξιπτωτιστές προσγειώθηκαν στη γαλλική ακτή. Αγγλέζικα αποβατικά μάχονται ενάντια στους Γερμανούς τυφεκιοφόρους του Ναυτικού, να τι ανήγγειλε το BBC.

Συμπέρασμα του Παράσπιτου στις εννιά, στο πρόγευμα: πρόκειται για δοκιμή, όπως στη Διέπη πριν από δύο χρόνια.

Ανακοίνωση του αγγλικού ραδιόφωνου στις δέκα, στα γερμανικά, τα ολλανδικά, τα γαλλικά και σε άλλες γλώσσες: «The invasion has begun!». Επομένως είναι η «αληθινή» απόβαση.

Ανακοίνωση από το αγγλικό ραδιόφωνο στις έντεκα η ώρα, στα γερμανικά: Ομιλία του αρχιστρατήγου Ντουάιτ Αϊζενχάουερ.

Ανακοίνωση στο αγγλικό ραδιόφωνο το μεσημέρι, στα αγγλικά: «This is D-day». Ο στρατηγός Αϊζενχάουερ απευθύνθηκε στον γαλλικό λαό με τα εξής λόγια: «Stiff fighting will come now, but after this the victory. The year 1944 is the year of the complete victory, good luck»³¹.

Ανακοίνωση στο αγγλικό ραδιόφωνο στη μία, στ' αγγλικά (μετάφραση): 11.000 αεροπλάνα έχουν ξεκινήσει, πηγαиноέρχονται

31. Θα διεξαχθούν σκληρές μάχες, αλλά θα ακολουθήσει η νίκη. Το 1944 θα είναι το έτος της ολοκληρωτικής νίκης, καλή τύχη.

αδιάκοπα για να ρίχνουν με αλεξίπτωτα στρατιώτες και να βομβαρδίζουν τα μετόπισθεν· 4.000 πλοία, καθώς και μικρότερα караβάκια πηγαionoέρχονται το ένα μετά το άλλο ανάμεσα στο Χερβούργο και τη Χάβρη· ο αγγλικός κι ο αμερικανικός στρατός βρίσκονται ήδη στην καρδιά της μάχης. Ομιλίες του Γκερμπράντι, του Βέλγου πρωθυπουργού, του βασιλιά Χάακον της Νορβηγίας, του Ντε Γκολ από την πλευρά της Γαλλίας, του βασιλιά της Αγγλίας, δίχως να ξεχνάμε τον Τσόρτσιλ.

Το Παράσπιτο είναι ανάστατο. Μήπως έφτασε επιτέλους η απελευθέρωση που τόσο περιμέναμε, αυτή η απελευθέρωση για την οποία τόσο έχουμε μιλήσει, αλλά που είναι ακόμα υπερβολικά όμορφη, υπερβολικά θαυματουργή για να συμβεί στ' αλήθεια κάποια μέρα; Η χρονιά αυτή, το 1944, θα μας φέρει άραγε τη νίκη; Για την ώρα δεν ξέρουμε, αλλά η ελπίδα μάς κάνει να ζούμε, μας ξαναδίνει κουράγιο, μας ξαναδίνει δύναμη. Γιατί θα χρειαστεί κουράγιο για ν' αντέξουμε τις πολλαπλές αγωνίες, στερήσεις και ταλαιπωρίες. Τώρα πρέπει να διατηρήσουμε την ψυχραιμία μας και να επιμείνουμε. Είναι προτιμότερο να μπήξουμε τα νύχια μας στη σάρκα μας παρά να φωνάξουμε! Η Γαλλία, η Ρωσία, η Ιταλία, καθώς κι η Γερμανία, μπορούν όλες να φωνάζουν από απελπισία, αλλά εμείς δεν έχουμε ακόμα το δικαίωμα να κάνουμε κάτι τέτοιο! Ω, Κιτ! Το πιο όμορφο με την απόβαση είναι ότι έχουμε την εντύπωση ότι πλησιάζουν φίλοι. Οι φριχτοί αυτοί Γερμανοί μάς καταπίεσαν και μας έβαλαν το μαχαίρι στον λαιμό τόσο καιρό, που οι φίλοι κι η απελευθέρωση είναι το παν για μας! Δεν πρόκειται πια για τους Εβραίους μόνο, πρόκειται για τις Κάτω Χώρες, τις Κάτω Χώρες κι όλη την κατεχόμενη Ευρώπη. Ίσως, είπε η Μαργκότ, τον Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο να μπορέσω να ξαναγυρίσω στο σχολείο.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Θα σε κρατάω ενήμερη σχετικά με τις τελευταίες πληροφορίες. Σήμερα το πρωί, αλλά και το βράδυ, σκιαχτρα και κούκλες

προσγειώθηκαν πίσω από τις γερμανικές θέσεις. Εκρήγνυνταν μόλις άγγιζαν το έδαφος. Επιπλέον πολλοί αλεξιπτωτιστές προσγειώθηκαν, ήταν όλοι βαμμένοι μαύροι για να μην τραβήξουν την προσοχή. Το πρωί, στις έξι, άρχισε η απόβαση από τα πρώτα πλοία, ενώ η παραλία βομβαρδιζόταν όλη τη νύχτα με πέντε εκατομμύρια κιλά βόμβες. Είκοσι χιλιάδες αεροπλάνα πετούσαν σήμερα. Τα παράκτια πυροβολεία των Γερμανών είχαν ήδη καταστραφεί τη στιγμή της απόβασης· σχηματίστηκε ήδη μια μικρή γέφυρα· όλα πάνε καλά παρά την κακοκαιρία. Ο στρατός κι ο πληθυσμός δεν είναι παρά one will and one hope.³²

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Υπέροχα νέα σχετικά με την εξέλιξη της απόβασης. Οι Σύμμαχοι κατέλαβαν το Μπαγιέ, ένα μικρό χωριό στη γαλλική ακτή, και τώρα πολεμούν για να πάρουν την Καν. Προφανώς ο στόχος είναι ν' απομονώσουν τη χερσόνησο στην οποία βρίσκεται το Χερβούργο. Κάθε βράδυ οι πολεμικοί ανταποκριτές μιλάνε για τις δυσκολίες, για το κουράγιο και τον ζήλο του στρατού, και διηγούνται απίστευτες πράξεις ηρωισμού – τραυματίες που ήδη γύρισαν στην Αγγλία μίλησαν κι αυτοί από το ραδιόφωνο. Παρά τον απαισίο καιρό, οι πτήσεις συνεχίζονται με θάρρος. Πληροφορηθήκαμε από το BBC ότι ο Τσόρτσιλ είχε την πρόθεση να πάρει μέρος και ο ίδιος στην απόβαση με τον στρατό, και μόνο κάτω από την πίεση του Αϊξενχάουερ και των άλλων στρατηγών δεν εκτέλεσε το σχέδιό του. Φαντάζεσαι το θάρρος του ηλικιωμένου αυτού κυρίου – θα πρέπει να είναι εβδομήντα χρόνων.

Εδώ ο ενθουσιασμός καταλάγιασε κάπως. Ωστόσο ελπίζουμε ότι ο πόλεμος θα τερματιστεί στο τέλος του χρόνου. Ε, καιρός είναι! Η γκρίνια της κυρίας Βαν Ντάαν έχει γίνει αφόρητη. Τώρα που δεν μπορεί πια να μας εκνευρίζει με την απόβαση, μουρμουρίζει όλη

32. Μία θέληση και μία ελπίδα.

μέρα για την κακοκαιρία. Έτσι μου 'ρχεται να τη βάλω στο πατάρι μέσα σ' έναν κουβά με κρύο νερό!

Όλο το Παράσπιτο, με εξαίρεση τον Βαν Ντάαν και τον Πέτερ, διάβασε την τριλογία Ουγγρική Ραφωδία, που αναφέρεται στη ζωή του συνθέτη και πιανίστα Φραντς Λιστ. Το βιβλίο είναι πολύ ενδιαφέρον, αλλά, κατά τη γνώμη μου, μιλάει κάπως υπερβολικά για γυναίκες. Ο Λιστ δεν ήταν μόνο ο μεγαλύτερος και γνωστότερος πιανίστας της εποχής του, αλλά και ο μεγαλύτερος γυναικάς μέχρι και τα εβδομήντα του χρόνια. Είχε δεσμούς με την κόμισσα Μαρί ντ' Αγκού, την πριγκίπισσα Καρολίν Σάιν-Βιτγκενστάιν, τη χορεύτρια Λόλα Μοντέζ, την πιανίστα Άγκνες Κίγγκγουορθ, την πιανίστα Σόφι Μέντερ, την Κιρκασιανή πριγκίπισσα Όλγα Γιανίνα, τη βαρόνη Όλγα Μέγιεντορφ, την ηθοποιό Λίλα κι-εγώ-δεν-ξέρω-πώς κλπ., και τελειωμό δεν έχει η λίστα. Τα κεφάλαια που μιλάνε για τη μουσική και τις άλλες τέχνες είναι πολύ πιο ενδιαφέροντα, στο βιβλίο συναντάει κανείς τον Σούμαν και την Κλάρα Βικ, τον Εκτόρ Μπερλιόζ, τον Γιοχάνες Μπραμς, τον Μπετόβεν, τον Ρίχαρντ Βάγκνερ, τον Χανς φον Μπίλοφ, τον Αντόν Ρουμπινστάιν, τον Φρεντερίκ Σοπέν, τον Βικτόρ Ουγκό, τον Ονορέ ντε Μπαλζάκ, τον Χίλερ, τον Χούμπελ, τον Τσέρι, τον Ροσίνι, τον Κερουμπίνι, τον Παγκανίνι, τον Μέντελσον κλπ.

Ο Λιστ ήταν πραγματικά πολύ συμπαθητικός άνθρωπος, μεγαλόψυχος, μετριόφρων σε ό,τι τον αφορούσε αλλά εξαιρετικά ματαιόδοξος. Βοηθούσε όλο τον κόσμο, δεν είχε μεγαλύτερο πάθος από την Τέχνη, λάτρευε το κονιάκ και τις γυναίκες, δεν άντεχε τα δάκρυα, ήταν τζέντλεμαν, δεν μπορούσε να αρνηθεί χάρη σε κανέναν, δεν έδινε καμιά σημασία στο χρήμα, αγαπούσε τη θρησκευτική ελευθερία και τον κόσμο.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΕΜΠΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κιτ,

Είχα ξανά τα γενέθλιά μου, επομένως τώρα είμαι 15 χρόνων. Πήρα αρκετά δώρα, τους πέντε τόμους της ιστορίας της τέχνης του Σπρίνγκερ, μερικά εσώρουχα, δύο ζώνες, ένα μαντίλι, δύο γιαούρτια, ένα βάζο μαρμελάδα, δύο γλυκά από μέλι (μικρό μέγεθος), ένα βιβλίο βοτανικής από τον Μπαμπά και τη Μαμά, ένα επίχρυσο βραχιόλι από τη Μαργκότ, ένα βιβλίο της συλλογής Πάτρια, που μου χάρισαν οι Βαν Ντάαν, μοσχομπίζελα από τον Ντούσελ, καραμέλες από τη Μίεπ, καραμέλες και τετράδια από την Μπεπ και –το καλύτερο απ’ όλα– το βιβλίο Μαρία Θηρεσία και τρεις λεπτές φέτες πλήρες τυρί από τον Κούχλερ. Από τον Πέτερ πήρα ένα όμορφο μπουκέτο παιώνιες. Το καμμένο το παιδί κουράστηκε τόσο πολύ για να βρει κάτι, αλλά χωρίς καμιά επιτυχία.

Η απόβαση εξακολουθεί να εξελίσσεται καλά, παρά την κακοκαιρία, τις αμέτρητες καταιγίδες, τις μπόρες και τη φουρτουνιασμένη θάλασσα. Ο Τσόρτσιλ, ο Σματς, ο Αϊξενχάουερ κι ο Άρνολντ επισκέφθηκαν χτες τα γαλλικά χωριά που κατέκτησαν κι απελευθέρωσαν οι Άγγλοι. Ο Τσόρτσιλ ήταν σ’ ένα τορπιλοβόλο που βομβάρδιζε την ακτή. Ο άνθρωπος αυτός, όπως και τόσοι άλλοι, μοιάζει να μην ξέρει τι θα πει φόβος. Πόσο τον ζηλεύω!

Από το Παράσπιτο είναι αδύνατο να κρίνουμε την ψυχολογική κατάσταση που επικρατεί στις Κάτω Χώρες. Σίγουρα όλοι χαίρονται που η Αγγλία, αυτή η αρχιτεμπέλα(!), ανασκουμπώθηκε επιτέλους. Οι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν πόσο άδικοι είναι, όταν λένε και ξαναλένε ότι δεν θέλουν εδώ μια αγγλική κατοχή. Με άλλα λόγια, λένε ότι οι Εγγλέζοι πρέπει να πολεμήσουν, να παλέψουν και να θυσιάσουν τους γιους τους για τις Κάτω Χώρες και τ’ άλλα κατεχόμενα εδάφη. Οι Εγγλέζοι δεν επιτρέπεται να μείνουν στις Κάτω Χώρες, πρέπει να ζητήσουν συγγνώμη απ’ όλες τις κατεχόμενες χώρες, πρέπει να ξαναδώσουν τις Ινδίες στους πρώτους κατόχους τους και μπορούν να γυρίσουν, φτωχοί κι αποδυναμωμένοι, στην Αγγλία!

Θα πρέπει να `ναι κανείς ηλίθιος για να σκέφτεται τέτοια πράγματα, κι ωστόσο ανάμεσα σ' αυτούς τους ηλίθιους υπάρχουν πολλοί Ολλανδοί. Τι θα γίνονταν, αναρωτιέμαι, η Ολλανδία κι οι γειτονικές χώρες, αν η Αγγλία είχε υπογράψει με τους Γερμανούς την ειρήνη που τόσο συχνά της πρότειναν; Η Ολλανδία θα είχε γίνει γερμανική κι αυτό είναι όλο! Όλους τους Ολλανδούς που περιφρονούν ακόμα τους Άγγλους, που αποκαλούν υβριστικά την Αγγλία και την κυβέρνησή της «γηραιούς κυρίους», που χαρακτηρίζουν τους Εγγλέζους δειλούς, κι ωστόσο σιχαίνονται τους Γερμανούς, θα `πρεπε να τους τραντάξει κανείς πολύ δυνατά, όπως τινάζουν τα μαξιλάρια· ίσως το μπερδεμένο μυαλό τους να ερχόταν τότε στη θέση του!

Οι επιθυμίες, οι σκέψεις, οι κατηγορίες κι οι επιπλήξεις συνωστίζονται βασανιστικά στο μυαλό μου. Οπωσδήποτε δεν έχω τόσες ψευδαισθήσεις όσες θέλουν να πιστεύουν οι άλλοι, ξέρω τ' αμέτρητα λάθη μου και τα ελαττώματά μου καλύτερα από οποιονδήποτε, με μια διαφορά: ξέρω επίσης ότι θέλω να βελτιωθώ, ότι θα βελτιωθώ κι ότι έχω ήδη βελτιωθεί πολύ!

Πώς γίνεται τότε, αναρωτιέμαι συχνά, να με βρίσκουν όλοι τόσο ψηλομύτα και τόσο λίγο μετριόφρονα; Είμαι στ' αλήθεια τόσο ψηλομύτα; Αυτά αφορούν μόνο εμένα ή μήπως αφορούν και τους άλλους; Ίσως αυτό να φαίνεται γελοίο, το καταλαβαίνω, αλλά δεν θα διαγράψω την τελευταία μου φράση, γιατί δεν είναι τόσο γελοία. Η κυρία Βαν Ντάαν κι ο Ντούσελ, οι κυριότεροι κατήγοροί μου, είναι και οι δύο γνωστοί για την απόλυτη έλλειψη εξυπνάδας που τους διακρίνει και, ας μη φοβόμαστε τις λέξεις, για τη «χαζομάρα» τους! Οι χαζοί άνθρωποι συχνά δεν μπορούν να χωνέψουν το γεγονός ότι άλλοι τα καταφέρνουν καλύτερα απ' αυτούς, το καλύτερο παράδειγμα μας το δίνουν πραγματικά αυτοί οι δύο ηλίθιοι, η κυρία Βαν Ντάαν κι ο Ντούσελ.

Η Κυρία με βρίσκει χαζή, γιατί δεν υποφέρω απ' αυτό το κακό όσο κι εκείνη, βρίσκει ότι μου λείπει η μετριοφροσύνη, γιατί εκείνη είναι πολύ χειρότερη, βρίσκει τα φουστάνια μου πολύ κοντά, γιατί τα δικά της είναι ακόμη κοντύτερα, κι ακριβώς για τον ίδιο

λόγο με βρίσκει ψηλομύτα, δηλαδή γιατί εκείνη μιλάει δύο φορές περισσότερο από μένα για θέματα για τα οποία δεν καταλαβαίνει απολύτως τίποτα – το ίδιο ισχύει και για τον Ντούσελ.

Αλλά σύμφωνα με μία από τις αγαπημένες μου παροιμίες, «όπου υπάρχει καπνός, υπάρχει και φωτιά», παραδέχομαι ευχαρίστως ότι είμαι ψηλομύτα. Ο χαρακτήρας μου παρουσιάζει ένα πρόβλημα: κανένας δεν μου κάνει περισσότερες παρατηρήσεις και δεν με προσβάλλει περισσότερο από μένα την ίδια. Αν επιπλέον η Μαμά προσθέτει τις δικές της συμβουλές, τα κηρύγματα συσσωρεύονται σε μια πελώρια στοίβα, με αποτέλεσμα να με πιάνει απελπισία και να πιστεύω ότι δεν θα καταφέρω ποτέ να τα βγάλω πέρα, να γίνομαι αναιδής και ν' αρχίζω να της αντιμιλάω, και τότε η παλιά γνωστή έκφραση της Άννας έρχεται ξανά στο προσκήνιο: «Κανένας δεν με καταλαβαίνει!»

Η έκφραση αυτή είναι ριζωμένη μέσα μου, κι ακόμη κι αν φαίνεται ψεύτικη, περιέχει κι αυτή κάποια αλήθεια. Οι επιπλήξεις που κάνω στον εαυτό μου παίρνουν συχνά τέτοιες διαστάσεις, που λαχταράω ν' ακούσω μια παρηγορητική φωνή που θα τις έκανε να σταματήσουν και που θα ενδιαφερόταν επίσης για τις βαθιές μου ανησυχίες, αλλά, αλίμονο, όσο κι αν ψάχνω, δεν τη βρήκα ακόμα.

Ξέρω ότι σκέφτεσαι τον Πέτερ, σωστά, Κιτ; Πραγματικά, ο Πέτερ μ' αγαπάει, όχι σαν ερωτευμένος αλλά σαν φίλος, η στοργή του μεγαλώνει μέρα με τη μέρα, αλλά αυτό το μυστηριώδες πράγμα που μας συγκρατεί και τους δύο δεν το καταλαβαίνω ούτε κι εγώ.

Καμιά φορά σκέφτομαι ότι ο τρομερός πόθος που μ' έσπρωχνε προς αυτόν ήταν υπερβολικός, αλλά σίγουρα δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, γιατί όταν τυχαίνει να μην ανέβω εκεί πάνω για δύο μέρες, νιώθω και πάλι αυτόν τον πόθο εξίσου έντονα όσο και παλιότερα. Ο Πέτερ είναι ευγενικός και καλός, ωστόσο –δεν έχω δικαίωμα να το αρνηθώ– πολλά πράγματα με απογοητεύουν. Αυτά που μ' ενοχλούν κυρίως είναι η απέχθειά του για τη θρησκεία, οι συζητήσεις του για το φαγητό και γι' άλλα πράγματα εξίσου αλλοπρόσαλλα. Πάντως είμαι πεπεισμένη ότι, σύμφωνα με την ειλικρινή μας υπόσχεση, δεν θα τσακωθούμε ποτέ. Ο Πέτερ είναι ένα πλάσμα γαλή-

νιο, πολύ ανεκτικό και με κατανόηση. Με αφήνει να του λέω πολύ περισσότερα πράγματα απ' ό,τι επιτρέπει στη μητέρα του να του πει, προσπαθεί με ιδιαίτερη επιμονή να σβήσει τις κηλίδες από τα βιβλία του και να έχει τα πράγματά του τακτοποιημένα. Γιατί όμως κρατάει τις σκέψεις του μέσα του και δεν μου δίνει ποτέ το δικαίωμα να τον πλησιάσω; Είναι πολύ πιο κλειστός από μένα, είναι αλήθεια. Αλλά ξέρω, κι αυτή τη φορά μου το δίδαξε η πείρα (θυμήσου την έκφραση «η Άννα η θεωρητική» που επανέρχεται αδιάκοπα) ότι ακόμη και τα εσωστρεφή άτομα νιώθουν σε κάποια δεδομένη στιγμή εξίσου ή και περισσότερο την ανάγκη ενός έμπιστου φίλου.

Ο Πέτερ κι εγώ περάσαμε κι οι δύο χρόνια περισυλλογής στο Παράσπιτο, μιλάμε συχνά για το μέλλον, το παρελθόν και το παρόν, αλλά, όπως είπα ήδη, μου λείπει το κυριότερο, κι ωστόσο είμαι σίγουρη ότι υπάρχει!

Είναι άραγε επειδή έχω τόσο καιρό να βγω έξω που νιώθω τέτοιο ενθουσιασμό για οτιδήποτε έχει σχέση με τη φύση; Θυμάμαι πολύ καλά ότι ένας υπέροχος γαλάζιος ουρανός, τα κελαηδήματα των πουλιών, το φεγγαρόφωτο και τα λουλούδια που άνθιζαν δεν τραβούσαν και πολύ την προσοχή μου. Το ενδιαφέρον αυτό μεταμορφώθηκε εδώ. Την Πεντηκοστή, για παράδειγμα, που έκανε τόση ζέστη, κατάφερα να κρατήσω τα μάτια μου ανοιχτά ως τις έντεκα και μισή, για ν' απολαύσω μια φορά ολομόναχη το φεγγάρι, κοιτάζοντας από το ανοιχτό παράθυρο. Δυστυχώς η θυσία μου πήγε χαμένη, γιατί το φεγγάρι έλαμπε τόσο πολύ, που δεν μπορούσα να διακινδυνεύσω ν' ανοίξω το παράθυρο. Μια άλλη φορά, εδώ και πολλούς μήνες, βρέθηκα κατά τύχη πάνω το βράδυ και το παράθυρο ήταν ανοιχτό. Δεν κατέβηκα πριν τελειώσει η ώρα του αερισμού. Το σκοτεινό και βροχερό βράδυ, η καταιγίδα, τα σύννεφα με κρατούσαν καθηλωμένη· για πρώτη φορά έπειτα από ενάμιση χρόνο έβλεπα τη νύχτα ολομόναχη. Έπειτα από κείνο το βράδυ ήθελα τόσο πολύ να παρακολουθήσω το ίδιο θέαμα, που δεν φοβόμουν ούτε τους κλέφτες ούτε το σκοτεινό, γεμάτο αρουραίους σπίτι ούτε μια πιθανή επίθεση. Κατέβαινα μόνη για

να κοιτάζω από το παράθυρο του ιδιαίτερου γραφείου και της κουζίνας. Πολλοί είναι αυτοί που θαυμάζουν την ομορφιά της φύσης, που κοιμούνται καμιά φορά στο ύπαιθρο, που στις φυλακές ή στα νοσοκομεία περιμένουν με ανυπομονησία τη μέρα που θα μπορέσουν ν' απολαύσουν ξανά ελεύθεροι τη φύση, αλλά λίγα άτομα νιώθουν πλημμυρισμένα από τέτοια νοσταλγία, τόσο αποκομμένα κι απομονωμένα απ' αυτό που προσφέρεται το ίδιο απλόχερα στον φτωχό και στον πλούσιο.

Δεν είναι ιδέα μου όταν λέω ότι η θέα του ουρανού, των σύννεφων, του φεγγαριού και των αστεριών με ηρεμεί και μου δίνει ελπίδα. Το γιατρικό αυτό είναι πολύ πιο αποτελεσματικό από τη βαλεριάνα ή το βρομιούχο άλας. Η φύση με κάνει παιδί και μου δίνει το θάρρος ν' αντιμετωπίσω όλα τα σκληρά χτυπήματα!

Η μοίρα θέλησε να μην έχω το δικαίωμα να βλέπω τη φύση παρά μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις, μέσα από παράθυρα σκεπασμένα μ' ένα παχύ στρώμα σκόνης και κρυμμένα με βρόμικες κουρτίνες, και δεν νιώθω πια καμιά απόλαυση να κοιτάζω μέσα απ' αυτές. Η φύση είναι το μοναδικό πράγμα που δεν έχει υποκατάστατο!

Πολλές φορές μία από τις πολλές ερωτήσεις που κάνω στον εαυτό μου έρχεται να βασανίσει τη σκέψη μου: γιατί στο παρελθόν, αλλά συχνά και σήμερα, η θέση της γυναίκας στην κοινωνία ήταν λιγότερο σημαντική από του άντρα; Μπορεί όλοι να λένε ότι είναι άδικο, αλλά αυτό εμένα δεν μου φτάνει. Πολύ θα ήθελα να μάθω την αιτία της μεγάλης αυτής αδικίας! Μπορεί να καταλάβει κανείς ότι ο άντρας, χάρη στη μεγαλύτερη σωματική του δύναμη, από την αρχή ασκούσε την κυριαρχία του πάνω στη γυναίκα: ο άντρας κερδίζει τη ζωή του, ο άντρας κάνει τα παιδιά, ο άντρας έχει δικαίωμα να κάνει τα πάντα... Πρέπει να πει κανείς ότι οι γυναίκες είναι ηλίθιες που, χωρίς ν' αντιδράσουν, άφησαν να τους επιβάλλουν μέχρι πρόσφατα αυτόν τον κανόνα, γιατί όσο περισσότερο διαιωνίζεται μέσα από τους αιώνες τόσο περισσότερο ριζώνει. Ευτυχώς οι γυναίκες άνοιξαν λίγο τα μάτια χάρη στο σχολείο, την εργασία και την εξέλιξη. Σε πολλές χώρες οι γυναίκες κέρδισαν

ισότητα δικαιωμάτων. Πολλοί άνθρωποι, γυναίκες κυρίως αλλά και άντρες, αντιλαμβάνονται τώρα σε ποιο σημείο αυτή η διαίρεση του κόσμου, που υπάρχει εδώ και τόσο καιρό, ήταν άδικη, κι οι σύγχρονες γυναίκες απαιτούν δικαιώματα, έτσι ώστε να φτάσουν σε μια απόλυτη ανεξαρτησία!

Αλλά αυτό δεν αρκεί, αυτό που περιμένουμε ακόμα είναι σεβασμός για τη γυναίκα. Γενικά, σε όλα τα μέρη της υφηλίου, ο άντρας προκαλεί τον θαυμασμό. Γιατί η γυναίκα δεν έχει το δικαίωμα ν' απολαύσει κατά προτεραιότητα ένα μέρος του θαυμασμού αυτού; Τιμούμε τους στρατιώτες και τους ήρωες του πολέμου, οι εφευρέτες χαίρουν αιώνιας φήμης, σεβόμαστε τους μάρτυρες, αλλά απ' όλη την ανθρωπότητα πόσοι είναι εκείνοι που αντιμετωπίζουν και τη γυναίκα σαν στρατιώτη;

Διάβασα σε ένα βιβλίο –και μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση– ότι οι γυναίκες υφίστανται γενικά περισσότερες κακουχίες, αρρώστιες κι αθλιότητα απ' οποιονδήποτε ήρωα του πολέμου, ακόμη κι αν δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να φέρνουν τα παιδιά τους στον κόσμο. Και τι εισπράττει η γυναίκα σε αντάλλαγμα για όλο τον πόνο που υφίσταται; Την κρατάνε σε μια γωνία αν μείνει ανάπηρη στη γέννα, σε λίγο τα παιδιά της παύουν να της ανήκουν και χάνει την ομορφιά της. Οι γυναίκες είναι στρατιώτες που παλεύουν και υποφέρουν για την επιβίωση της ανθρωπότητας, πολύ πιο γενναίες, πολύ πιο θαρραλέες απ' όλους αυτούς τους ήρωες της ελευθερίας με τα μεγάλα λόγια!

Δεν θέλω βέβαια να πω ότι οι γυναίκες πρέπει ν' αρνηθούν να κάνουν παιδιά, αντίθετα, έτσι είναι η φύση και σίγουρα αυτό είναι το σωστό. Κατηγορώ απλώς τους άντρες κι όλη τη λειτουργία του κόσμου που ποτέ δεν θέλησαν να συνειδητοποιήσουν τον σημαντικό ρόλο, δύσκολο αλλά σε τελική ανάλυση υπέροχο, που παίζει η γυναίκα στην κοινωνία. Ο συγγραφέας του βιβλίου που ανέφερα παραπάνω έχει την απόλυτη έγκρισή μου όταν λέει ότι οι άντρες πρέπει να μάθουν ότι μια γέννα έπαψε να είναι κάτι φυσικό κι απλό στις περιοχές του κόσμου που χαρακτηρίζονται πολιτισμένες. Οι άντρες την έχουν καλά, δεν είναι και δεν θα

είναι ποτέ υποχρεωμένοι να υποστούν τους πόνους που γνωρίζουν οι γυναίκες!

Πιστεύω ότι η αντίληψη σύμφωνα με την οποία η γυναίκα έχει καθήκον να φέρνει παιδιά στον κόσμο θα τροποποιηθεί στη διάρκεια του επόμενου αιώνα και θα δώσει τη θέση της στον σεβασμό και τον θαυμασμό για κείνη που, δίχως να στραβομουτσουιάζει και να λέει μεγάλα λόγια, σηκώνει τέτοιο βάρος στους ώμους της!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Καινούρια προβλήματα: η Κυρία έχει πέσει σε απελπισία, μιλάει για σφαίρα στο κεφάλι, για φυλακή, για κρεμάλα και για αυτοκτονία. Ζηλεύει που ο Πέτερ εμπιστεύεται εμένα κι όχι εκείνη, εκνευρίζεται που ο Ντούσελ δεν αντιδρά αρκετά στις γλύκες της, φοβάται ότι όλα τα λεφτά από το γούνινο παλτό πάνε στα τσιγάρα του άντρα της, τσακώνεται, βλαστημάει, κλαίει, παραπονιέται, γελάει κι έπειτα αρχίζει ξανά να τσακώνεται.

Τι μπορεί κανείς να κάνει μ' ένα τέτοιο νούμερο, μια κλαψιέρα, μια τρελή; Κανένας δεν την παίρνει στα σοβαρά, δεν έχει αξιοπρέπεια, παραπονιέται σ' όλο τον κόσμο και περιφέρεται παριστάνοντας την πιτσιρίκα, αυτή η γριά βαρέλω. Και το χειρότερο είναι ότι ο Πέτερ γίνεται αυθάδης, ο κύριος Βαν Ντάαν ευέξαπτος κι η Μαμά κυνική. Ατμόσφαιρα να σου πετύχει! Δεν μένει παρά να θυμάμαι έναν και μόνο κανόνα: να γελάς με όλα και να μην ασχολείσαι με τους άλλους. Ίσως αυτό να φαίνεται εγωιστικό, αλλά στην πραγματικότητα είναι το μόνο γιατρικό γι' αυτούς που μεμψιμοιρούν.

Ο Κούχλερ πρέπει να πάει να σκάψει τέσσερις βδομάδες στο Άλκμααρ και προσπαθεί να γλιτώσει την υποχρέωση αυτή με μια ιατρική βεβαίωση κι ένα γράμμα από την Ορεκτα. Ο Κλάιμαν επι-

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

θυμεί να κάνει γρήγορα την εγχείριση στο στομάχι. Χτες το βράδυ, στις έντεκα, οι τηλεφωνικές γραμμές όλων των ιδιωτών κόπηκαν.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Τίποτα το αξιοσημείωτο εδώ. Οι Άγγλοι άρχισαν τη μεγάλη μάχη του Χερβούργου. Σύμφωνα με τον Πιμ και τον Βαν Ντάαν, σίγουρα θα είμαστε ελεύθεροι στις 10 Οκτωβρίου. Οι Ρώσοι συμμετέχουν στη μάχη και χτες έκαναν επίθεση στο Βίτεμπσκ, ακριβώς τρία χρόνια μετά τη γερμανική εισβολή.

Το ηθικό της Μπεπ είναι πάντα κάτω από το μηδέν. Δεν έχουμε σχεδόν καθόλου πατάτες, στο μέλλον σκοπεύουμε να τις μετράμε και για τους οχτώ· ο καθένας θ' αποφασίζει τι θέλει να τις κάνει. Η Μίεπ παίρνει μια βδομάδα άδεια από τη Δευτέρα. Οι γιατροί του Κλάιμαν δεν βρήκαν τίποτα στην ακτινογραφία του. Διστάζει ανάμεσα στο να χειρουργηθεί ή ν' αφήσει τα πράγματα να πάρουν τον δρόμο τους.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 27 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Πολυαγαπημένη μου Κίτι,

Το ηθικό άλλαξε ξαφνικά, όλα πάνε πολύ καλά. Το Χερβούργο, το Βίτεμπσκ και το Ζλόμπιν έπεσαν σήμερα. Σίγουρα μεγάλη λεία και πολλοί αιχμάλωτοι. Πέντε Γερμανοί στρατηγοί σκοτώθηκαν στο Χερβούργο, δύο αιχμαλωτίστηκαν. Τώρα οι Άγγλοι μπορούν να φέρουν ό,τι θέλουν γιατί έχουν λιμάνι. Τρεις βδομάδες μετά την απόβαση όλο το Κοταντέν είναι στα χέρια των

Άγγλων! Σημαντικό κατόρθωμα. Τις τρεις βδομάδες που ακολούθησαν την D-Day δεν πέρασε ούτε μία μέρα χωρίς βροχή και χωρίς καταιγίδα, τόσο εδώ όσο και στη Γαλλία, αλλά η αναποδιά αυτή δεν εμπόδισε τους Άγγλους και τους Αμερικάνους να δείξουν τη δύναμή τους – και με τι τρόπο! Είναι αλήθεια ότι το περίφημο μυστικό όπλο τους βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία, αλλά τι σημαίνει το γελοίο αυτό κουδουνάκι πέρα από κάποιες ζημιές για την Αγγλία και στήλες ολόκληρες στις εφημερίδες των γερμαναράδων! Εξάλλου, αν αντιληφθούν στη Γερμανία ότι ο κίνδυνος από τους μπολσεβίκους τους απειλεί στ’ αλήθεια, θα φοβηθούν ακόμη περισσότερο. Όλες οι γυναίκες και τα παιδιά που δεν εργάζονται για τη Βέρμαχτ μεταφέρθηκαν από τις παράκτιες περιοχές προς το Χρόνιγκεν, τη Φρισία και το Γκέλντερ. Ο Μουσέρτ³³ δήλωσε ότι, αν οι στρατιές της απόβασης φτάσουν εδώ, θα φορέσει τη στολή του στρατιώτη. Έχει όρεξη να πάει να πολεμήσει αυτός ο χοντρός; Έπρεπε να το είχε κάνει νωρίτερα, στη Ρωσία. Η Φινλανδία αρνήθηκε την πρόταση ειρήνης την εποχή εκείνη. Ακόμη και σήμερα οι διαπραγματεύσεις πάνω σ’ αυτό το θέμα διακόπηκαν. Θα το μετανιώσουν αυτοί οι ηλίθιοι!

Κατά τη γνώμη σου, σε ποιο σημείο θα βρισκόμαστε στις 27 Ιουλίου;

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Κακοκαιρία ή bad weather from one at a stretch to thirty June³⁴. Θαύμασε τη φράση, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, ξέρω ήδη καλά αγγλικά. Απόδειξη, διαβάζω το An Ideal Husband³⁵ με το λεξικό! Ο

33. Ο επικεφαλής των Ολλανδών Εθνικοσοσιαλιστών.

34. Αδιάκοπη κακοκαιρία ως τις 30 Ιουνίου.

35. Ένας Ιδανικός Σύζυγος, θεατρικό έργο του Όσκαρ Ουάιλντ.

πόλεμος πάει περίφημα: Μπαμπρούισκ, Μογκιλιόφ, Όρσα έπεσαν. Πολλοί αιχμάλωτοι.

Εδώ όλα είναι εντάξει. Το ηθικό βελτιώνεται, η υπεραιοδοξία μας θριαμβεύει, οι Βαν Ντάαν βουτάνε τη ζάχαρη, η Μπεπ άλλαξε κόμμωση, κι η Μίεπ πήγε μια βδομάδα διακοπές. Αυτά είναι τα τελευταία νέα.

Υφίσταμαι μια πολύ δυσάρεστη θεραπεία, και μάλιστα σ' ένα από τα μπροστινά δόντια υπέφερα τόσο πολύ, που ακόμη κι ο Ντούσελ πίστεψε ότι είχα λιποθυμήσει. Λίγο ήθελα. Αμέσως την έπιασε και την Κυρία πονόδοντος!

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Υ.Γ. Έχουμε νέα από τη Βασιλεία, ο Μπερντ (ο ξάδελφος) έπαιξε τον ρόλο του ξενοδόχου στο Μίνα φον Μπάρνχελμ. «Καλλιτεχνική ψυχή», λέει η Μαμά.

ΠΕΜΠΤΗ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Σφίγγεται η καρδιά μου όταν ο Πέτερ λέει ότι αργότερα ίσως γίνει κακοποιός ή κερδοσκόπος. Ακόμη κι αν αστειεύεται, έχω την εντύπωση ότι φοβάται κι ο ίδιος την αδυναμία του χαρακτήρα του. Ακούω συνέχεια τη Μαργκότ να μου λέει σαν τον Πέτερ: «Α, αν είχα τη δύναμή σου και το θάρρος σου, αν συνέχιζα τις προσπάθειές μου με τόση θέληση όση εσύ, αν είχα τόση ενεργητικότητα και τόση επιμονή, τότε θα...»

Είναι πραγματικά προσόν το ότι δεν επιτρέπω στον εαυτό μου να επηρεάζεται; Είναι στ' αλήθεια καλό αν ακολουθώ σχεδόν αποκλειστικά τον δρόμο που μου υπαγορεύει η συνείδησή μου;

Ειλικρινά, δεν μπορώ να καταλάβω πώς μπορεί κάποιος να λέει «είμαι αδύναμος» και να συνεχίζει να παραμένει αδύναμος. Όταν ξέρεις κάτι τέτοιο, γιατί να μην αντιδράσεις, γιατί να μη διαμορ-

φώσεις τον χαρακτήρα σου; Πήρα την εξής απάντηση: «Γιατί είναι πολύ πιο εύκολο!» Αυτή η απάντηση με αποθάρρυνε λίγο. Εύκολο; Μια ζωή τεμπελιάς και ψευτιάς είναι αναγκαστικά εύκολη; Ω, όχι, δεν είναι αλήθεια. Δεν μπορεί ν' αφήνει κανείς τον εαυτό του να γοπτεύεται τόσο εύκολα από την ευκολία κι από το χρήμα. Σκέφτηκα πολύ την απάντηση που έπρεπε να δώσω, πώς να κάνω τον Πέτερ να πιστέψει στον εαυτό του και να βελτιωθεί. Δεν ξέρω αν βρήκα τον σωστό τρόπο.

Σκέφτομαι συχνά πόση ευτυχία θα ήταν για μένα αν κάποιος μου έδειχνε την εμπιστοσύνη του, αλλά τώρα, στο σημείο που έχουμε φτάσει, αντιλαμβάνομαι πόσο δύσκολο είναι να ταυτιστώ με τη σκέψη ενός άλλου και να βρω την απάντηση. Κυρίως επειδή για μένα οι αντιλήψεις της «ευκολίας» και του «χρήματος» είναι πέρα για πέρα ξένες και καινούριες.

Ο Πέτερ αρχίζει να στηρίζεται λίγο πάνω μου, κι αυτό δεν πρέπει να το αφήσω να γίνει. Στη ζωή είναι από μόνο του αρκετά δύσκολο να πετάει κανείς με τα δικά του φτερά, αλλά είναι ακόμη πιο δύσκολο να είναι ο μόνος που θέλει και που ελπίζει, ο μόνος που κρατάει τη δύναμή του.

Νιώθω λίγο σαν χαμένη, εδώ και μέρες ψάχνω ένα γιατρικό απόλυτα αποτελεσματικό ενάντια στην τρομερή αυτή λέξη: «ευκολία».

Πώς να τον κάνω να καταλάβει ότι αυτό που φαίνεται τόσο απλό και τόσο όμορφο θα τον παρασύρει προς τον βυθό, τον βυθό όπου δεν βρίσκει κανείς πια φίλους ούτε στήριγμα ούτε τίποτα όμορφο, τον βυθό από τον οποίο είναι πρακτικά αδύνατο να επιστρέψει;

Όλοι ζούμε αλλά δίχως να ξέρουμε για ποιον λόγο και με ποιον σκοπό, όλοι γυρεύουμε την ευτυχία, όλων μας η ζωή είναι διαφορετική, κι ωστόσο ίδια. Ανατραφήκαμε κι οι τρεις μας σ' ένα καλό περιβάλλον, μπορούμε να μάθουμε, έχουμε τη δυνατότητα να καταφέρουμε κάτι, έχουμε πολλούς λόγους να πιστεύουμε σ' ένα ευτυχισμένο μέλλον, αλλά... πρέπει να το κερδίσουμε. Έτσι είναι. Είναι αδύνατο να τα καταφέρει κανείς με την ευκολία. Το να κερδίσει την ευτυχία σημαίνει να δουλέψει, να κάνει το καλό, να

μην κερδοσκοπεί και να μην είναι τεμπέλης. Η τεμπελιά μπορεί να φαίνεται ελκυστική, η δουλειά όμως δίνει πραγματική ικανοποίηση.

Δεν καταλαβαίνω τους ανθρώπους στους οποίους δεν αρέσει να εργάζονται, όμως δεν είναι αυτή η περίπτωση του Πέτερ. Αυτός δεν έχει βάλει κανέναν συγκεκριμένο στόχο, θεωρεί τον εαυτό του πολύ χαζό και εντελώς ανίκανο να κάνει οτιδήποτε. Καημένο παιδί, δεν ξέρει ακόμα τι σημαίνει να κάνεις τους άλλους ευτυχισμένους και δεν μπορώ να του το μάθω εγώ. Δεν πιστεύει σε καμιά θρησκεία, μιλάει κοροϊδευτικά για τον Ιησού Χριστό και βλασφημεί. Παρόλο που εγώ δεν είμαι ορθόδοξη, στεναχωριέμαι κάθε φορά που διαπιστώνω πόσο μεγάλη μοναξιά, περιφρόνηση και στέρηση νιώθει. Οι άνθρωποι που πιστεύουν σε κάποια θρησκεία μπορούν να θεωρούν τους εαυτούς τους ευτυχισμένους, γιατί δεν έχουν όλοι το χάρισμα να πιστεύουν σε υπερφυσικά πράγματα. Δεν είναι καν απαραίτητο να πιστεύει κανείς σε μεταθανάτιες τιμωρίες. Το καθαρτήριο, η κόλαση κι ο παράδεισος είναι ιδέες που πολλοί δεν παραδέχονται, αλλά η θρησκεία, δεν έχει σημασία ποια, κρατάει τουλάχιστον τους ανθρώπους στον ίδιο δρόμο. Το θέμα δεν είναι να φοβάται κανείς τον Θεό, αλλά να κρατάει σε υψηλή υπόληψη την τιμή του και τη συνείδησή του. Πόσο όμορφοι και καλοί θα ήταν οι άνθρωποι αν, πριν αποκοιμηθούν κάθε βράδυ, έκαναν μια ανασκόπηση των γεγονότων της μέρας τους κι αναρωτιούνταν αν οι πράξεις τους ήταν δικαιολογημένες ή όχι. Στην περίπτωση αυτή, ακούσια, προσπαθούμε κάθε μέρα να βελτιωθούμε, κι έπειτα από κάποιο διάστημα, δίχως αμφιβολία, κάνουμε μεγάλες προόδους. Όλοι μπορούν να καταφύγουν σ' αυτό το συστηματάκι, δεν κοστίζει τίποτα κι αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμο. Γιατί αν δεν το ξέρουν, πρέπει να το μάθουν και να το δοκιμάσουν. «Μια ήσυχη συνείδηση δίνει δύναμη!»

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Αγαπητή Κίτι,

Ο κύριος Μπροξ πήγε στο Μπεβερβάικ και βρόικε χωρίς δυσκολία φράουλες που πουλούσαν σε δημοπρασία. Έφτασαν εδώ γεμάτες σκόνη και άμμο, αλλά σε μεγάλη ποσότητα. Όχι λιγότερο από είκοσι τέσσερα κιβώτια για τους ανθρώπους του γραφείου και για μας. Το ίδιο βράδυ βάλουμε σε κονσέρβα τα έξι πρώτα βάζα και φτιάξαμε οχτώ βάζα μαρμελάδα. Την άλλη μέρα το πρωί η Μίεπ ήθελε να φτιάξει μαρμελάδα για το γραφείο.

Στις δώδεκα και μισή, μαντάλωμα της εξώπορτας, μεταφορά κιβωτίων, υπόκωφοι θόρυβοι του Πέτερ, του Μπαμπά και του Βαν Ντάαν στη σκάλα, η Άννα απασχολημένη να τραβάει ζεστό νερό από τον θερμοσίφωνα, η Μαργκότ να ψάχνει για κουβά, όλοι επί ποδός! Με σφιγμένο στομάχι μπαίνω στην κουζίνα του γραφείου, που είναι γεμάτη κόσμο, η Μίεπ, η Μπεπ, ο Κλάιμαν, ο Γιαν, ο Μπαμπάς, ο Πέτερ, οι παράνομοι κι η φάλαγγα τροφοδοσίας, πραγματικό πλήθος και μέρα μεσημέρι! Κουρτίνες και παράθυρα ανοιχτά, θόρυβοι από φωνές, πόρτες που χτυπάνε, έτρεμα από τον εκνευρισμό. Κρυβόμαστε ακόμα στ' αλήθεια; Μια ερώτηση πέρασε από το μυαλό μου. Άραγε κάπως έτσι θα νιώθει κανείς όταν του επιτρέπεται και πάλι να εκτεθεί στα μάτια του κόσμου; Η κατσαρόλα ήταν γεμάτη, πάνω γρήγορα. Γύρω από το τραπέζι της κουζίνας η υπόλοιπη οικογένεια καθάριζε τις φράουλες, ή τουλάχιστον υποτίθεται ότι το έκανε, γιατί περισσότερες κατέληγαν στα στόματα παρά στον κουβά. Σε λίγο χρειάστηκε κι άλλος κουβάς. Ο Πέτερ γύρισε στην κουζίνα. Χτύπησαν δύο φορές. Ο κουβάς έμεινε εκεί, ο Πέτερ όρμησε πάνω, οι πόρτες της ντουλάπας κλειδώθηκαν. Ανυπομονούσαμε, η βρύση έπρεπε να μείνει κλειστή κι οι μισοπλυμένες φράουλες περίμεναν να μουλιάσουν στο μπάνιο τους, αλλά ο κανόνας της παρανομίας εξακολουθούσε να ισχύει: όταν βρίσκεται κάποιος στο σπίτι, πρέπει να κλείνουμε όλες τις βρύσες εξαιτίας του θορύβου που κάνει το νερό στους αγωγούς.

Στη μία ανέβηκε ο Γιαν και μας είπε ότι ήταν ο ταχυδρόμος. Ο Πέτερ ξανακατεβαίνει γρήγορα. Ντριν, το κουδούνι, μεταβολή. Πηγαίνω ν' αφουγκραστώ αν έρχεται κάποιος, στην αρχή ως την πόρτα-βιβλιοθήκη, έπειτα στο πάνω μέρος της σκάλας. Τελικά ο Πέτερ κι εγώ σκύβουμε πάνω από την κουπαστή σαν κλέφτες, για ν' ακούσουμε τους θορύβους που έρχονται από κάτω. Δεν είναι άγνωστες φωνές. Ο Πέτερ κατεβαίνει αθόρυβα τη σκάλα, σταματάει στα μισά του δρόμου και φωνάζει: «Μπεπ!» Καμιά απάντηση, λέει ξανά: «Μπεπ!». Ο θόρυβος στην κουζίνα σκεπάζει τη φωνή του Πέτερ. Έπειτα κατεβαίνει ως την άκρη της σκάλας κι ορμάει στην κουζίνα. Γεμάτη αγωνία κοιτάζω κάτω: «Πήγαινε αμέσως πάνω, Πέτερ. Είναι εδώ ο λογιστής, πρέπει να φύγεις». Ήταν η φωνή του Κλάιμαν. Ο Πέτερ ανεβαίνει ξανά πάνω αναστενάζοντας, η πόρτα-βιβλιοθήκη μένει κλειστή. Στη μία και μισή φτάνει επιτέλους ο Κούχλερ: «Χριστέ μου, παντού φράουλες βλέπω, στο πρόγευμα φράουλες, ο Γιαν τρώει φράουλες, ο Κλάιμαν τσιμπάει φράουλες, η Μίεπ βράζει φράουλες, η Μπεπ καθαρίζει φράουλες, παντού μυρίζω φράουλες, κι όταν θέλω να γλιτώσω απ' αυτά τα κόκκινα πράγματα, ανεβαίνω πάνω και τι πλένουν εδώ...; Φράουλες!»

Τις υπόλοιπες φράουλες τις κάναμε κονσέρβα. Το βράδυ ανοίξαμε δύο βάζα. Ο Μπαμπάς τα έκανε γρήγορα μαρμελάδα. Το επόμενο πρωί ανοίξαμε δύο βάζα. Το απόγευμα ανοίξαμε τέσσερα βάζα. Ο Βαν Ντάαν δεν τα είχε αποστειρώσει καλά, τώρα ο Μπαμπάς φτιάχνει μαρμελάδα κάθε βράδυ. Τρώμε νιφάδες βρόμης με φράουλα, γάλα με φράουλα, φέτες ψωμί με φράουλα, φράουλες για επιδόρπιο, φράουλες με ζάχαρη, φράουλες με μπισκότο. Επί δυο μέρες δεν βλέπαμε να χορεύουν μπροστά στα μάτια μας παρά μόνο φράουλες, φράουλες, φράουλες. Έπειτα το απόθεμα εξαντλήθηκε ή κλείστηκε ξανά στα βάζα.

«Ξέρεις κάτι, Άννα;» είπε η Μαργκότ. «Η κυρία Βαν Χούβεν μάς έδωσε αρακά, δεκαοχτώ λίβρες». «Ευγενικό εκ μέρους της», απάντησα. Είναι αλήθεια ότι ήταν ευγενικό, αλλά τι δουλειά... απδία! «Το Σάββατο το πρωί θα πρέπει να με βοηθήσετε όλοι να καθαρίσουμε τον αρακά», ανήγγειλε η Μαμά στο τραπέζι. Και πραγματι-

κά, σήμερα το πρωί μετά το πρόγευμα η μεγάλη εμαγιέ κατσαρόλα εμφανίστηκε στο τραπέζι, ξέχειλη από αρακά. Το να καθαρίζεις αρακά είναι εκνευριστική δουλειά, αλλά πού να δοκιμάσεις να βγάλεις και τη φλούδα. Νομίζω ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν ξέρουν πόσο πλούσιος σε βιταμίνες είναι ο λοβός του αρακά, νόστιμος και τρυφερός, όταν βγάλει κανείς τη μέσα φλούδα. Αλλά και τα τρία πλεονεκτήματα που ανέφερα δεν είναι τίποτα μπροστά στο γεγονός ότι οι μερίδες τροφής τριπλασιάζονται όταν τρώει κανείς και τον λοβό κι όχι μόνο τα σπόρια.

Το να βγάξει κανείς τις φλουδίτσες αυτές είναι μια εξαιρετικά ακριβής και σχολαστική δουλειά, που σίγουρα ταιριάζει περισσότερο σε λεπτολόγους οδοντίατρους και ειδικούς στα μπαχαρικά. Για ένα ανυπόμονο κοριτσάκι σαν κι εμένα είναι τρομακτικό. Αρχίσαμε στις εννέα και μισή, στις δέκα και μισή κάθισα με τους άλλους, στις έντεκα σηκώθηκα πάλι, στις έντεκα και μισή κάθισα ξανά. Τ' αυτιά μου βούιζαν. Να σπάω την άκρη, να βγάλω τη φλούδα, να τραβάω την κλωστή, να πετάω τον λοβό. Οι εικόνες αυτές γυρίζουν μπροστά στα μάτια μου: πράσινο, πράσινο, κλωστή, σάπιος λοβός, πράσινο, πράσινο, πράσινο. Μέσα στην απάθειά μου και για να κάνω κάτι τελικά, πέρασα το πρωινό με το να διηγουμαι όλες τις αποησίες που μπορεί κανείς να φανταστεί, τους έκανα να γελάνε κι εγώ είχα την εντύπωση ότι κόντευα να πεθάνω από τη βλακεία. Σε κάθε κλωστή που τραβούσα, ήμουν όλο και περισσότερο βέβαιη ότι ποτέ μα ποτέ δεν θ' αρκεστώ στον ρόλο της νοικοκυράς!

Το μεσημέρι πήραμε επιτέλους το πρόγευμά μας, αλλά από τις δωδεκάμισι ως τη μία και τέταρτο έπρεπε ν' αρχίσουμε ξανά το καθάρισμα. Ένωθα κάτι σαν ναυτία όταν σταμάτησα, κι οι άλλοι το ίδιο. Κοιμήθηκα ως τις τέσσερις, και μετά ήμουν ακόμα απδιασμένη εξαιτίας του καταραμένου αυτού αρακά.

Δική σου,
Άννα Μ. Φρανκ

Αγαπητή Κίτι,

Πήραμε ένα βιβλίο από τη βιβλιοθήκη, με τον προκλητικό τίτλο *Τι Γνώμη Έχετε για τη Σύγχρονη Κοπέλα*. Σήμερα θα ήθελα να μιλήσω για το θέμα αυτό.

Η συγγραφέας (γυναίκα) κριτικάρει «τη σημερινή νεολαία» από την κορφή ως τα νύχια, δίχως βέβαια να βάζει όλους τους νέους στην κατηγορία των άχρηστων. Αντίθετα πιστεύει ότι, αν η νεολαία έκανε τον κόπο, θα μπορούσε να φτιάξει έναν μεγάλο κόσμο, έναν πιο όμορφο και καλύτερο κόσμο, ότι η νεολαία διαθέτει τα μέσα, αλλά ασχολείται μ' επιφανειακά πράγματα, δίχως να ρίχνει ούτε μια ματιά σ' αυτό που είναι πραγματικά ωραίο.

Σε ορισμένα σημεία είχα έντονα την εντύπωση ότι η συγγραφέας απνύθινε σ' εμένα τις επιπλήξεις της και γι' αυτό θέλω επιτέλους να ξεγυμνωθώ τελείως μπροστά σου και να υπερασπιστώ τον εαυτό μου ενάντια σ' αυτές τις επιθέσεις. Έχω ένα ιδιαίτερο γνώρισμα, που θα πρέπει να εντυπωσιάζει όλους αυτούς που με ξέρουν εδώ και κάποιον καιρό: έχω αυτογνωσία. Μπορώ να εξετάσω όλες μου τις πράξεις σαν να πρόκειται για μιας ξένης. Δίχως καμιά προκατάληψη και δίχως δικαιολογίες, στέκομαι μπροστά στην καθημερινή Άννα και παρατηρώ αυτά που κάνει καλά κι αυτά που κάνει άσχημα. Η αυτογνωσία δεν μ' εγκαταλείπει, και για κάθε λέξη που προφέρω ξέρω ακριβώς τη στιγμή που τη λέω: «Θα 'πρεπε να έχω εκφραστεί αλλιώς». Ή: «Πολύ σωστά το είπες έτσι!» Κρίνω αυστηρά τον εαυτό μου πάνω σ' ένα σωρό πράγματα κι αντιλαμβάνομαι όλο και περισσότερο πόσο σωστά ήταν τα λόγια του Μπαμπά: «Το κάθε παιδί πρέπει ν' αναθρέψει μόνο του τον εαυτό του».

Οι γονείς μόνο συμβουλές ή καλές υποδείξεις μπορούν να δώσουν, η τελική εξέλιξη της προσωπικότητας ενός ατόμου βρίσκεται στα δικά του χέρια. Πέρα απ' αυτό, διαθέτω ένα εξαιρετικό θάρρος ζωής, νιώθω πάντα τόσο δυνατή και ικανή ν' αντέξω διάφορα πράγματα, τόσο ελεύθερη και τόσο νέα! Όταν το συνειδητο-

ποίησα αυτό, ένιωσα ευτυχισμένη γιατί δεν νομίζω ότι θα σκύψω γρήγορα το κεφάλι κάτω από τα πλήγματα που υφίσταται ο κάθε άνθρωπος.

Αλλά έχω ήδη μιλήσει πολύ γι' αυτά τα πράγματα, σήμερα θέλω απλώς να θίξω το κεφάλαιο Ο Μπαμπάς κι η Μαμά δεν με καταλαβαίνουν. Ο πατέρας μου κι η μητέρα μου πάντα με χαίδευαν υπερβολικά, ήταν καλοί μαζί μου, με υπερασπιζόνταν ενάντια στους πάνω κι έκαναν γενικά ό,τι μπορούσαν ως γονείς. Ωστόσο για πολύ καιρό ένιωθα τρομερά μόνη, αποκλεισμένη, εγκαταλειμμένη, παρεξηγημένη. Ο Μπαμπάς προσπάθησε με κάθε δυνατό τρόπο να μετριάσει την εξέγερσή μου, αλλά δεν τα κατάφερε. Βρήκα μόνη μου τη λύση φέρνοντας τον ίδιο μου τον εαυτό αντιμετώπιζε με τα σφάλματα της συμπεριφοράς μου. Πώς γίνεται ο Μπαμπάς να μην υπήρξε ποτέ στήριγμα στον αγώνα μου, πώς έπεσε εντελώς έξω όταν θέλησε να μου απλώσει το χέρι; Ο Μπαμπάς δεν διάλεξε τον σωστό τρόπο. Πάντα μου μιλούσε σαν σ' ένα παιδί που περνούσε από μια δύσκολη κρίση ανάπτυξης. Είναι αστείο που το λέω, γιατί κανένας άλλος πέρα απ' αυτόν δεν μου 'δωσε την αίσθηση ότι ήταν λογικός. Ωστόσο παραμέλησε ένα πράγμα: δεν αντιλήφθηκε ότι, στα μάτια μου, ο αγώνας να ελέγξω την κατάσταση κυριαρχούσε πάνω απ' όλα. Δεν ήθελα ν' ακούω να μιλάνε για «άχαρη ηλικία», για «άλλες κοπέλες», ότι «όλα θα τακτοποιηθούν στο τέλος»· δεν ήθελα να με αντιμετωπίζουν σαν μια κοπέλα όμοια με όλες τις άλλες, αλλά σαν την Άννα όπως είναι, κι αυτό ο Πιμ δεν το καταλάβαινε. Εξάλλου δεν μπορώ να εμπιστευτώ κάποιον που δεν με εμπιστεύεται και, καθώς δεν ξέρω τίποτα για τον Πιμ, δεν θα μπορούσα να νιώσω οικειότητα μαζί του. Ο Πιμ αναλαμβάνει πάντα τον ρόλο του ώριμου πατέρα που ένιωσα κι ο ίδιος αυτές τις προσωρινές κρίσεις, αλλά που αντιμετώπιζε με τα προβλήματα των νέων δεν μπορεί πια να τοποθετηθεί σε επίπεδο φιλίας, ακόμη κι αν προσπαθήσει πολύ. Γι' αυτό αποφάσισα να μην εμπιστεύομαι πια σε κανέναν πέρα από το ημερολόγιό μου, και κάπου κάπου στη Μαργκότ, τις σκέψεις μου για τη ζωή και τις θεωρίες μου, που έχω σκεφτεί ώριμα. Έκρουσα

από τον Μπαμπά όλα όσα με ανησυχούσαν, ποτέ δεν του μίλησα για τα ιδανικά μου, επίτηδες και συνειδητά τον έκανα πέρα. Δεν μπορούσα να κάνω αλλιώς, ενήργησα σε απόλυτη αρμονία με τα αισθήματά μου, φέρθηκα εγωιστικά αλλά με τέτοιο τρόπο, ώστε να βρω μια εσωτερική γαλήνη. Γιατί αυτή η γαλήνη κι αυτή η εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, που έχτισα σαν έναν ετοιμόρροπο πύργο, θα κατέρρεαν αν έπρεπε τώρα ν' αντιμετωπίσω μια κριτική της μισοτελειωμένης μου προσπάθειας. Κι ακόμη και για τον Πιμ, δεν μπορώ να το πάρω απόφαση, όσο σκληρό κι αν φαίνεται αυτό, γιατί όχι μόνο δεν τον άφησα να συμμεριστεί την εσωτερική μου ζωή, αλλά με την εριστικότητα μου τον σπρώχνω συχνά ακόμη πιο μακριά από μένα.

Να ένα σημείο που συχνά με απασχολεί: πώς γίνεται να μ' εκνευρίζει τόσο πολύ μερικές φορές ο Πιμ; Δυσκολεύομαι όλο και περισσότερο να κάνω τα μαθήματά μου μαζί του, μου φαίνονται προσποϊπτά τα χάδια του, θέλω να με αφήνει ήσυχη και προτιμώ να μην ασχολείται υπερβολικά μαζί μου, αν πρώτα δεν αισθανθώ σιγουριά μαζί του. Εξακολουθεί να μ' ενοχλεί η επίπληξή του σχετικά με το κακό γράμμα που μέσα στον εκνευρισμό μου τόλμησα να του στείλω κατάμουτρα. Πόσο δύσκολο είναι να είναι κανείς πραγματικά δυνατός και θαρραλέος απ' όλες τις απόψεις!

Ωστόσο δεν είναι αυτός ο λόγος της μεγαλύτερης απογοήτευσής μου. Όχι, εκείνος που με απασχολεί πολύ περισσότερο είναι ο Πέτερ. Ξέρω πολύ καλά ότι εγώ ήμουν που κέρδισα την καρδιά του κι όχι το αντίθετο. Τον έχω εξιδανικεύσει. Είδα σ' αυτόν το σιωπηλό, ευαίσθητο, ευγενικό αγόρι που έχει τόση ανάγκη από έρωτα και φιλία! Ένωσα την ανάγκη να εμπιστευτώ ένα ζωντανό πλάσμα. Θέλησα να έχω έναν φίλο που να με βοηθήσει να ξαναβρώ τον δρόμο μου. Έκανα όλη τη δύσκολη δουλειά και τα κατάφερα έτσι ώστε, αργά αλλά σίγουρα, να στραφεί σ' εμένα.

Όταν κατάφερα επιτέλους να τον κάνω να νιώσει φιλικά απέναντί μου, καταλήξαμε άθελά μας σε μια οικειότητα που, όταν το σκέφτομαι, μου φαίνεται ανήκουστη. Μιλήσαμε για τα πιο μυστικά πράγματα, αλλά κρατήσαμε ως τώρα κρυφά αυτά με τα οποία

ήταν –κι ακόμα είναι– γεμάτη η καρδιά μου. Ακόμα δεν έχω καταφέρει ν’ αποκτήσω μια γνώμη για τον Πέτερ. Είναι επιπόλαιος ή η δειλία του είναι εκείνη που τον κάνει να συγκρατείται ακόμη και μαζί μου; Αλλά πέρα απ’ αυτό το ερώτημα, έσφαλα αποκλείοντας οποιοδήποτε άλλο είδος φιλίας και πλησιάζοντάς τον με τόση οικειότητα. Έχει τρομερή ανάγκη από αγάπη και του αρέσω κάθε μέρα όλο και περισσότερο, το καταλαβαίνω πολύ καλά. Οι συναντήσεις μας τον ικανοποιούν απόλυτα. Για μένα, το μόνο που κάνουν είναι να τονίζουν την ανάγκη μου να προσπαθώ ξανά και ξανά, και τελικά ποτέ να μη θίγω τα θέματα που τόσο θα ήθελα να συζητήσω. Προσέλκυσα τον Πέτερ με τη βία, πολύ περισσότερο απ’ ό,τι φαντάζεται. Τώρα έχει αγκιστρωθεί πάνω μου και δεν βλέπω για την ώρα κανέναν ικανοποιητικό τρόπο για να καταφέρω να τον ξεκολλήσω και να τον αφήσω να πετάξει με τα δικά του φτερά. Όταν αντιλήφθηκα (πολύ γρήγορα) ότι δεν μπορούσε να είναι ο φίλος που ήθελα, προσπάθησα να τον γιατρέψω τουλάχιστον από τη στενότητα πνεύματος που τον διακρίνει και να τον βοηθήσω να εκδηλωθεί.

«Γιατί κατά βάση η παιδική ηλικία είναι πιο μοναχική από τα γραπτά». Η φράση αυτή, που δεν θυμάμαι σε ποιο βιβλίο τη διάβασα, έχει μείνει στο μυαλό μου και τη βρήκα σωστή.

Είναι άραγε αλήθεια ότι η κατάσταση εδώ είναι πιο οδυνηρή για τους μεγάλους παρά για τους νέους; Όχι, αυτό είναι σίγουρα λάθος. Τα ώριμα άτομα έχουν διαμορφώσει τη γνώμη τους πάνω σε όλα τα θέματα και δεν προχωρούν πια στη ζωή με αβέβαιο βήμα. Εμείς οι νέοι δυσκολευόμαστε πολύ περισσότερο να διατηρήσουμε την άποψή μας σε μια εποχή που κάθε ιδεαλισμός έχει χαθεί, που οι άνθρωποι εμφανίζονται με τη χειρότερη όψη τους, που αμφιβάλλει κανείς για την αλήθεια, τη δικαιοσύνη και τον Θεό.

Όποιος εξακολουθεί να πιστεύει ότι η κατάσταση στο Παράσπιτο είναι πολύ πιο οδυνηρή για τους μεγάλους, σίγουρα δεν αντιλαμβάνεται τα πελώρια κι αναρίθμητα προβλήματα που μας πολιορκούν, προβλήματα για τα οποία ίσως είμαστε υπερβολικά

νέοι, αλλά που ωστόσο επιβάλλονται σ' εμάς ως τη στιγμή που –πολύ αργότερα– νομίζουμε ότι έχουμε βρει μια λύση, μια λύση που τις περισσότερες φορές δεν είναι αποτελεσματική μπροστά στα όπλα που την εκμηδενίζουν. Αυτή είναι η δυσκολία της εποχής μας: τα ιδανικά, τα όνειρα, οι όμορφες ελπίδες, πριν καλά καλά προλάβουν να γεννηθούν, πλίπτονται από τη φριχτή αλήθεια και καταστρέφονται ολοκληρωτικά. Είναι θαύμα που δεν έχω εγκαταλείψει όλες μου τις ελπίδες γιατί φαίνονται γελοίες και απραγματοποίητες. Τις διατηρώ γιατί πιστεύω ακόμα στην έμφυτη καλοσύνη των ανθρώπων. Μου είναι εντελώς αδύνατο να χτίσω τα πάντα σε μια βάση θανάτου, αθλιότητας και σύγχυσης. Βλέπω τον τρόπο που ο κόσμος μεταμορφώνεται αργά σε μια έρημο, ακούω πιο δυνατά, όλο και πιο δυνατά, το μουγκρητό του κεραυνού που πλησιάζει και που θα μας σκοτώσει κι εμάς, νιώθω τον πόνο εκατομμυρίων ανθρώπων, κι ωστόσο, όταν κοιτάζω τον ουρανό, σκέφτομαι ότι τελικά όλα θα τακτοποιηθούν, ότι αυτή η ωμότητα θα πάρει ένα τέλος, ότι η ειρήνη κι η ηρεμία θα βασιλέψουν ξανά στον κόσμο. Στο μεταξύ, πρέπει να προφυλάξω τις σκέψεις μου – ποιος ξέρει; ίσως να βρουν κάποια εφαρμογή μελλοντικά!

Άννα Μ. Φρανκ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

Τώρα ελπίζω ξανά, επιτέλους όλα πάνε καλά. Και μάλιστα, όλα πάνε πολύ καλά! Υπέροχα νέα! Προσπάθησαν να δολοφονήσουν τον Χίτλερ κι αυτή τη φορά δεν πρόκειται για Εβραίους κομμουνιστές ή Άγγλους κεφαλαιοκράτες, αλλά για έναν Γερμανό στρατηγό από αριστοκρατική οικογένεια, έναν κόμη που επιπλέον είναι ακόμα νέος. Η Θεία Πρόνοια έσωσε τη ζωή του Φύρερ και δυστυχώς τη γλίτωσε μόνο με μερικές γρατσουνιές και μερικά εγκαύματα. Πολλοί αξιωματικοί και στρατηγοί του άμεσου περιβάλλοντός του σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν. Ο κύριος υπεύθυνος για την

απόπειρα τουφεκίστηκε. Αυτή είναι ωστόσο η καλύτερη απόδειξη ότι πολλοί αξιωματικοί και στρατηγοί βαρέθηκαν τον πόλεμο και θα ήθελαν να δουν τον Χίτλερ στη φυλακή, ώστε να δημιουργήσουν μια στρατιωτική δικτατορία, κι έτσι να συνάψουν ειρήνη με τους Συμμάχους, να επανοπλιστούν και να ξαναρχίσουν τον πόλεμο σε καμιά εικοσαριά χρόνια. Ίσως η Θεία Πρόνοια ν' άφησε επίτηδες την κατάσταση να συνεχιστεί λίγο ακόμα, γιατί είναι πολύ πιο εύκολο και συμφέρον για τους Συμμάχους ν' αφήσουν τους γνήσιους και άπογους Γερμανούς ν' αλληλοσκοτωθούν – έτσι, οι Ρώσοι κι οι Άγγλοι θα έχουν λιγότερη δουλειά και θα μπορέσουν ν' αρχίσουν ακόμη πιο γρήγορα την ανοικοδόμηση των δικών τους πόλεων.

Αλλά δεν έχουμε φτάσει ακόμα σ' αυτό το σημείο, και δεν μου αρέσει καθόλου να προτρέχω στα ένδοξα αυτά γεγονότα. Ωστόσο μπορείς να διαπιστώσεις ότι αυτό που λέω είναι πέρα για πέρα αλήθεια. Αυτή τη φορά τουλάχιστον δεν διακηρύττω μεγαλειώδη ιδανικά.

Ο Χίτλερ είχε επίσης την καλοσύνη ν' αναγγείλει στον πιστό κι αγαπημένο λαό του ότι όλοι οι στρατιωτικοί πρέπει από σήμερα να υπακούνε στην Γκεστάπο κι ότι όποιος πολίτης ή στρατιώτης ξέρει ότι ο ανώτερός του πήρε μέρος στη δειλή και περιφρονητή αυτή απόπειρα έχει το δικαίωμα να τον σκοτώσει!

Φαντάζεσαι τι θα γίνει! Του Κυρίου Τάδε τού πονάνε τα πόδια από το πολύ περπάτημα, ο αρχηγός του, ο αξιωματικός, τον επιπλήττει, ο Τάδε αρπάζει το όπλο του και φωνάζει: «Ώστε έτσι, θέλησες να σκοτώσεις τον Φύρερ, ορίστε η αμοιβή σου!» Μια εκπυρσοκρότηση, κι ο περήφανος αρχηγός που τόλμησε να κατσαδιάσει τον Τάδε πέρασε το κατώφλι της αιώνιας ζωής (ή μήπως θα έπρεπε να πω του θανάτου;). Στο τέλος θα δούμε τους κυρίους αξιωματικούς να τα κάνουν πάνω τους κάθε φορά που θα συναντούν έναν στρατιώτη ή που θ' αναλαμβάνουν τη διοίκηση ενός λόχου, γιατί οι στρατιώτες θα μπορούν να μιλήσουν και θα έχουν και μεγαλύτερη εξουσία απ' αυτούς.

Μπορείς να με παρακολουθήσεις ή περνάω από το ένα θέμα

στο άλλο; Δεν μπορώ να κάνω αλλιώς, χαίρομαι τόσο με τη σκέψη ότι τον Οκτώβριο μπορεί να καθίσω ξανά στα σχολικά θρανία, που είναι αδύνατο να σεβαστώ τους κανόνες της λογικής! Α, τι ωραία! Δεν είπα μόλις τώρα ότι δεν πρέπει να προτρέχω; Μη μου κρατάς κακία, δεν έχω άδικα τη φήμη ότι είμαι όλο αντιφάσεις!

Άννα Μ. Φρανκ

ΤΡΙΤΗ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1944

Αγαπητή Κίτι,

«Όλο αντιφάσεις» είναι τα τελευταία λόγια του προηγούμενου γράμματος και τα πρώτα τούτου εδώ. «Όλο αντιφάσεις». Μπορείς να μου εξηγήσεις τι ακριβώς σημαίνει αυτό; Τι σημαίνει «αντίφαση»; Όπως τόσες άλλες λέξεις, έχει δύο έννοιες: εξωτερική αντίφαση κι εσωτερική αντίφαση. Η πρώτη σημαίνει απλώς να μην ασπάζεσαι τις γνώμες των άλλων, να ξέρεις περισσότερα, να έχεις την τελευταία λέξη, κοντολογίς όλα τα φρικτά ελαττώματα που όλοι γνωρίζουν ότι έχω· η δεύτερη, για την οποία οι άλλοι δεν γνωρίζουν τίποτα, είναι το δικό μου μυστικό.

Σου έχω πει ήδη πολλές φορές ότι η ψυχή μου, κατά κάποιον τρόπο, είναι χωρισμένη στα δύο. Από τη μια πλευρά υπάρχουν η θορυβώδης ευθυμία μου, το κοροϊδευτικό μου βλέμμα για όλα, η χαρά της ζωής και κυρίως ο τρόπος που τα παίρνω όλα ανάλαφρα. Μ' αυτό εννοώ ότι δεν βλέπω κανένα κακό στο να φλερτάρω, να δώσω ένα φιλί, να σφίξω κάποιον στην αγκαλιά μου, να πω ένα κακόγουστο αστείο. Η πλευρά αυτή παραμονεύει πιο συχνά και σπρώχνει στην άκρη την άλλη πλευρά, που είναι πολύ πιο όμορφη, πιο γνήσια και πιο βαθιά. Είναι τελικά η ωραία πλευρά της Άννας, κανείς δεν την ξέρει και γι' αυτό τόσο λίγοι άνθρωποι μπορούν να με αντέξουν. Προφανώς, είμαι ένας διασκεδαστικός κλόουν για ένα απόγευμα, αλλά μετά κανείς δεν θέλει να με ξαναδεί για έναν ολόκληρο μήνα.

Στην πραγματικότητα, είμαι σαν μια ερωτική ταινία όπως την αντιμετωπίζουν οι σοβαροί άνθρωποι: μια απλή ψυχαγωγία, μια προσωρινή διασκέδαση, κάτι που γρήγορα ξεχνιέται, όχι κακό αλλά ούτε και καλό. Μου είναι πολύ δυσάρεστο που πρέπει να σου το πω, αλλά γιατί να μην το κάνω, αφού ξέρω ότι είναι η αλήθεια; Η ανέμελη, επιφανειακή πλευρά μου θα προλαβαίνει πάντα τη βαθιά πλευρά μου και γι' αυτό θα έχει πάντα το πάνω χέρι. Δεν μπορείς να φανταστείς πόσες φορές προσπάθησα να απομακρύνω, ν' αλλάξω ριζικά, να κρύψω αυτή την Άννα, που είναι μόνο το μισό απ' αυτήν που φέρει το όνομα Άννα! Δεν τα καταφέρνω και καταλαβαίνω το γιατί.

Φοβάμαι μήπως όλοι αυτοί που με γνωρίζουν όπως είμαι πάντα ανακαλύψουν την άλλη μου πλευρά, την ομορφότερη και καλύτερη πλευρά μου. Φοβάμαι μήπως με κοροϊδέσουν, μήπως με θεωρήσουν γελοία, συναισθηματική, μήπως δεν με πάρουν στα σοβαρά. Έχω συνηθίσει να μη με παίρνουν στα σοβαρά, αλλά μόνο η ανέμελη Άννα το έχει συνηθίσει και καταφέρει να το ανεχτεί· η άλλη Άννα, η σοβαρή, δεν έχει τη δύναμη να κάνει κάτι τέτοιο. Όταν τυχαίνει πραγματικά ν' αναγκαστώ να φέρω την καλή Άννα στο προσκήνιο για ένα τέταρτο της ώρας, αυτή μαζεύεται σαν υπερευαίσθητη. Μόλις χρειαστεί ν' ανοίξει το στόμα, αφήνει τον λόγο στην Άννα νούμερο ένα, κι έχει εξαφανιστεί πριν καν το αντιληφθώ.

Στις παρήες η γλυκιά Άννα ποτέ μέχρι τώρα, ούτε μια φορά, δεν έχει κάνει την εμφάνισή της, αλλά μέσα στη μοναξιά έχει πάντα αυτή το πάνω χέρι. Ξέρω ακριβώς πώς θα ήθελα να είμαι, πώς είμαι στην πραγματικότητα μέσα μου, αλλά δυστυχώς είμαι έτσι μόνο για τον εαυτό μου. Και μάλλον γι' αυτόν τον λόγο –όχι, σίγουρα γι' αυτόν τον λόγο– ισχυρίζομαι ότι έχω μια χαρούμενη εσωστρεφή φύση, ενώ οι άλλοι βλέπουν σ' εμένα μια χαρούμενη εξωστρεφή φύση. Εσωτερικά η γνήσια Άννα μού δείχνει τον δρόμο, εξωτερικά δεν είμαι τίποτα παραπάνω από μια άτακτη κατσικούλα που έκοψε το σκοινί της.

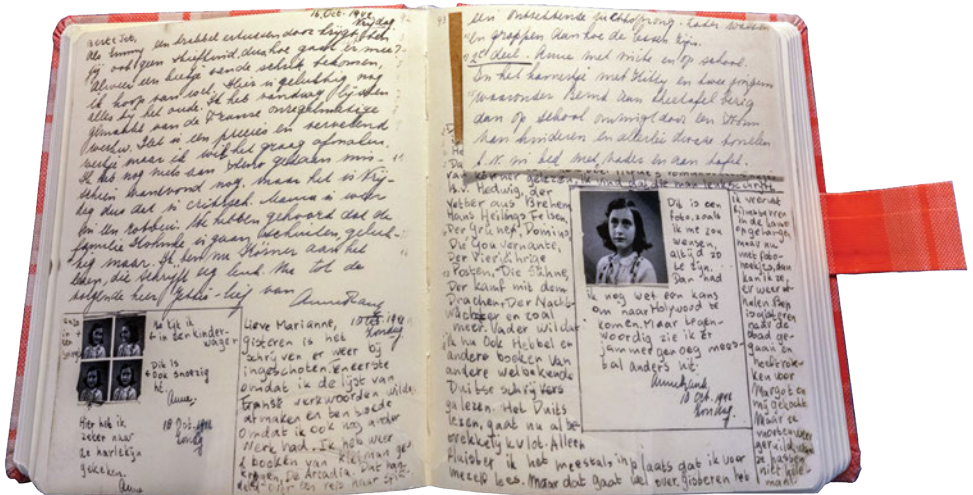
Όπως σου είπα ήδη, αντιλαμβάνομαι το κάθε πράγμα διαφο-

ρετικά απ' ό,τι το εκφράζω και γι' αυτό έχω τη φήμη ότι κυνηγάω τ' αγόρια, ότι φλερτάρω, ότι παριστάνω ότι τα ξέρω όλα και ότι διαβάζω μελοδραματικά μυθιστορήματα. Η χαρούμενη Άννα τα κοροϊδεύει όλα αυτά, απαντάει με αυθάδεια, σηκώνει με αδιάφορο ύφος τους ώμους, παριστάνει ότι δεν την ενδιαφέρει, αλλά δεν είναι καθόλου έτσι. Η σιωπηλή Άννα αντιδρά εντελώς αντίθετα. Για να είμαι πραγματικά ειλικρινής, σου ομολογώ ότι αυτό με στενοχωρεί, ότι κάνω φοβερές προσπάθειες για ν' αλλάξω, αλλά ότι πρέπει να πολεμάω αδιάκοπα ενάντια σε πιο ισχυρές στρατιές.

Μέσα μου μια φωνή θρηνεί: «Βλέπεις, να πού κατάντησες. Όλοι έχουν σχηματίσει κακή γνώμη για σένα, σε κοιτούν κοροϊδευτικά ή ανήσυχα, σε βρίσκουν αντιπαθητική, κι όλα αυτά γιατί δεν ακούς τις καλές συμβουλές του καλού μισού που βρίσκεται μέσα σου». Α, θα ήθελα πολύ να τις ακούσω, αλλά δεν τα καταφέρνω. Όταν είμαι ήρεμη και σοβαρή, όλοι πιστεύουν ότι υποκρίνομαι και τότε αναγκάζομαι να ξεφύγω με κάποιο αστείο. Για να μη μιλήσω καν για την ίδια μου την οικογένεια, που πιστεύει ότι είμαι άρρωστη, μου δίνει χάπια για τον πονοκέφαλο και ηρεμιστικά, μετράει τον σφυγμό μου και μου χαϊδεύει το μέτωπο για να δει αν έχω πυρετό, ρωτάει αν ενεργήθηκα και κριτικάρει την ακεφιά μου. Δεν αντέχω πολλή ώρα να μου δίνουν τόσο πολλή προσοχή. Στην αρχή γίνομαι κακότροπη, έπειτα θλιμμένη και τελικά βγάζω την κακή μου πλευρά προς τα έξω και σπρώχνω την καλή προς τα μέσα· και δεν παύω να ψάχνω έναν τρόπο για να γίνω όπως θα ήθελα τόσο πολύ να είμαι κι όπως θα μπορούσα να είμαι, αν... δεν υπήρχε κανένας άλλος στη γη.

Άννα Μ. Φρανκ

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

Αντίγραφο του Ημερολογίου της Άννα Φρανκ που εκτίθεται στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο Κιέλο της Γερμανίας (πάνω).

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

*Το κτίριο όπου έμενε η Άννα Φρανκ και η οικογένειά της
στο Άμστερνταμ όπως είναι σήμερα*

Η Ανελίζ Μαρί Φρανκ γεννήθηκε στις 12 Ιουνίου 1929 στην Φρανκφούρτη της Γερμανίας, από οικογένεια εβραϊκής καταγωγής. Όταν οι Ναζί ανήλθαν στην εξουσία το 1933, η οικογένεια κατέφυγε στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας όπου είχε επιχειρηματικούς δεσμούς. Οι Γερμανοί κατέλαβαν το Άμστερνταμ τον Μάιο του 1940. Τον Ιούλιο του 1942, οι γερμανικές αρχές και οι Ολλανδοί συνεργάτες τους άρχισαν να συγκεντρώνουν Εβραίους για να τους εκτοπίσουν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τότε η Άννα και η οικογένειά της βρήκαν καταφύγιο σε ένα διαμέρισμα. Έμειναν εκεί κρυμμένοι για δύο χρόνια, περίοδο κατά την οποία η Άννα έγραψε το ημερολόγιό της. Στις 4 Αυγούστου 1944, η Γκεστάπο (η γερμανική μυστική αστυνομία) ανακάλυψε την κρυψώνα μετά από καταγγελία ενός ανώνυμου Ολλανδού πληροφοριοδότη. Η Άννα και η αδελφή της Μαργκό μεταφέρθηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπέργκεν-Μπέλσεν, στα τέλη Οκτωβρίου του 1944. Και οι δύο αδελφές πέθαναν από τύφο τον Μάρτιο του 1945.

Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ

*Η Άννα Φρανκ το 1940, ενώ φοιτούσε
στο Μοντεσσοριανό Σχολείο του Άμστερνταμ.*

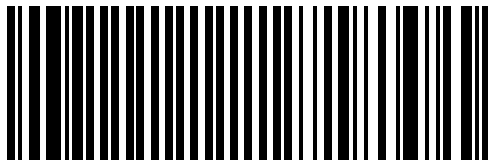
Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία.

Το παρόν βιβλίο σύμφωνα με τις Υπουργικές Αποφάσεις 142611/ΓΔ4 – 28/11/2024 και 145275/ΓΔ4 – 04/12/2024 θα διανεμηθεί δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία της χώρας.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, άνευ γραπτής άδειας σύμφωνα με τη νομοθεσία περί προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων.

Κωδικός Βιβλίου: 0-21-0223
ISBN 978-960-06-6499-7

(01) 000000 0 21 0223 8